

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2023

ALAN İZLEME
RAPORLARI

ALAN İZLEME RAPORLARI

İLKE YAYINLARI: 223
ALAN İZLEME RAPORLARI: 17
EĞİTİM İZLEME RAPORU 2023

Proje Yürütücüsü: Ahmet Sait Öner

Proje Danışmanı: Nihat Erdoğan

Editör: Meryem Beyza Aydın

Yayın Koordinatörü: Mehtap Nur Öksüz

Yazarlar: Meryem Beyza Aydın, Zeynep Yalçıntaş, Zehra Yıldırım, Merve Şimşek

Katkıda Bulunanlar: Ayhan Öz, Elyesa Koytak, Erol Erdoğan, Kurtuluş Öztürk, Nihat Erdoğan, Ömer Torlak

Tashih: Ayşenur Ergin

Tasarım: Seyfullah Bayram

Kapak Görseli: Gaziantep Lisesi, TRT Haber

© İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2024
ISBN: 978-625-8350-77-7
E-ISBN: 978-625-8350-78-4
DOI: <http://dx.doi.org/10.26414/air17>

Baskı ve Cilt: Limit Ofset

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi ZA13 Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0212 567 45 35

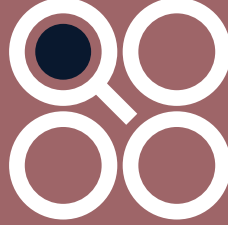
İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu Alan İzleme Raporu, Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) tarafından hazırlanmıştır. EPAM; Türkiye'de eğitim alanının güçlenmesini sağlamak, eğitimde eşitliğin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak amacıyla; ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar.

Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul | +90 216 532 63 70 | bilgi@ilke.org.tr | ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfının yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Raporda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfını bağlamaz.

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2023

İLKE İlim Kùltür Eğitim Vakfı
İstanbul, 2024

İçindekiler

İNSAN KAYNAĞI

72

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

84

YÜKSEKÖĞRETİM

96

EĞİTİMİN ÇIKTILARI

108

EĞİTİMDE EŞİTSİZLİK

116

EĞİTİM SENDİKALARI

128

Tablo, Harita ve Şekiller

Tablolar

Tablo 1. Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	21
Tablo 2. Öğretmen Sayısı (2016/17-2022/23)	21
Tablo 3. Yükseköğretim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)	25
Tablo 4. MEB, YÖK ve Üniversitelerin Yıllık Bütçeleri (2016-2023)	61
Tablo 5. Ülkelere Göre Ortaöğretimde En Kıdemli Öğretmen Maaşı ile Kıyma Fiyatı Karşılaştırması	70
Tablo 6. Okul Öncesinde Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2016/17- 2022/23)	89
Tablo 7. Yükseköğretime Geçiş Sınavı Verileri	99
Tablo 8. Yıllara ve Kademelere Göre Öğrenci Sayıları (2016/17- 2022/23)	99
Tablo 9. Öğrenim Türüne Göre Öğrenci Sayıları	99
Tablo 10. Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2016/17- 2022-23)	119

Haritalar

Harita 1. İl Bazında Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Sayısı (2022)	25
Harita 2. Avrupa Ülkelerinde 15-19 Yaş Aralığında Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Genç Nüfus Oranı (% , 2022)	33
Harita 3. Okul Öncesi Eğitim İllere Göre 5 Yaş Net Okullaşma Oranı (% , 2022-2023)	43
Harita 4. Okul Öncesi Eğitimde 5 Yaş Net Okullaşma Oranında Değişim (% , 2013/14-2022/23)	43
Harita 5. Avrupa Ülkelerinde İlkokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2021)	55
Harita 6. Avrupa Ülkelerinde Ortaokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2021)	55
Harita 7. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli Ortaöğretim Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)	70
Harita 8. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli İlkokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)	71
Harita 9. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli Ortaokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)	71
Harita 10. Son 5 Yılda Okul Öncesi Kademesinde Öğrenci Sayısındaki Değişim (% , 2017/18-2022/23)	87
Harita 11. Son 5 Yılda Okul Öncesi Kademesinde Öğretmen Sayısındaki Değişim (% , 2017/18-2022/23)	87
Harita 12. Son 5 Yılda Okul Öncesi Kademesinde Derslik Sayısındaki Değişim (% , 2017/18-2022/23)	87
Harita 13. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli Okul Öncesi Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)	95
Harita 14. Okul Öncesi Eğitimde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (% , 2022-2023)	121
Harita 15. İlkokul Kademesinde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (% , 2022-2023)	121
Harita 16. Ortaokul Kademesinde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (% , 2022-2023)	121
Harita 17. Ortaöğretim Kademesinde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (% , 2022-2023)	123

Şekiller

Şekil 1. Okul Sayıları (2016/17-2022/23)	21
Şekil 2. Derslik Sayıları (2016/17-2022/23)	21
Şekil 3. Ortaöğretim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)	21
Şekil 4. Ortaöğretim Öğretmen Sayıları (2016/17-2022/23)	23
Şekil 5. Ortaöğretim Derslik Sayıları (2016/17-2022/23)	23
Şekil 6. Yükseköğretim Kurum ve Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)	23
Şekil 7. Yükseköğretim Örgün Eğitim ve Açıköğretim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)	23
Şekil 8. Türkiye'de Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Oranı (% , 2016/17-2022/23)	25
Şekil 9. Türkiye ve Dünyada Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Oranları (% , 2016-2020)	25
Şekil 10. 15-17 Yaş Aralığında Kurumsal Olmayan Çocuk Nüfusun İşgücü Durumu (Bin , 2016-2022)	29
Şekil 11. 15-17 Yaş Aralığında Kurumsal Olmayan Çocuk Nüfusun İşgücü Durumu (% , 2016-2022)	29
Şekil 12. OECD Ülkelerinde 15-19 Yaş ve 15-29 Yaş Aralığında Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Genç Nüfus Oranı (% , 2022)	31
Şekil 13. 13-17 Yaş Aralığında Çocukların Sınav Öncesi Kaygı Hisleri (% , 2022)	33
Şekil 14. 6-17 Yaş Aralığında Diğer Çocuklar Tarafından Zorbalığa Maruz Kalan Çocuk Oranı (% , 2022)	35
Şekil 15. 13-17 Yaş Aralığında Çocukların Okula Aidiyeti Hissi (% , 2022)	35
Şekil 16. 13-17 Yaş Aralığında Çocukların Mutluluk Düzeyi (% , 2022)	37
Şekil 17. Kademelere Göre Net Okullaşma Oranları (% , 2016/17-2022/23)	41
Şekil 18. Okul Öncesi Kademelere Göre Net Okullaşma Oranları (% , 2016/17-2022/23)	41
Şekil 19. Türkiye ve Dünyada Kademelere Göre Okullaşma Oranları (2020)	41
Şekil 20. LGS'ye Giren ve Yerleşen Öğrenci Sayıları ve Oranı (% , 2016/17-2022/23)	45
Şekil 21. Lise Türlerine Göre Öğrenci Sayılarının Toplam Lise Öğrencileri İçindeki Oranları (% , 2016/17-2022/23)	45
Şekil 22. Özel Eğitim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)	47
Şekil 23. Özel Eğitim Okul Sayıları (2016/17-2022/23)	47
Şekil 24. İlköğretim ve Ortaöğretim Kademelerinde Burslu Öğrenci Sayısının Toplam Öğrenci Sayısına Oranı (2016/17-2022/23)	49
Şekil 25. İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Yurtiçi Burs Ücreti (TL, 2016 Ocak-2023 Temmuz)	49
Şekil 26. Eğitim Kademelerine Göre Suriyeli Öğrenci Sayıları (2016-2023)	51
Şekil 27. BİLSEM Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2016/17-2022/23)	51
Şekil 28. Kademelere ve Lise Türlerine göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	55
Şekil 29. Yatılı ve Taşınan Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	57
Şekil 30. Yatılı ve Taşınan Öğrenci Oranı (% , 2016/17-2022/23)	57
Şekil 31. Yükseköğrenim ve KYK'ya Bağlı Yurt Sayıları (2014/15-2022/23)	57
Şekil 32. Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcaması (Bin TL, 2016-2022)	61
Şekil 33. Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcaması (Bin \$, 2016-2022)	61

Şekil 34. OECD Ülkelerinde İlkokul Kademesinde Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Bin \$, 2020)	63
Şekil 35. OECD Ülkelerinde Ortaokul+Ortaöğretim Kademesinde Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Bin \$, 2020)	63
Şekil 36. OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kademesinde Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Bin \$, 2020)	65
Şekil 37. Eğitim Bütçesinin Ağırlığı (% , 2016-2023)	65
Şekil 38. Eğitim Bütçesinin Ağırlığı (% , 2016-2023)	65
Şekil 39. Türkiye ve Dünyada İlkokul Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı (% , 2014-2020)	67
Şekil 40. Türkiye ve Dünyada Ortaokul+Ortaöğretim Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı (% , 2014-2020)	67
Şekil 41. Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı (% , 2014-2020)	67
Şekil 42. Bütçe Ödenek Türlerinin Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı (% , 2017-2023)	67
Şekil 43. Bütçe Ödenek Türlerinin Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı (% , 2017-2023)	69
Şekil 44. Yıllara Göre Kadrolu Öğretmen Maaşları (TL/\$, 2016-2022)	69
Şekil 45. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun İlkokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)	69
Şekil 46. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun Ortaokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)	69
Şekil 47. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun Ortaöğretim Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)	70
Şekil 49. Kademelere Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	75
Şekil 48. Ortaöğretim Türlerine Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	75
Şekil 50. Türkiye ve Dünyada İlköğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Oranı (% , 2016-2020)	75
Şekil 51. Türkiye ve Dünyada Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Oranı (% , 2016-2020)	77
Şekil 52. MEB Personelinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (% , 2016-2022)	77
Şekil 53. MEB Personelinin Yaş Dağılımı (% , 2016-2022)	77
Şekil 54. Türkiye ve Dünyada İlköğretim Kademesinde Eğitim Personelinin Yaş Dağılımı (% , 2020)	79
Şekil 55. Türkiye ve Dünyada Ortaöğretim Kademesinde Eğitim Personelinin Yaş Dağılımı (% , 2020)	79
Şekil 56. Eğitim Fakülteleri Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	81
Şekil 57. KPSS Sınavına Giren Öğretmen Adayı Sayısı (2016-2022)	81
Şekil 58. Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı Personel Oranları (% , 2016-2022)	81
Şekil 59. Ücretli, Göreve Başlayan, Görevden Ayrılan ve Özel Öğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmen Sayıları (2016-2022)	83
Şekil 60. Hizmet İçi Eğitim Faaliyet-Belge Alan Sayısı (2016-2022)	83
Şekil 61. Okul Öncesinde Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	89
Şekil 62. Okul Öncesinde Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)	89
Şekil 63. OECD Ülkelerinde 3, 4 ve 5 Yaş Okul Öncesi Eğitime Kayıt Olma Oranı (%)	91
Şekil 64. OECD Ülkelerinde Okul Öncesi Kademesinde Öğrenci Başına Yapılan Harcama (Dolar)	91
Şekil 65. OECD Ülkelerinde 2015-2020 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitimde Çocuk Başına Yapılan Harcamalardaki Değişim (%)	93
Şekil 66. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun Okul Öncesi Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)	95

Şekil 67. Yıllara Göre Toplam Akademik Personel Sayısı (2017/18-2022/23)	101
Şekil 68. Yıllara ve Ünvanlarına Göre Akademik Personel Sayıları ve Yükseköğretimde Öğrenci/Doktoralı Öğretim Elemanı Sayısı (2017/18-2022/23)	101
Şekil 69. Yıllara Göre Öğretim Elemanı ve Doktoralı Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2017/18-2022/23)	103
Şekil 70. Yıllara ve Kademelere Göre Mezun Öğrenci Sayıları (2016/17-2021/22)	103
Şekil 71. Cinsiyete Göre OECD ve Türkiye’de Yüksek Lisans Mezun Oranları (% , 2016-2020)	105
Şekil 72. Cinsiyete Göre OECD ve Türkiye’de Doktora Mezun Oranları (% , 2016-2020)	105
Şekil 73. Kıdemlerine Göre Erkek Öğretim Elemanları Sayısı (2017/18-2022/23)	107
Şekil 74. Kıdemlerine Göre Kadın Öğretim Elemanları Sayısı (2017/18-2022/23)	107
Şekil 75. Cinsiyete göre Toplam Doktora Mezun ve Doktor Öğretim Üyesi Oranları (2016/16-2022/23)	107
Şekil 76. Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre 25+ Yaş Nüfusun Dağılımı(% , 2016-2022)	111
Şekil 77. Türkiye ve OECD Ülkelerinde Mezun Olunan En Son Eğitim Kademesi Ortaöğretim ve Altında Olanların Oranı (25-64 Yaş) (% , 2016-2022)	111
Şekil 78. Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunlarının Oranı (25-34 Yaş) (% , 2016-2022)	111
Şekil 79. Okuma Alanında Türkiye ve OECD Ortalamalarını Gösteren PISA Sonuçları (2012-2022)	113
Şekil 80. Matematik Alanında Türkiye ve OECD Ortalamalarını Gösteren PISA Sonuçları (2012-2022)	113
Şekil 81. Fen Alanında Türkiye ve OECD Ortalamalarını Gösteren PISA Sonuçları (2012-2022)	113
Şekil 82. Eğitim Fakültesi Mezunlarının Bölümlerine Göre İlk İş Bulma Süresi (Ay, 2022)	115
Şekil 83. Eğitim Fakültesi Mezunlarının Kayıtlı İstihdam Oranları (% , 2022)	115
Şekil 84. Bölgelere Göre Net Okullaşma Oranları (2022-2023)	119
Şekil 85. Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Cinsiyet Oranı (2016/17- 2022/23)	123
Şekil 86. Özel Eğitim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları (2016/17- 2022/23)	125
Şekil 87. Gelir Grubuna Göre Çocukların Okula Aidiyet Hisleri (% , 13-17 Yaş)	125
Şekil 88. Gelir Grubuna göre Çocukların Sınav Öncesi Kaygı Hisleri (% , 13-17 Yaş)	127
Şekil 89. Gelir Grubuna göre Evde Eğitici Materyalleri Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Oranı (%)	127
Şekil 90. Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolundaki Sendika Sayısı ve Üye Sayısı (2018-2023)	131
Şekil 91. Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolundaki Sendikalaşma Oranları (% , 2018-2023)	131
Şekil 92. ABD’de Bütün Sektörlerde ve Eğitim Hizmetleri Sektöründe Sendikalaşma Oranı (% , 2000-2022)	131

epam

EĞİTİM POLİTİKALARI ARAŞTIRMA MERKEZİ

İLKE Vakfı çatısı altında birçok yayın ve faaliyete imza atmış Eğitim Çalışma Grubu, 2021 yılından itibaren çalışmalarına Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) olarak devam etmektedir. Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM), toplumsal sorumluluk bilinciyle Türkiye’de yaşanan dönüşüm serüvenini eğitim alanında izlemek, anlamak, yorumlamak, açıklamak ve “geleceğin Türkiye’si için politikalar geliştirmek” temel misyonunu üstlenmiştir.

EPAM, Türkiye’nin eğitim alanındaki tecrübe, birikim ve imkanlarını, yapay tartışma ve gündemlere feda etmeden, bugünün ve geleceğin sorunlarına çözümler üretebilmek için bir araya getirmeye, yorumlamaya ve bir enerji oluşturmaya odaklanır. Hedefi Türkiye’de eğitim alanının güçlenmesini sağlayacak çalışmalar yaparak bütün dünyada eğitimde fırsat eşitliğinin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak ve bunu bütün toplumla paylaşmaktır.

EPAM ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar; eğitim alanında gündemine aldığı meseleleri kuramsal, tarihsel açıdan analiz eder, veri oluşturur, uygulanan politikaları inceler, politika üretir, farklı görüşlerle tartışmalara perspektif kazandırır. Bu çalışmaların esas alanı yayınlardır. Yayınlar aracılığıyla, sivil toplum ve politika yapıcılar arası ilişkilerde artan etkileşim ve gelecek çalışmalar için paylaşılan karşılıklı motivasyon oldukça kıymetlidir. Bu kapsamda EPAM, alan izleme raporları, analiz raporları, saha araştırmaları, politika analizleri, politika notları, çalışma notları, görüş yazılarıyla eğitim meselelerine katılımcı ve çok yönlü bir bakış getirmektedir. Bu yolla Türkiye’nin birikiminin görünür olmasına katkı sağlar, eğitimin niteliğini artıracak mütevazı müdahalelerde bulunur, gelişmelerin kaydını tutarak tarihe not düşer.

İhtiyaç Odaklı, Kanıta Dayalı, Kapsayıcı

Takdim

Ahmet Sait Öner

İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

İLKE Vakfı olarak eğitim, toplum, hukuk, ekonomi ve sivil toplum odaklı çalışma alanlarındaki gelişmelerin kamusal ve sivil alandaki görünümünü takip ve analiz ediyoruz. Sağlıklı bir ilerleme kat etmek için mevcut durumu muhasebe ederek raporlarımızı veri temelli ve kanıta dayalı bir yöntemle hazırlıyor, elde ettiğimiz bulgulardan hareketle sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştiriyoruz. Şeffaflıkla yürüttüğümüz çalışmalarımızı başta karar alıcılar, politika yapımcılar, sivil toplum ve akademi olmak üzere kamuoyunun istifadesine sunuyoruz.

Alan İzleme Raporları Projesi kapsamında ekonomi, hukuk, toplumun görünümü ve eğitim başlıklarında 2019'dan itibaren raporlar yayımlıyoruz. Eğitim alanında yayımladığımız beşinci rapor olan Eğitim İzleme Raporu 2023'ü bu sene daha detaylı ve kapsamlı bir içerikle hazırladık. Ulusal ölçekte ikincil verilerin yanı sıra uluslararası düzeydeki verileri de raporumuza dahil ederek Türkiye'nin eğitim alanındaki durumunu uluslararası standartlarla kıyaslamayı ve daha geniş bir bakış açısı sunmayı hedefledik.

Raporda, 2023 yılında eğitim alanını derinden etkileyen Kahramanmaraş Depremleri'nin yanı sıra COVID-19 salgınının da eğitim üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele aldık. Her iki felaketin de eğitim sistemi üzerinde meydana getirdiği aksamaları ve bu olayların eğitimdeki çeşitli boyutlarını detaylı bir şekilde ele aldık.

Bu dönemsel aksaklıkların ötesinde, uzun yıllara sâri bir maarif meselemiz olduğu da muhakkak. Eğitime dair çözümler ele alınırken, süreçsel arizi meselelerle birlikte eğitimin temel felsefesini ve kökensel boyutlarını da incelemek icap etmektedir. Eğitim İzleme Raporları, bu yaklaşım doğrultusunda hazırlanmakta ve eğitim alanında genel durumu değerlendirirken aynı zamanda çözüm arayışlarına ve önerilere odaklanarak alana katkı sağlamaktadır.

Eğitime katılımın niceliksel boyutunun yanı sıra niteliksel donanım eksikliği, istihdama geçişte yaşanan zorluklar, mesleki ve teknik eğitime yönelik talepler, eğitime erişim engelleri, artan akran zorbalığı, sınav-başarı endeksli eğitim modelinin muhasebesi ve okul öncesi eğitim meselesi gibi hususlar bugününün maarif meseleleri olarak öne çıkmaktadır. Eğitim İzleme Raporu, bu çeşitli meseleleri ele alarak 2023 yılında eğitim alanının seyrini titizlikle değerlendirmektedir.

Elinizdeki rapor, eğitime dair temel bulguları başlıklar halinde ele alırken peşi sıra her bir başlığa ilişkin önerileri de sunmaktadır. Yapılan analizlerde TÜİK, Yükseköğretim İstatistikleri ve Millî Eğitim Bakanlığı verileri gibi istatistiklerle ulusal görünüme dair bir izlek oluştururken OECD ve AB ülkelerine ait verilerle uluslararası ölçekte kıyaslama imkanı elde edilmiştir. Elde edilen veriler titiz bir analiz sürecinden geçirilerek uygulanan veri görselleştirme teknikleriyle araştırmacılar başta olmak üzere ilgisinin istifadesine sunulmuştur.

Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) tarafından hazırlanan bu raporun öncelikle eğitim alanında yaşanan sorunların çözümüne katkı sunmasını, karar alıcıların, politika yapıcıların, araştırmacıların ve entelektüel camianın istifadesinde kaynak teşkil etmesini temenni ediyorum.

Giriş

Eğitim alanını yakından izlediğimiz Eğitim İzleme Raporu 2023'ü, bu sene daha detaylı bir formatta ilgililerin istifadesine sunuyoruz. Analiz yazılarını her yıl olduğu gibi Millî Eğitim Bakanlığı, Örgün Eğitim İstatistikleri, Yükseköğretim İstatistikleri ve TÜİK İstatistikleri gibi ulusal ölçekte ikincil verilere 2023 yılı verilerini dahil ederek hazırladık. Ulusal verilerin yanı sıra uluslararası düzeyde bir kıyaslama imkanı sunması açısından OECD ve AB ülkelerine ait verileri ve PISA değerlendirmelerini de rapora dahil ettik. Her geçen seneyi Eğitim İzleme Raporu'nun kapsamını genişletmek ve içeriğini geliştirmek için bir fırsat olarak görüyoruz. Eğitim alanındaki verilerin yanı sıra eğitim alanının etkilendiği politikalara, sosyal olaylara ve yaşanan gelişmelere değinmeyi de son derece önemli görüyoruz. Bu sebeple raporda, eğitim alanını insan kaynağından, yükseköğretime; özel eğitimden, eğitimde eşitsizliklere geniş bir yelpazede verilere dayalı bir şekilde incelemeye çalıştık. Genel görünüm kısmına geçmeden önce 2023 yılında eğitim alanında neler oldu, hangi gelişmeler yaşandı, bunları inceleyelim.

2023 yılına damga vuran en büyük olay ne yazık ki 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş Depremleri oldu. 2023 yılının başlangıcında yaşanan bu vahim hadise, yol açtığı ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunların yanında eğitim alanında

da Türkiye'nin zorlu bir sınav vermesine yol açtı. Bütün vatandaşların tek yürek olduğu, deprem anı kadar sonrasındaki süreçte de büyük bir acıyı tecrübe ettiğimiz Kahramanmaraş merkezli depremde büyük ve telafi edilmesi güç bir yıkım yaşandı. Bu yıkımın akabinde özellikle deprem şehirlerindeki eğitim sistemi de çok büyük bir darbe aldı. Birçok öğrenci ve öğretmenin can verdiği, okulların yıkıldığı ya da hasar gördüğü, eğitimin durma noktasına geldiği bu afet süreci, farklı boyutlarıyla incelenmesi gereken bir olay.

Depremin yıkıcı etkisinin eğitim-öğretim faaliyetlerini doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği birçok husus mevcut. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının yayımladığı Kahramanmaraş ve Hatay Deprem Raporları, depremin yıkıcı etkisini veriler üzerinden değerlendirebilmek için güvenilir bir kaynak. Rapora göre 2023 Mart ayı itibarıyla yapılan çalışmalarda MEB'e bağlı 20.340 eğitim binasının 8.162'si tetkik edilebildi. Raporda bu binalardan 72'sinin (428 derslik) yıkıldığı, 504'ünün (3.739 derslik) ağır hasarlı ve acil yıktırılması gerektiği, 331'inin (3.693 derslik) orta hasarlı, 2.533'ünün (30.961 derslik) ise az hasarlı olduğu kaydedildi.

Depremin yükseköğretime etkisine baktığımızda depremden etkilenen illerde toplam 17 üniversite olduğunu görüyoruz. Binaların hasar durumuna bakıldığında yıkılan bina (9), ağır hasarlı (111), orta hasarlı (51)

MEB'e Bağlı Eğitim Binalarının Deprem Sonrası Durumu

ve hafif hasarlı (358) olmak üzere toplamda 281.007m² içindeki 120 binanın kullanılamaz halde olduğu tespit edildi. Yıkımın büyüklüğünün anlaşıldığı bu tabloda hareketle depremin sadece maddi hasar boyutunda bile çok yüksek miktarlarda bütçe ve ödeneğe ihtiyaç duyulduğu belirtildi (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Yükseköğretim kademesine bakıldığında depremde hayatını kaybeden öğrenci sayısının 121'i uluslararası öğrenci olmak üzere toplam 1.605 olarak kaydedildi. Aynı zamanda bulunduğu ilden farklı bir ile tahliye edilen öğrenci sayısının 56.987 olduğu ifade edildi ("YÖK Üyesi Prof. Dr. Açıkgoz: Depremde 1605 öğrencimiz hayatını kaybetti", 2023).

Depremi eğitim faaliyetlerine doğrudan yansımaları, deprem sonrası Türkiye'deki tüm eğitim-öğretim faaliyetlerine 20 Şubat 2023'e kadar ara verilmesiydi. Bu süre zarfında deprem bölgelerinde MEB'in kurduğu psikososyal destek merkezlerinde depremin yarattığı psikolojik yıkımı bir nebze telafi etmek amaçlı rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar tarafından çocuklara psikososyal destek sağlandı. Ayrıca MEB tarafından depremden doğrudan etkilenmeyen illerde de deprem psikoeğitim uygulamaları başlatıldı. Öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik bu uygulamalarla okul öncesi, ilköğretim, ortaokul

ve lise kademelerindeki öğrenciler için kayıp ve yas gibi travmalara yönelik çalışmalar yürütüldü.

Deprem gibi büyük çaplı bir hadise öğrenci seçme sınavlarını da etkiledi. Deprem nedeniyle sınav takviminde herhangi bir erteleme veya değişiklik söz konusu olmadı ancak YKS-LGS sınavlarından 2. dönem konuları kaldırıldı. Depremde öğrenciler için ise YÖK, depremden etkilenen illerde ikamet eden adaylara kendi illerindeki üniversitelere yerleşirken genel kontenjanda bir eksiltme yapmadan %25 ek kontenjan ayrıldığını duyurdu. Bu gelişme depremden öğrencilerin konum değiştirmek zorunda kalmalarının eğitim öğretim hayatlarını olumsuz etkilemesini engellemek için atılmış bir adım oldu.

Deprem sonrasında eğitimin ne şekilde devam edeceği de ayrı bir tartışma ortamı yarattı. COVID-19 salgını ile iki sene uygulanan uzaktan eğitim ve hibrit sisteminin tekrar uygulanması öğrenci, öğretmen, veli ve akademisyenlerin farklı tepkilerine neden oldu. Bu tepkilere rağmen 2022-2023 Akademik Yılı Bahar Döneminde Nisan ayına kadar uzaktan eğitime geçilmesine karar veren YÖK, Nisan ayı sonrasında hem uzaktan hem yüz yüze eğitimi kapsayan hibrit eğitime geçileceğini duyurdu. Üniversite dersliklerindeki sınırlı teknolojik imkanlar nedeniyle, akademisyenlerin sınıfta ders anlatırken aynı

zamanda ekran karşısındaki öğrencilere ulaşması zorlu ve ders verimliliğini olumsuz etkileyen bir süreç oldu.

Deprem kapasitesinin üzerinde zaruri bir üretkenliği ortaya çıkardığı alan, mesleki ve teknik eğitim oldu. Deprem bölgesinin acil ve düşük maliyetli ürünlere ulaşabilmesi için tüm ülkede olduğu gibi meslek liselerinde de seferberlik ilan edildi. Soba, çadır, battaniye, kolonya, bot, tuvalet kağıdı, ekmek ve çorba gibi çeşitli ürünler Türkiye'nin her yerinden üretilip deprem bölgesine ulaştırıldı. Bu minvalde, deprem sonrasında tüm ülkede yürütülen faaliyetlere ek olarak mesleki ve teknik liselerinde de ciddi bir üretkenlik ve gönüllülük ortamı oluşturulduğunu söyleyebiliriz.

Eğitim alanındaki genel gelişmelere bakıldığında en önemli ilerlemenin okul öncesi kademesinde yaşandığı belirtilebilir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Mahmut Özer'in odak çalışma alanlarından birisi olan okul öncesi kademesinde net okullaşma oranları hızlı bir artış gösterdi. Son üç yıl değerlendirilecek olursa, 2020 yılında %28 olan 3-5 yaş grubundaki okullaşma oranı 2023 yılında %51'e ulaştı. Aynı dönemde 3-4 yaş grubundaki okullaşma oranı %37'den %64'lere yükseldi. Sadece 5 yaş grubundaki okullaşma oranı ise %57'den %87'lere tırmandı. Net okullaşma oranları baz alındığında okul öncesi eğitime yönelik uygulama ve yatırımların son üç yılda belirgin bir şekilde etkisini gösterdiği görülüyor.

Nitelikli işgücüne ara ve ana eleman ihtiyacını büyük ölçüde karşılamaya çalışan mesleki ve teknik eğitim alanındaki gelişmeler, bu sene öne çıkan konulardan bir diğeri oldu. Toplumda mesleki ve teknik eğitime dair olumsuz algıda kırılmalar yaşanıyor. Özellikle işgücüne yoğun talebin olduğu bu

MEB'in deprem bölgelerinde kurduğu psikososyal destek merkezlerinde depremin yarattığı psikolojik yıkımı bir nebze telafi etmek amacıyla rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar tarafından çocuklara psikososyal destek sağlandı.

dönemde, liseler arasında mesleki ve teknik ortaöğretim oranları düşse de alternatif olarak mesleki eğitim merkezleri ve meslek okullarında öğrenci sayılarının arttığını görüyoruz. Mesleki ve teknik eğitim, MEB'in bir süredir yoğunlaştığı bir alan olmakla birlikte doğal afet ve kriz durumları, mesleki ve teknik eğitimin önemini daha da belirgin hale getirdi.

Türkiye genelinde mesleki ve teknik eğitim öğrenci sayısı 1.848.236'ya ulaştı. Bu kapsamda, mesleki ve teknik Anadolu liseleri (1.381.441), mesleki eğitim merkezleri (250.932), mesleki açıköğretim lisesi (72.558), özel mesleki ve teknik Anadolu lisesinin (143.305) sırasıyla en çok öğrenciye sahip kurumlardır. Alanlara bakıldığında en çok tercih edilen alanların sırasıyla elektrik-elektronik teknolojisi, bilişim teknolojisi ve sağlık hizmetleri olduğu görülüyor (Mesleki Eğitim Haritası, 2024). Öğrenci sayıları ve branş dağılımları dikkate alındığında, MEB'in işbirliği ve teşviklerinin etkisi açıkça görülebilir. 2023 yılında MEB'in bu alandaki girişimlerine bakıldığında YKS'ye hazırlanan öğrencilere akademik destek verilmesi, mesleki ve teknik Anadolu liseleri öğrencilerinin patent başvurusunun rekor düzeyde

Türkiye'nin PISA 2022 sonuçlarının ardından okuma becerilerini geliştirmek için ortaokullarda 45 olan sınıf geçme puanı Türkçe dersinde 70'e, diğer derslerde 50'ye yükseltildi.

olması, öğrencilere BAYKAR Teknoloji'de staj imkanları sunulması gibi gelişmeler ön plana çıkıyor.

Eğitim alanındaki farklı bir gelişme de Mayıs ayında yapılan genel seçimler sonucunda T.C. Cumhurbaşkanlığı kabinesinin yeni üyelerinin seçilmesiydi. 4 Haziran 2023 tarihinde dönemin Millî Eğitim Bakanı Mahmut Özer, görevini Yusuf Tekin'e devretti. Bakan değişimi ile eğitim politika ve uygulamalarında farklılıklara gidilmesi olağan bir durum. Bakan Tekin'in ilk uygulamalarından biri "Öğretmenler Odası Buluşmaları" oldu. Bu buluşmalarla öğretmenlerle yapılan istişarelerin kurumsal işlevsellik kazanması hedefleniyor. Bu uygulamanın başlanmasının hemen ardından 16 Haziran 2023 tarihinde "zorunlu hizmet affı" kararı çıkarılarak zorunlu hizmeti bulunan öğretmenlerin hizmet affı ilan edildi. Bu kararı olumlu karşılayan öğretmenlerin yanı sıra zorlu şartlar altında zorunlu hizmetlerini tamamlamış öğretmenlerin tepkileri ise olumsuz oldu.

Farklı bir gelişme de açıköğretim liselerine geçişlerle ilgiliydi. 2022 yılından itibaren öğrenciler arasında açıköğretim lisesine geçiş oranları çok yükselmişti (Özalp, 2022). Bakan Tekin, bu geçişlerin önüne geçmek amacıyla açıköğretim liselerine geçişi kısıtlayıcı

bir yönerge yayımlandı. Bu yönerge kapsamında açıköğretim lisesine geçme imkanının sadece özel şartları bulunan öğrencilere tanınması kararlaştırıldı.

2023 yılında kayda değer bir gelişme de OECD PISA 2022 değerlendirme sonuçlarının açıklanması oldu. Üç yıllık periyotlarla gerçekleştirilen bu uluslararası değerlendirme, Türkiye ve diğer ülkeler arasında okuma becerisi, matematik ve fen alanlarında kıyas yapabilmeyi mümkün kılıyor. 2018'de 37 OECD ülkesi arasında Türkiye'nin sıralaması 33 iken, 2022'de bu sıralama 32'ye yükseldi. Ancak PISA 2022 skorları, Türkiye'nin okuma becerisi, matematik ve fen alanlarının hepsinde OECD ülkelerinin ortalamasının altında kaldığını gösteriyor. Türkiye'nin 2022 yılındaki skorlarını 2018 yılı sonuçları ile karşılaştırdığımızda okuma becerisi alanında düşüş, fen alanında yükselme gözlemlerken matematik alanının neredeyse aynı olduğunu görüyoruz. Genel tablodan çıkan sonuç, öğrencilerin özellikle okuma becerisi konusunda desteklenmesi gerektiğidir. Konu ile ilgili MEB'in çalışmalarına bakıldığında, 2023 yılı içinde Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile ortaokullarda 45 olan sınıf geçme puanının Türkçe dersi için 70'e, diğer dersler için 50'ye yükseltilmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

2023 yılının sonlarına gelindiğinde MEB'in eğitimde müfredat değişikliği olarak "Bütüncül Eğitim Yaklaşımı" yöntemini hedeflediğini söyleyebiliriz. Bütüncül eğitim öğrencilerin zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki açıdan çok yönlü gelişimini esas alan bir yaklaşım. Okul öncesi kademesinden itibaren bu yaklaşımın tüm kademelere aşamalı bir şekilde uyarlanması söz konusu. Konu tekrarlarını çıkarma ve sadeleşme yönünde atılmış bir adım olan bu yaklaşımda

farklı disiplinlerin birbirini tamamlaması, ortak çalışmaların yürütülmesi, birden fazla disiplinin bilgi ve yöntemlerinin kullanılması ile kalıcı öğrenmenin sağlanması hedefleniyor. Yılın sonundaki farklı bir gelişme de ilkokul ve ortaokul kademelerinde haftalık ders çizelgesinde yapılan değişiklik oldu. Değişikliğe göre önceki haftalık ders çizelgesinde 23 olan seçmeli ders sayısı güncellenerek 30'a çıkarıldı ve öğrencilerin ders seçimlerinde bir çeşitlilik sağlandı. Aynı zamanda ortaokullarda "görgü kuralları ve nezaket" dersi ile liselerde "adabımuâşeret" dersinin müfredatı hazırlanarak yürürlüğe konuldu.

Sonuç olarak 2023 yılı, COVID-19 salgının derinden sarstığı eğitim sisteminin Kahramanmaraş Depremleri ile 11 ilde durma noktasına geldiği bir yıl oldu. Buraya kadar, ülkece etkilendiğimiz bu olayların eğitim sistemini üzerindeki etkilerine değinmeye

2023'ün sonlarına doğru MEB'in "Bütüncül Eğitim Yaklaşımı" ile eğitimde müfredat değişikliği hedeflediği görülüyor.

çalıştık. Ardından, eğitim alanındaki kayda değer gelişmelere kısaca değindik. Ulusal ve uluslararası verilerle hazırlanan Eğitim İzleme Raporu 2023, yükseköğretimden insan kaynağına, eğitim ortamlarından bütçeye geniş bir yelpazede eğitim alanını yakından takip ediyor. Eğitim İzleme Raporlarının, eğitim alanının serüvenini izleme imkanı sunması bakımından ayrıca bir öneme sahip olduğunu vurguluyor, eğitim alanını son 6-7 yılın verilerini merkeze alarak hazırlanan bu raporun ilgililere ve eğitim camiasına istifadeli olmasını temenni ediyoruz.

GENEL GÖRÜNÜM

Temel Bulgular

Bir önceki seneye kıyasla okul öncesi kademesinde öğrenci sayısı (%9), okul sayısı (%28) ve öğretmen sayısı (%13,7) diğer kademelere nazaran daha fazla artış gösterdi. Bu durum okul öncesine yapılan yatırımların meyve verdiğini gösteriyor.

Türkiye'nin yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayısı, 2016 yılından 2023 yılına 301.694'e ulaşarak 3 kat arttı. Kendi içinde bir artış olduğu görülse de uluslararası öğrenci oranına bakıldığında Türkiye'nin (%2,32), OECD (%9,41) ve AB ülkelerine (%14,15) göre bu alanda daha fazla gelişme göstermesi gerektiği görülüyor.

Uluslararası öğrencilerin en yoğun bulunduğu şehirler; İstanbul (97.865), Ankara (19.586) ve Eskişehir'dir (18.810). Uluslararası öğrencilerin ülkemizde üniversitelerin yoğun olduğu şehirlerde çoğunlukta olduğu görülüyor. Bu şehirleri, Karabük (11.908) ve Erzurum (9.263) takip ediyor. Nispeten daha küçük olan bu şehirlerde uluslararası öğrencileri çekmeye yönelik projelerin başarılı olduğu söylenebilir.

Öneriler

Türkiye'de yükseköğretimde öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı 2016 yılından bu yana 3 kat artmış görünse de uluslararası düzeyde kıyaslandığında %2,32 oranı ile bu ivme çok küçük çapta kalıyor. Bu nedenle öğrencileri ülkemize çekmek için uzun vadeli proje, plan ve işbirlikleri hayata geçirilmelidir.

Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin sosyo-kültürel uyum sürecini kolaylaştırmak ve olası olumsuz tutumları önlemek için okullarda aktif ve kapsayıcı projelere katılmaları teşvik edilebilir. Örneğin kulüp etkinliklerine ve yabancı dil geliştirici faaliyetlere katılım, öğrencilerin hem akademik becerilerini hem de sosyal ilişkilerini geliştirmeye yardımcı olabilir.

Şehir başına düşen yabancı öğrenci sayısındaki farklılıkların giderilmesi için öğrenci hareketliliği takip edilmeli, gerektiği takdirde farklı şehirlerde bulunan üniversitelere de yönlendirme yapılmalıdır. Aynı zamanda Türk öğrencilerin uluslararası öğrencilerle etkileşim ve temaslarını artırabilmeleri için üniversiteler, özellikle rektörler teşvik edilmeli ve bu amaçla projeler geliştirebilmeleri için desteklenmelidir.

GENEL GÖRÜNÜM

Eğitim sisteminin değerlendirilmesi, genellikle karmaşık ve detaylı bir süreci içerir. Detaylı ve spesifik eğitim göstergeleri yerine temel eğitim göstergelerini incelemek eğitimin genel görünümünü anlamamızı kolaylaştırır. Yıllar arasındaki trendleri anlamak ve veriyeye dayalı objektif bir şekilde eğitim sisteminin durumunu değerlendirmek, genel bir bakış sunmayı mümkün kılar. Bu minvalde temel göstergeler olarak öğrenci, öğretmen, okul, derslik sayıları ve kademelere göre farklılıkları öncelikli olarak inceleyebiliriz.

Kademelere Göre Öğretmen, Öğrenci, Okul ve Derslik Sayıları

İlk olarak yıllar itibarıyla toplam öğrenci sayısının istikrarlı bir şekilde arttığı görülüyor. 2016-2017 yılında 17,7 milyon olan öğrenci sayısı 2022-2023 yılında 19,9 milyona ulaştı. Yüzdeler artışa göre bu oran %3,9'dur. 2023 yılında kademeler arasındaki öğrenci sayılarına bakıldığında en fazla öğrenci sırasıyla ortaöğretim, ortaokul, ilkokul ve okul öncesi kademelerinde

Şehir bazında okul öncesi eğitimde 5 yaş okullaşmanın artış oranları
→ s. 42

bulunuyor. Kademelere göre 2023 yılındaki öğrenci sayılarını bir önceki sene ile kıyasladığımızda en fazla artışın okul öncesi (%9) kademesinde olduğu görülüyor. Bu verilere bakarak okul öncesi kademesine yönelik dönemin Millî Eğitim Bakanı Mahmut Özer'in hedeflerinin gerçekleştiği söylenebilir (MEB, 2023a).

Öğretmen sayılarında 2023 yılında bir önceki seneye kıyasla %2,5'lik bir düşüş gözlemleniyor. Kademeler bazlı bakıldığında ise düşme

eğiliminin oluşmasında ilkokul ve ortaokul kademelerindeki öğretmen sayılarının azalması etkili. Diğer yandan, ortaöğretim ve okul öncesi kademelerinde görev yapan öğretmen sayıları ise diğer kademelerin aksine yükseldi. Artış ve düşüşler birlikte değerlendirildiğinde öğrenci sayılarında olduğu gibi öğretmen sayılarında da en fazla artışın (%13,7) okul öncesi kademesinde olduğu görülüyor.

Genel görünüm altında incelenmesi gereken diğer bir gösterge de Türkiye'deki okul sayıdır. Okul sayılarında COVID-19 salgını dönemi dışında 2016 yılından beri düzenli bir artış olduğu söylenebilir. 2021-2022 yılında 70 binlerde olan okul sayısı günümüzde 75 binlere çıkarak %6,6 arttı. Kademeler arasında bakıldığında da toplam artış oranını en çok etkileyen kademenin önceki göstergelerde olduğu gibi okul öncesi kademesi olduğu görülüyor. 2021-2022 yılında 14 binlerde olan okul öncesi okul sayısı, 2022-2023 yıllarında 18 binlere ulaşarak %28 oranında artış gösterdi.

Okul sayılarının ardından derslik sayılarına bakıldığında 2021-2022 yılında 749 binlerde olan derslik sayısının 2022-2023 yılında 751 binlere yükseldiği görülüyor. Buna göre bir önceki seneye kıyasla %0,3 oranında az miktarda bir artış olduğu belirtilebilir. Kademelere göre derslik sayılarının okul öncesi, ilkokul, ortaokul kademelerinde arttığı, ortaöğretim kademesinde ise azaldığı söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi kademesi için okullaşma oranını artırmaya yönelik politikanın ve uzun süreli yatırımların öğrenci, öğretmen, okul ve derslik sayılarında doğrudan bir artış meydana getirdiği gözlemleniyor.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Tablo 1. Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
Okul Öncesi	1.326.123	1.501.088	1.564.813	1.629.720	1.225.981	1.885.004	2.055.350	
İlkokul	4.972.430	5.104.599	5.267.378	5.279.945	5.328.391	5.433.901	5.535.531	
Ortaokul	5.554.415	5.590.134	5.627.075	5.701.564	5.212.969	5.293.067	5.524.117	
Ortaöğretim	5.849.970	5.689.427	5.649.594	5.630.652	6.318.602	6.543.599	6.789.681	
Toplam	17.702.938	17.885.248	18.108.860	18.241.881	18.085.943	19.155.571	19.904.679	

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

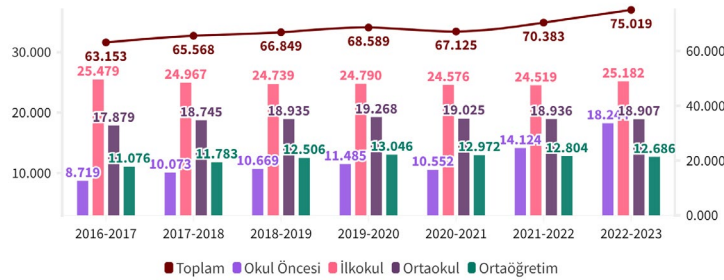
Not: Resmî ve özel okullardaki toplam öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Sayısı (2016/17-2022/23)

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
Okul Öncesi*	77.109	84.257	93.302	98.825	95.049	107.171	121.876	
İlkokul	292.878	297.176	300.732	309.247	306.937	310.477	299.967	
Ortaokul	324.350	339.850	354.198	371.590	370.798	376.747	372.536	
Ortaöğretim	333.040	347.969	371.234	380.631	382.109	389.307	394.557	
Toplam	989.231	1.030.130	1.077.307	1.117.686	1.112.305	1.183.702	1.154.383	

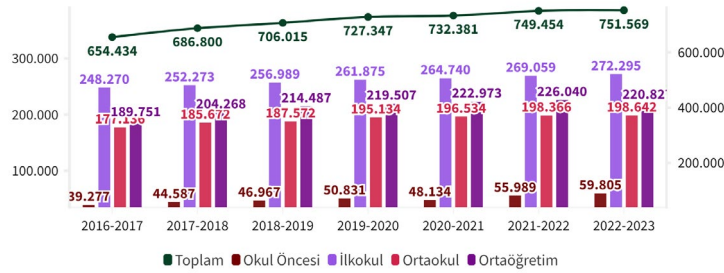
Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

*Okul öncesi toplam öğretmen sayısına, anasınıfı öğretmenleri de dahil edilmiştir.

Şekil 1. Okul Sayıları (2016/17-2022/23)

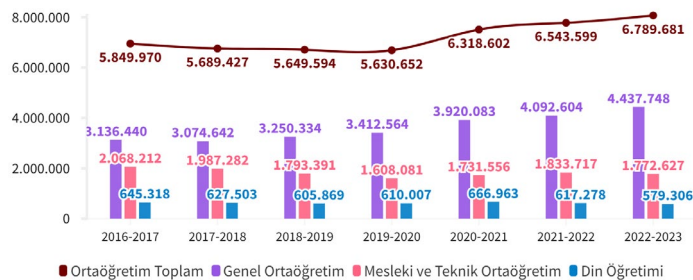
Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 2. Derslik Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: Resmî ve özel okullardaki toplam derslik sayıları verilmiştir.

Şekil 3. Ortaöğretim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: Resmî ve özel okul sayılarının toplamı verilmiştir.

Ortaöğretimde Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları

Ortaöğretim kademesi özelinde öğrenci, öğretmen ve derslik sayılarını ayrıca incelemek ortaöğretim kapsamına giren din öğretimi, mesleki ve teknik, genel ortaöğretim türlerine dair genel bir tablo sunacaktır. 2016 yılından 2019 yılına kadar ortaöğretimdeki öğrenci sayılarında düşüş mevcutken 2020 yılından bu yana artış yönünde bir seyir görülüyor. 2020 yılında 6,3 milyon olan ortaöğretim öğrenci sayısı 2023 yılında 6,7 milyona ulaştı. Burada yaklaşık %7,5'lik bir artış söz konusu. Ortaöğretim türleri içerisinde 2020 yılından beri aslında din öğretimi, mesleki ve teknik lise türlerinde ise öğrenim gören öğrenci sayılarında düşüş gözlemleniyor. Bu düşümlere rağmen toplam sayıdaki artış üzerinde genel orta ortaöğretim türündeki öğrenci sayısının yükselmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim kademesindeki öğretmen sayılarına bakıldığında 2016 yılından bu yana genel ortaöğretim, din öğretimi ve toplam ortaöğretim sayılarında istikrarlı bir artış olduğundan söz edilebilir. Ortaöğretimde görev yapan toplam öğretmen sayısı 2023 yılında bir önceki seneye kıyasla %1,3 oranında arttı. Mesleki ve teknik ortaöğretim kademesinde görev yapan öğretmen sayısı ise bu yıllar arasında en yüksek sayıya 2018 yılında ulaştı. 2018'den bu yana öğretmen sayısının düşüş meylinde olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim derslik sayılarına göre ortaöğretim toplam derslik sayısı 2016 yılından 2022 yılına kadar düzenli bir şekilde artarken 2023 yılında düşmüştür. Din öğretimi türüne ait derslik sayılarını hariç tuttuğumuzda ortaöğretimin tüm türlerinde de 2023 yılına gelindiğinde düşme görülüyor. Din öğretiminde öğrenci sayısındaki değişimler, daha çok öğrenci

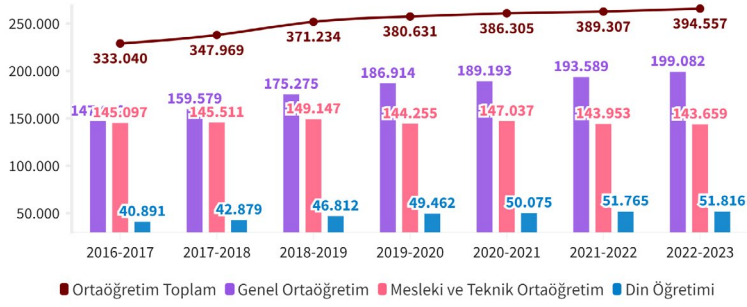
ve veli talepleriyle ilişkilidir. Ancak öğrenci sayısındaki düşüş seyrine rağmen derslik sayısında görülen bu artış, izlenen eğitim politikaları ile alakalıdır (Altaş & Kaya, 2023).

Yükseköğretimde Öğrenci Sayısı: Birinci, İkinci, Uzaktan ve Açıköğretim

Kamu ve vakıf türlerini kapsayan yükseköğretim kademesine gelindiğinde ise yükseköğretim kademesinde bulunan öğrenci sayılarının 2022 yılına kadar istikrarlı bir şekilde arttığını, 2023 yılında ise dramatik bir şekilde düştüğünü görüyoruz. Bir sonraki tablo ile birlikte değerlendirdiğimizde yükseköğretimdeki öğrenci sayısındaki bu düşüşün aslında açıköğretim öğrencilerindeki yaklaşık 2 milyonluk azalma nedeni ile oluştuğunu söyleyebiliriz. Ayrıca 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin büyük çaplı yıkıcı etkisi de yükseköğretimdeki öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarına devam edememesinde etkili. Aynı grafikte kurum sayılarının kamu ve vakıf türlerine göre istatistikleri de verildi. Bu grafikte kamu kurum sayısının yaklaşık 5 yıldır stabil kaldığını ve vakıf kurum sayısının yıllar içinde az miktarda olsa da artış gösterdiğini görüyoruz.

Yükseköğretimde örgün eğitim ve açıköğretimde öğrenimine devam eden öğrencilerin genel farkına bakmak da öğrenim türlerini incelemede önemli. Açıköğretim öğrenci sayısı 2021-2022 eğitim öğretim dönemine kadar sürekli artış göstererek 4,5 milyona ulaşırken son yılda yaklaşık 1,6 milyon azalarak dramatik bir düşüş gösterdi. Örgün eğitimdeki öğrenci sayısı ise 2016-2017'de 3,8 milyon iken 2022-2023 eğitim öğretim döneminde 4 milyona ulaştı. Açıköğretimdeki istikrarlı yükselmenin ardından 2023 yılındaki düşüşün nedeni kayıt silinmesi olabilir. 2018 yılından 2022 yılına kadar açıköğretimdeki öğrenci sayısı örgün eğitimin hep üzerindeydi. 2023

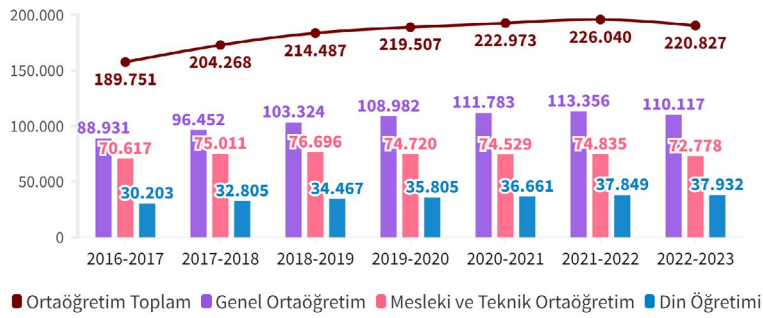
Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 4. Ortaöğretim Öğretmen Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

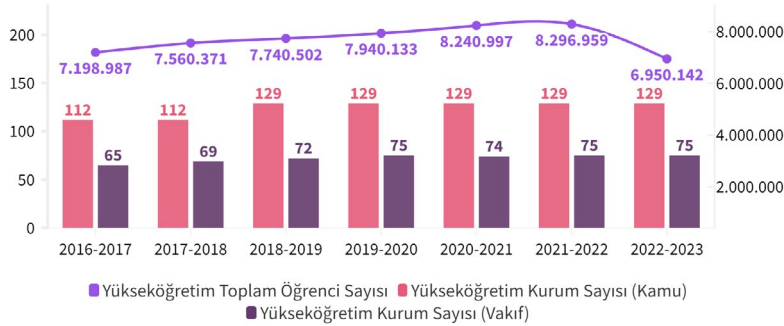
Not: Resmî ve özel okullardaki toplam öğretmen sayıları verilmiştir.

Şekil 5. Ortaöğretim Derslik Sayıları (2016/17-2022/23)

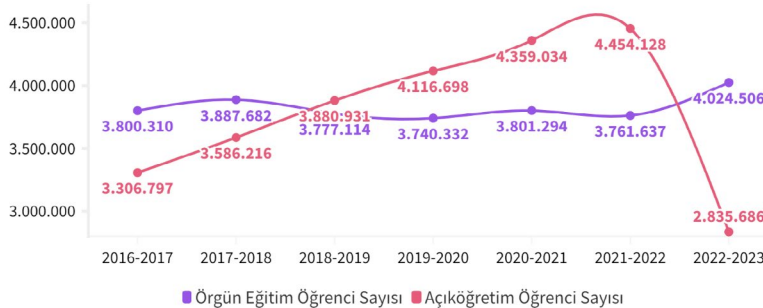
Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: Resmî ve özel okullardaki toplam derslik sayıları verilmiştir.

Şekil 6. Yükseköğretim Kurum ve Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 7. Yükseköğretim Örgün Eğitim ve Açıköğretim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

yılında uzun zamandan beri ilk kez bu sayı örgün eğitimdeki öğrenci sayısı açıköğretimdeki öğrenci sayısını geçti.

Yükseköğretim öğrenci sayılarını öğrenim gördükleri türlere göre incelediğimizde en fazla öğrencinin birinci öğretimde öğrenim gören öğrenciler olduğu açıkça görülüyor. Aynı zamanda 2016 yılından beri bu öğrencilerin sayısında istikrarlı bir artış mevcut. Birinci öğretimdeki öğrenci sayılarını 2023 yılında bir önceki seneye kıyasladığımızda %8,6 oranında bir artış görüyoruz. Hemen akabinde açıköğretimdeki öğrenci sayılarının da 2016 yılından 2021 yılına karar artış yönünde seyrettiğini ancak 2023 yılında bir önceki seneye kıyasla %-36,3 oranda ciddi şekilde düştüğü söylenebilir. İkinci öğretimde öğrenim gören öğrenci sayılarının da 2016 yılından itibaren düşüş yönünde seyrettiği hatta 2023 yılında %50 azaldığı belirtilebilir.

Tablodan uzaktan öğretim gören öğrencilerin sayısının diğer türler arasında en az sayıya sahip olduğu söylenebilir. Uzaktan öğretim gören öğrenci sayıları bir önceki seneye kıyasla %10,8'lik bir artış gösterdi. Uluslararası öğrenci sayısının 2016 yılından 2023 yılına kadar 3 katına çıkarak ciddi bir artış trendi gösterdiği söylenebilir. Bir önceki yıla kıyasla 2023 yılında uluslararası öğrenci sayısının ise %15,9 oranında arttığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda buradaki artışın hükümetin uluslararası öğrencileri Türkiye'ye çekme yönünde izlediği politikaların olumlu yansımaları olduğu ileri sürülebilir.

Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenciler

Ülkemizdeki uluslararası öğrencilerin şehirlerdeki dağılımına bakıldığında, en kalabalık yabancı öğrenci nüfusunun 97.865 ile

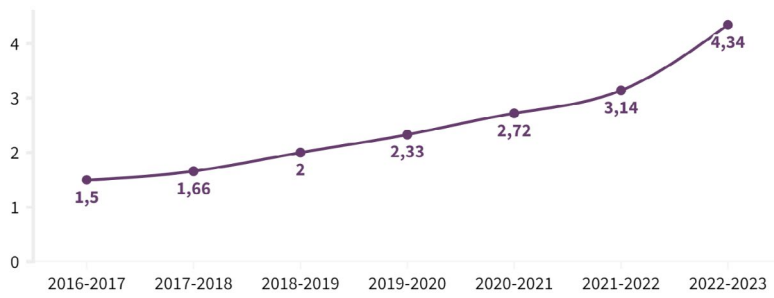
İstanbul'da bulunması pek de şaşırtıcı değil. Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin %32'si İstanbul'da yer alırken, geriye kalan %68'i ise diğer şehirlere dağılmış durumda. İstanbul'u 19.586 uluslararası öğrenci ile Ankara ve 18.810 ile Eskişehir takip ediyor. Üniversite sayısının yüksek olduğu bu şehirlerde uluslararası öğrencilerin de yoğunluğu da beklenen bir bulgu. Ancak, Karabük'teki uluslararası öğrenci sayısının 11.908 ile Türkiye'de 4., Erzurum'un 9.263 öğrenci ile 5. sırada yer alması oldukça şaşırtıcı bir sonuç. Bulgunun detaylarına bakıldığında, 2007'de açılan Karabük Üniversitesinin son dönem rektörlerinden Refik Polat'ın uluslararası öğrencileri çekmek için özellikle Afrika'ya yaptığı ziyaretlerin, üniversitedeki çeşitli kültür etkinlikleri gibi projelerin sonuç verdiği görülüyor ("Rektör Polat'tan, Güney Afrika'nın önde gelen üniversitelerine ziyaret", 2019). Erzurum'da ise köklü bir üniversite olan Atatürk Üniversitesinin uluslararası öğrencileri çekmek için uyguladığı çeşitli Erasmus programları ve yabancı üniversiteler ile işbirliklerinin başarılı olduğu görülüyor.

Türkiye'deki uluslararası öğrenci oranları uluslararası düzeyde ele alındığında Türkiye'deki gelişmelerin aslında küçük çapta kaldığını gösteriyor. 2020 yılında AB ülkelerinde %14,15; OECD ülkelerinde %9,41 şeklinde seyreden uluslararası öğrenci oranı Türkiye'de %2,32 ile oldukça düşük seviyededir. Burada özellikle AB ve OECD ortalamalarının yakın seyirde ilerlediğini ve 2019 yılından 2020'ye geçişte OECD ülkelerinin ciddi bir ivme kazandığını görüyoruz. Sonuç olarak Türkiye, uluslararası öğrenci oranı açısından yıllar içinde olumlu bir gelişme göstermiş olsa da uluslararası düzlemde ciddi bir çaba harcanması gerektiği ortaya çıkıyor.

Tablo 3. Yükseköğretim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
Birinci Öğretim Öğrenci Sayısı	2.980.480	3.098.497	3.089.285	3.113.648	3.241.071	3.290.309	3.571.604	
İkinci Öğretim Öğrenci Sayısı	819.830	789.185	687.829	626.684	560.223	471.328	452.902	
Uzaktan Öğretim Öğrenci Sayısı	91.880	86.473	82.457	83.103	80.669	81.194	89.950	
Açıköğretim Öğrenci Sayısı	3.306.797	3.586.216	3.880.931	4.116.698	4.359.034	4.454.128	2.835.686	
Uluslararası Öğrenci Sayısı	108.076	125.138	154.505	185.047	224.048	260.289	301.694	

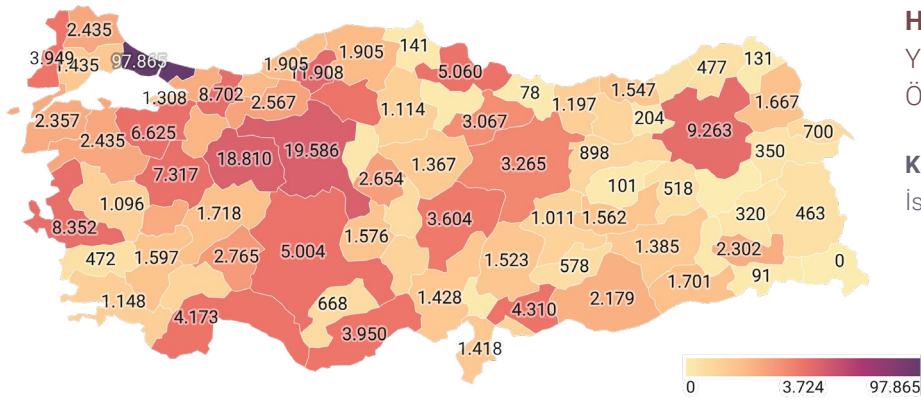
Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 8. Türkiye'de Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Oranı (% , 2016/17-2022/23)

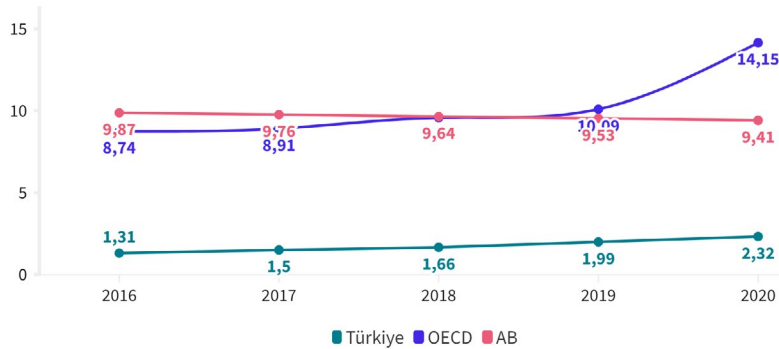
Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Not: Uluslararası öğrencilerin toplam örgün öğrenci sayısına oranlanması ile hesaplanmıştır.

Harita 1. İl Bazında Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Sayısı (2022)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 9. Türkiye ve Dünyada Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Oranları (% , 2016-2020)

Kaynak: OECD Data, International Student Mobility (Tertiary), 2023

ÇOCUKLAR VE GENÇLER

Temel Bulgular

15-17 yaş aralığındaki çocukların işgücüne katılma oranı 2022 yılında 16,4 iken 2023 yılında 18,7'ye yükseldi. 15-17 yaş aralığındaki 5 çocuktan 1'i işgücünde yer alıyor.

2022'de Türkiye'de 15-19 yaş aralığındaki ne eğitimde ne istihdamda olan (NENİ) gençlerin yaşlıları arasındaki oranı %16,7 iken, OECD'de bu oran %8,02'dir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında en fazla NENİ genç nüfusuna sahip 4. ülke oldu. Aynı zamanda, Türkiye'deki 15-19 yaş aralığındaki NENİ genç oranı, çoğu Avrupa ülkesindeki oranın 2 katı. 15-29 yaş aralığındaki NENİ genç nüfus oranına bakıldığında, Türkiye %27,9 ile OECD ülkeleri arasında ilk sırada. Bu oran OECD ortalamasının (%12,6) iki katından daha fazla.

İşlevsel zorluğu olan çocukların neredeyse 3'te 1'i, arkadaşları tarafından zorbalığa maruz kalıyor. Yaş grupları arasında da en yüksek akran zorbalığı yaşayanlar, 6-12 yaş aralığındaki çocuklar. Bu yaş grubundaki çocukların %15,9'u zorbalıkla karşılaşırken 13-17 yaş aralığındakilerde bu oran %10,7.

Gelir grupları arasında en yüksek mutluluk oranına sahip olan grup, %73,7 ile yüksek gelir grubudur. Orta gelir grubunun mutluluk oranı ise %69,3 iken, düşük gelir grubunun oranı %65,4 ile daha da düşük. Bu durum, gelir düzeyi düşüğe mutluluk oranının da azaldığı gerçeğini ortaya koyuyor.

13-14 yaş aralığında mutlu hissedenlerin oranının %73,5, 15-17 yaş aralığında ise %66 oranında olduğu görülüyor. Bu bulgular, yaş ilerledikçe çocukların kendilerini daha az mutlu hissettiğine dikkat çekiyor. Bir diğer kayda değer bulgu ise okula devam eden ve etmeyen çocuklar arasındaki farkta ortaya çıkıyor. Okula devam eden çocukların %70'i mutlu olduğunu belirtirken okula devam etmeyenlerde bu oranın yaklaşık %12 oranında düşmesi, çocukları eğitimde tutmanın önemini vurguluyor.

Öneriler

İşgücündeki çocuk nüfus oranını düşürmek için bu çocuklara burs desteği sunularak maddi teşvik sağlanmalı. Çocukların eğitim öğretim hayatlarına devam edebilmeleri için bu çocuklara ve ailelerine bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı.

Ne eğitimde ne istihdamda (NENİ) olan genç nüfusu, NENİ olmaya iten ana sebepler tespit edilmeli. Bu tespitler doğrultusunda gerekli ekonomik, sosyal ve psikolojik müdahalelere dair politikalar geliştirilmeli. NENİ genç nüfus oranı düşük olan ülkelerin yaptığı çalışmalar incelenmeli ve bu çalışmaların ülkemize uyarlanması sağlanmalı.

İlkokuldan itibaren, akran zorbalığını önlemeye yönelik psikoeğitim programları, öğrencilere ve velilere yönelik kapsamlı bir planlama ile sunulmalı. Bu programlar aracılığıyla, işlevsel zorluk yaşayan öğrencilere karşı farkındalık artırmaya yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirilerek akran zorbalığı yerine akran kardeşliğinin ve akran ilişkilerinin önemi vurgulanmalı.

Çocukların mutluluk düzeylerini düşüren sebepler üzerine daha özelleştirilmiş çalışmalar yürütülmeli. Özellikle, düşük gelir gruplarındaki çocukların mutluluk düzeylerini etkileyen risk faktörlerini engelleyici uygulamalar belirlenmeli ve bu çocukların yaşamındaki koruyucu ve destekleyici faktörler artırılarak mutluluk düzeylerine erken müdahalelerde bulunulmalı.

ÇOCUKLAR VE GENÇLER

2012 yılında Türkiye’de 4+4+4 eğitim sisteminin uygulanmasıyla zorunlu eğitim, orta-öğretimi de içine alacak şekilde genişledi. Araştırmalar, eğitim süresinin uzamasının çocukların ileride işgücüne olan katkılarını artırmasının yanı sıra fiziksel ve psikolojik sağlıkları üzerinde de olumlu bir etkiye sahip olduğunu gösteriyor (V. Raghupathi & W. Raghupathi, 2020). Ancak çocuk işçiliği gibi sorunlar, çocukların en temel haklarından biri olan eğitim hakkının yer yer ihlal edilmesiyle sonuçlanıyor. Buna ek olarak çocukların sağlıklı bir gelişim gösterebilmeleri ve hem akademik hem de sosyo-duygusal açıdan ilerleyebilmeleri için uygun koşul ve imkanların sağlanması gerekli. Hasılı bu kısımda, Türkiye’deki kurumsal olmayan çocuk nüfusun işgücü durumu, dünya genelindeki verilerle karşılaştırılarak incelendi. Akabinde Türkiye Çocuk Araştırması’nın (2022a) sağladığı veriler doğrultusunda ülkemizdeki çocukların sınav kaynaklı stres ve kaygı hisleri,

OECD verilerine göre, 2022’de Türkiye’de 15-19 yaş aralığındaki NENİ gençlerin yaşlıları arasındaki oranı %16,7 iken, OECD ortalamasında bu oran %8,02’dir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında en fazla NENİ genç nüfusuna sahip olan 4. ülkedir.

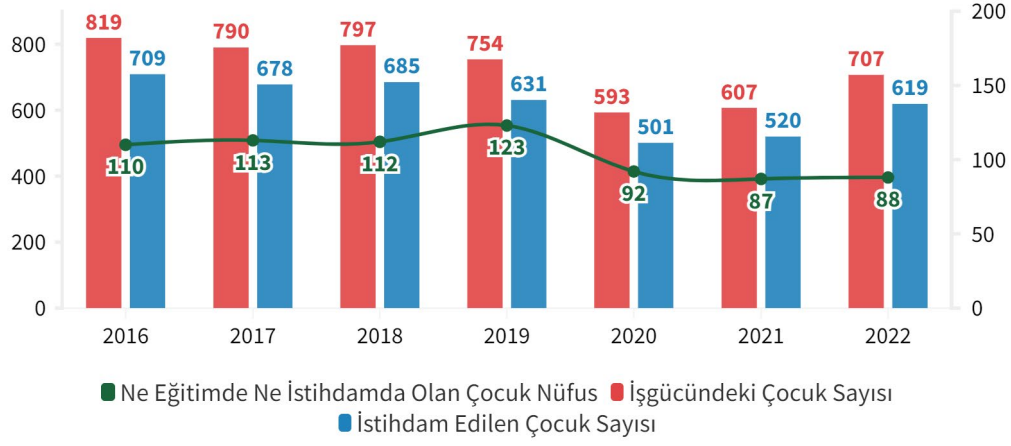
zorbalığa maruz kalma, mutluluk düzeyleri gibi psikososyal durumlarına dair göstergelere de yer verildi.

İşgücünde Olan Çocuklar

Öncelikle Türkiye’de ortaöğretimde öğrenim gören 15-17 yaş aralığında bulunan okul çağındaki çocukların işgücüne katılımını gösteren grafik, işgücünde bulunan çocuk sayısının 2016’dan 2020’ye kadar azalma eğiliminde olduğunu gösteriyor. Ne var ki bu eğilim 2021 sonrasında artış yönünde değişiyor. 2022’de 15-17 yaş aralığındaki okul çağındaki olan yaklaşık 707 bin çocuğun işgücünde olduğu görülüyor. Bu çocukların 619 bini istihdamda, 88 bini ise ne eğitimde ne istihdamda bulunuyor. 2022’de işgücüne katılan çocuk sayısının, bir önceki yıla göre yaklaşık %16,5 oranında artmış olması dikkat çekiyor. Bu çocuklardan istihdamda olanların sayısı geçen seneye göre %19 oranında, ne eğitimde ne istihdamda olanların sayısı ise %1,14 oranında yükseldi. COVID-19 salgını, deprem ve yüksek enflasyon ortamı sonucunda artan yoksulluğun salgın sürecine kadar azalma eğiliminde olan çocuk işçiliği problemini tekrar alevlendirdiği görülüyor (Atmaca, 2022). Ülkemizde çocukların çalışma nedenlerinin temelinde ise bir tercih olarak değil, zorunluluk olarak aile ekonomisine katkıda bulunma ihtiyacı yatıyor (Çapın, 2022).

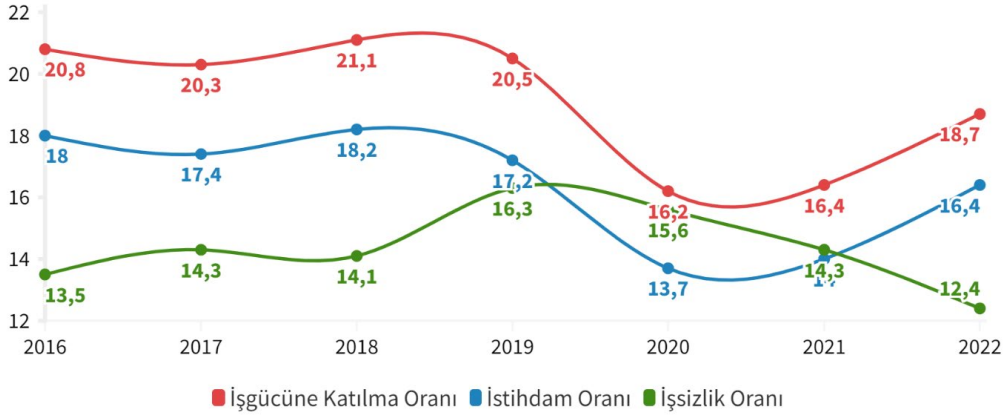
15-17 yaş aralığındaki çocuklardan yaşlıları arasında işgücüne katılanların oranı, 2022 yılında %18,7’e yükseldi. Bu yaş aralığında istihdam edilenlerin oranı ise 2022’de

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 10. 15-17 Yaş Aralığında Kurumsal Olmayan Çocuk Nüfusun İşgücü Durumu (Bin, 2016-2022)

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2022

Şekil 11. 15-17 Yaş Aralığında Kurumsal Olmayan Çocuk Nüfusun İşgücü Durumu (% , 2016-2022)

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2022

Türkiye’de 15-19 yaş aralığındaki her 6 gençten 1’i eğitim ve işgücünün dışında.

bir önceki seneye göre artarak %16,4 oldu. 2022 yılında 15-17 yaş aralığındaki neredeyse her 5 çocuktan 1’inin işgücünde olması oldukça ciddi bir tablo ortaya koyuyor. Bu oran 2019’dan sonra %20’nin altına düşse de son üç yıldaki artış trendi, bu duruma bir an önce müdahale edilmesi gerektiği konusunda uyarı veriyor. İşgücünde bulunan 15-17 yaş aralığındaki çocukların işsizlik oranı 2016’dan 2019’a kadar artış gösterirken, bu oran 2020 yılı itibarıyla düşüşe geçerek 2022 yılında %12,4 oldu.

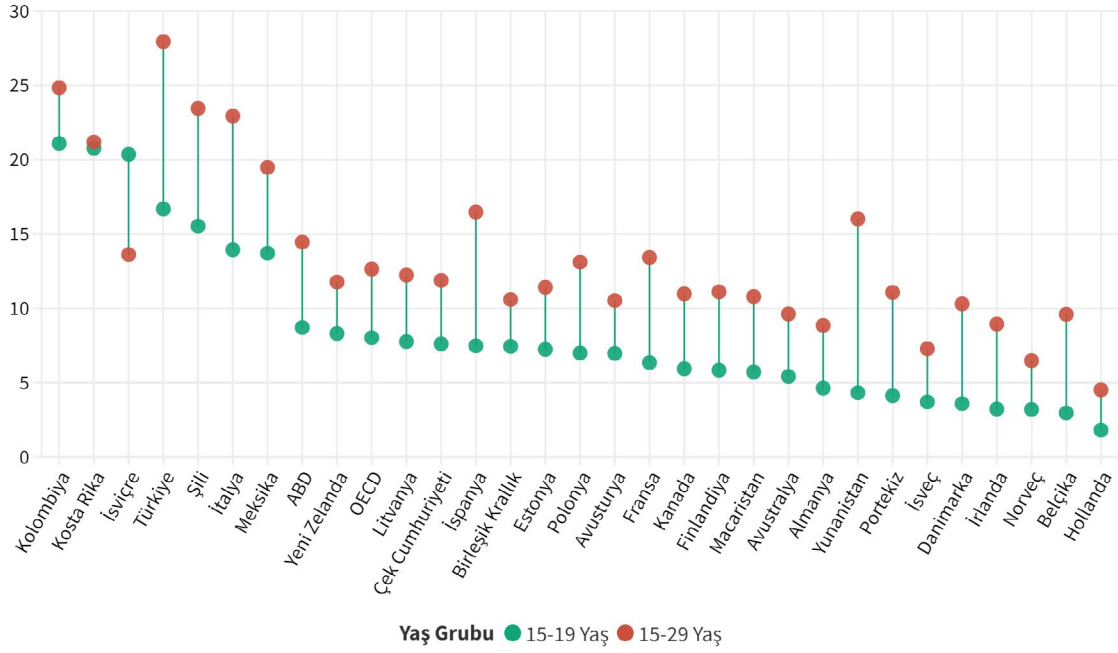
Bu yaş grubundaki çocuklarda son üç yılda istihdam oranının yükselmesinin ve işsizlik oranının düşmesinin nedeni, mesleki ve teknik eğitimi geliştirmek amacıyla yapılan yatırımlar ve bu alanda nitelikli eğitim veren proje okullarının çoğaltılması yönündeki politikalar olabilir. Örneğin, 2023’ün başında birçok paydaşın imzaladığı “Mesleki Beceri Seferberliği” kampanyası sayesinde ileriki yıllarda işsizlik oranının azalmaya devam etmesi

muhtemel. Mesleki Beceri Seferberliği; öğrencilerin mesleki becerilerini geliştirecekleri şekilde teknik eğitim almasını, sektörde ihtiyaç duyulan beceri eksikliğini kapatmayı ve ülkemizde nitelikli işgücünü artırmayı hedefliyor (UNICEF, 2023). Aynı zamanda, istihdam artışında mesleki eğitim merkezlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması bir başka faktör olabilir. Mesleki eğitim merkezleri, en az ortaokul mezunu olan kişilere ahilik geleneğinden esinlenen usta-çırak ilişkisiyle birçok meslek kolunu pratik olarak öğrenme fırsatı sunan, öğrencilerine belli bir düzeyde maaş, mezunlarına ise lise diploması ve ustalık belgesi sağlayan önemli bir uygulamadır (Mesleki Eğitim Merkezleri, t.y.).

Türkiye ve Dünyada Ne Eğitimde Ne İstihdamda (NENİ) Olan Gençler

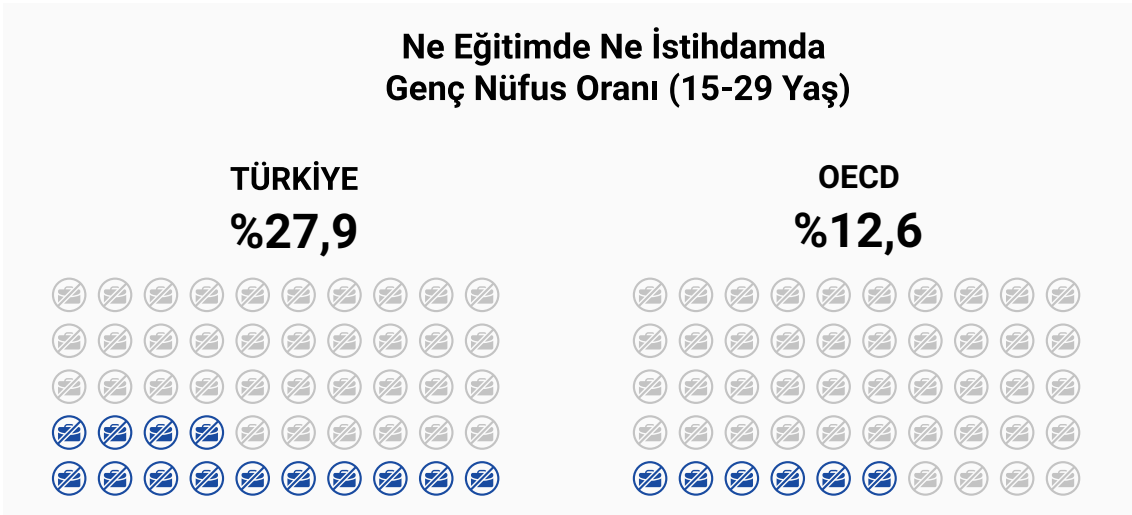
Ne eğitimde ne istihdamda (NENİ) olan gençler, bir ülkede sadece ekonomik ya da sosyal bir risk taşıyor, aynı zamanda toplumsal hayatın dışında kalma gibi bireysel risklerle de karşı karşıya kalıyorlar (Şahin, Kocakaya & Akgül, 2021). OECD verilerine göre, 2022’de Türkiye’de 15-19 yaş

***Mesleki Beceri Seferberliği;
öğrencilerin mesleki becerilerini
geliştirecekleri şekilde teknik eğitim almasını,
sektörde ihtiyaç duyulan beceri eksikliğini kapatmayı
ve ülkemizde nitelikli işgücünü artırmayı hedefliyor.***

Şekil 12. OECD Ülkelerinde 15-19 Yaş ve 15-29 Yaş Aralığında Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Genç Nüfus Oranı (% , 2022)

Kaynak: OECD Data, Youth not in Employment, Education or Training (NEET), 2023

aralığındaki NENİ gençlerin yaşıtları arasındaki oranı %16,7 iken, OECD ortalamasında bu oran %8,02'dir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında en fazla NENİ genç nüfusuna sahip olan 4. ülkedir. Aynı zamanda, Türkiye'nin sahip olduğu 15-19 yaş aralığındaki NENİ genç oranı, çoğu Avrupa ülkesinin 2 katıdır.

Genel duruma bakıldığında Kolombiya, Meksika, Kosta Rika, Şili ve Türkiye gibi sırasıyla kişi başına düşen GSYH'nin en düşük olduğu ülkeler, aynı zamanda en fazla NENİ genç nüfus oranına sahip olanlar (Şekil 12). Bu durum, kişi başına düşen GSYH'nin en yüksek olduğu ülkelerde ise tam tersi şekilde (OECD, 2023a). Gençlerin NENİ durumunda olmasının ekonomik, kültürel, eğitimsel ve sosyal birçok nedeni bulunsa da bu faktörlerin hepsi ülkenin ekonomik gelişmişlik seviyesinden etkileniyor (Özdemir, Ozcan & Üçdoğru, 2023). Türkiye'de 15-19 yaş aralığındaki her 6 gençten 1'i eğitim ve işgücünün dışında. Daha da dikkat çekici olan ise 15-29 yaş aralığındaki NENİ genç nüfus oranıdır; Türkiye %27,9 oranıyla OECD ülkeleri arasında birinci sırada. Bu oran, OECD ortalamasının (%12,6) neredeyse iki katından fazladır. Bu bağlamda, Türkiye'nin genç nüfusunu eğitime ve istihdama entegre etmek için stratejik politika ve programlara ihtiyacı olduğu açıktır. Bu durumun önünü almanın önemli adımlarından birisi de şüphesiz ekonomik şartların iyileştirilmesidir.

Türkiye'de çocukların %13,8'i zorbalığa maruz kaldığını söylüyor. Bu oran, işlevsel bozukluğa sahip öğrencilerde ve kız çocuklarında daha fazla.

Türkiye'de Çocukların Sınav Sebepli Kaygı Düzeyleri

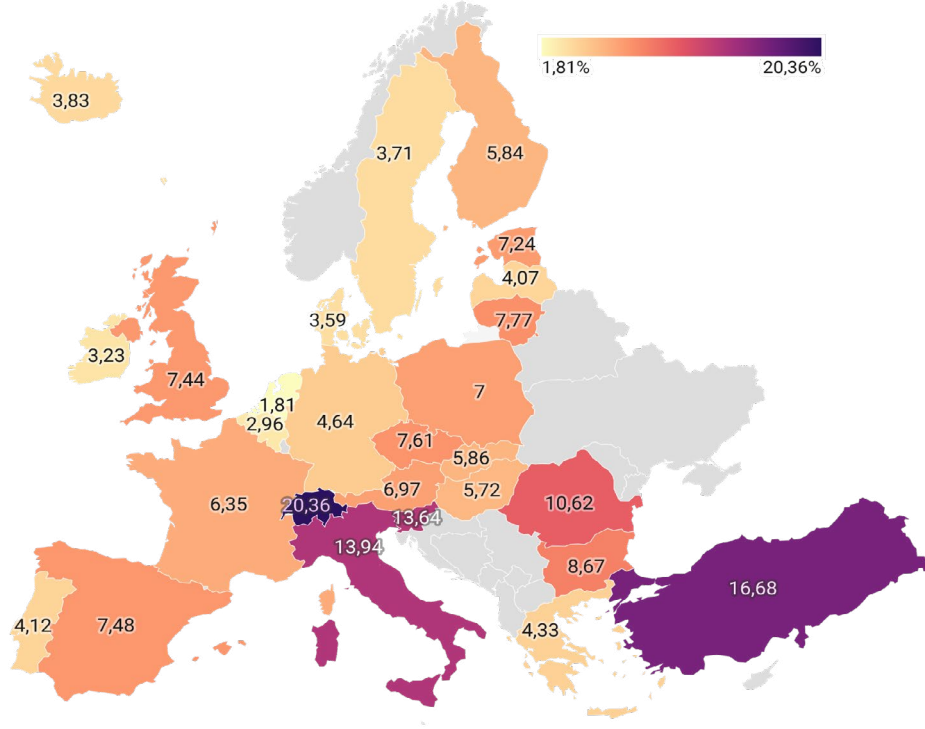
Çocuk istihdamının ardından ülkemizdeki çocukların genel mutluluk düzeylerine ve okul ile ilişkilerine yakından bakalım. Türkiye Çocuk Araştırması (2022a), ülkemizdeki çocukların psikososyal durumuyla ilgili önemli bulgular sunuyor. Çocukların psikososyal iyi oluş hallerinin iyileştirilmesi, akademik başarılarından sağlıklı bir gelişim göstermelerine kadar birçok alanı etkiliyor (Müderrişoğlu vd., 2013). Araştırmanın dikkat çeken çıktılarından biri, 13-17 yaş aralığındaki öğrenciler arasında sınavlara iyi hazırlandığı halde kendini çok kaygılı hissedenlerin oranlarıdır. Sınav öncesinde en çok kaygı hisseden gruplar, kız öğrenciler (%57,6) ve 13-14 yaş aralığındaki (%51,7) öğrencilerdir. Sınavlarına hazırlanmalarına rağmen öğrencilerin yarısı kadar önemli bir çoğunluğun kaygı duyması, bu hususta desteğe ihtiyaç duyduklarını ortaya koyuyor (Şekil 13).

Psikolojik desteğe erişim ülkemizde her sosyoekonomik kesim ya da coğrafi bölgede mümkün değil. Bu sebeple erken müdahale ve önleme programlarının örgün eğitime dahil edilmesi, her öğrenciye bu desteği ulaştırmayı mümkün kılabilir (Barrett & Pahl, 2006). Bu doğrultuda, okullarda öğrencilerin kaygı düzeylerini azaltmak ve kaygıyla başa çıkma becerilerini geliştirmek amacıyla psikoeğitim programları oluşturulmalı.

Türkiye'de Akran Zorbalığı Düzeyi

Çocukların psikososyal iyi oluşunu etkileyen en önemli unsurlardan biri, akranlarıyla olan etkileşimleridir. Türkiye Çocuk Araştırması'na (2022a) göre, okul çağındaki çocukların zorbalığa maruz kalma oranları oldukça

Eğitim İzleme Raporu 2023

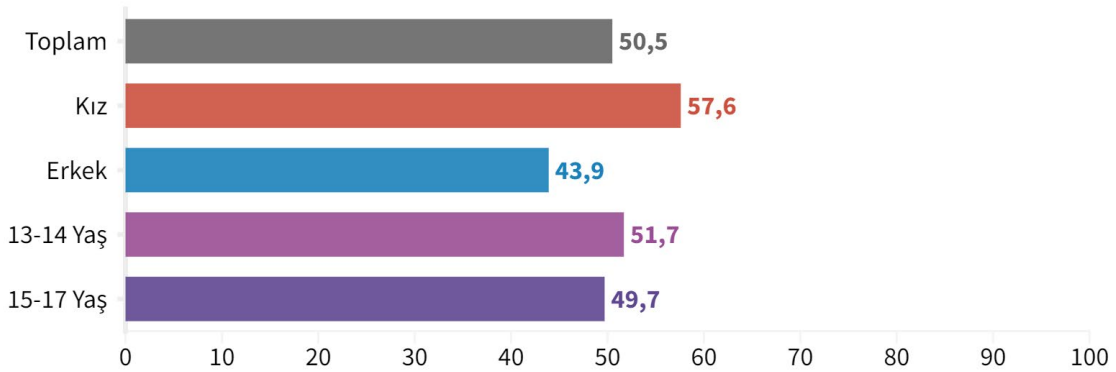

Harita 2. Avrupa Ülkelerinde 15-19 Yaş Aralığında Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Genç Nüfus Oranı (% , 2022)

Kaynak: OECD Data, Youth not in Employment, Education or Training (NEET), 2023

Not: OECD istatistiklerinde bütün Avrupa ülkelerinin verisi bulunmamaktadır.

Bir sınava iyi hazırlanmış olsalar bile kendilerini çok endişeli hissettiğini belirten öğrenciler

Şekil 13. 13-17 Yaş Aralığında Çocukların Sınav Öncesi Kaygı Hisleri (% , 2022)

Kaynak: TÜİK, Türkiye Çocuk Araştırması, 2022

Okula devam eden çocukların %70'i mutlu olduğunu belirtirken, okula devam etmeyenlerde bu oran yaklaşık 12 puan düşüyor.

dikkat çekici seviyede. Özellikle işlevsel zorluğu olan çocukların neredeyse 3'te 1'i, arkadaşları tarafından zorbalığa maruz kalıyor. Yaş grupları arasında da en yüksek akran zorbalığı yaşayanlar, 6-12 yaş aralığındaki çocuklardır; bu yaş grubundaki çocukların %15,9'u zorbalıkla karşılaşırken, 13-17 yaş aralığındakilerde bu oran %10,7. Bu durum, zorbalığı önleyici programların ilkokuldan itibaren başlamasının gerekliliğini ortaya koyuyor. Lise çağında zorbalık gösterme yaklaşık %5 oranında düşse de erken müdahale ile bu oranların daha da azalması beklenebilir.

Zorbalıkla ilgili verilerin ardından 2023 yılında MEB, akran zorbalığına yönelik önleyici psikoeğitim çalışmalarını Akran Zorbalığını Önlemede Bütüncül Okul Yaklaşımı Çalıştayı başta olmak üzere artırdı. Bu bağlamda, "akran zorbalığı", "siber zorbalık", "psikolojik sağlamlık" gibi konuları içeren farkındalık ve psikoeğitim programlarının çeşitlenerek çoğaltılması önemlidir. Örneğin fiziksel, duygusal veya siber zorbalığa maruz kalmanın, bireylerin üzerinde ciddi psikolojik etkileri olduğu göz önüne alındığında, MEB'in bu konuda attığı adımlar hayati bir öneme sahiptir.

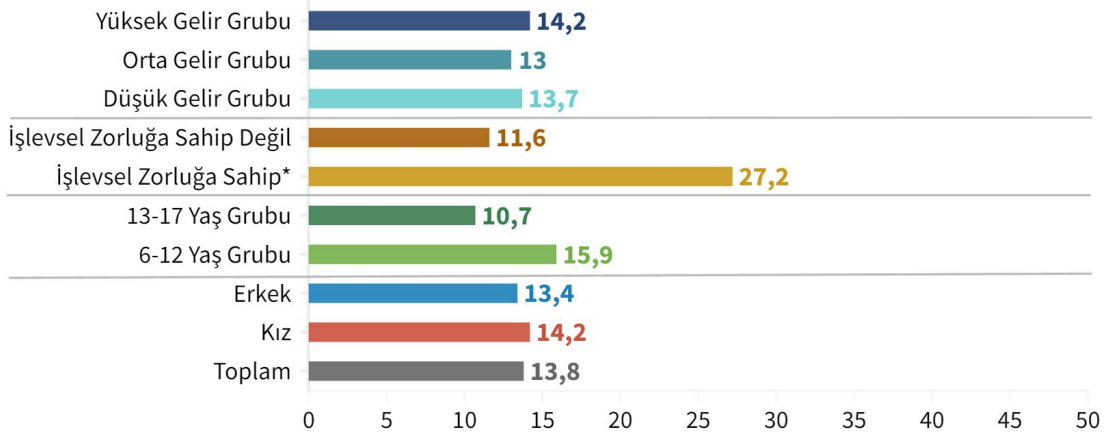
Verilerde gelir düzeyi düştükçe, çocukların mutluluk oranının azaldığı görülüyor.

Türkiye'de Çocukların Okula Aidiyeti

Öğrencilerin okulla ilişkisinde dikkate alınması gereken bir diğer konu okula aidiyettir. Öğrencilerin okula aidiyet hissetmelerinin olumlu etkileri, akademik başarılarını artırmaları, öğrenmeyi keyifli bulmaları ve problemleri davranışı azaltmaları gibi birçok alanda görülüyor (Arslan & Tanhan, 2019). Ülkemizde yapılan Türkiye Çocuk Araştırması (2022), 13-17 yaş aralığındaki öğrencilerin yaklaşık %70'i kendilerini okula ait hissettiklerini ve kolay arkadaş edinebildiklerini belirtiyor. Ancak okula aidiyet, arkadaşları tarafından sevildiğini hissetme ve kolay arkadaş edinebilme oranları; ortaokula denk gelen 13-14 yaş aralığındaki öğrencilere kıyasla, 15-17 yaş aralığındaki lise öğrencilerinde daha düşük düzeyde. Bu durum, ortaokuldan liseye geçen öğrencilerin okula aidiyetlerini güçlendirmeleri ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirmeleri için okul ortamında çeşitli uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini gösteriyor.

Türkiye'de Çocukların Mutluluk Düzeyleri

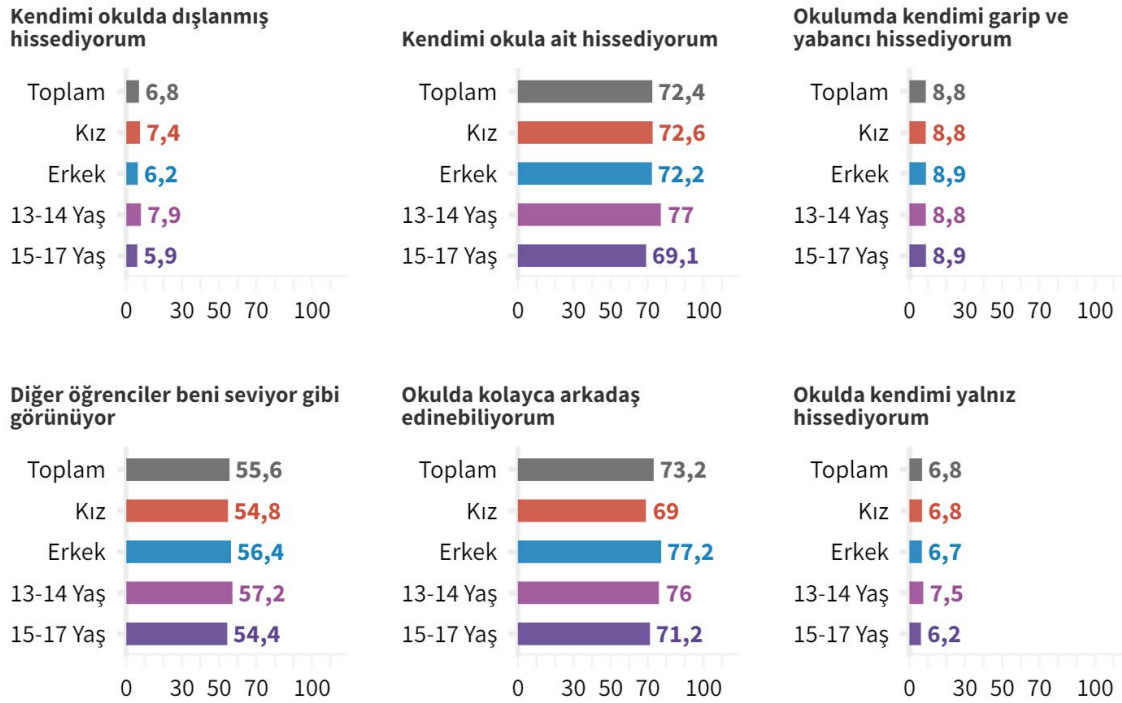
Aynı araştırma kapsamında Türkiye'de çocukların mutluluk oranları incelendiğinde, 13-17 yaş aralığındaki çocukların %69,1'inin kendini mutlu olarak tanımladığını bize gösteriyor. Mutluluk düzeyi en düşük gruptan okula devam etmeyenlerin sadece %58,2'si, işlevsel zorluğa sahip olanların %58,6'sı, düşük grup gelirinde bulunanların %65,4'ü mutlu olduğunu belirtiyor. Erkek çocukları ortalamasının üstünde olup %71,4'ü mutlu olduğunu belirtirken kız çocuklarında bu oranın %66,5 olması, cinsiyetler arasındaki farkı göz önüne seriyor. Gelir grupları arasında en yüksek

Şekil 14. 6-17 Yaş Aralığında Diğer Çocuklar Tarafından Zorbaliğa Maruz Kalan Çocuk Oranı (% , 2022)

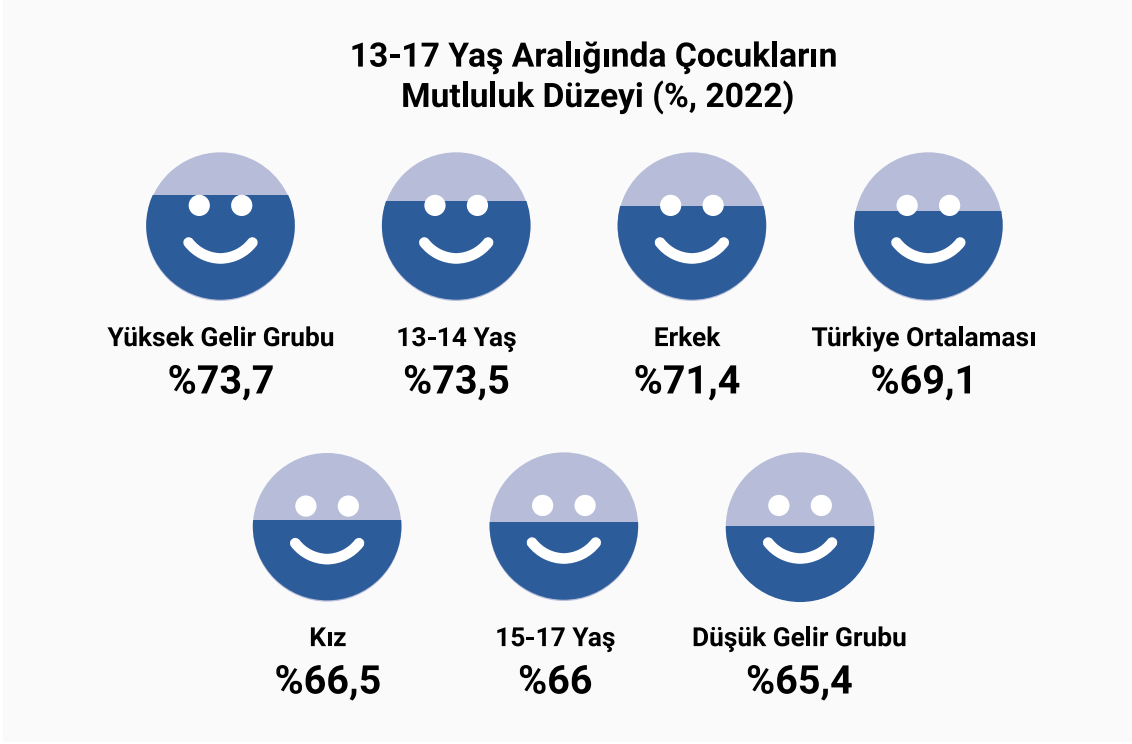
Kaynak: TÜİK, Türkiye Çocuk Araştırması, 2022

*İşlevsel zorluğu olan çocuklar görme, duyma, yürüme, özbakım, iletişim, öğrenme, hatırlama, konsantre olma, değişikliği kabul etme, davranış kontrolü, arkadaş edinme alanlarından en az birinde çok zorluk çeken/hiç yapamayan veya her gün çok endişeli veya çok üzgün olan çocukları tanımlamaktadır.

Şekil 15. 13-17 Yaş Aralığında Çocukların Okula Aidiyeti Hissi (% , 2022)

Kaynak: TÜİK, Türkiye Çocuk Araştırması, 2022

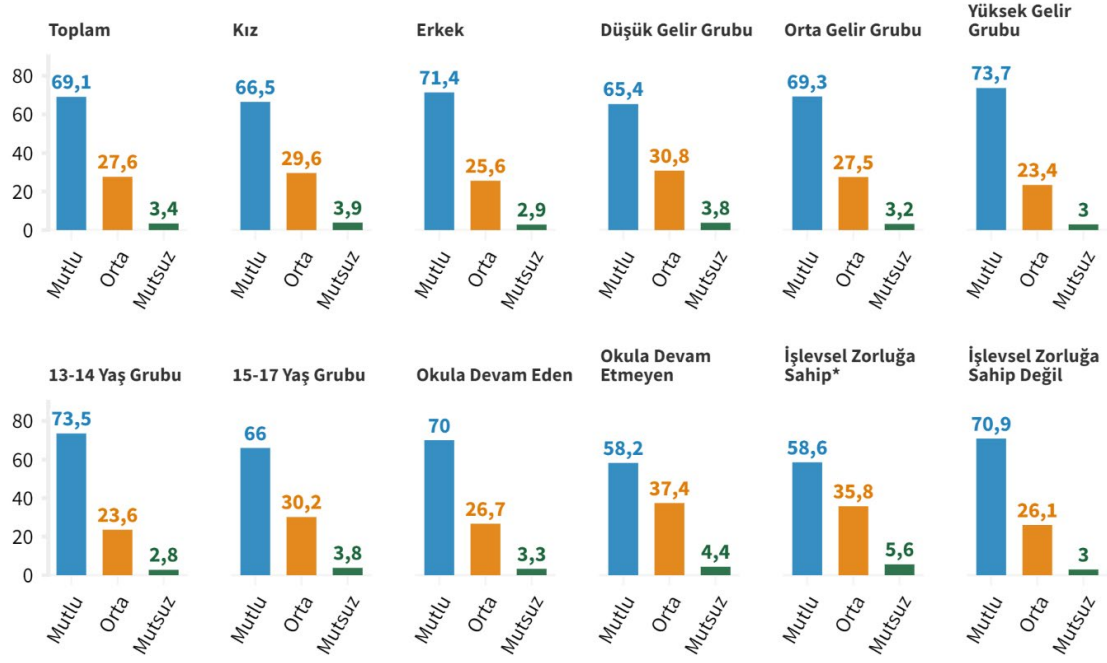

mutluluk oranına sahip olan grup, %73,7 ile yüksek gelir grubudur. Orta gelir grubunun mutluluk oranı ise %69,3 iken, düşük gelir grubunun oranı daha düşük olup %65,4'tür. Bu durum, gelir düzeyi düştükçe mutluluk oranının da azaldığı gerçeğini ortaya koyuyor.

Yaş grupları arasında 13-14 yaş aralığında mutlu hissedenlerin oranının %73,5, 15-17 yaş aralığında ise %7,5 düşerek %66 oranında olduğu görülüyor. Bu bulgular, yaş ilerledikçe çocukların kendilerini daha az mutlu hissettiğine dikkat çekiyor. Bir diğer kayda değer bulgu ise okula devam eden ve etmeyen çocukların arasındaki önemli fark. Okula devam eden çocukların %70'i mutlu olduğunu belirtirken, okula devam etmeyenlerde bu oranın yaklaşık 12 puan düşmesi, çocukları eğitimde tutmanın önemini vurguluyor.

Sonuç olarak, ülkemizdeki çocuk ve gençlerle ilgili bu veriler, eğitim politikalarının belirlenmesinde önemli bir rehber niteliğinde.

Türkiye'de son yıllar itibarıyla, 15-17 yaş aralığında çocuk işçiliğinde ve ne eğitimde ne istihdamda olan çocuk nüfusunda artış trendi hakim. Bir yandan dünya verilerine göre, Türkiye'de ne eğitimde ne istihdamda olan 15-19 yaş arası genç nüfusun yaşlıları arasındaki oranı, OECD ülkelerinin ve gelişmiş ülkelerin ortalamasının oldukça üzerinde. Bu doğrultuda, eğitim çağındaki çocukları işgücüne katılmaya ve gençleri eğitim ve istihdam dışında kalmaya iten başlıca etkenler belirlenmeli ve farklı bakanlıkların işbirliğiyle kapsamlı politikalar geliştirilmelidir. Aynı zamanda Türkiye Çocuk Araştırması (2022a), ülkemizdeki çocukların psikososyal durumları ile ilgili önemli bulgular sunuyor. Bu çalışmanın yıllık periyotlar ile tekrar edilmesi gerekiyor. Böylece, bu konuyla ilgili geliştirilmesi gereken alanlar ve yapılan müdahale programlarının etkinliği net bir şekilde gözlemlenebilir.

Şekil 16. 13-17 Yaş Aralığında Çocukların Mutluluk Düzeyi (%), 2022)

Kaynak: TÜİK, Türkiye Çocuk Araştırması, 2022

*İşlevsel zorluğu olan çocuklar görme, duyma, yürüme, özbakım, iletişim, öğrenme, hatırlama, konsantre olma, değişikliği kabul etme, davranış kontrolü, arkadaş edinme alanlarından en az birinde çok zorluk çeken/hiç yapamayan veya her gün çok endişeli veya çok üzgün olan çocukları tanımlamaktadır.

EĞİTİME ERİŞİM

Temel Bulgular

Doğu bölgelerindeki şehirlerde okul öncesi okullaşma oranı batıdakilere kıyasla neredeyse %30'luk bir fark ile daha fazla arttı. En çok artış, yaklaşık %75 oranı ile Hakkari ve Şırnak'ta görülüyor. Bu bulgular, doğu bölgesindeki 5 yaş okullaşma oranlarını artırmaya yönelik yoğun bir çalışma yapıldığını ve bunların meyve verdiğini ortaya koyuyor.

OECD ve AB ülkelerine kıyasla Türkiye'nin okullaşma oranları tüm kademelerde ortalamanın altında. Dünya ortalamalarıyla karşılaştırıldığında, Türkiye'de okul öncesinde 5 yaş, ortaöğretimde 17 yaş ve yükseköğretimde 18 yaş gruplarındaki okullaşma oranları düşük düzeyde kalıyor.

İlköğretim ve ortaöğretim kademelerinde burs alan öğrenci sayısı artsa da burs miktarını dolar cinsinden düşündüğümüzde 2016'da 176,75 TL olan burs miktarı 60 dolara tekabül ederken 2023'te 1.014,45 TL olan burs miktarı 38 dolara geriledi.

Öneriler

Okul öncesi okullaşma oranları doğu bölgesinde bulunan şehirlerde yükselmeye başladı. Okulların niceliksel artışına paralel olarak eğitim niteliği de yakından takip edilmeli ve özellikle okullaşma oranı yeni yükselmeye başlayan doğu bölgesindeki şehirlerde eğitim niteliği çeşitliliklere tekabül edecek şekilde belirlenmeli.

Türkiye'nin net okullaşma oranlarının OECD ve AB ülkelerindeki oranlara yaklaşması için uzun vadeli stratejiler belirlenmeli. Özellikle uluslararası düzeyde geri planda kaldığımız okul öncesi, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerine ağırlık verilmeli.

Burs alan öğrenci sayılarının artması ve burs miktarlarının TL bazında yükselmesi gibi olumlu göstergeler mevcut. Ancak enflasyon oranlarının artması ve alım gücünün azalması nedeniyle burs miktarlarında iyileştirmeler yapılmalı.

EĞİTİME ERİŞİM

Bütün çocuk ve gençler, sağlıklı gelişim gösterebilmeleri ve potansiyellerin açığa çıkarabilmeleri için eğitime erişim hakkına sahiptirler. Bu hak, Türkiye'nin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1989) tarafından güvence altındadır. Eğitime erişimi nicel veriler ışığında incelemek, çocuk ve gençlere tanınan bu hakların ne kadar uygulandığına dair objektif bir bakış açısı sağlar. Bu bakımdan, eğitim kademelerindeki okullaşma oranları, Liselere Geçiş Sınavı'na (LGS) giren ve yerleşen öğrenci oranları, özel eğitim öğrencileri ve okul sayıları, ülkemizdeki Suriyeli öğrencilerin eğitime erişimi gibi çeşitli göstergeler eğitime erişim başlığı altında incelendi.

Kademelere Göre Okullaşma Oranı

İlk olarak, kademelere göre okullaşma oranına bakıldığında bütün kademelerde 2022-2023 döneminde bir önceki seneye göre az miktarda artış olduğu görülüyor. İlkokul kademesinde %0,69'luk, ortaokulda %1,37'lik,

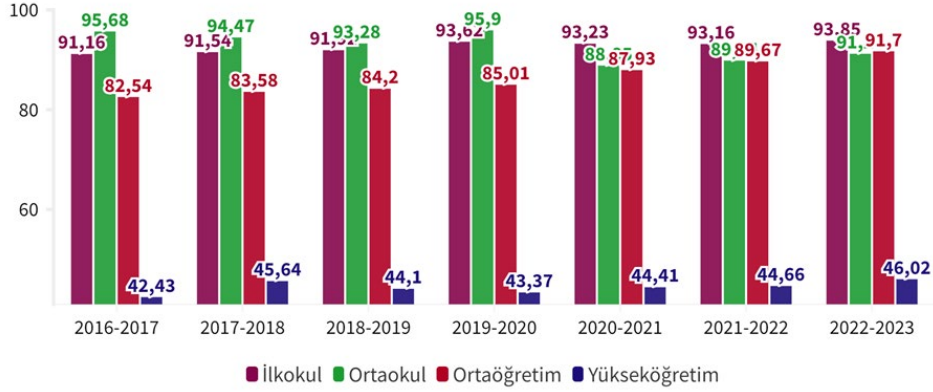
2022-2023'te %46,02 ile şu zamana kadarki en yüksek yükseköğretim okullaşma oranına ulaşıldı. Ancak bu tablo, nüfusun sadece yarısının ortaöğretimden sonra yükseköğretime devam ettiği gerçeğini değiştirmiyor.

ortaöğretimde %2,03'lük, yükseköğretimde ise %1,36'lık bir artış olması aslında geçen seneye göre büyük bir fark olmadığını gösteriyor. İlkokul (%93,85), ortaokul (%91,21) ve ortaöğretimdeki (%91,7) okullaşma seviyelerinin ise genel olarak oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Yükseköğretim düzeyindeki okullaşma oranı ise son yedi yılda istikrarlı şekilde artıyor. 2022-2023'te %46,02 ile şu zamana kadarki en yüksek okullaşma oranına ulaşıldı. Ancak bu tablo, nüfusun sadece yarısının ortaöğretimden sonra yükseköğretime devam ettiği gerçeğini değiştirmiyor. Bu durumda ilköğretim ve ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamına girerken yükseköğretimin isteğe bağlı olması etkili olabilir. Aynı zamanda gençlerin eğitimi çeşitli nedenlerle yarıda bırakmaları da bir diğer etken. 15-24 yaş arasındaki eğitimini yarıda bırakan gençlerin %48,1'i, öncelikle ekonomik sebeplerle (yüksek eğitim maliyeti, aileye maddi katkı sağlama zorunluluğu, iş hayatına atılma vb.) eğitimi bırakmak zorunda kalıyor. Ekonomik sebepleri; %23,6 ile eğitimde başarısızlık, %10,8 ile ailevi sebepler (ailenin desteklememesi, kız çocuğu olduğu için okutulmama, aile mesleğini devam ettirme zorunluluğu vb.) izliyor (TÜİK, 2021).

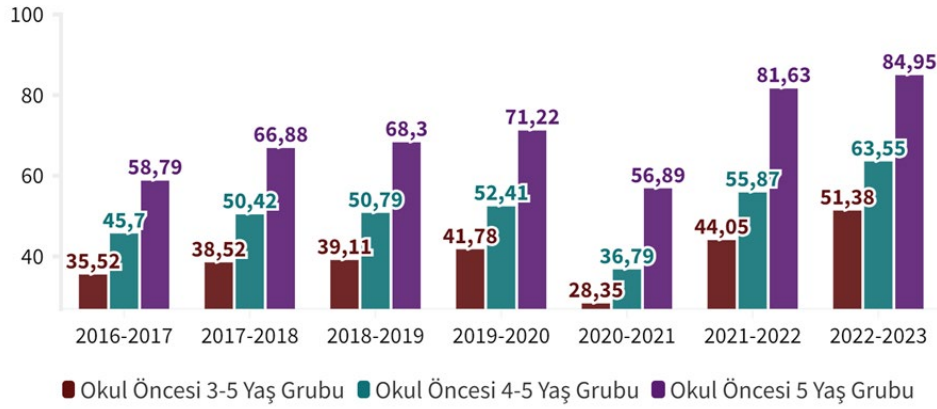
Okul öncesi kademesine bakıldığında, son yedi yıldır okul öncesi okullaşma oranı, her yaş grubunda istikrarlı bir şekilde artma eğiliminde. Bu artış, özellikle 5 yaş grubunda daha belirgin. 2022-2023 yılında, 5 yaşındaki çocukların %84,95'inin okul öncesi eğitime

Eğitim İzleme Raporu 2023

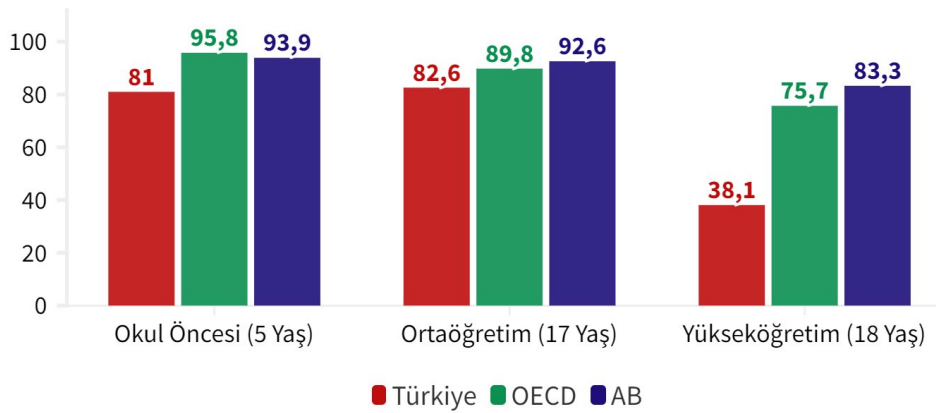
Şekil 17. Kademelere Göre Net Okullaşma Oranları (% , 2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 18. Okul Öncesi Kademelere Göre Net Okullaşma Oranları (% , 2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 19. Türkiye ve Dünyada Kademelere Göre Okullaşma Oranları (2020)

Kaynak: OECD, Enrolment Rate in Early Childhood Education; Enrolment Rate in Secondary and Tertiary Education, 2023

kayıtlı olduğu görülürken bu oran, 4-5 yaş grubunda %63,55, 3-5 yaşta %51,38'dir. Grafikteki veriler, okul öncesi okullaşma oranının her yıl artmaya devam edeceğini gösteriyor.

Türkiye'de İller Bazında Okul Öncesi Okullaşma

Türkiye'de iller bazında bakıldığında ise 5 yaş zorunlu eğitim 2022-2023 eğitim yılında yürürlükte olmasa dahi okullaşma oranı her ilde oldukça yüksektir. 5 yaş net okullaşmanın en düşük olduğu şehirler, çoğunlukla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olup; bu bölgedeki okullaşma oranı %75 ila %85 arasında değişiyor. Akdeniz kıyısındaki birçok şehir ise %100 civarında okullaşmaya sahip olmasıyla en yüksek okullaşmaya sahip. 5 yaş okullaşmanın doğu bölgesinde daha düşük olmasının sebebi, bu bölgelerde okulların yetersizliği, okula ulaşım zorlukları veya ailelerinin eğitime daha az önem vermesi gibi etkenlerle açıklanabilir. Büyük şehirlere bakıldığında ise, İstanbul (%80,69) ve Ankara (%82,46) 5 yaş okullaşmasında, Türkiye ortalamasının (%87,17) altında kalıyor. Büyük şehirlerde görülen yüksek yaşam maliyeti, işsizlik oranları ve gelir eşitsizliği gibi faktörler, çocukların erken yaşlarda okula gitmelerini engelleyebilir. Ayrıca, büyük şehirlerdeki göç hareketleri de eğitim sistemini etkileyen bir diğer önemli faktör. Göç eden ailelerin çocukları, yeni bir çevreye ve kültüre uyum sağlamakta zorlanabilirler. Bu durum, öğrencilerin okula devam oranlarını ve başarılarını olumsuz etkileyebilir.

5 yaş okullaşma oranının son 10 yıldaki serüvenini incelemek ise, bu konudaki gelişmelere dair bize daha net bir portre çiziyor. Son 10 yılda, doğu bölgelerindeki şehirlerde okul öncesi okullaşma oranının batıdakilere kıyasla

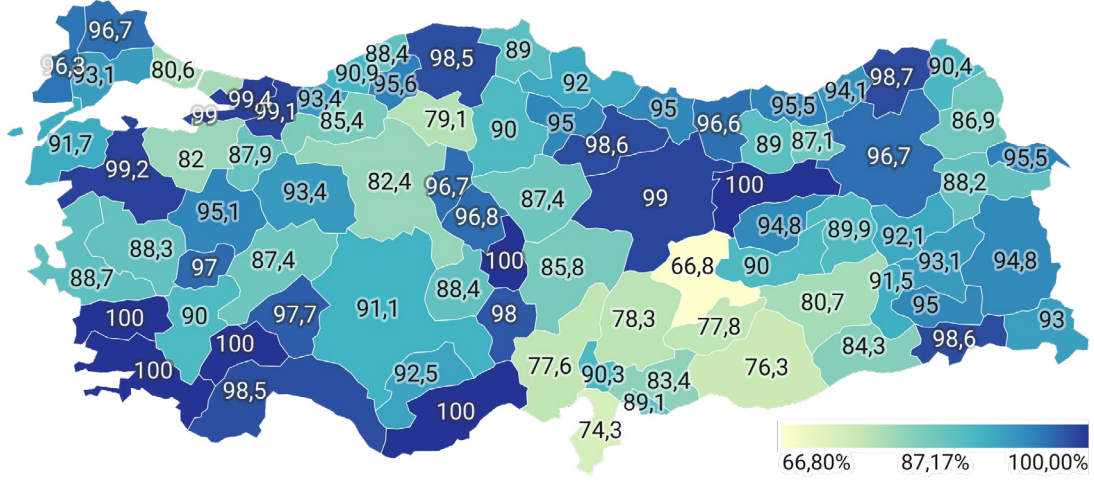
neredeyse %30'luk bir fark ile daha fazla arttığı görülüyor. En çok artış ise, neredeyse %75 oranı ile Hakkari ve Şırnak'ta görülüyor. Bu bulgular, doğu bölgesindeki 5 yaş okullaşma oranlarını artırmaya yönelik yoğun bir çalışma yapıldığını ve bunların meyve verdiğini ortaya koyuyor. Aynı zamanda, ülke genelinde 5 yaş okullaşmasında görülen bu ivmede kadınların işgücüne katılımının hızla artması da etkilidir. Bu artış son 10 yılda %7,2 oranında gerçekleşti ve 2023'te %31,6'ya yükseldi (TÜİK, 2013; 2023).

Türkiye ve Dünyada Okullaşma Oranları

Dünya ortalamalarıyla karşılaştırıldığında, Türkiye'de okul öncesi, ortaöğretim ve yükseköğretim okullaşma oranları düşük düzeyde kalıyor. 2020'de OECD ve AB ülkelerinde 5 yaş okul öncesi okullaşma oranı %90'ın üzerindeyken, Türkiye'de hala %81'dir. Yükseköğretimde ise bu fark daha fazla. AB ortalaması %83,3 oranı ile yükseköğretim okullaşma oranında en üst sıradayken, OECD ortalaması %75,7 oranı ile AB ortalamasına yakın düzeydedir. Ancak Türkiye'de yükseköğretimde okullaşma oranı, OECD ve AB ortalamalarının neredeyse yarısı kadar olup %38,1 oranındadır (Şekil 19).

Liseye Geçiş Sınavı (LGS) ve Yerleştirme Sonuçları

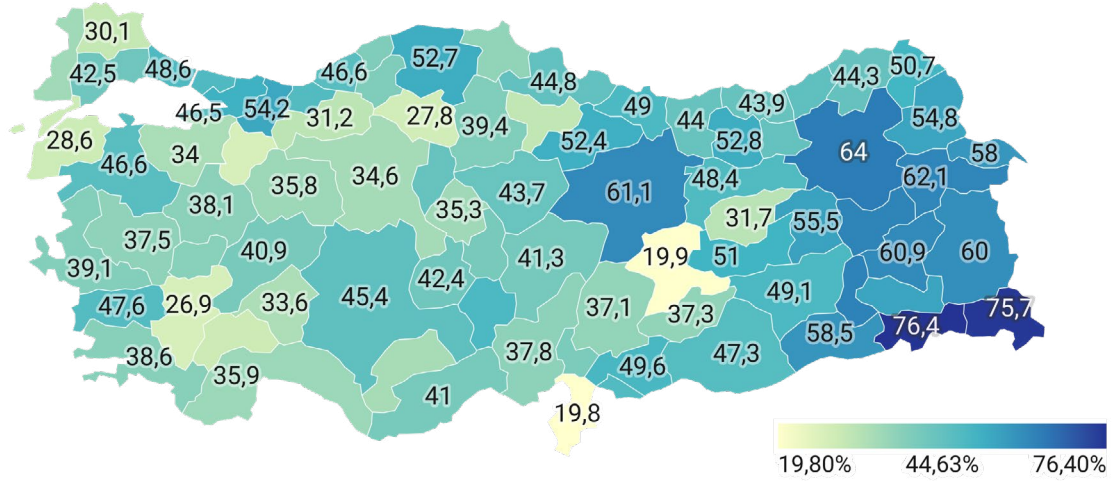
Eğitime erişimde bir başka önemli bir nokta, kademeler arası geçiş sınavlarıdır. 2012 yılında 4+4+4 eğitim sistemine geçilmesi ile Liseye Geçiş Sınavı (LGS) sonucunda öğrenciler merkezi yerleştirme veya yerel yerleştirme ile ortaöğretime geçiş yapmaya başladı. 2022-2023 eğitim dönemi merkezi yerleştirme sonuçlarına göre, Türkiye genelinde 2.492 liseye merkezi sınav puanı ile öğrenci

Harita 3. Okul Öncesi Eğitim İllere Göre 5 Yaş Net Okullaşma Oranı (% , 2022-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: MEB İstatistiklerindeki düzeltilmiş net okullaşma oranları kullanılmıştır.

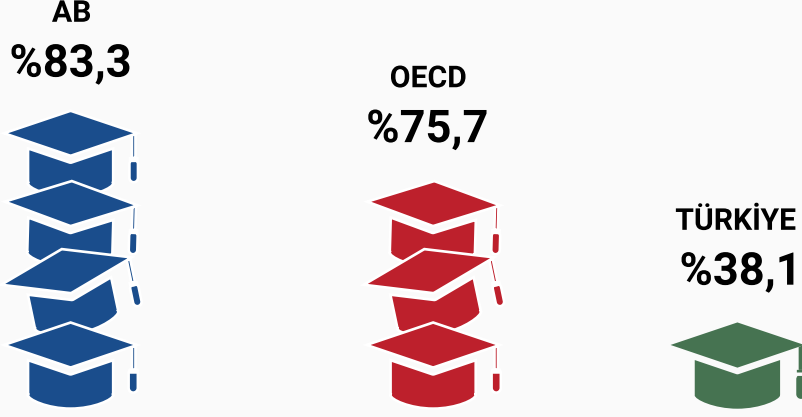

Harita 4. Okul Öncesi Eğitimde 5 Yaş Net Okullaşma Oranında Değişim (% , 2013/14-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: MEB İstatistiklerindeki düzeltilmiş net okullaşma oranları kullanılmıştır.

Yükseköğretimde Okullaşma Oranları

yerleşti (MEB, 2023b). Sınava giren öğrenci sayısında 2020'den bu yana bir düşüş eğilimi görülmekle birlikte, 2021 ve 2022 arasındaki farkın görece küçük olması, öğrenci sayısında dikkate değer bir düşüş olmadığını gösteriyor. Ekonomik ve sosyal etkenler ile COVID-19 salgını veya deprem gibi olaylar, öğrencilerin sınavlara katılımını etkilemiş olabilir. Sınava giren öğrenci sayısındaki azalışın aksine, merkezi olarak yerleşen öğrenci oranı her sene belirgin bir şekilde artıyor. 2022 yılında da LGS'ye giren öğrencilerin, bir önceki seneye göre artarak, %18,3'ü merkezi olarak yerleşti. 2019'dan bu yana merkezi olarak yerleşen öğrenci sayısında değişkenlik görülse de genel artış oranı öğrencilerin sınav başarılarının arttığını gösteriyor (Şekil 20).

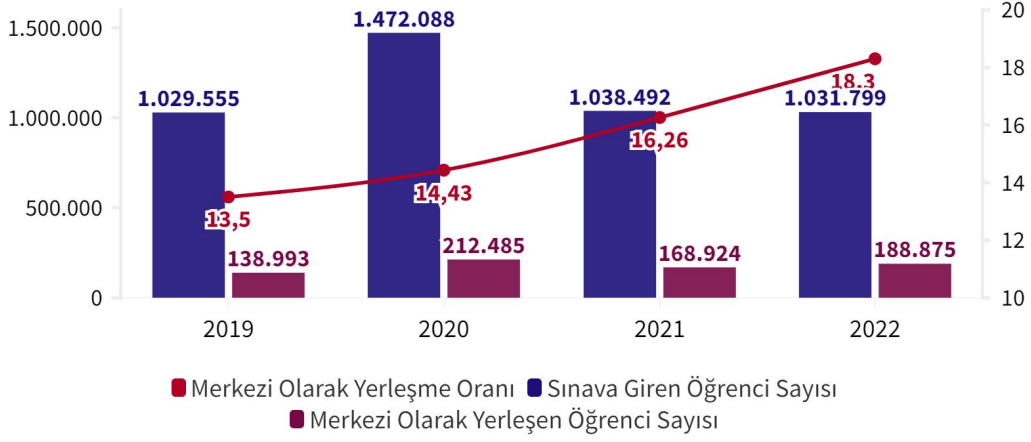
Lise türlerinin içerisindeki öğrenci dağılım oranlarına bakıldığında ise genel ortaöğretimde okuyan öğrenci oranı istikrarlı şekilde artarken, mesleki ve teknik eğitim ile din öğretiminde öğrenim gören öğrencilerin oranı 2016-2017'den bu yana azalma eğiliminde. 2022-2023 eğitim yılında ortaöğretim öğrencilerinin %65,4'ünün anadolu, fen ve sosyal bilimler liselerinin dahil olduğu genel ortaöğretimde olduğu görülüyor. Bu durum, genel

ortaöğretimin Türkiye'deki öğrenci tercihleri arasında önemli bir yer tuttuğunu gösteriyor. Mesleki ve teknik eğitim liselerinde öğrenim gören öğrenci oranı da 2016-2017'den bu yana azalma eğiliminde olarak 2022-2023'te ortaöğretim öğrencilerinin %26,1'inin mesleki ve teknik eğitimde olduğu görülüyor (Şekil 21).

Din eğitimindeki öğrencilerin dağılımında da 2016-2017'den 2020-2021'e kadar bir durağanlık olmasının ardından 2022-2023 yılına doğru bir azalma görülüyor. Genel ortaöğretimdeki artan öğrenci oranı, merkezi sınav puanıyla yerleşen öğrenci oranının artması ile açıklanabilir. Anadolu, fen ve sosyal bilimler liseleri daha çok başarı ile özdeşleştirilip sınavda yüksek puan alan öğrenciler tarafından tercih edilirken, mesleki ve teknik eğitim liseleri ile imam hatip liseleri bu konuda ikinci sırada yer alıyor. Ancak, son yıllardaki mesleki ve teknik eğitimi teşvik etmeye yönelik yapılan eğitim politikalarını düşünürsek bu sonuçlar şaşırtıcıdır.

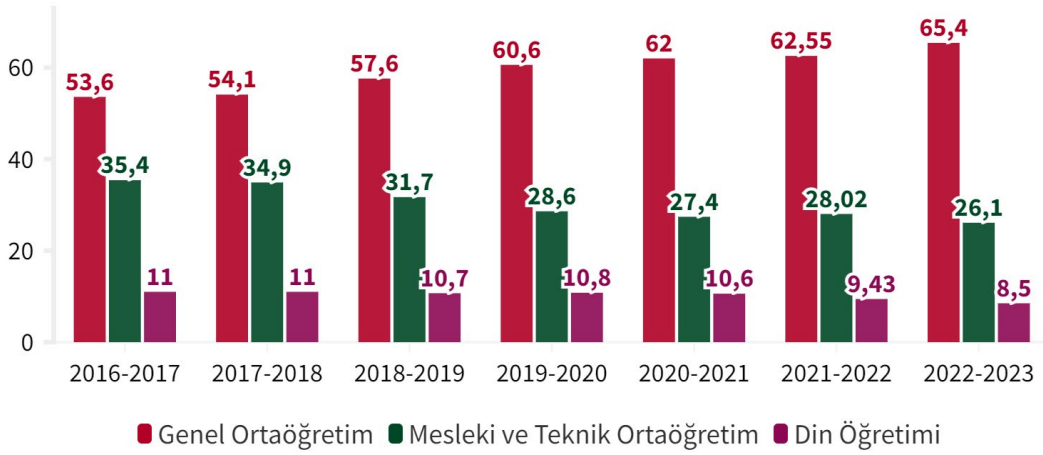
Mesleki ve teknik eğitim çalışmaları
→ s.30

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 20. LGS'ye Giren ve Yerleşen Öğrenci Sayıları ve Oranı (% , 2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, LGS Kapsamında İlk Yerleştirme Sonuçları, 2022; MEB, Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav, 2022

Şekil 21. Lise Türlerine Göre Öğrenci Sayılarının Toplam Lise Öğrencileri İçindeki Oranları (% , 2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

2022-2023 döneminde, ortaöğretim öğrencilerinin %8,5'i anadolu ve açıköğretim imam hatip liselerinde öğrenim görüyor. Bu oran son yedi yılın en düşük seviyesidir.

Özel Eğitimde Öğrenci ve Okul Sayıları

Farklı ihtiyaçlara sahip çocukların ihtiyaçlarına uygun eğitim imkanı sunulması, eğitime erişim başlığı altında bir başka önemli konu. Özel eğitime dahil olan öğrenci sayısı, 2016-2017 yılından günümüze kadar istikrarlı bir şekilde arttı. Öğrenci sayısının COVID-19 salgını sırasında durağanlaşmasının ardından, 2022-2023 yılında bir önceki yıla göre %7,42 artarak totalde 507.804'e ulaştığı görülüyor. Kademeler bazında ise bu artışın en çok %10,4 ile ilkokul ve %8 ile ortaokul kademelerinde olduğu gözlemleniyor. Okul öncesi kademesinde özel eğitim öğrencisi sayısı

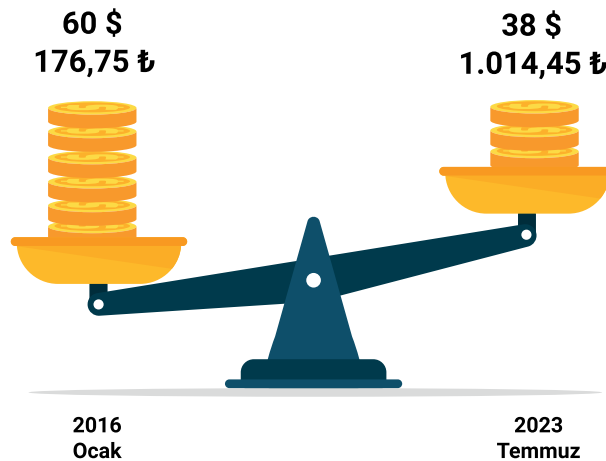
2021-2022 yılında bir önceki yıla göre neredeyse iki katına çıkarken 2022-2023 yılındaki artış yalnızca %7,54'tür.

Özel eğitim okullarını incelediğimizde, toplam sayıda bir önceki yıla göre 2022-2023'te yaklaşık %18 oranında bir artış vardır. Detaylı olarak bakıldığında, en çok artan özel eğitim okul sayısının okul öncesi kademesinde olduğu görülüyor. Okul öncesi özel eğitim okul sayıları, bir önceki yıla göre %63,7 arttı ve 2022-2023 yılında 514'e ulaştı. Bu sonuçlar, MEB'in 81 ilde özel eğitim anaokulu açma çalışmalarının etkin bir şekilde uygulamaya konduğunu ortaya koyuyor (MEB, 2022a). Toplam özel eğitim okul sayılarına bakıldığında da yaklaşık %18 bir artış ile 2022-2023'te ülkemizde 1.859 özel eğitim okulunun bulunduğu görülüyor (Şekil 23).

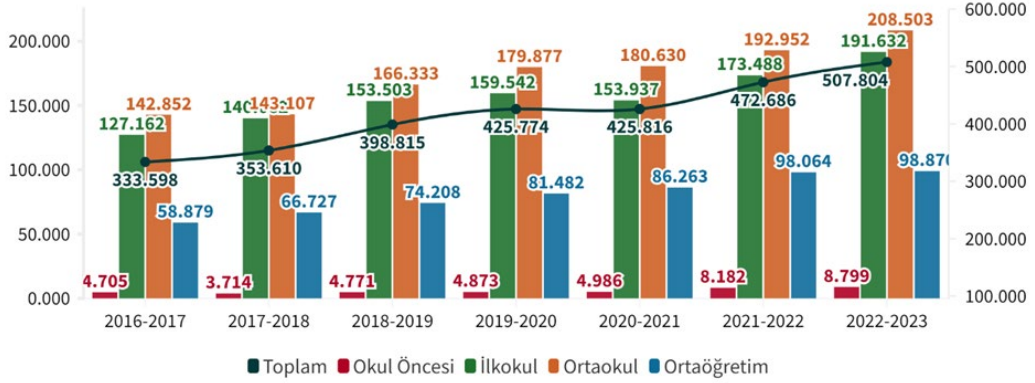
MEB Bursu: Burs Alan Öğrenci Sayısı ve Burs Miktarı

Eğitimde erişim kapsamında önemli bir diğer husus da MEB'in sağladığı burs imkanıdır. İlköğretim ve ortaöğretimde burs alan öğrencilerin toplam sayısının 2022-2023 yılında

İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Yurtiçi Burs Ücreti

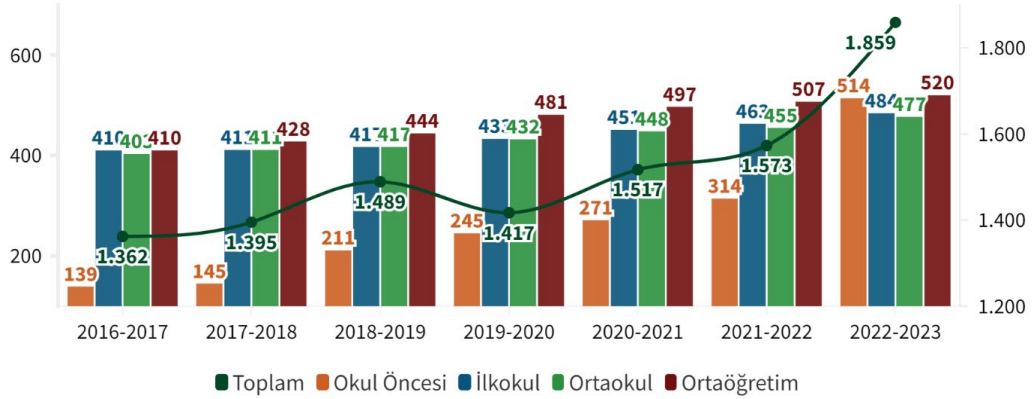
Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 22. Özel Eğitim Öğrenci Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: Öğrenci sayılarına kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler ve özel eğitim sınıfı öğrencileri de dahil edilmiştir.

Şekil 23. Özel Eğitim Okul Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: 2019-2020 döneminden itibaren olan toplam sayıya, bünyesinde anasınıfı bulunan özel eğitim okulları dahil edilmemiştir.

Özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duydukları eğitime erişimini artırma çalışmalarının bir sonucu olarak BİLSEM'lerin sayısı son yedi yılda dört kat artırılarak 393'e ulaşmıştır.

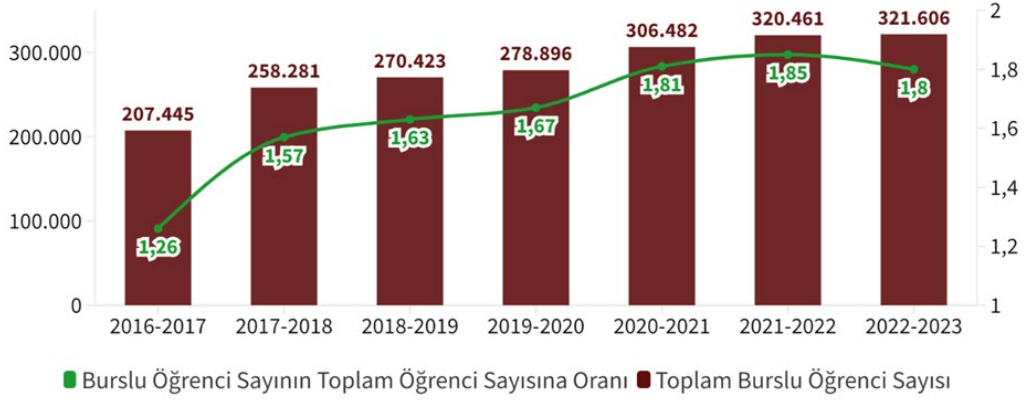
321.606 olduğu görülüyor. Ancak, bir önceki yıl ile kıyaslandığında bu sayı yalnızca 1.145 kişi arttı. 2016-2017'den bu yana burs alan öğrenci sayısı %55 oranında ciddi bir şekilde artış göstermiş olsa da bu artışın COVID-19 salgınına denk gelen 2019-2020 yılından bu yana yavaşladığı göze çarpıyor. Ülkemizin ekonomisini etkileyen bu salgının ve aynı zamanda son yıllardaki enflasyon krizinin, burs alan öğrenci sayısını da etkilemesi kaçınılmaz. Her ne kadar burs alan öğrenci sayısında bir artış gözlemlense de enflasyon krizinin öğrencilerin ve ailelerin alım gücünü azalttığı bir gerçek. Bu durumda reelde ekonomik desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerin artması bakımından burs alabilen öğrenci sayısının artırılmasına yönelik politikaların uygulanmasına ihtiyaç var.

Toplam öğrenci içerisinde burs alan öğrenci oranına bakıldığında 2022-2023'te ilköğretim ve ortaöğretimde öğrencilerin %1,8'i MEB'den burs aldı. 2021-2022 yılından sonra burs alan öğrenci oranı %0,5 gibi küçük bir oranda azalmasına rağmen, bu oran 2016-2017 yılından itibaren sürekli şekilde artış trendi gösteriyor. Bu artış eğilimi, ülkemizde sosyal devlet anlayışı doğrultusunda yapılan çalışmaların bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Özellikle 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri ardından alınan önlemler

çerçevesinde, ilköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavı (İOKBS) kapsamında deprem bölgelerindeki öğrencilere yönelik 30.000 kişilik ek kontenjan açılarak, 2023-2024 dönemi için burs alan öğrenci sayısının 100.000'e çıkarılması bu çabaların bir yansımasıdır. Ancak, ülkede yaşanan ekonomik kriz göz önüne alındığında, burs sağlanan öğrenci oranının %2'yi geçmemesi, bu alanda daha fazla çaba harcanması gerektiğine işaret ediyor. Bu bağlamda sosyal devlet anlayışının güçlendirilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve öğrencilere nitelikli bir eğitim ortamı sunulması amacına ulaşmak için ekonomik destek programlarının artırılması gerekiyor.

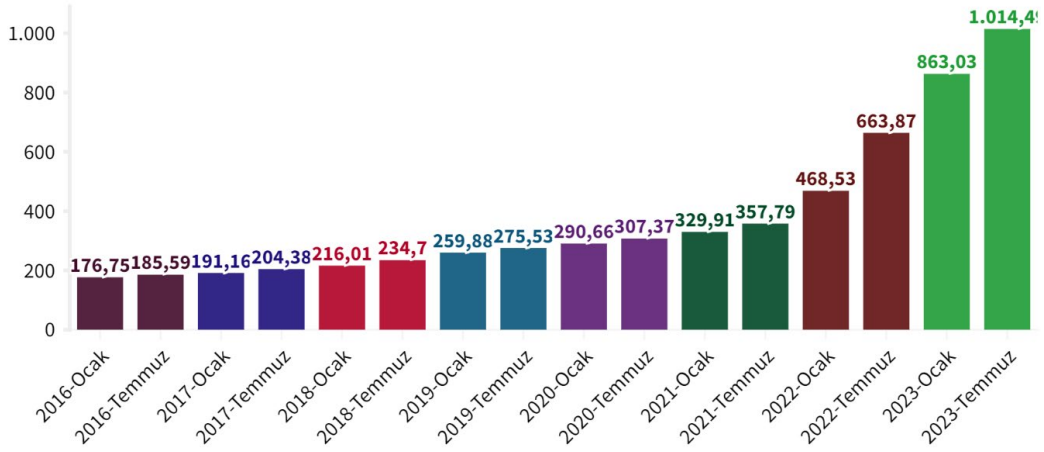
İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine sağlanan burs miktarı da incelenmesi gereken hususlardan biridir. 2016'dan bu yana açıklanan verilere bakıldığında, burs alan öğrenci sayısının artmasının yanı sıra, her yıl burs ücreti de ocak ve temmuz aylarında düzenli bir şekilde artırılıyor. Ancak bu burs artışları, sayısal bir analizle incelendiğinde dikkat çekici sonuçlar ortaya çıkıyor. 2016 Ocak ayında 176,75 TL olan burs miktarı, o dönemdeki döviz kuruyla yaklaşık 60 dolara tekabül etmekteydi. Ancak, 2023 Temmuz ayında bu miktar 1.014,45 TL'ye yükselmiş olmasına rağmen, döviz kuru değişimleri göz önüne alındığında yaklaşık 38 dolara gerilediği gözlemleniyor. Bu durum, burs ücretlerinin artışının enflasyon ve kur oranlarından daha düşük bir hızda gerçekleştiğini gösteriyor. Burs ücretlerinin, enflasyon ve döviz kurlarındaki değişiklikleri yakından takip ederek daha adil ve sürdürülebilir bir artışa tabi tutulması, öğrencilerin eğitim hayatlarını daha rahat bir şekilde sürdürebilmeleri açısından kritik bir öneme sahip.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 24. İlköğretim ve Ortaöğretim Kademelerinde Burslu Öğrenci Sayısının Toplam Öğrenci Sayısına Oranı (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 25. İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Yurtiçi Burs Ücreti (TL, 2016 Ocak-2023 Temmuz)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Türkiye'deki Suriyeli Öğrenciler

Ülkemizde geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin eğitime erişimi de üzerinde durulması gereken bir konu. Eğitimin her bir çocuk için temel bir hak olmasının yanı sıra Suriyeli çocukların; zorunlu göç, dil bariyeri, ailedeki ekonomik sıkıntılar gibi karşılaştıkları birçok sorunu aşarak kendi geleceklerini inşa edebilmeleri açısından eğitime erişimlerinin sağlanması son derece kritik. 2023 yılının verilerine bakıldığında da bir önceki yıla göre toplamda yaklaşık %4 daha fazla Suriyeli öğrencinin eğitime dahil olduğu görülüyor. Bütün eğitim kademelerindeki Suriyeli öğrenci sayıları henüz açıklanmadı. Ancak açıklanan verilerden görüldüğü üzere, yükseköğretimdeki Suriyeli öğrenci sayısı 2023 yılına kadar düzenli bir şekilde artma eğiliminde.

Eğitime katılan toplam Suriyeli öğrenci sayısı her yıl artsa bile Suriyeli öğrencilerin okullaşma oranının yeterli düzeyde olmadığı görülüyor. Son açıklanan 2021-2022 verilerine göre, okul çağındaki Suriyeli çocukların %35'i eğitimin dışında. Okullaşma oranının yeterli düzeyde olmamasında okul öncesi dönemdeki Suriyeli öğrencilerin %65,66'sının ve lise çağındakilerin %57,35'inin okula gitmemesi etkilidir (MEB, 2022b). Okul öncesi okullaşma oranının artırılması, çocukların Türkçe dil bariyeri probleminin minimize edilmesi ve devam eden kademelerde eğitime daha kolay adapte olabilmeleri için bu alanda daha fazla çalışılmalı. Kız çocuklarında erken evlenme, erkek çocuklarında ise aile ekonomisine katkı sağlama gibi nedenler, lise çağındaki okullaşma oranının düşük seviyelerde kalmasına neden olmaya devam ediyor (Aksoy, 2020). Bu problemin çözümü için konuyla ilgili politika yapıcıların kapsamlı bir çözüm üretmesi elzemdir.

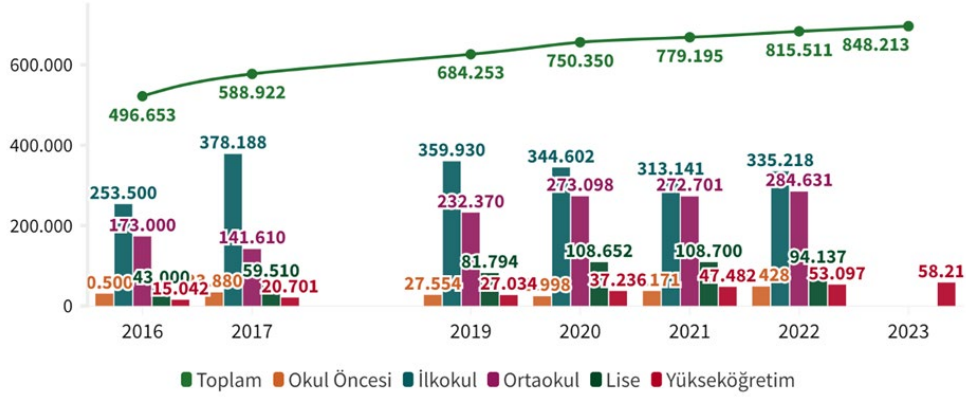
Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM): Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), öğrencilerin ilkokulda sınavla tespit edilmesi ile örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmadan özel yeteneklerini geliştirip ilerletmeleri konusunda destek sağlayan önemli kurumlardır. BİLSEM kurumlarının sayısı, 2020-2021'den 2021-2022'ye geçerken %88'lik bir artış gösterirken bu artış 2022-2023'te %8,5'e düşerek yavaşladı. Son yedi yılda dört katına çıkarak toplamda 393 BİLSEM'in bulunması önemli bir gelişmedir. Çünkü BİLSEM'lerin etkinliği üzerindeki temel sorunlardan biri, kuruma ulaşımdaki zorluklar ve bu nedenle öğrencilerin devamsızlığıdır (Demirtaş & Culha, 2017; Özkan, 2009). Bu ciddi artış eğilimi, eski Millî Eğitim Bakanı Özer'in özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duydukları eğitime erişimini artırma çalışmalarının bir sonucudur.

Öğrenci sayılarına bakıldığında, 2022-2023'te bir önceki yıla göre %26 oranı ile belirgin bir artış vardır. Öğrenci ve kurum sayısı artış hızı, orantılı bir seyirde ilerlemese dahi, 2019-2020'den 2022-2023'e kadar kurum başına düşen öğrenci sayısı %32 azaldı.

BİLSEM öğretmen sayıları da bir önceki yıla göre %10,8 artarak 2022-2023'te 3.178'e ulaştı. Öğretmen sayıları, son altı yılda istikrarlı bir artış eğiliminde. Ancak öğrenci sayılarının daha hızlı bir şekilde yükselmesi öğretmen başına düşen öğrenci sayısını da fazlaştırıyor. Bu durum, BİLSEM'lerde görev yapan öğretmen sayısının artırılması gerektiğini gösteriyor.

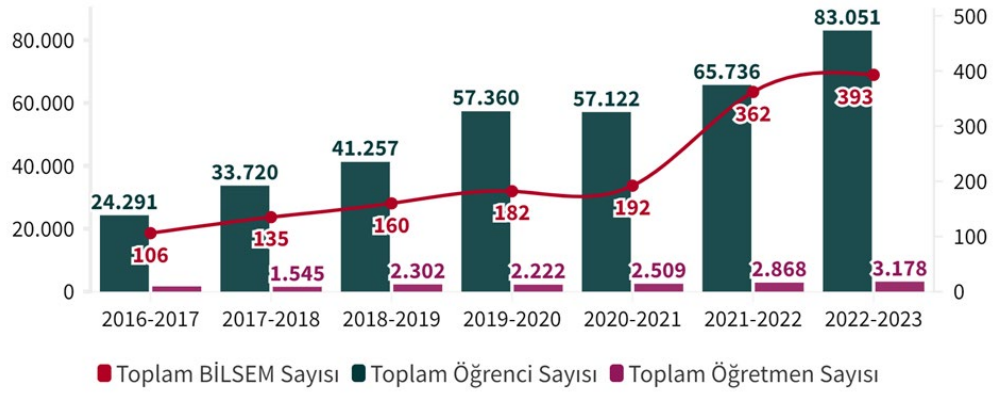
Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 26. Eğitim Kademelerine Göre Suriyeli Öğrenci Sayıları (2016-2023)

Kaynak: MEB, Bütçe Raporu, 2023; YÖK, Yüksek Öğretim İstatistikleri, 2023

Not: 2018 yılına dair verileri içeren Bütçe Sunuşu Raporu yayımlanmamıştır. 2023 yılına dair veriler bulunmamaktadır.

Şekil 27. BİLSEM Kurum, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

EĞİTİM ORTAMLARI

Temel Bulgular

Önceki yıla göre, 2022-2023 öğretim yılında tüm kademelerde (ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve özel eğitim dahil) taşınmalı eğitim kapsamındaki öğrenci sayısı %10 artışla 1.347.738'e ulaştı.

2022-2023 yılı itibarıyla ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde taşınmalı eğitim kapsamındaki öğrenci sayısı artarken yatılı öğrenci sayısı azaldı. Yükseköğretim kademesinde de KYK'ya bağlı yurt sayıları 776'dan 785'e çıktı.

Ülkemizde ilkokul ve ortaokul kademelerinde derslik başına düşen öğrenci sayısı Avrupa ülkelerine kıyasla daha kalabalık kalıyor. Türkiye'de ilkokulda derslik başına 23 öğrenci düşerken, Avrupa ortalamasında bu sayı 20'dir. Ortaokul kademesinde ise bu ortalama Türkiye'de 24, Avrupa genelinde 22'dir.

Öneriler

Taşınmalı eğitim kapsamına giren öğrenci sayılarındaki artış, MEB'in yatılı öğrenci yerine taşınmalı öğrencilere yatırım yaptığının somut bir göstergesi. Halihazırda kız öğrencilerin eğitime erişememesi, ailelerin öğrencileri uzaktaki okullara göndermek istememesi gibi nedenlerle öğrenciler eğitim haklarından mahrum kalabiliyor. Bu durumu engellemek için özellikle büyük yerleşim yerlerinden nüfusu ve çocuk sayısı yeterli uzak köylerde anaokulu da bulunan ilkokulları kurulmalıdır.

Ülkemizde bütün eğitim kademelerinde dersliklerde öğrenci sayısının azaltılmasına yönelik politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun temini öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına daha iyi cevap verme ve eğitim kalitesini artırma potansiyelini beraberinde getirebilir.

MEB'in gelişim dönemlerinde olan öğrencilerin ailelerinin yanında kalmalarına yönelik taşınmalı eğitimi arttırma uygulaması, coğrafi koşulların çetin olduğu ve zorlu hava koşullarının hüküm sürdüğü bölgelerde yer yer öğrencilerin güvenliğini riske atabilir. Bu bağlamda özellikle erken dönem için köylerdeki okul sayılarının artması gündem edilebilir.

Yükseköğretimdeki yurt sayıları da geçen seneye göre artış gösterse de öğrencilerin alım gücünün azalması gerçeği göz önünde tutularak KYK'ya bağlı yurt sayı ve kapasitelerinin daha fazla artırılması yönünde çalışmalar yapılmalı.

EĞİTİM ORTAMLARI

Eğitim ortamları öğrenmenin gerçekleştiği ve öğrencilerin başarısını etkileyen fiziksel, sosyal, psikolojik ve pedagojik faktörlerle birlikte bütüncül bir şekilde değerlendirilmelidir. Nicel veriler çerçevesinden bakıldığında bir derslikte bulunan ortalama öğrenci sayısı, sınıf kapasitesi gibi fiziksel bağlamlara dair göstergeler üzerinden eğitim ortamları incelenebilir. Eğitimdeki fiziksel şartlar, öğrencilerin başarısını, hatta okula devamlılıklarını doğrudan etkileyen ve kesinlikle göz ardı edilmemesi gereken bir konu (Şensoy & Sağsöz, 2015). Bu kapsamda eğitim ortamlarını incelerken eğitim kademelerindeki derslik başına düşen öğrenci sayısı, yatılı öğrenim gören öğrencilerin oranı, eğitim görmek amaçlı başka bir şehre taşınan öğrenciler ve burs alan öğrencilerin oranı gibi nicel göstergelere değinmek gerekiyor.

Türkiye ve Dünyada Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

İlk olarak 2022-2023 eğitim yılındaki derslik başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında, bütün kademe ve lise türleri bir önceki sene ile neredeyse aynı. 2022-2023 yılında en kalabalık derslikler 34 öğrenci ile okul öncesi eğitimde, en küçük sınıf ortamı ise derslik başına 13 öğrenci ile imam hatip liselerindedir. Bütün kademelerde son üç senenin göstergelerinin ise durağan bir seyirde olduğu görülüyor. Bu durum öğrenci sayıları ile derslik sayılarının paralel

2022-2023 yılında en kalabalık derslikler 34 öğrenci ile okul öncesi eğitimde, en küçük sınıf ortamı ise derslik başına 13 öğrenci ile imam hatip liselerindedir.

bir şekilde ilerlemesi ile açıklanabilir. İdeal öğrenci/derslik oranı eğitim paydaşları arasında ve araştırmalarda tartışma konusudur. Ancak özellikle okul öncesi eğitimde, sınıfta daha az öğrenci olmasının olumlu bir etki yarattığı literatürde de öne çıkıyor (Dalgaard vd., 2022). Güncel veriler bağlamında, okul öncesi öğrencilerinin bireysel ihtiyaçlarına daha iyi cevap verilebilmesi ve öğrenim süreçlerini daha kaliteli hale getirmesi için derslik sayılarının artırılmasına yönelik gelişmelere ihtiyaç vardır.

Derslik başına düşen öğrenci sayısı uluslararası verilerle incelendiğinde, ilkökul kademesinde OECD ortalaması 22'dir. Türkiye'de 23 olan bu ortalamanın, birçok Avrupa ülkesinden yüksek olduğu görülüyor. Ortaokul kademesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı daha kalabalıktır. OECD ortalamasında bu sayı 23 iken, Türkiye'de derslik başına 24 öğrenci düşmesiyle OECD'nin üstünde kalıyor. Avrupa haritası bazında incelendiğinde Türkiye'de ortaokul sınıfları, çoğu Avrupa ülkesindeki sınıflardan daha kalabalıktır. Bu bulgular, ülkemizde bütün eğitim kademelerinde dersliklerdeki öğrenci sayısının azaltılması gerektiğini ortaya koyuyor.

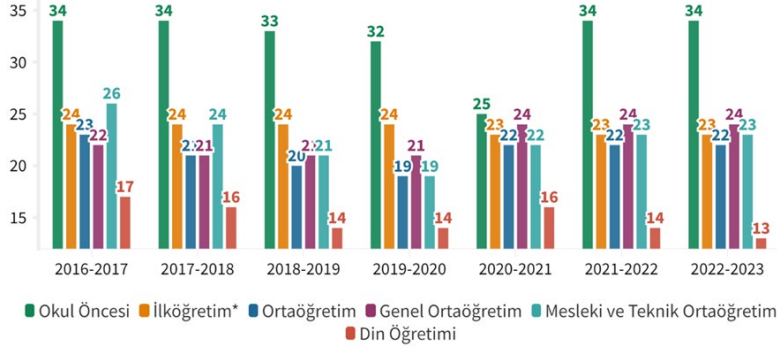
Ülkemizde Yatılı ve Taşınan Öğrenciler

Eğitim ortamları içerisinde öğrencilere sağlanan imkanların çeşitliliği ve kapsamını verilere dayalı incelemek son derece önemli. İlk olarak, yatılı okuyan öğrenci sayısına

Kademelere göre öğrenci ve derslik sayıları

→ s. 21

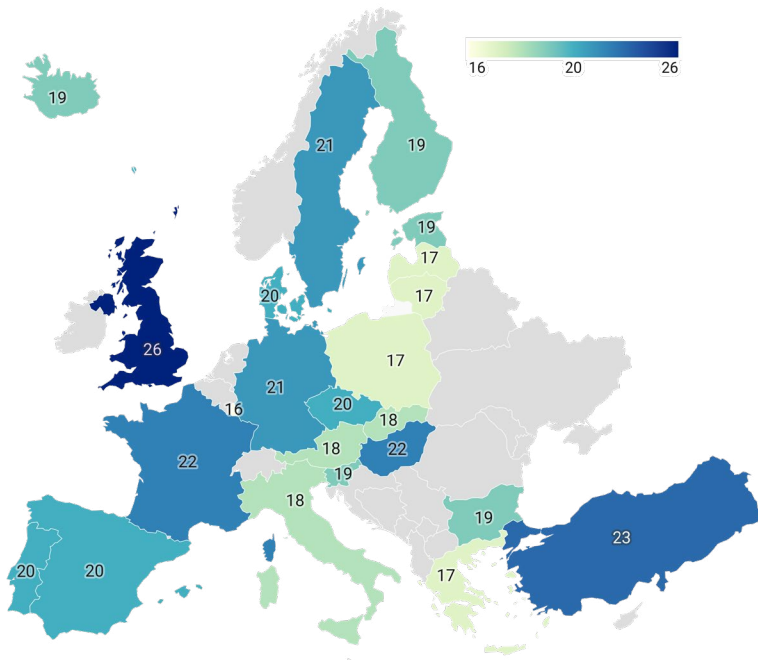
Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 28. Kademelere ve Lise Türlerine göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

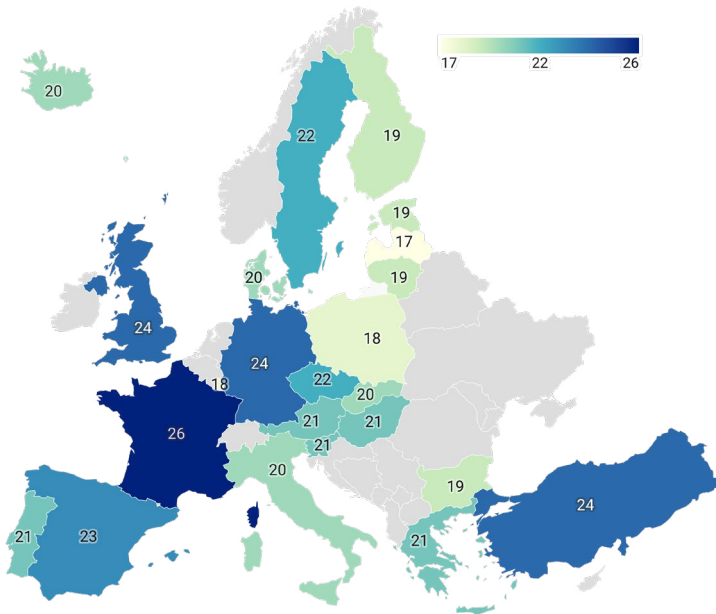
Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

*İlkokul ve ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı hesaplanırken; genellikle aynı dersliği ilkokul ve ortaokul birlikte kullandığından, ilkokul ve ortaokul birlikte değerlendirilmiştir.

Harita 5. Avrupa Ülkelerinde İlkokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2021)

Kaynak: OECD Data, Student-Teacher Ratio and Average Class Size, 2023

Harita 6. Avrupa Ülkelerinde Ortaokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2021)

Kaynak: OECD Data, Student-Teacher Ratio and Average Class Size, 2023

Taşımali eğitime yapılan teşvikten ziyade köy okullarının sayıları artırılmalı ve buralardaki eğitimin niteliği geliştirilmelidir.

bakıldığında, son yedi yılda dalgalı bir seyir görülüyor. Ancak, güncel verilere göre yatılı öğrenci sayısı bir önceki yıla göre %13,9 oranında azaldı. 2022-2023 yılında ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde totalde 284.034'e düştü. 2021-2022 yılı hariç son altı yıldır azalma eğiliminde olan yatılı öğrenci sayısı, 2016-2017'den bu yana %22,12 oranı ile dramatik bir şekilde düştü. Ülkemizde yatılı eğitimden daha yaygın olan, yürüme mesafesinde okul bulunmayan öğrenciler için çevredeki yerleşim birimlerinden kayıtlı oldukları okula servis hizmeti ile günlük taşınma imkanı sağlayan taşımali eğitim uygulamasıdır. Yatılı eğitimin aksine taşımali eğitimde bulunan öğrenci sayısında artma trendi vardır. Önceki yıla göre, 2022-2023 öğretim yılında tüm kademelerde (ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve özel eğitim dahil) taşınan öğrenci sayısı %10 artışla 1.347.738'e ulaştı. Bu sonuçlar, yatılı eğitimi azaltmaya ve taşımali eğitimi artırmaya yönelik izlenen politikaların bir yansımasıdır.

Yatılı ve taşınan öğrencilerin toplam öğrenciler arasındaki oranları incelendiğinde ise yatılı öğrenci oranı son altı yılda düzenli olarak azalırken taşımali öğrencilerin oranında dalgalı bir seyir görülüyor. 2022-2023 yılında son yedi yılın en düşük oranı ile yatılı öğrencilerin toplam öğrenciler arasındaki oranı %1,59 oldu. Bu durum, yıllar içerisinde yatılı bölge ortaokul sayılarındaki düşüş ile açıklanabilir. Örneğin, 2016-2017 yılında 325 adet olan yatılı bölge ortaokul sayısı, 2022-2023 yılında 263'e düştü. Yatılı bölge ortaokullarının azalmasına dair izlenen bu politika 2014 yılından beri devam ediyor. 2012-2016 yılları arasında görev yapan MEB Temel Eğitim Genel Müdürü Funda Kocabıyık, bu politikayı çocukların gelişim dönemlerinde ailelerinin yanında olması

gerektiğini ve bu yüzden öğrencileri taşımali eğitime doğru yönlendirdikleri, aynı zamanda doluluk oranı %50'yi geçmeyen okulların kapatıldığı şeklinde açıklıyor (Kolcu, 2015).

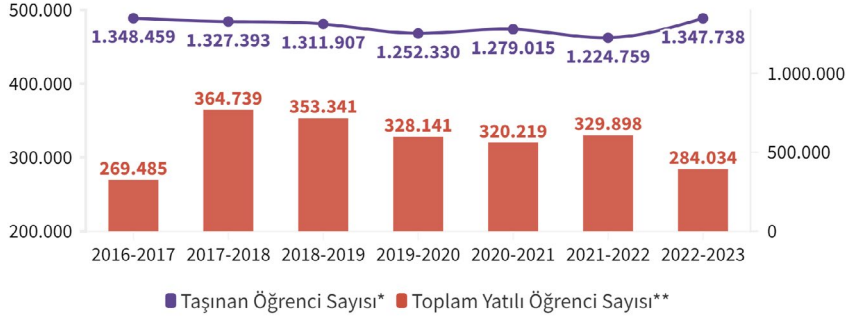
Taşımali öğrencilerin toplam öğrenciler içindeki oranına bakıldığında 2022-2023 yılında bu oranın %14,76 olduğu görülüyor. Yatılı eğitimi azaltıp taşımali eğitimi artırmaya yönelik çalışmalar yapılsa dahi taşımali eğitimdeki bu dalgalı seyir, taşımali eğitimde birtakım problemlerin yaşanmasından kaynaklanabiliyor. Örneğin, bazı bölgelerin coğrafi zorlukları ya da zorlu hava koşulları, taşımali eğitimi zaman zaman öğrencilerin güvenliği açısından riskli hale getiriyor (Aktaş, 2022). Aynı zamanda köydeki bazı ailelerin kız çocuklarını köy dışına göndermek istememesi de göz önünde bulundurulması gereken bir başka etken (Adıgüzel, 2013). Taşımali eğitime yapılan teşvikten ziyade köy okullarının sayıları artırılmalı ve buralardaki eğitimin niteliği geliştirilmelidir.

Yükseköğretim ve KYK'ya Bağlı Yurt Sayıları

Yükseköğretim ve KYK'ya bağlı yurt sayılarına baktığımızda 2014 yılında 390 adet olan sayı 2017'ye kadar neredeyse 2 kat artış gösterek 790'a çıktı. Bu sayı 2023 yılında 785'e geriledi. Buradan hareketle 2017 yılından itibaren yurt sayılarında dramatik bir değişim olmadığı söylenebilir. 2023 yılını bir önceki sene ile kıyasladığımızda KYK kapsamına yaklaşık 10 yeni yurt dahil edildiğini belirtebiliriz.

Sonuç olarak, eğitim ortamları kapsamında ülkemizde yaşanan krizleri de ele alarak birçok çalışma yapılıyor. Güncel veriler doğrultusunda, eğitim ortamlarının daha da geliştirilmesi adına okul öncesi eğitimde dersliklerdeki öğrenci yoğunluğunu azaltma, köy okullarının sayısını ve niteliğini artırma çalışmalarına odaklanılması gerektiği görülüyor.

Eğitim İzleme Raporu 2023

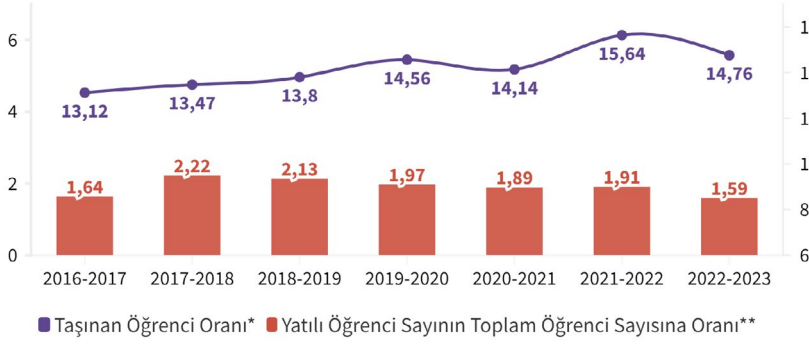

Şekil 29. Yatılı ve Taşınan Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

*İlkokul, ortaokul, ortaöğretim ve özel eğitimde devlet okullarında olan eğitim öğretim görmek amacıyla çevredeki yerleşim birimlerinden taşınan öğrenci sayısıdır.

**İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim düzeyinde devlet okullarında yatılı olarak okuyan öğrenci sayısıdır.

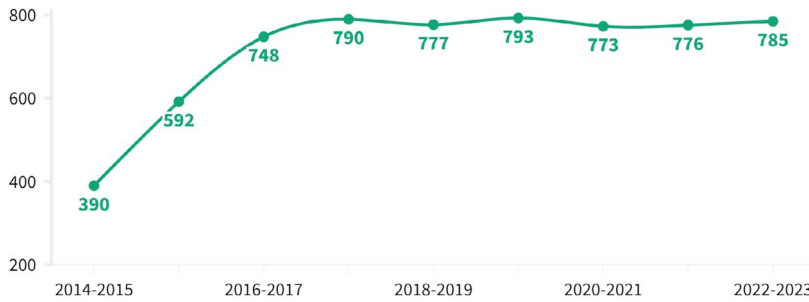

Şekil 30. Yatılı ve Taşınan Öğrenci Oranı (% 2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

*İlkokul, ortaokul, ortaöğretim ve özel eğitimde devlet okullarında olan eğitim öğretim görmek amacıyla çevredeki yerleşim birimlerinden taşınan öğrenci sayıları kullanılarak oran hesaplanmıştır.

**İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim düzeyinde devlet okullarında yatılı olarak okuyan öğrenci sayıları kullanılarak oran hesaplanmıştır.

Şekil 31. Yükseköğretim ve KYK'ya Bağlı Yurt Sayıları (2014/15-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

EĞİTİMİN BÜTÇESİ VE FİNANSMANI

Temel Bulgular

Eğitim düzeylerine göre ğrenci başına yapılan harcama tutarı TL bazında son 7 yılda istikrarlı şekilde artış gösterdi. Ancak bu pozitif ivme maalesef dolar bazında yakalanamadı. Kademe bazında bakıldığında ğrenci başına düşen eğitim harcamalarının en fazla artış gösterdiği kademeler sırasıyla okul öncesi (%74) ve yükseköğretim (%68) oldu.

Btçelerin GSYH içerisindeki payları kurum bazlı olarak incelendiğinde MEB, YK ve üniversitelerin btçelerinde önceki 4 yılda yaşanan istikrarlı düşüşün aksine 2023 yılında artış yaşandı. Bir nceki yıla kıyasla, MEB btçesinin GSYH'ye oranı %85 artarak %2,3'e, YÜK ve yükseköğretim btçesinin GSYH'ye oranı ise %80 oranında artış göstererek %0,72'ye yükseldi.

Türkiye'deki kıdemli ğretmen maaşları birçok Avrupa ülkesindeki kıdemli öğretmenlerden oldukça düşük bir seviyede kaldı. OECD ve AB lkelerinde mesleki kıdemleri en üst düzeyde olan öğretmenlerin ortalama maaşları, başlangıç maaşına göre oldukça artarken Türkiye'de bu artışın minimum düzeyde kalması dikkat çekicidir.

neriler

Eğitim düzeylerine göre ğrenci başına yapılan harcama tutarı TL bazında 7 yılda istikrarlı artmasına rağmen kur farkındaki açığın kapatılmasına yönelik çalışmalara halen ihtiyaç var.

OECD ve AB lkelerinin başlangıç ve en üst kıdem maaşları göz önünde tutulduğunda Türkiye'deki öğretmenlerin kıdemlerinin artmasının maaşlarına olumlu katkısının daha fazla olması gerektiği ön plana çıkıyor. Bu bağlamda öğretmenin kıdeminin, alandaki yetkinliğinin ve becerilerinin, maaşını olumlu etkilemesi ve mesleğe yeni başlamış bir öğretmenden ayrıştırılması gereklidir.

EĞİTİMİN BÜTÇESİ VE FİNANSMANI

Eğitimin, ekonomik kalkınmanın belirleyici unsurlarından biri olması nedeniyle eğitim sistemine ayrılan kaynak ve bütçenin belirlenmesi önemli bir amaca hizmet eder. Eğitim bütçesi ve finansman kaynağı temelde eğitim harcamalarını göz önünde bulundurarak harcamaların doğru ve etkili bir şekilde yönetilmesini ve eğitimin bu doğrultuda planlanmasını içerir (Akin, 2009). Devletin mali kaynaklarını yönetmekle sorumlu olanlar, eğitim sistemine kaynak tahsis ederek bireylerin ve toplumun eğitim düzeyini ve eğitimde kaliteyi artırmaya, öğrencilere daha iyi bir öğrenme ortamı sağlamaya, eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin etkili bir şekilde görev yapabilmelerini desteklemeye yönelik amaçlar gözetmelidir. Kamu ve özel eğitim-öğretim kurumlarının okul öncesinden yükseköğretim kadar tüm eğitim kademelerindeki personel maaşları, eğitim kurumlarının fiziksel altyapısı, teknoloji entegrasyonu, mesleki eğitim programları, öğrenci bursları gibi birçok veri eğitim bütçesi ve finansmanı altında incelenmesi gereken çeşitli göstergelerdir.

MEB, YÖK ve Üniversitelerin Yıllık Bütçeleri

2023 yılı merkezî bütçesi ile başlamak gerekirse merkezi bütçenin %14,6'sı eğitime ayrılırken; bu sayı Yükseköğretim Kurulu,

Türkiye'nin ilköğretimden yükseköğretime kadar her eğitim kademesi için yaptığı eğitim harcaması, OECD ortalamasının oldukça altında kalıyor.

Yükseköğretim Kalite Kurulu, üniversiteler ve diğer bakanlıklara ayrılan bütçeleri de kapsıyor. Dolayısıyla veriler, birçok kurum ve kuruluşun eğitim bütçesi içinde yer aldığı göz önünde bulundurularak analiz edilmelidir. Bir diğer taraftan, eğitim altyapısının sağlanması, okullaşma oranlarının artırılması ve mesleki eğitimin güçlendirilmesine yönelik politikalar 2023 yılı bütçesinin belirleyici faktörlerinden oldu. MEB bütçesindeki artış pozitif bir ivme kazanarak 2023 yılında 2022 yılına oranla %181 artış gösterdi. 2022 yılında ise bu oran bir önceki yıla kıyasla %28'de kalmıştı.

Bununla birlikte 2023'te YÖK ve üniversite bütçelerindeki %182'lik, ÖSYM bütçesinde ise %65'lik yüksek miktarlardaki artış göze çarpıyor. Eğitim bütçesindeki bu artışın ana sebepleri olarak eğitim kurumları, öğrenci ve öğretmen sayısındaki artışlar, eğitim masraflarının döviz kuru dalgalanmaları ve enflasyon nedeniyle yükselmesi akıllara gelen en önemli sebeplerdir. Son birkaç yıldaki artan mali yüklerin karşılanması için bu yüksek orandaki artışların kaçınılmaz ve zaruri olduğu söylenebilir. Aynı zamanda, bu artış miktarları TL cinsinden oldukça yüksek gibi görünse de bu nominal artışları %64,77 olan 2023 yıllık enflasyon oranıyla birlikte değerlendirerek reel artışları göz önüne almak gerekiyor. Örneğin, 2022'den 2023'e toplam eğitim bütçesindeki artış miktarı nominal olarak 376.992.681 TL iken, reel artış 132.933.436 TL'ye denktir. Eğitim bütçesinde geçen seneye göre artış olduğu aşikar bir gelişme ancak bu durum bütçe artışının enflasyonun etkisini de göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiğini vurgular.

Eğitim İzleme Raporu 2023

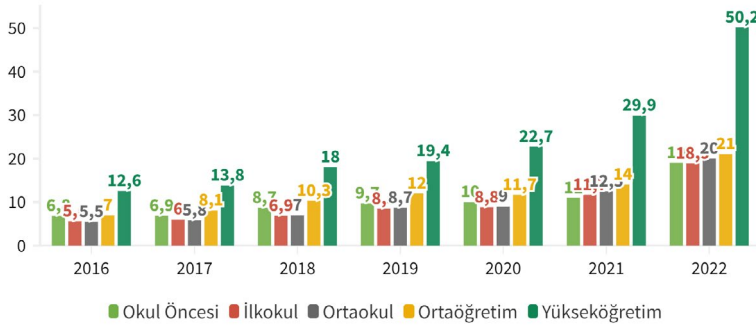
Tablo 4. MEB, YÖK ve Üniversitelerin Yıllık Bütçeleri (2016-2023)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Eğilim
MEB Bütçesi (Bin TL)	76.354.306	85.048.584	92.528.652	113.813.013	125.396.862	146.920.234	189.010.851	532.763.954	
YÖK + Üniversite Bütçeleri (Bin TL)	23.590.696	25.620.450	27.761.363	33.023.355	36.145.740	45.395.788	57.739.883	162.769.617	
ÖSYM Bütçesi (Bin TL)	445.303	408.536	537.550	549.555	717.792	643.549	931.623	1.544.369	
Toplam Eğitim Bütçesi (Bin TL)	100.390.305	111.077.570	120.827.565	147.385.923	162.260.394	192.959.571	274.384.474*	651.377.155**	

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

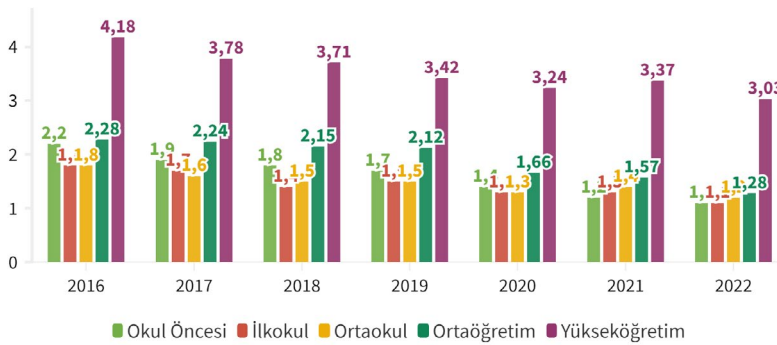
* 2022 toplam eğitim bütçesine SYDTF'den Aktarılan Kaynaklar ve HMB Bütçesinde Tefrik Edilen Kömür Ödeneği de dahildir.

** 2023 toplam eğitim bütçesine SYDTF'den Aktarılan Kaynaklar, Aday ve Çıraqlara Ödenen Devlet katkısı ve HMB Bütçesinde Tefrik Edilen Kömür Ödeneği de dahildir.

Şekil 32. Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcaması (Bin TL, 2016-2022)

Kaynak: TÜİK, Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2022

Şekil 33. Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcaması (Bin \$, 2016-2022)

Kaynak: TÜİK, Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2022

Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Yapılan Harcama

Eğitim düzeylerine göre öğrenci başına yapılan harcama tutarı TL bazında son 6 yılda istikrarlı şekilde artış gösterirken bu pozitif ivmenin dolar bazında yakalanamadığı rahatlıkla ifade edilebilir. Bu durumun temel faktörü ise TL/dolar kurunun 2017 yılından itibaren artış göstermeye başlaması ve kur hareketliliğinin oluşturduğu farkın TL aleyhinde artmış olmasıdır. Öğrenci başına düşen yıllık harcama miktarlarına dair 2022 yılı verileri incelendiğinde tüm eğitim kademelerinde önemli oranda bütçe artışı olması aslında alım gücünün azalmasını da göz önünde tutarak eğitim bütçesini normalleştirme çabası olarak okunabilir (Şekil 32).

Öğrenci başına eğitim harcamalarının 2022 yılında bir önceki yıla göre en fazla artış gösterdiği eğitim düzeyi %74 ile okul öncesi oldu. MEB'in okul öncesi eğitimde OECD ortalamasına ulaşmayı hedeflemesi ve bu kapsamda bir yıl gibi kısa bir süre içinde 2.050 yeni anaokulu ve 15.500 yeni anasınıfı açması gibi gelişmeler okul öncesine ayrılan bütçenin ileriki dönemlerde daha da artabileceği anlamına gelebilir (MEB, 2022c). Eğitim harcamalarında en çok artışın yaşandığı ikinci kademe olan yükseköğretimde ise %68'lik bütçe artışı gözlemlendi. Eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde 2022 yılında öğrenci başına harcamanın en yüksek olduğu eğitim düzeyi 50.236 TL ile yükseköğretim oldu. Diğer bir yandan 2022 yılında tüm seviyelerdeki yüksek oranda artışın aksine, eğitim harcamaları dolar bazında oldukça

düşük bir düzeyde kaldı. Bu bağlamda son 7 yılın verileri ele alındığında 2022 yılının TL/dolar bazında bütçenin en düşük olduğu yıl olduğu söylenebilir. Öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarının diğer eğitim seviyelerine kıyasla en yüksek oranda olduğu iki kademe okul öncesi ve yükseköğretimdir. Fakat bu iki kademedeki veriler incelendiğinde, harcamalarda TL bazlı yüksek artışa rağmen dolar bazında her yıl düşüş yaşandığı ve eğitim bütçesinde yeterli artışın sağlanamadığı sonucuna ulaşılabilir (Şekil 33).

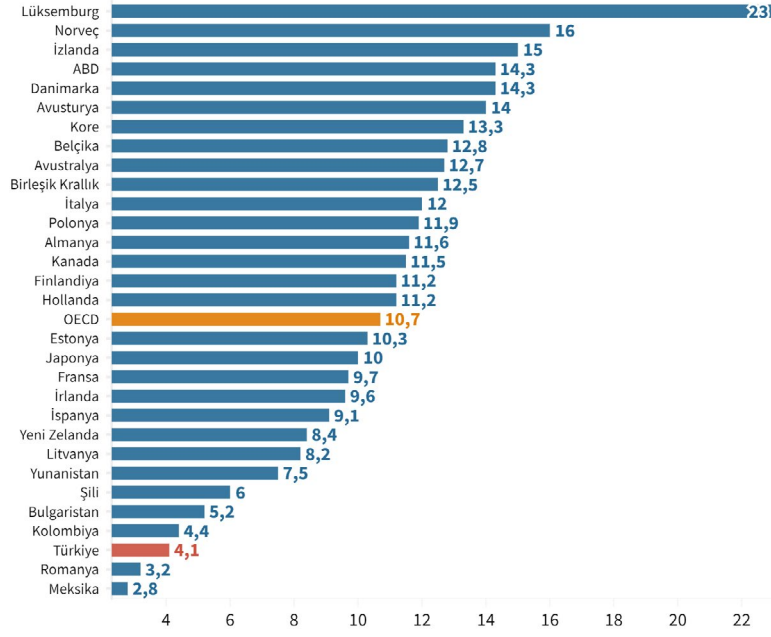
Türkiye ve Dünyada Eğitim Harcamaları

Eğitim harcamaları OECD ülkeleri bazında ele alındığında eğitim harcamalarının her kademede değişkenlik gösterdiği fakat tüm kademelerde Türkiye'nin OECD ortalamasının oldukça altında kaldığı görülüyor. OECD ülkelerine ilişkin güncel veriler incelendiğinde ilkökul kademesinde (primary education) öğrenci başına eğitim harcaması Türkiye'de 4.108 dolar, OECD ortalamasında ise 10.657 dolar oldu. Aynı şekilde, OECD ülkelerinin ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde (secondary education) öğrenci başına yapılan eğitim harcaması 11.942 dolar iken, Türkiye'de bu miktar 4.602 dolarda kaldı.

Diğer taraftan yükseköğretim kademesindeki harcamaların hem Türkiye'de hem de OECD ülkelerinde öncelendiğini söyleyebiliriz çünkü OECD ortalamasında öğrenci başına yapılan harcamanın en yüksek olduğu kademenin 18.104 dolar ile yükseköğretim (tertiary education) olduğu gözlemlendi. Bu verilerden hareketle tüm eğitim kademelerinde eğitim harcamalarının daha yüksek düzeyde olduğu ülkelerin genellikle ekonomik refahı yüksek ülkeler olduğu sonucuna ulaşılabilir. Buna ek olarak, eğitim harcamaları konusunda en alt

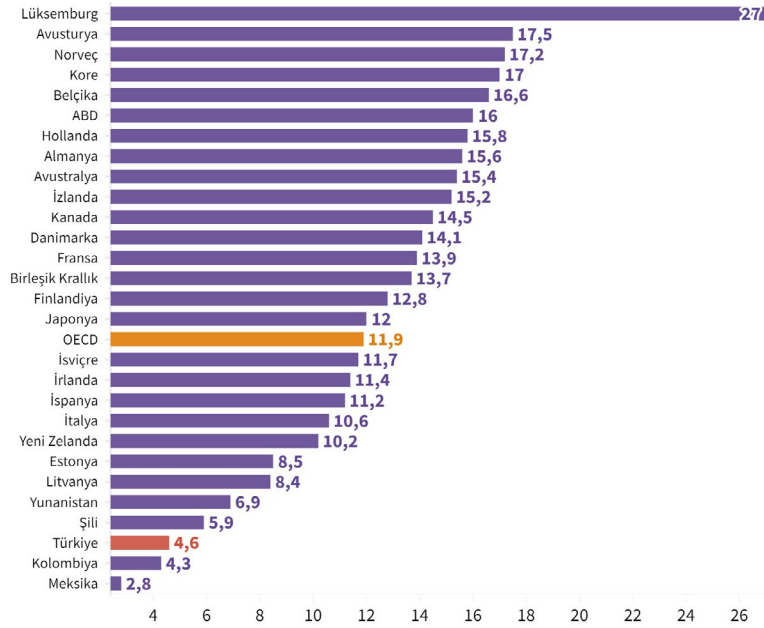
TÜİK verilerine göre 2022 yılı eğitim harcamaları, son 7 yılın TL bazlı en yüksek bütçesi olmasına karşın dolar bazında en düşük harcamanın yapıldığı yıl oldu.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 34. OECD Ülkelerinde İlkokul Kademesinde Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Bin \$, 2020)

Kaynak: OECD Data, Education Spending, 2023

Şekil 35. OECD Ülkelerinde Ortaokul+Ortaöğretim Kademelerinde Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Bin \$, 2020)

Kaynak: OECD Data, Education Spending, 2023

sıralarda yer alan birkaç ülkenin tüm eğitim kademelerinde genel olarak aynı konumda olduğu ve farklı sebeplerden dolayı ekonomik kriz yaşayan ülkeler olduğu gözlemlendi.

Türkiye ve Dünyada Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı

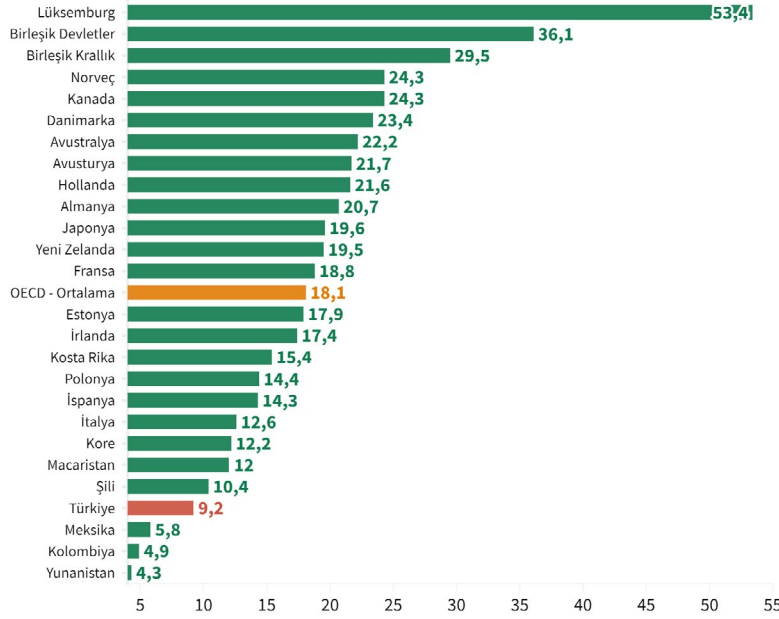
Eğitime ayrılan bütçeler son yıllarda istikrarlı bir artış göstermekle birlikte toplam eğitim bütçesinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içerisindeki payının değişkenlik gösterdiği görülüyor. Bütçelerin GSYH içerisindeki payları kurum bazlı incelendiğinde MEB, YÖK ve üniversitelerin bütçelerinde son 4 yılda yaşanan istikrarlı düşüşün aksine 2023 yılında artış yaşandı. Bir önceki yıla kıyasla, MEB bütçesinin GSYH'ye oranı %1,26'dan %2,3'e, YÖK ve üniversite bütçesinin GSYH'ye oranı %0,4'ten %0,72'ye yükseldi. Ancak 2023 yılı toplam eğitim bütçesinin GSYH'ye oranına bakıldığında bir önceki yıla göre %3,13'ten %3,06'ya düştüğü gözlemlendi.

Dünya ülkelerinde eğitim bütçelerinin GSYH'ye oranına dair veriler en son 2020 yılında açıklandı. Bu verilere göre, 2020'de Türkiye'de GSYH'nin %0,93'ü, ilkokul kademesi

eğitim bütçesine ayrılırken OECD ortalamasında ayrılan bütçe oranı %1,29, AB ülkelerinde ise %1,54. 2014'ten bu yana Türkiye'nin bu oranda OECD ve AB ortalamasının altında ilerlediği görülüyor. Diğer bir taraftan 2020'de ortaokul ve ortaöğretime GSYH'den ayrılan eğitim bütçesi Türkiye'de %2,25 oranı ile OECD (%2,01) ve AB (%1,90) ortalamalarının üstünde seyrediyor. Oysa 2014 yılında Türkiye (%1,97), OECD (%2,07) ve AB (%2,10) ülkelerinin altında bir orana sahipti. 6 yılda Türkiye'de görülen bu sıçrama, ortaokul ve ortaöğretim kademelerine yapılan harcamaya daha çok kaynak ayrıldığına işaret ediyor. Bu durum, Türkiye'de özellikle mesleki ve teknik liseleri geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların bir sonucu olabilir. Yükseköğretime ayrılan bütçenin oranlarına bakıldığında ise 2020'de Türkiye %1,53 oranı ile yine OECD (%1,50) ve AB (%1,28) ortalamalarının üstünde yer alıyor. 2014'ten bu yana yükseköğretim eğitim bütçesinin oranı hem Türkiye hem OECD hem de AB ülkelerinde düşüş eğilimi gösterse de Türkiye'nin en üst sırada ilerlemesi şaşırtıcı bir bulgu. MEB, YÖK ve üniversite bütçelerinin Merkezi Yönetim Bütçesi'ndeki paylarında da düşüş yaşandığı görülüyor. MEB Bütçesinden yatırıma ayrılan pay 2023 yılında

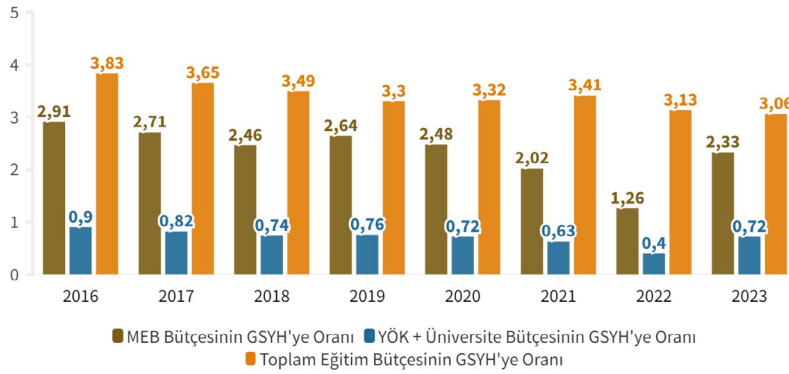

Eğitim İzleme Raporu 2023

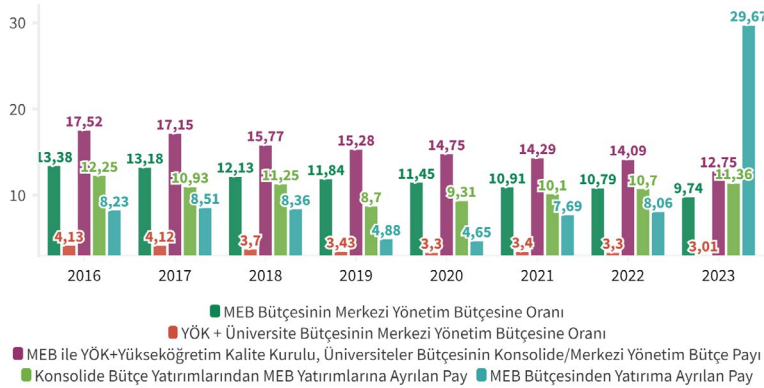
Şekil 36. OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kademesinde Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Bin \$, 2020)

Kaynak: OECD Data, Education Spending, 2023

Şekil 37. Eğitim Bütçesinin Ağırlığı (% , 2016-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 38. Eğitim Bütçesinin Ağırlığı (% , 2016-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

bir önceki yıla kıyasla %8'den %30'a yükselerek önemli bir artış gösterdi (Şekil 39-40-41).

Bütçenin tamamının altı ayrı gider kalemine dağılımını gösteren bütçe ödenek türleri ele alındığında tüm kategorilerde bir önceki seneye göre yüksek oranda bir artış yaşanmış durumda. Enflasyon ve kur hareketlerine bağlı maaş, mal ve hizmet alımlarının masraflarının artması gider tablosuna yansıyor. Personel giderleri 2023 yılında %125,2, Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet giderleri %119,2 oranında artarken mal ve hizmet alım giderleri %156,8 oranında arttı. Sermaye transferleri ise %630'luk artışla 2023 yılındaki en yüksek gider türü oldu; bunu %162,4 ile Sermaye Giderleri takip etti. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim teknolojileri yatırımlarının güçlendirilmesi ve bu kapsamda dijital araçların en güçlü şekilde kullanılması amacıyla mesleki gelişim çalışmaları, pilot uygulamalar, AR-GE çalışmaları ve teknoloji geliştirme faaliyetlerine odaklanmıştı (MEB, 2023c). Bu nedenle, tüm kademelerdeki oranlarda yaşanan pozitif yönlü ivme, eğitim sektörüne daha fazla finansmanın tahsis edilmesi ve bu sektöre yapılan yatırımların artmasından kaynaklanmış olabilir. (Şekil 42-43)

Kadrolu Öğretmen Maaşları

Yıllara göre kadrolu öğretmen maaşlarında 2022 yılına ait son veriler göz önünde bulundurulduğunda bir önceki yıla göre kadrolu öğretmen maaşlarında %90 düzeyinde önemli bir artış yapıldı. Aynı şekilde ek ders ücretleri %85 oranında, maaş+ek ders ücretlerinde de %89 oranında dikkat çekici oranda bir artış görülüyor. Diğer taraftan geçen yıla dair veriler göz önünde bulundurulduğunda tüm yıllarda TL bazlı maaş artışı yaşanmış olmasına rağmen dolar endeksli kurda bu artışın yetersiz kalmış olduğu görülüyor. Öğretmen maaşlarında 2024 yılına ait güncel veriler henüz netleşmemiş olsa da Millî

Eğitim Bakanlığının 2023 yılında 16 milyar 215 milyon dolar olan bütçesinin 2024 yılında 38 milyar 294 milyon dolara artırıldığını göz önünde bulundurursak maaşlara dair olumlu iyileştirmeler yapılması öngörülebilir.

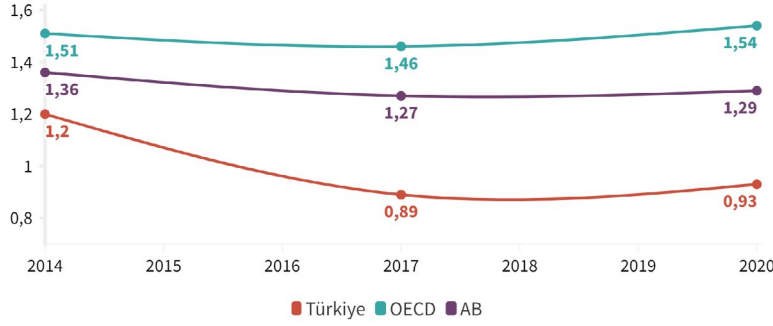
Türkiye ve Dünyada Kademe ve Kıdeme Göre Öğretmen Maaşları

Öğretmen maaşları uluslararası düzeyde incelendiğinde, Türkiye'de yeni mezun olan öğretmen maaşlarının okul öncesi dışında her eğitim kademesinde OECD ve AB ortalamalarının altında kaldığı görülüyor. Yıllar içindeki seyirde ise Türkiye'de her kademe yeni mezun öğretmen maaşlarının 2017'den beri dalgalı bir trend gösterdiğini ancak OECD ve AB ülkelerinde her yıl düzenli bir şekilde artışın olduğunu gözlemlemek mümkün.

İlkokul kademesindeki yeni mezun öğretmen maaşlarına bakıldığında ilkökul öğretmenlerinin Türkiye'de yıllık maaşı, OECD ve AB ortalamalarının yaklaşık 2.000 dolar altında kalarak 33.718 dolardır. Bu fark ortaokul kademesinde artarak 3.000 dolara yaklaşıyor. Son açıklanan 2021 yeni mezun öğretmen maaşları verilerine göre, Türkiye'de yeni mezun ortaokul öğretmenleri yıllık 34.828 dolar alırken OECD'de ortalama 37.346 dolar, AB'de 37.512 dolardır. Ortaöğretimde en yüksek yeni mezun maaş ortalaması yıllık 38.740 dolar ile OECD'dedir. AB ülkeleri ortalama 37.670 dolar ile OECD'yi takip ederken, Türkiye 34.828 dolar ile ortaöğretim kademesinde en düşük maaş ortalamasına sahip. Sonuç olarak bu bulgular, Türkiye'nin okul öncesi yeni mezun öğretmen maaşları konusunda OECD ve AB'ye göre oldukça ilerleme kaydettiğini ancak ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde OECD ve AB'nin gerisinde kaldığını ortaya koyuyor.

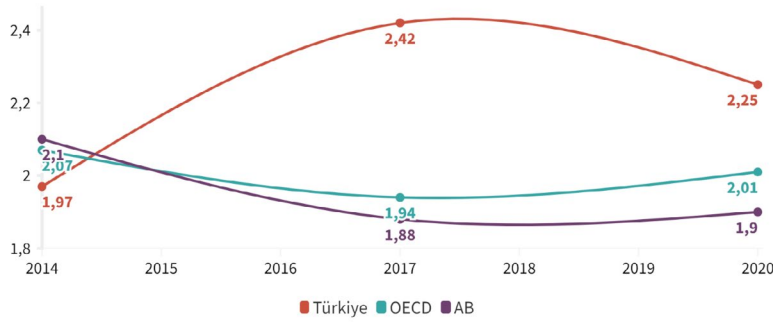
Yeni mezun okul öncesi öğretmen maaşları
→ s. 94

Eğitim İzleme Raporu 2023

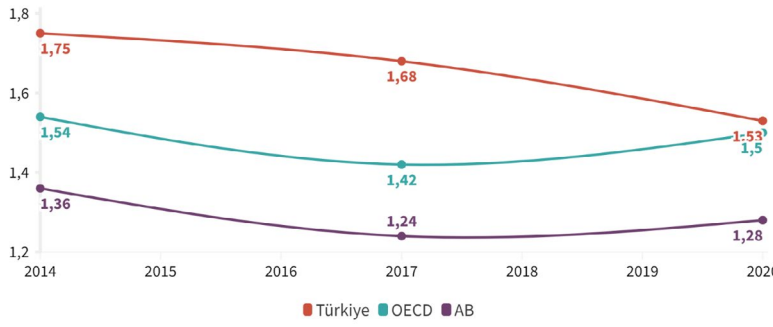
Şekil 39. Türkiye ve Dünyada İlkokul Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı (% 2014-2020)

Kaynak: Education at a Glance: OECD Indicators, Expenditure on Educational Institutions as a Percentage of GDP, 2017, 2020, 2023

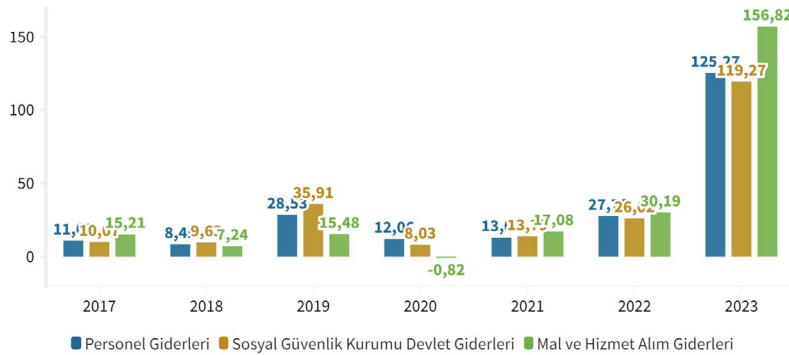
Şekil 40. Türkiye ve Dünyada Ortaokul+Ortaöğretim Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı (% 2014-2020)

Kaynak: Education at a Glance: OECD Indicators, Expenditure on Educational Institutions as a Percentage of GDP, 2017, 2020, 2023

Şekil 41. Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim Eğitim Bütçelerinin GSYH'ye Oranı (% 2014-2020)

Kaynak: Education at a Glance: OECD Indicators, Expenditure on Educational Institutions as a Percentage of GDP, 2017, 2020, 2023

Şekil 42. Bütçe Ödenek Türlerinin Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı (% 2017-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

En kıdemli öğretmen maaşlarına uluslararası düzeyde bakıldığında, ilkokul kademesinde en kıdemli öğretmen maaşı OECD ülkelerinde ortalama 59.763 dolara tekabül ediyor. Ancak Türkiye, kıdemli öğretmenlerin maaşının en fazla 36.779 dolar olması bakımından OECD ülkeleri arasında sondan 5. sırada yer alıyor. Avrupa bazında ise sanayisi oldukça gelişmiş ve ekonomik refahı en üst düzeyde bulunan ülkelerdeki kıdemli ilkokul öğretmeni maaşı ile Türkiye'deki maaş düzeyi arasında da bir uçurum bulunuyor.

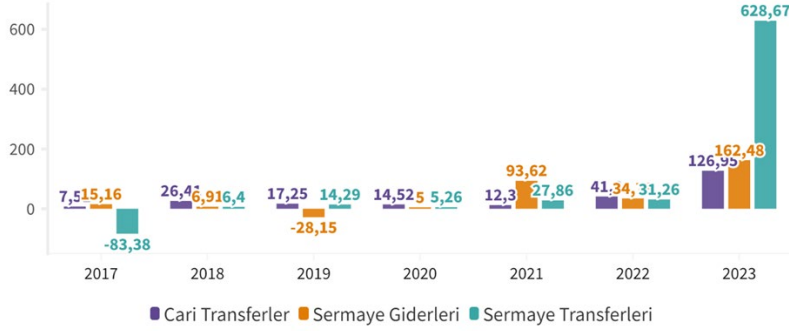
Ortaokul kademesinde, en kıdemli öğretmen maaşı OECD ortalamasında yıllık 62.364 doları bulurken Türkiye'de 37.887 dolardır. Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında ise Türkiye'de kıdemli ortaokul öğretmenlerin maaşları ile özellikle sosyoekonomik olarak daha gelişmiş olan Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerindeki öğretmenlerin maaşları arasında 20.000 dolardan daha fazla fark bulunuyor. Ortaöğretim kademesinde dünya ülkeleri ile Türkiye arasındaki fark daha da açılıyor. OECD ülkelerinde kıdemli ortaöğretim öğretmen maaşları ortalama 64.076 dolara ulaşıyor. Türkiye'de ise bu öğretmenlerin maaşları, ortaokul öğretmenleri ile aynı kalarak en fazla 37.887 dolar oluyor. Ancak, birçok Avrupa ülkesinde kıdemli ortaöğretim öğretmen maaşlarının diğer eğitim kademelerine göre en üstte olduğu görülüyor.

Bu kısımda öğretmen maaşlarını satın alma paritesi ile birlikte değerlendirmek bir öğretmenin yıllık maaşı ile temel ihtiyaçlarını ne düzeyde karşılayabildiğini daha gerçekçi ortaya koymaktadır. Bu nedenle ortaöğretim kademesinde 2021 yılında alınan en kıdemli öğretmen maaşı ile toplamda kaç kilo kıyma alınabileceği hesaplandı (Tablo 5). Bu minvalde OECD ülkeleri arasından seçilen bazı gelişmiş ülkeler ile kıyaslama yaptığımızda en yüksek alım gücüne sahip olan ülke Almanya iken onu müteakip İspanya geliyor. Türkiye ise 4. sırada yer alarak Yunanistan, Hollanda ve İtalya gibi ülkelerle

kıyasla nispeten daha iyi bir konumda yer alıyor. Dolayısıyla bu tablodan hareketle dolar bazında maaşları OECD ülkeleri ile kıyasladığımızda Türkiye'nin alt seviyelerde kaldığını ancak alım gücünü gösteren satın alma paritesinden hareketle durumun o kadar da alt seviyede olmadığını söyleyebiliriz. Verilerin 26 Aralık 2021 tarihinde alınan döviz kuru ile hesaplanması nedeniyle günümüze dair net bir tablodan bahsedilmediğinin altını çizmekte fayda vardır.

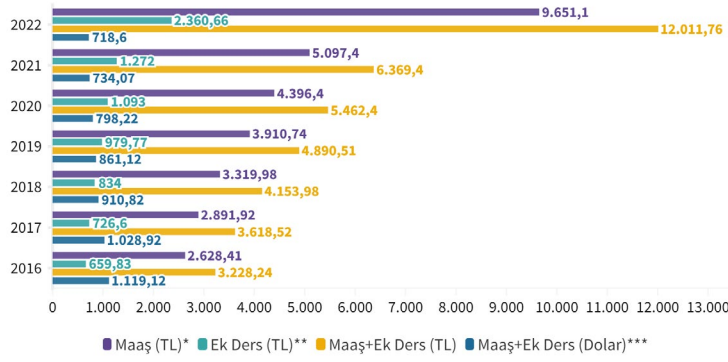
OECD ve Avrupa ülkelerinde ilköğretimden ortaöğretime kadar her kademe öğretmenlerin maaşları yükselirken, Türkiye'de kademeler arasında kıdemli öğretmen maaşının neredeyse birebir düzeyde olduğu görülüyor. Öğretmen maaşlarına dair bulgular bir arada incelendiğinde en dikkat çeken bulgu ise; OECD ve AB ülkelerinde mesleki kıdemleri en üst düzeyde olan öğretmenlerin ortalama maaşları, başlangıç maaşına göre oldukça artarken Türkiye'de bu artışın minimum düzeyde kalması. OECD ortalamasında öğretmenlerin maaşları kariyerleri boyunca yaklaşık %45 oranında artarken Türkiye'de bu artış %10 civarındadır. Bu durum, Türkiye'de öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin maaşlarına yeterince yansımadağını gösteren önemli bir bulgudur. Bu konuda 2022 yılının mayıs ayında yayımlanan Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği doğrultusunda aday, uzman ve başöğretmenlik ünvanları, öğretmenlerin kariyer basamaklarında yükselmeleri için yapıcı bir uygulama oldu. Kariyerlerinin yükselmesi neticesinde maaş farklarının olması hem statüsel hem de maddi boyutta kıdemli öğretmenlerin yeni mezunlardan farklılaşmasını sağlayan bir adım. MEB'in bu tarz çalışmalarının ileriki yıllarda uluslararası verilere de yansımaları bekleniyor. Öğretmenlerin motivasyonlarını artırıcı ve teşvik edici uygulamaların geliştirilmesi ülkemizde öğretmenlerin ve eğitimin geleceği açısından önemlidir.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 43. Bütçe Ödenek Türlerinin Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı (%), 2017-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

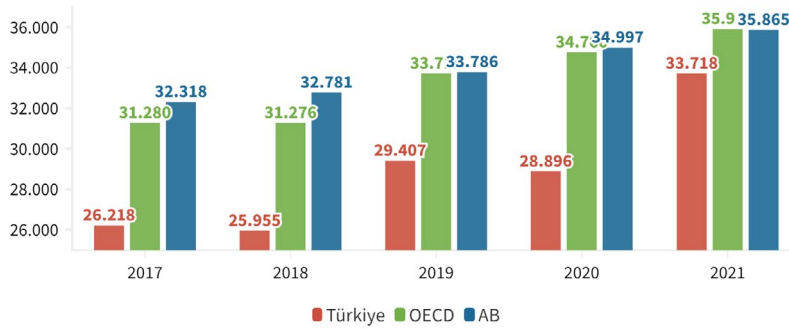
Şekil 44. Yıllara Göre Kadrolu Öğretmen Maaşları (TL/Ş, 2016-2022)

Kaynak: MEB, Bütçe Sunuşu, 2022

*9. derece 1. kademe esas alınarak aile ve çocuk yardımı eklenmeksizin verilen net maaş baz alınmıştır.

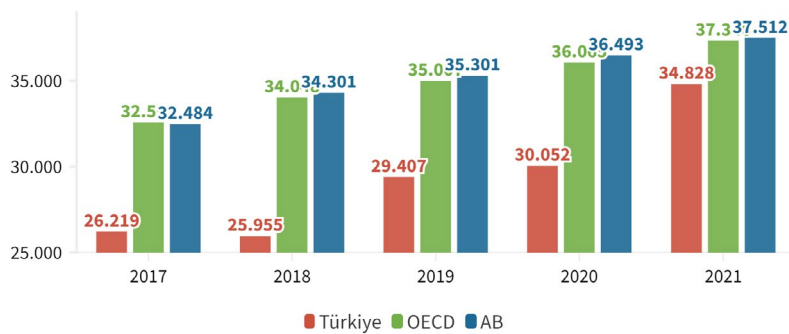
**Ek ders ücretleri en son açıklanan 2022 verilerine göre saati 39,34 TL baz alınarak 60 saat üzerinden hesaplanmıştır.

***İlgili yılın 1 Temmuz tarihli döviz kuru esas alınmıştır.

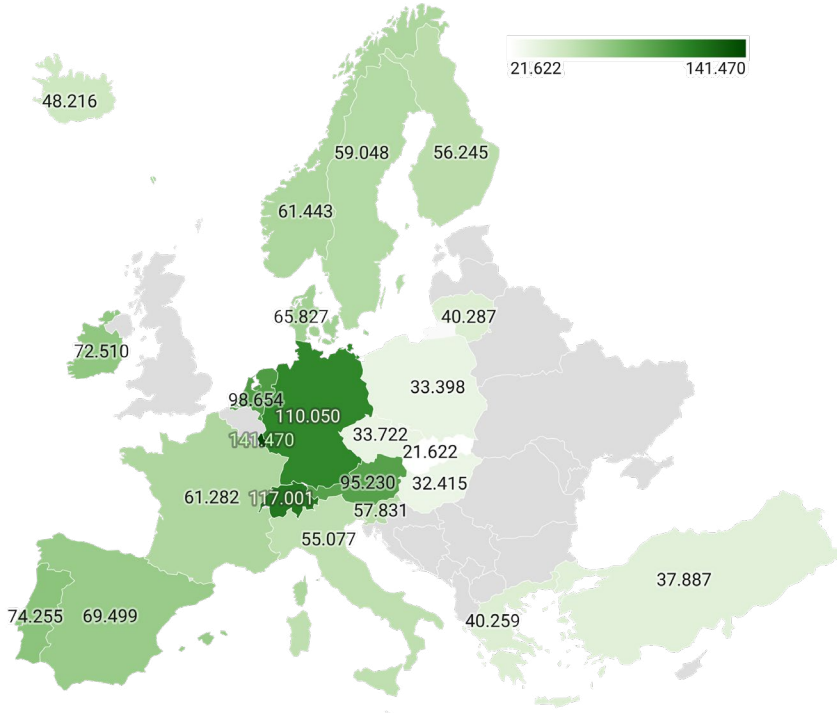
Şekil 45. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun İlkokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

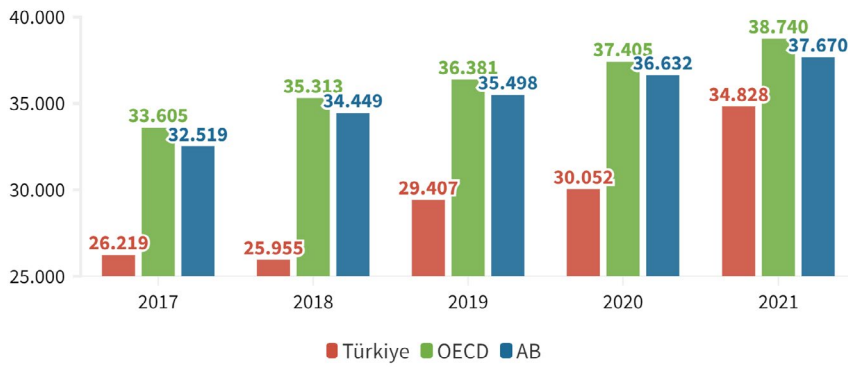
Şekil 46. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun Ortaokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

Harita 7. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli Ortaöğretim Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

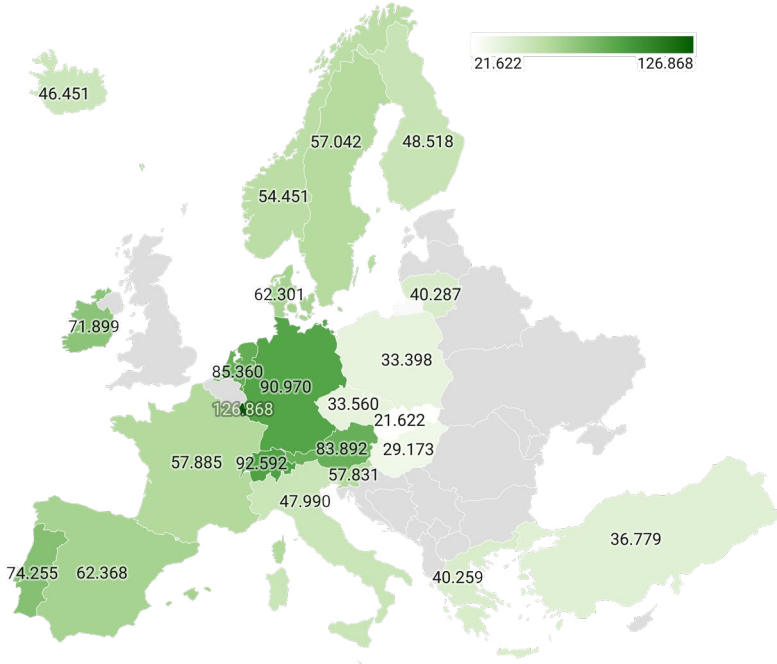
Şekil 47. OECD Ülkelerinde Yeni Mezun Ortaöğretim Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

Tablo 5. Ülkelere Göre Ortaöğretimde En Kıdemli Öğretmen Maaşı ile Kıyma Fiyatı Karşılaştırması

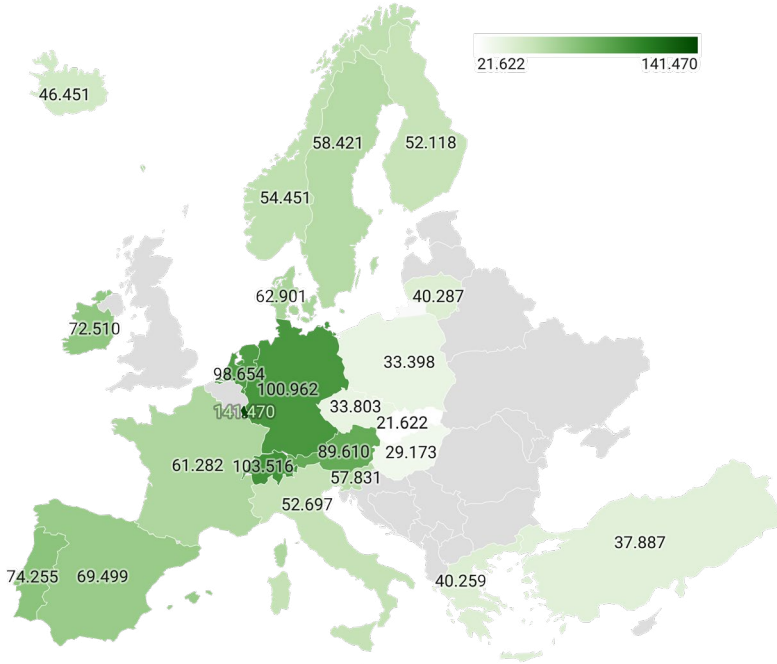
Ülkeler	Fiyat (26 Aralık 2021)	Para Birimi	Dolar \$	Yıllık Maaş Ortalaması (\$)	Satın Alma Paritesi (Maaş/1 Kilo Kıyma Fiyatı)
Almanya	10,56	€	11,96	110.050	9.202,12
İspanya	10,34	€	11,66	69.498	5.957,92
Birleşik Devletler	12,9	\$	12,90	76.055	5.895,74
Türkiye	100,69	TL	8,62	37.887	4.395,70

Not: Satın alma paritesi hesaplanırken ürün olarak kıyma seçildi. Verilerin günlük olarak yayınlanması nedeni ile 26 Aralık 2021 tarihindeki kıyma fiyatı kullanıldı ve bu tarihteki kura göre kurlar dolar kuruna çevrildi.

Harita 8. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli İlkokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

Harita 9. Avrupa Ülkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli Ortaokul Öğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

İNSAN KAYNAĞI

Temel Bulgular

Kademelerdeki değişimlere bakıldığında 2021-2022 yılına kıyasla 2022-2023'te yalnızca okul öncesi kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında azalma oldu. İlkokul ve ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı artarken bu sayının yalnızca ortaokul kademesinde aynı kaldığı tespit edildi.

Eğitim personelinin yaş düzeylerine bakıldığında personellerin yaş ortalamasının yıllar itibarıyla arttığı görüldü. 30 yaş altı personellerin oranı son 6 yıldır istikrarlı bir şekilde azalırken 41-50 yaş oranı artış eğiliminde. Ancak Türkiye ve dünya kıyaslaması yapıldığında dünya genelinde eğitim alanını seçen genç nüfusun yıllar içerisinde azaldığını görüyoruz. Bu durum Türkiye'de çok daha genç bir eğitim kadrosu bulunması hasebiyle tam tersi istikamette.

Öneriler

Okul öncesi kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının azaldığı gözlemlense de bu sayı yeterli düzeyde olmayabilir. Eğitim kalitesinin ve ders verimliliğinin yükselmesi için bütün kademelerde (okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim) öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının düşürülmesi yönündeki çalışmalar faydalı olacaktır.

Eğitim personelinin yaş ortalamalarının arttığı görüldü. Özellikle eğitim teknolojilerini uygulamada genç öğretmenlerin daha istekli ve başarılı oldukları dikkate alındığında Türkiye genç nüfusa sahip olmasını bir avantaja çevirmelidir. Genç nüfus istihdamına ilaveten eğitim personelinin, öğretmenlerin eksikliklerine yönelik ihtiyaç analizleri yapılmalı ve taleplere yönelik uygulamalar tercih edilmelidir.

İNSAN KAYNAĞI

Bir ülkenin eğitim sistemi, nitelikli insan kaynağının yetişmesinde kilit bir role sahiptir. Eğitimde başarı ve verimliliği etkileyen unsurlardan biri, insan kaynağının nitelikli ve etkili bir şekilde yönetilmesidir. Eğitimdeki insan kaynağını geliştirmek; sadece bir bireyin eğitim sürecini değil, aynı zamanda toplumun genel kalkınmasını etkileyen kritik bir faktördür. İnsan kaynağını ele almak için öğretmen sayısı, öğrenci/öğretmen oranları, eğitim kurumlarında görev yapan personelin nitelikleri gibi göstergelere değinmek yerinde olacaktır.

Kademelere Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısına dair veriler incelendiğinde, 2022-2023 yılında kademeler arasında öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en çok ilkokul (18 öğrenci) ve ortaöğretimde (17 öğrenci) olduğu görülüyor. Kademelerdeki değişimlere bakıldığında ise bir önceki seneye göre okul öncesi kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının 16'ya düşerken diğer kademelerde bir azalma gözlemlenmiyor. İlkokul (18 öğrenci) ve ortaöğretimde (17 öğrenci) bu sayı artarken, yalnızca ortaokul kademesinde (14 öğrenci) aynı kaldığı tespit edildi. Lise türlerinde ise (genel ortaöğretim, mesleki ve teknik ortaöğretim ve din öğretimi), öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yalnızca din öğretiminde (11 öğrenci) bir azalma oldu. Genel ortaöğretimde (22 öğrenci) artış görülürken mesleki ve teknik ortaöğretimde (12 öğrenci) öğrenci

sayısı aynı kaldı. Okul öncesinde bu sayının azalması, 2022-2023'te bir önceki yıla göre öğretmen sayısının, öğrenci sayısına kıyasla daha hızlı artmasından kaynaklanıyor. Din öğretimindeki azalma ise, öğretmen sayısı artarken öğrenci sayısının bir önceki seneye göre azalmasından kaynaklanıyor. Bu bulgular doğrultusunda, özellikle okul öncesinde verilen eğitimin niteliğini güçlendirmek için öğretmen başına düşen öğrenci sayısı azaltılmalıdır.

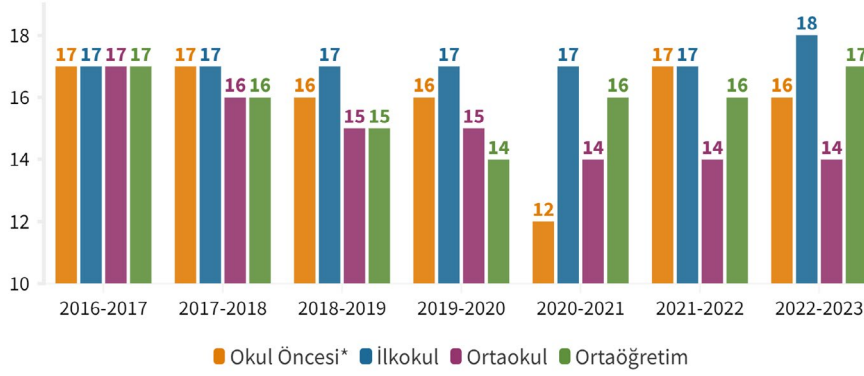
Okul öncesi kademesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı → s.54

Türkiye ve Dünyada Kademelere Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Oranı

Türkiye'nin uluslararası alandaki konumunu ortaya koymak için OECD ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin verilerine bakmak gerekirse, son açıklanan 2020 verilerine göre ilköğretim kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci oranında hem Türkiye'nin hem de OECD ve AB ülkelerinin ortalamalarında düşüş seyri görülüyor. Ancak Türkiye'de öğretmen başına düşen öğrenci oranı %17,1 ile %14,8 olan OECD ortalaması ve %13,2 olan AB ülkeleri ortalamasının üstünde. Düşük öğrenci/öğretmen

Öğretmen ve öğrenci sayıları temel göstergeleri → s.21

Eğitim İzleme Raporu 2023

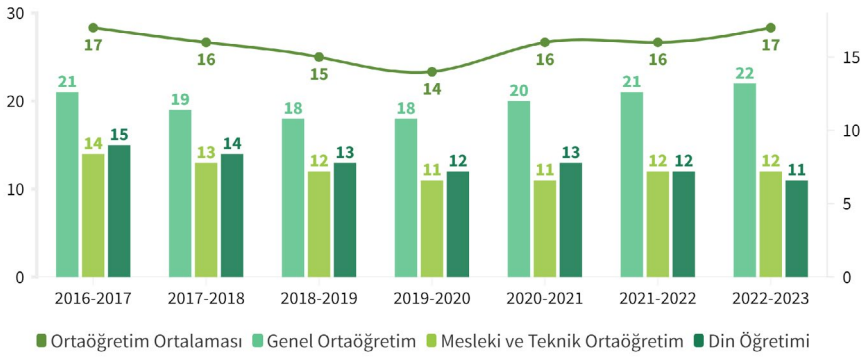

Şekil 48. Kademelere Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

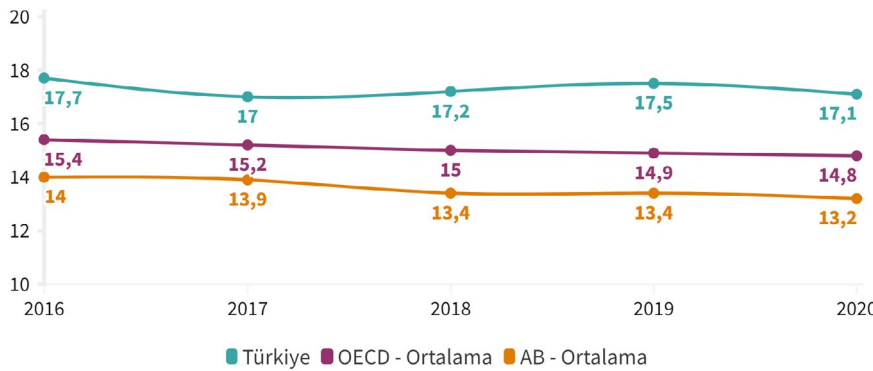
*Okul öncesi verilerine anasınıfı öğretmenleri de dahil edilerek hesaplanmıştır.

Not: Toplam öğrenci sayısı, toplam öğretmen sayısına bölünerek hesaplanmıştır.

Şekil 49. Ortaöğretim Türlerine Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 50. Türkiye ve Dünyada İlköğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Oranı (% 2016-2020)

Kaynak: OECD Data, Students per Teaching Staff, 2023

Not: Öğretmen başına düşen öğrenci oranı, belirli bir eğitim düzeyinde kayıtlı tam zamanlı öğrencilerin toplam sayısının aynı düzeydeki tam zamanlı öğretmenlerin toplam sayısına bölünmesiyle elde edilir.

oranı, öğrencilerin daha fazla bireyselleştirilmiş eğitim ve geri bildirim almasına, dolayısıyla daha fazla öğrenme fırsatı bulmasına imkan tanıyabilir. Bu da öğrencilerin akademik başarısını ve alınan eğitimin verimliliğini artırabilir. Bu doğrultuda Türkiye’de ve diğer ülkelerde iyileştirilme yapıldığı gözlemlense de Türkiye’nin ilköğretim kademesinde OECD ve AB ülkelerinin ortalamasının üstünde kalması nedeniyle bu konuda yeni politikaların geliştirilmesi gerekiyor.

Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci oranına bakıldığında ise Türkiye’nin diğer ülkelere kıyasla önemli bir gelişme gösterdiği görülüyor. Türkiye’de ortaöğretimde öğrenci başına düşen öğrenci oranı 2017 yılından itibaren önemli bir düşüş göstererek 2020 yılında OECD ülkelerinin ortalamasının altına inmeyi başardı. İlköğretim kademesinin tersine, ortaöğretim kademesinde öğrenci/öğretmen oranında Türkiye, OECD ve AB ülkelerindeki ortalama birbirine oldukça yakındır. Son açıklanan 2020 yılı verilerine göre Türkiye’de bu oran %12,9 iken OECD ülkelerinde %13,4, AB ülkelerinde %11,1’dir. Bu portre bize, Türkiye’nin öğrenci/öğretmen oranı bakımından dünya ortalamasında ideal bir noktada olduğunu gösteriyor.

MEB Personelinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

İnsan kaynağının niteliğini belirlemede eğitim personelinin, özellikle öğretmenlerin eğitim düzeyleri son derece öneme sahip. Yüksek lisans yapan öğretmenler, öğrencilerinin okulda daha yüksek bir akademik başarı göstermelerine ve bu öğrencilerin ileriki yaşlarında lisansüstü derecesi almalarına katkı sağlıyor (S.W. Lee & E.A. Lee, 2020; Özkan, 2019). Ülkemizde son yedi yılda eğitim personeli arasında yüksek lisans ve doktora derecesine sahip olan personel oranında artış eğilimi gözlemleniyor.

Bu artışın sebepleri incelendiğinde çeşitli gelişmelerin personellerin akademik ilgisini artırdığı düşünülebilir. İlk olarak, 2022 yılının başında yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanunu, öğretmenlerin lisansüstü eğitimini teşvik edici bir faktör olarak öne çıkıyor. Bu kanuna müteakip başka bir gelişme, 2022 yılının sonunda İstanbul Üniversitesi ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nün ortaklaşa imzaladığı Öğretmenlerin Mesleki Gelişiminde Üniversite İşbirliği Protokolü’dür. Bu protokol, İstanbul’da görev yapan öğretmenlere yönelik lisansüstü bölümlerde kontenjan artırımını gibi

İlköğretimde Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı

TÜRKİYE
%17,1

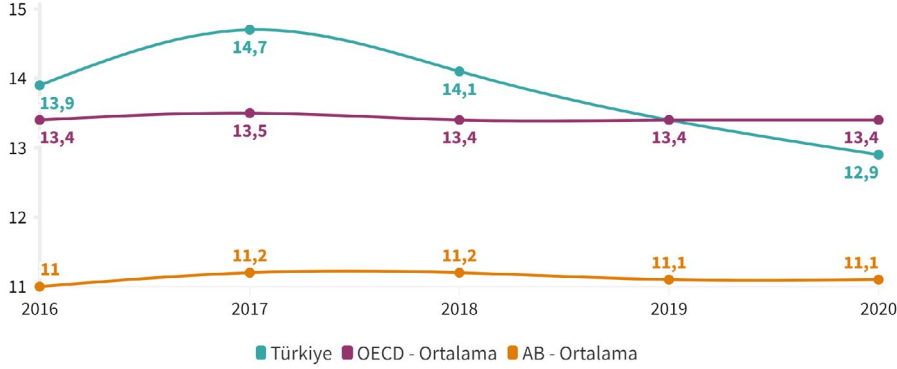

OECD
%14,8

AB
%13,2

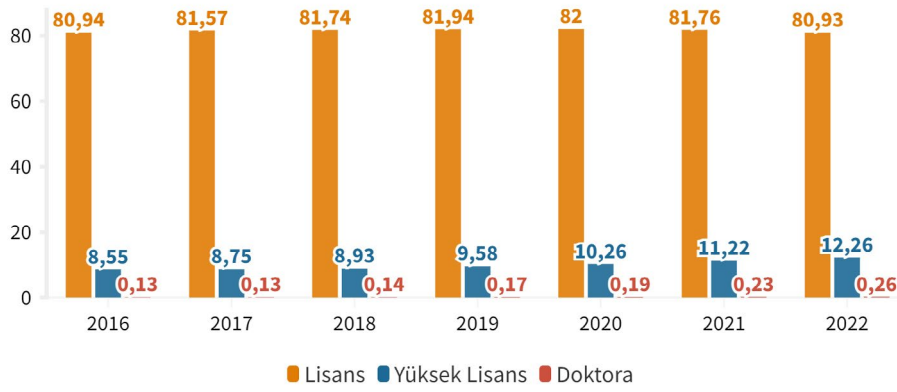
Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 51. Türkiye ve Dünyada Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Oranı (% 2016-2020)

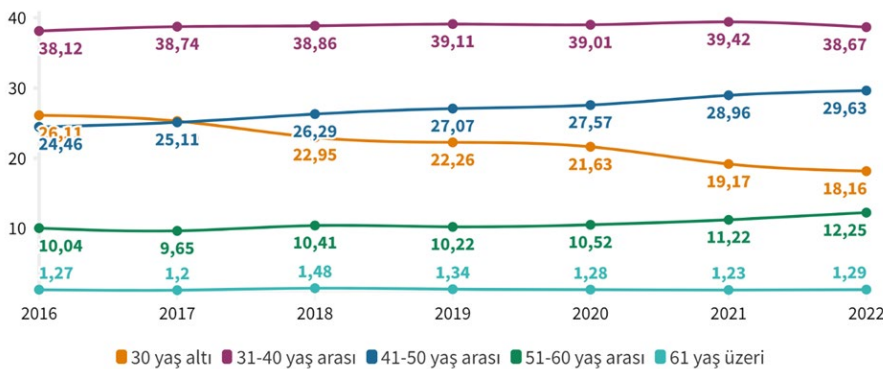
Kaynak: OECD Data, Students per Teaching Staff, 2023

Not: Öğretmen başına düşen öğrenci oranı, belirli bir eğitim düzeyinde kayıtlı tam zamanlı öğrencilerin toplam sayısının aynı düzeydeki tam zamanlı öğretmenlerin toplam sayısına bölünmesiyle elde edilir.

Şekil 52. MEB Personelinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (% 2016-2022)

Kaynak: MEB, Faaliyet Raporu, 2022

Şekil 53. MEB Personelinin Yaş Dağılımı (% 2016-2022)

Kaynak: MEB, Faaliyet Raporu, 2022

TALIS 2018 sonuçları genç öğretmenlerin; sınıf yönetimi, öğrenci katılımı ve öğretim gibi alanlarda daha başarılı olduğunu gösteriyor.

çeşitli avantajlar sağlıyor. Ancak genel olarak bakıldığında bu oran, 2022 yılında totalde %12,52 olmasıyla hala düşük bir seviyede. Öğretmenlerin lisansüstü eğitim süreçlerini destekleyen bu çabalar sonucu, ileriki yıllarda lisansüstü eğitime devam eden eğitim personeli oranında artış görülmesi beklenebilir.

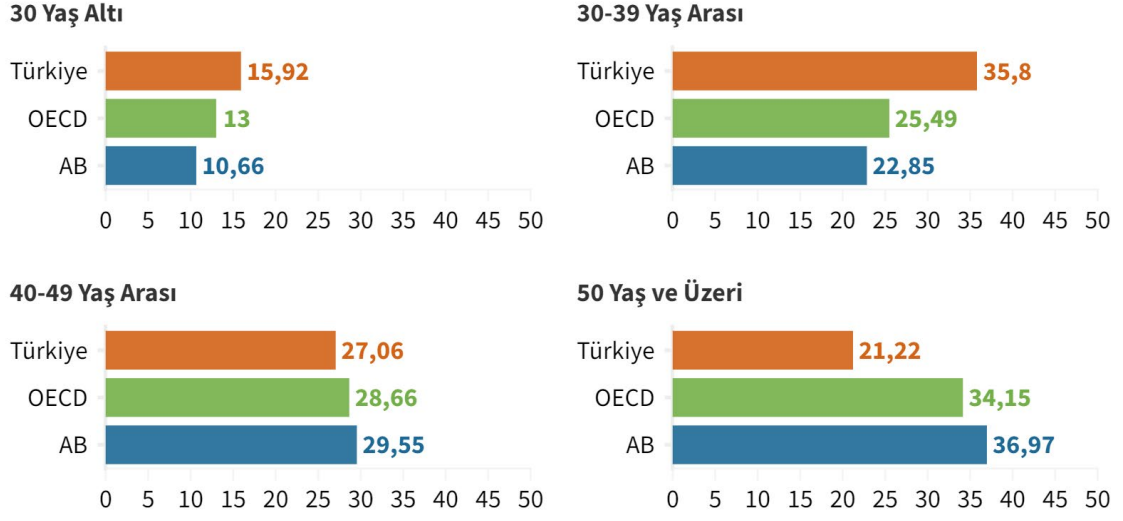
Türkiye ve Dünyada Eğitim Personellerinin Yaş Dağılımı

Eğitim personelinin yaş düzeyi verilerini incelediğimizde, yaş ortalamasının artış eğiliminde olduğu görülüyor. 30 yaş altı personellerin oranı son altı yıldır istikrarlı bir şekilde azalırken 41-50 yaş oranı artış eğiliminde. Diğer yaş gruplarında ise istikrarlı bir gidişat görülüyor. 2016'dan 2022'ye, 30 yaş altında olan eğitimcilerin oranı %26,11'den %18,16'ye gerilerken, 41-50 yaş aralığındakilerin oranı %24,46'dan %29,63'e çıktı. Genç öğretmenlerin, daha güncel eğitim bilgisine sahip olmaları avantaj sağlarken olgun yaştaki öğretmenlerin daha fazla tecrübeye sahip olmaları da dikkate değerdir.

2020'de açıklanan eğitim personeli verisi OECD dünya ortalamalarıyla karşılaştırıldığında Türkiye'de ilköğretim kademesinde görev yapan eğitim personeli arasında 30 yaş ve altında olanların oranı %15,92 ile hem OECD (%13) hem de AB (%10,66) ortalamalarının üzerinde seyrediyor. MEB verileriyle

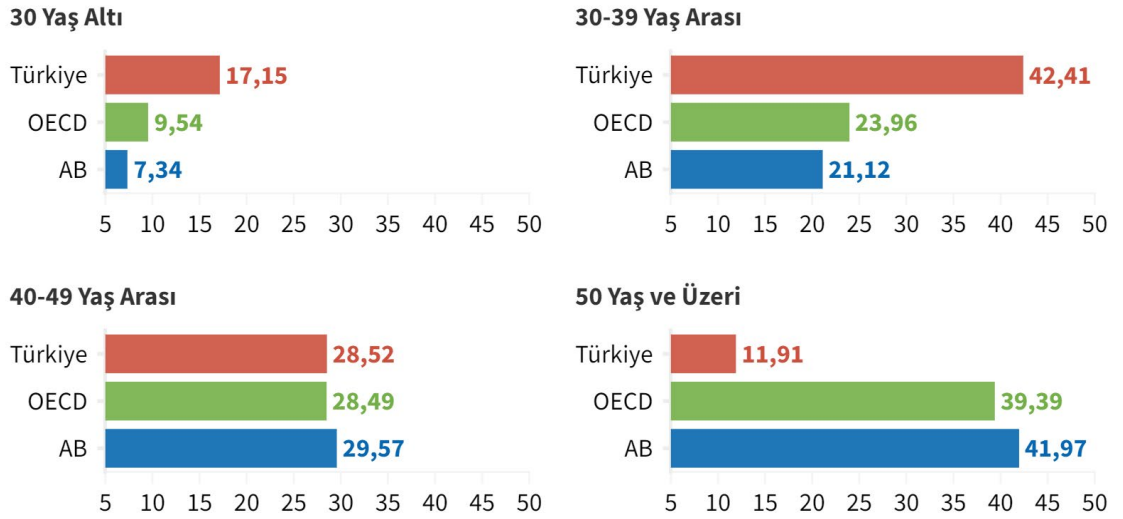
mutabık olarak, OECD verilerine göre de Türkiye'de en fazla eğitim personeli 30-39 yaş aralığında bulunuyor (%35,8). Genel tabloya bakıldığında, ilköğretim kademesinde Türkiye'deki eğitim personelinin büyük çoğunluğu, 39 yaş ve altındadır (%51,42). OECD ve AB ülkelerinde eğitim personelinin büyük çoğunluğunun ise 40 yaş ve üzerinde olduğu görülüyor (sırasıyla %62,81; %66,52). Kısaca bu durum, dünya genelinde eğitim alanını seçen genç nüfusun yıllar içerisinde oldukça azaldığını ancak Türkiye'de nispeten çok daha genç bir eğitim kadrosunun bulunduğunu ortaya koyuyor. Bu durumun nedenlerine bakıldığında MEB'in istihdam politikası ilk neden olarak ortaya çıkar. Genç nüfusun eğitim kadrosuna girememesine ek olarak öğretmenlerin emekli olmak istememesi bu tablonun oluşmasında etkili. Emeklilik maaşlarının aktif çalışma dönemine göre, ek ders ücreti ile uzman ve başöğretmen farklarının eksilmesi nedeni bazen 1/3'e kadar düşmesi, öğretmenlerin emekli olma eğilimini azaltıyor olabilir.

OECD ve AB ülkelerindeki azalan genç öğretmen nüfusu eğilimi, ortaöğretim kademesinde de görülüyor. Türkiye'de ortaöğretimdeki eğitim personelinin %59,56'sı 39 yaş ve altında bulunurken; bu yaş aralığının oranı OECD ülkelerinde %33,5 ve AB ülkelerinde %28,46'dır. Türkiye'de ortaöğretimde eğitim personeli arasında en yoğun nüfus, %42,41 ile 30-39 yaş aralığındadır. OECD ve AB ülkelerinde ise eğitim personelinin en yoğun olduğu yaş aralığı sırasıyla %39,39 ve %41,97 ile 50 yaş ve üzerindedir. Genç öğretmenlerin, sınıf yönetimi ya da öğretim öz-yeterliliği gibi çeşitli alanlardaki becerilerini düşünürsek, Türkiye'nin daha yoğun bir genç öğretmen nüfusuna sahip olmasıyla bu konuda daha avantajlı bir konumda olduğu söylenebilir.

Şekil 54. Türkiye ve Dünyada İlköğretim Kademesinde Eğitim Personelinin Yaş Dağılımı (% , 2020)

Kaynak: OECD Data, Teachers by Age, 2023

Şekil 55. Türkiye ve Dünyada Ortaöğretim Kademesinde Eğitim Personelinin Yaş Dağılımı (% , 2020)

Kaynak: OECD Data, Teachers by Age, 2023

(Ceylan vd., 2020). Ancak, bu avantajlı durumun sürdürülebilirliği için eğitim politikalarının genç öğretmenleri desteklemeye ve motive etmeye yönelik stratejik adımlar içermesi önemlidir. Genç öğretmenleri sektörde tutmak ve geliştirmek, eğitim kalitesini artırmak için hayati bir unsurdur.

İlaveten, Türkiye’de yapılan TALIS 2018 (Teaching and Learning International Survey–Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi) anketine göre genç öğretmenler; sınıf yönetimi, öğrenci katılımı ve öğretim gibi alanlarda olgun yaştaki öğretmenlere kıyasla daha başarılı. Özellikle bu konularda en yüksek öz-yeterliliğe sahip olanlar, 25 yaş ve altındaki öğretmenler. Üstelik, öğretmenlerin bu konulardaki öz-yeterliklerinin yaş ilerledikçe azaldığı görülüyor (Ceylan vd., 2020). Bu veriler, genç öğretmen nüfusunun azalması konusunun daha detaylı araştırılmasını ve gençlerin eğitim alanına daha fazla katılımını teşvik etmek için etkili politikaların geliştirilmesinin önemine işaret ediyor.

Eğitim Fakülteleri Öğrenci ve KPSS Sınavına Giren Öğretmen Adayı Sayısı

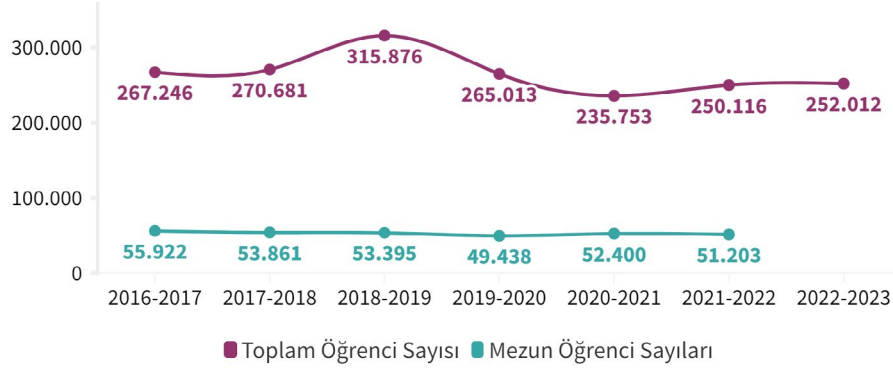
Eğitim fakültesi öğrencilerinin sayısı, son yedi yıldır dalgalı bir seyir gösteriyor. Bu bakımdan, ileriki yıllar için öğrenci sayısının gidişatında tahmin edilebilir bir trend gözlemlenemiyor. Öğrenci sayısında 2020-2021 yılında pandemi nedeniyle düşüş yaşanırken ilerleyen yıllarda öğrenci sayısında artış gözlemleniyor. 2022-2023 yılında eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrenci sayısı toplamda 252.012’dir. Eğitim fakültesi mezun öğrenci sayılarında da istikrarlı bir trend gözlemlenemiyor. 2021-2022 verilerine göre en son 51.203 öğrenci eğitim fakültesinden

mezun oldu. Mezuniyetin ardından KPSS’ye eğitim bilimleri alanında giren aday sayısı ise 2023 yılında yaklaşık %20 oranında arttı. Bu artış trendinde, öğretmen atamalarında yıldan yıla yükselme olması etkili olabilir. Örneğin, 2022 yılında yaklaşık 20.000 öğretmen atanmışken bu sayı 2023 yılında iki katına çıkarak yaklaşık 45.000 oldu (MEB Personel Genel Müdürlüğü, t.y.). İleriki yıllarda KPSS’ye giren ve atanan öğretmen sayısının yükselecek devam etmesi bekleniyor.

Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı Personel Oran ve Sayıları

Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında görevli personellerin oranlarında yıllar içerisinde değişiklikler görülüyor. 2016’dan 2020’ye kadar azalma eğiliminde olan kadrolu öğretmenlerin oranı, 2022 yılına doğru fazla olmamakla beraber tekrar artış eğilimine geçti. Kadrolu öğretmenlere ek olarak adaylık süreci devam eden ve asaleten atanmayı bekleyen öğretmen kategorisi olan sözleşmeli öğretmen oranlarını incelemekte de fayda var. Çünkü bu öğretmenler sözleşmeli öğretmen olarak 4 yıllık süreyi tamamladıklarında kadrolu statüye geçme hakkı kazanıyorlar. Özellikle 2016’da %1,97 olan sözleşmeli öğretmen oranı, 2022’de neredeyse 6 katı artarak %11,47’ye yükseldi. COVID-19 salgını dönemine denk gelen 2020 ve sonrasında bir düşüş gözlemlense de bu aslında ciddi bir düşüş değil. Genel anlamıyla, bu durum öğretmen istihdamı politikalarının bir sonucudur. Türkiye’nin 2016’dan bu yana olan eğitim politikaları, eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesine önemli katkılar sağladı. Ancak, kadrolu öğretmene duyulan ihtiyaç ve talebin halen yüksek olması, bu politikaların tam anlamıyla başarıya ulaşmasını sektöre uğratan bir faktör. Bu durumun eğitim hizmetlerinin

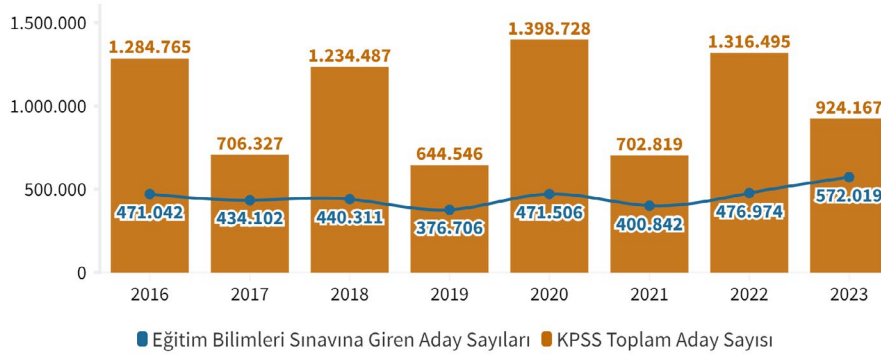
Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 56. Eğitim Fakülteleri Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

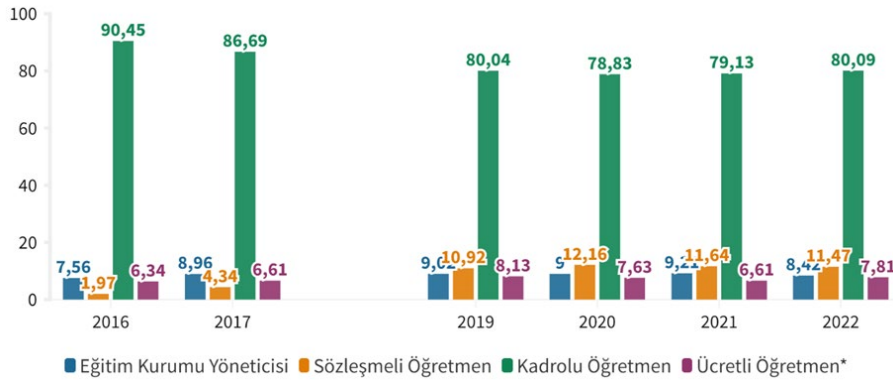
Kaynak: YÖK, Yükseköğretim Kurumu İstatistikleri, 2023

Not: Toplam öğrenci sayısı, o yıl eğitimine devam eden bütün öğrencileri kapsamaktadır.

Şekil 57. KPSS Sınavına Giren Öğretmen Adayı Sayısı (2016-2022)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim Kurumu İstatistikleri, 2023; ÖSYM, Sınav Sayısal Bilgiler, 2023

Şekil 58. Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı Personel Oranları (% , 2016-2022)

Kaynak: MEB, Bütçe Sunuşu, 2023; Türk-Eğitim SEN, 2022

*Ücretli öğretmen oranı, Türk-Eğitim Sen Ücretli Öğretmen Araştırmaları kapsamında elde edilen sayılara göre toplam öğretmen sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir.

Not: Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı personel oranlarında 2018 verileri açıklanmamıştır.

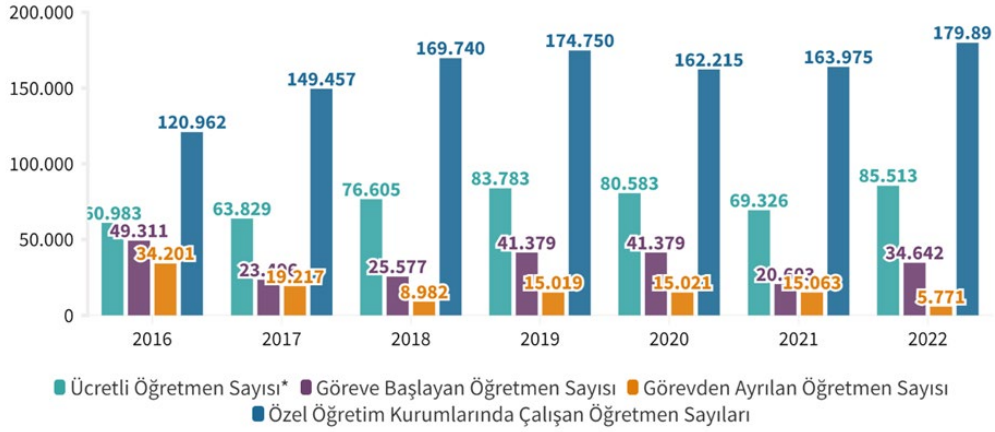
kalitesini olumsuz etkilememesi için kadrolu öğretmen istihdamının artırılması son derece önemli bir nokta.

Son altı yılda ücretli, göreve yeni başlayan, görevden ayrılan ve özel öğretim okullarında çalışan öğretmen sayılarında önemli değişiklikler yaşandı. 2022 verilerine göre, ücretli öğretmen sayısı bir önceki yıla göre %23,3 artarak 85.513'e ulaştı. Göreve yeni başlayan öğretmen sayısı %68 artarak 34.642'ye ulaştı. Görevden ayrılan öğretmen sayısı ise son altı yılın en düşük seviyesine indi; önceki yıllarda 15.000 civarında olan ayrılan öğretmen sayısı, 2022'de 5.771'e düştü. Özel öğretim okullarında çalışan öğretmen sayısı 2022'de %9,7 artarak 179.895'e yükseldi. Ücretli öğretmenler sabit maaş veya sosyal haklara sahip değilken özel öğretimde çalışan öğretmenlere genellikle ortalamanın altında maaş ödeniyor. Aynı zamanda ücretli öğretmen sayısındaki ve özel öğretim kurumlarındaki öğretmen sayısındaki artış, kadrolu öğretmen atamalarının yetersizliğine işaret ediyor. Öğretmenlerin mesleklerini belirli güvence ve haklarla icra edebilmeleri için çeşitli çalışmalar yapılması önem arz ediyor.

Hizmet İçi Eğitim Faaliyet-Belge Alan Sayısı

Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin lisans eğitimlerini takiben, hızla verilen eğitim ortamında güncel kalmalarını sağlayarak öğrencilere daha etkili bir şekilde rehberlik etmelerine yardımcı olan önemli uygulamalardandır. Toplam hizmet içi faaliyet sayısı COVID-19 salgını dönemine denk gelen 2020 ve 2021 yıllarında büyük bir düşüş gösterirken 2022 yılında bir önceki yıla göre neredeyse 4 katına çıktı. Ancak salgın öncesi dönemdeki faaliyet sayısı ile mukayese ettiğimizde 2022 yılındaki 27.268 faaliyet sayısının nispeten düşük olduğu söylenebilir. 2022 yılında, verilen hizmet içi eğitim belge sayısında son altı yıla göre beklenmedik bir artış oldu. Bir önceki yıla göre yaklaşık 5 katına çıkarak 2022'de totalde 7.553.303 eğitim belgesi verildi. Bu olağanüstü artıştaki sebep, salgın döneminde çevrimiçi eğitimlerin yaygınlaşması ve 2022'nin başında hizmet içi eğitimlere çevrimiçi bir şekilde katılma imkanı oluşturan Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) sisteminin kurulmasıdır. 2022 yılında verilen bu eğitim belgelerinin 6.382.349'u ÖBA üzerinden alınan eğitimler sonrasında verildi (MEB, 2022d).

Eğitim İzleme Raporu 2023

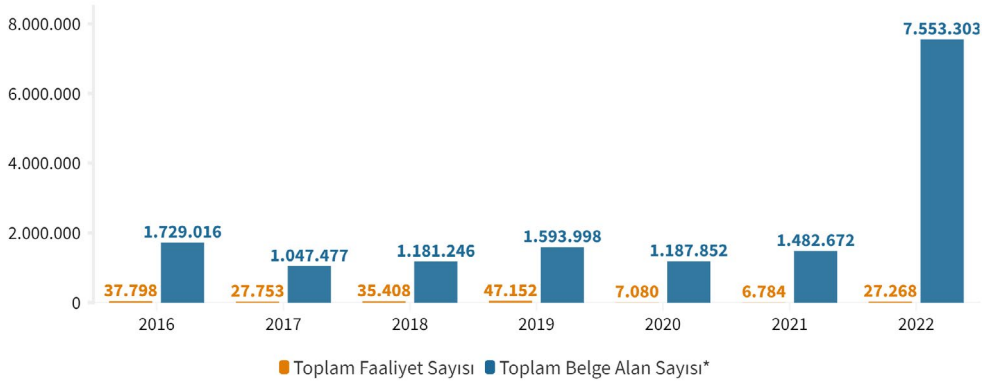

Şekil 59. Ücretli, Göreve Başlayan, Görevden Ayrılan ve Özel Öğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmen Sayıları (2016-2022)

Kaynak: Türk-Eğitim SEN, 2021, MEB, Faaliyet Raporları, 2022, MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2022-2023

*Türk-Eğitim SEN Araştırması

Not: 2016 yılı ücretli öğretmen sayısı, 62 ilin; 2017 yılı ücretli öğretmen sayısı, 56 ilin; 2018 yılı ücretli öğretmen sayısı, 64 ilin; 2019 yılı ücretli öğretmen sayısı, 74 ilin; 2020 yılı ücretli öğretmen sayısı, 81 ilin; 2021 yılı ücretli öğretmen sayısı, 62 ilin; 2022 yılı ücretli öğretmen sayısı, 77 ilin valiliklerinden gelen bilgilere göre hesaplanmıştır.

Şekil 60. Hizmet İçi Eğitim Faaliyet-Belge Alan Sayısı (2016-2022)

Kaynak: MEB, Bütçe Sunuşu, 2022

*Öğretmenlerin birden fazla eğitime katılma durumları olduğundan bu istatistik veriler mükerrer katılımları da içermektedir.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Temel Bulgular

2017/18-2022/23 yılları arasında, okul öncesinde öğrenci sayısındaki artış oranının en çok İstanbul (%61,48), Sakarya (%66,61) ve Yalova (%59,43) gibi Marmara Bölgesindeki şehirlerde yoğunlaştığı gözlemleniyor. Ancak en dikkat çeken bulgu, Gaziantep'in öğrenci artışında 2. sırada gelerek %61,93 oranında bir artış yaşaması.

Son 5 yılda, okul öncesinde öğretmen sayısındaki artış oranı en fazla Gümüşhane (%153,33), Bayburt (%101,59) ve Şırnak'ta (%98,60) gerçekleşti. Öğretmen sayısındaki bu artış oranları, Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde.

Öğrenci artışının en çok olduğu şehirlerdeki öğretmen artışına bakıldığında ise İstanbul (%60,79), Sakarya (%60,66), Yalova (%58,43) ve Gaziantep'te (%53,00) öğretmen artışı, bu şehirlerdeki öğrenci artış oranının altında kalıyor.

Okul öncesinde son 5 yılda derslik sayısındaki artışa bakıldığında, Türkiye genelinde derslik artış oranının da öğrenci artış hızının altında kaldığı görülüyor.

Resmi okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen başına 19 öğrenci, özel eğitim kurumlarında 12 öğrenci düşüyor. Resmi okul öncesi eğitim kurumlarında derslik başına 27 öğrenci, özel eğitim kurumlarında 10 öğrenci düşüyor.

Öneriler

Okul öncesi dönemde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazla kalabalık olması çocukların gelişimi ve nitelikli eğitim alabilmeleri için önemli bir meseledir. Haliyle, öğretmen atamalarında şehirlerdeki öğrenci sayısındaki değişimler göz önünde bulundurulmalıdır.

Okul öncesi eğitim için açılan derslik sayıları, öğrenci artış hızından daha düşüktür. Bu bakımdan şehirlerde derslik sayıları, öğrenci artışı gözetilerek artırılmalıdır.

Gaziantep'te uygulanan "Anaokulum Bahçemde" projesi, merkez ilçelerde ve çevre köylerde kullanılmayan birçok kamu binasını okul öncesi eğitim vermeye uygun hale getirmeyi ve okullaşma oranlarını %60 oranında artırmayı mümkün kıldı. Bu proje, birçok Anadolu şehrine yaygınlaştırılmalıdır.

Resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğrenci yoğunluğu dengelenmelidir. Bunun için resmi okullardaki öğretmen ve derslik sayıları artırılarak öğrenci kalabalıklığı azaltılmalıdır.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

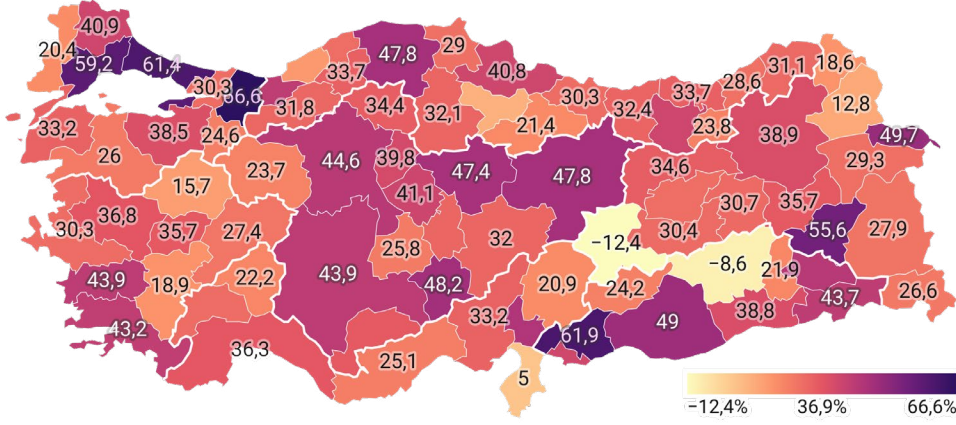
Türkiye’de 2023 Eğitim Vizyonu ile beraber okul öncesi alanında yapılan çalışmalar son yıllarda oldukça ivme kazandı. Bu konuda yapılan en kritik düzenleme, 5 yaşa zorunlu okul öncesi eğitimin getirilmesi oldu. Okul öncesi dönem, çocukların akademik, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini temelden etkilediği için bu dönemdeki çocukların eğitime erişimi ayrıca önemli. Okul öncesi eğitim, çocuklara bunlar gibi kısa dönem kazanımlarına ek uzun dönemde de birçok kazanımlar sağlıyor. Çocukların erken çocukluk döneminde öğrenme kapasitelerinin oldukça yüksek olması daha düşük maliyetle çocukların farklı yönlerden gelişimlerini destekliyor. Özellikle bu durum, farklı sosyoekonomik arka plana sahip çocuklar arasındaki eşitsizlikleri azaltarak çocukların gelecekteki hayat kalitelerinin ve akademik başarılarının artmasını sağlayan önemli bir faktör. Okul öncesi eğitimde öğrenci, öğretmen, okul ve derslik sayıları gibi çeşitli göstergeleri hem ülke hem şehir bazında incelemek Türkiye’deki okul öncesine dair bir genel çerçeveye sunacaktır.

Türkiye’de İl Bazında Okul Öncesi Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayılarında Değişim

Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmalarının sonuçlarını iyi bir şekilde gözlemleyebilmek için değişiklikleri şehir bazında analiz etmek önemli. Son 5 yılda şehirlerde okul öncesi eğitim gören toplam öğrenci sayısına bakıldığında Türkiye’de birkaç şehir dışında bu

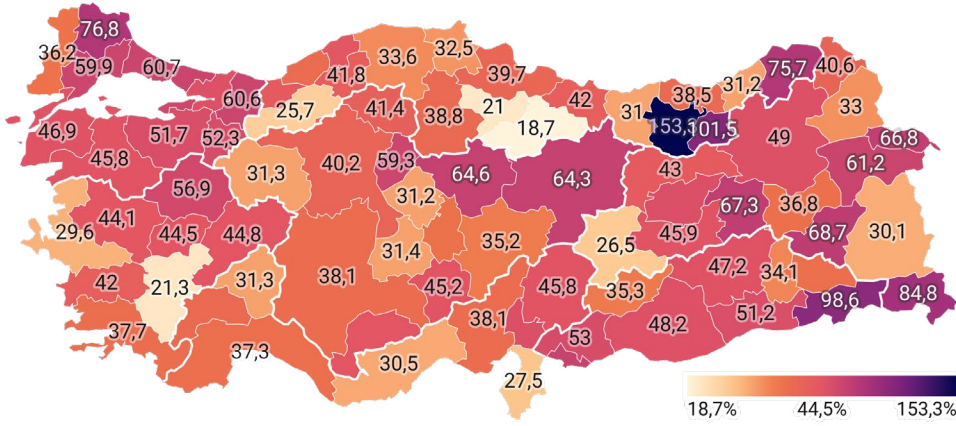
sayının oldukça arttığı görülüyor. Okul öncesi öğrenci sayısının azaldığı yerlerde çeşitli göç hareketleri ya da doğum oranlarındaki değişimler etkili olabilir. Öğrenci sayısındaki artış oranının en çok İstanbul (%61,48), Sakarya (%66,61) ve Yalova (%59,43) gibi Marmara Bölgesindeki şehirlerde yoğunlaşması dikkat çekiyor. Ancak en çok dikkat çeken bulgu, Gaziantep’in öğrenci artışında 2. sırada gelerek %61,93 oranında bir artış yaşaması. Bu durum, Türkiye’de ilk kez Gaziantep’te 2020’de uygulanan “Anaokulum Bahçemde” projesinin bir sonucu olabilir. Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmayı hedefleyen bu proje, merkez ilçelerde ve çevre köylerde kullanılmayan birçok kamu binasını okul öncesi eğitim vermeye uygun hale getirmeyi ve çocukların okul öncesi eğitime erişimini artırmayı hedeflemişti; sonuçlara göre bu hedefe ulaşıldığı söylenebilir (Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2020). Bu proje, Türkiye’de birçok şehir için örnek niteliği taşıyor.

Okul öncesi eğitimde öğrenci sayısındaki değişimler, öğretmen ve derslik sayılarındaki değişimlerle birlikte değerlendirilmediğinde, bu alandaki gelişmeleri tam olarak anlamak mümkün olmayabilir. Son 5 yılda Gümüşhane (%153,33), Bayburt (%101,59) ve Şırnak’ta (%98,60) görülen okul öncesi öğretmen sayısındaki artış, Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde. Öğrenci artışının en çok olduğu şehirlerdeki öğretmen artışına bakıldığında ise, İstanbul (%60,79), Sakarya (%60,66), Yalova (%58,43) ve Gaziantep’te (%53,00) öğretmen artış oranı, oldukça yüksek olmasına karşın

Harita 10. Son 5 Yılda Okul Öncesi Kademesinde Öğrenci Sayısındaki Değişim (%; 2017/18-2022/23)

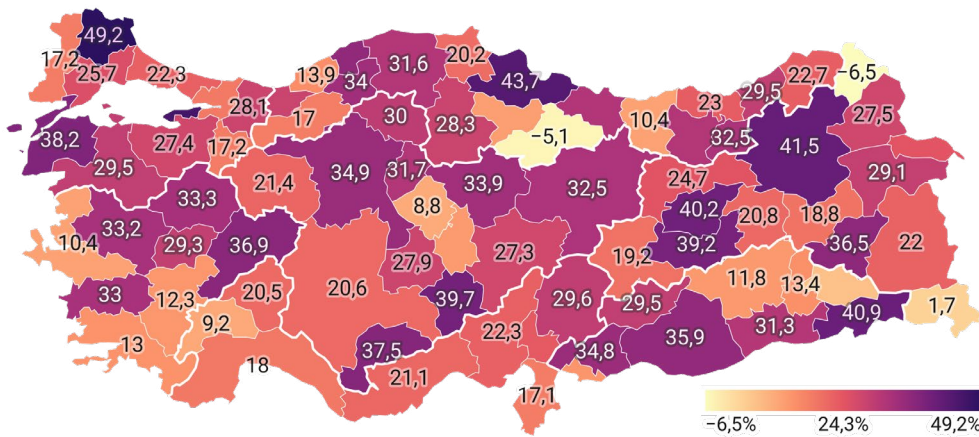
Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2018; 2023

Harita 11. Son 5 Yılda Okul Öncesi Kademesinde Öğretmen Sayısındaki Değişim (%; 2017/18-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2018; 2023

Not: Kadrolu ve sözleşmeli öğretmenler dahil edilerek hesaplanmıştır.

Harita 12. Son 5 Yılda Okul Öncesi Kademesinde Derslik Sayısındaki Değişim (%; 2017/18-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2018; 2023

bu şehirlerdeki öğrenci artış oranının altında kalıyor. Bu sonuçlar, öğretmen atamalarını şehirlerdeki öğrenci sayısındaki değişimleri göz önünde bulundurarak yapmanın önemini gösteriyor. Öğrenci ve öğretmen sayılarındaki dengesiz değişimler bölgeler arasındaki eşitsizlikleri daha fazla öne çıkarabilir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının ideal düzeyde olması, okul öncesi dönemde daha da önem arz ediyor.

Son 5 yılda okul öncesi derslik sayılarındaki değişim oranlarına bakıldığında, Türkiye’de iki şehir dışında bütün şehirlerde artış olduğu görülüyor. Derslik sayısının son 5 yılda en çok arttığı şehir arasında; Kırklareli (%49,21), Yalova (%46,04) ve Samsun (%43,77) öne çıkıyor. Bu durum, söz konusu bölgelerdeki eğitim altyapısının güçlendirilmesi ile birlikte, öğrencilere daha iyi bir eğitim ortamı sağlanması açısından olumlu bir gelişme. Ancak, Türkiye geneline bakıldığında, şehirlerdeki derslik artış oranının da öğrenci artış oranıyla paralel şekilde ilerlemediği gözlemleniyor. Bu durum, bazı bölgelerdeki eğitim altyapısının özellikle hızla artan öğrenci talebini karşılamakta yetersiz kaldığını ve sınıfların gittikçe kalabalıklaştığını

gösteriyor. Sonuç olarak, sınıflardaki öğrenci sayısının artması, eğitim kalitesinde potansiyel bir düşüşe neden olabilir (Harita 12).

Okul öncesi eğitimde öğrenci, okul ve derslik sayılarının artışında MEB dışındaki kurumların okul öncesine eğitime erişimi artırmaya yönelik çalışmaları da etkilidir. Örneğin, belediyelerce açılan kreşler, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur’an kursları ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kreş ve bakımevleri çocuklar için alternatif okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Türkiye’de Din Eğitimi: Genel Görünüm ve Eğilimler (2012-2022)
s. 43

Okul Türlerine Göre Okul Öncesi Eğitimde Öğrenci, Öğretmen, Derslik Sayıları

Okul öncesinde öğrenci, öğretmen, derslik ve okul sayıları artarken özel ve resmî kurumlarda son 6 yılda farklı seyirler mevcut. Öncelikle, okul öncesinde resmi okul sayısındaki artışlar dikkat çekiyor. 2016-2017 döneminden 2022-2023 dönemine kadar okul öncesinde resmî okul sayısı 4.089’dan 11.716’ya yükseldi. Öte yandan, okul öncesinde özel okul sayılarında bir artış yaşanmış olsa da bu artış oranı resmî

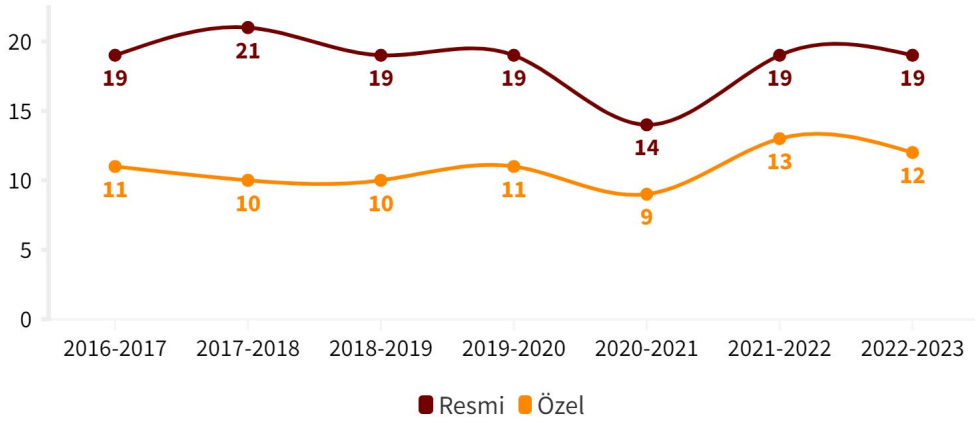
Tablo 6. Okul Öncesinde Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2016/17- 2022/23)

	Okul Türü	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
Okul Sayısı	Resmî	4.089	4.855	5.317	5.830	5.232	7.878	11.716	↗
	Özel	4.630	5.218	5.352	5.655	5.320	6.246	6.528	↗
Öğrenci Sayısı	Resmî	1.124.727	1.264.733	1.306.139	1.340.507	1.032.463	1.527.051	1.681.705	↗
	Özel	201.396	236.355	258.674	289.213	193.518	357.953	373.645	↗
Öğretmen Sayısı*	Resmî	57.957	61.427	68.365	72.219	72.427	79.952	90.121	↗
	Özel	19.152	22.830	24.937	26.606	22.622	27.219	31.665	↗
Derslik Sayısı**	Resmî	46.706	49.167	49.730	51.815	50.557	57.312	61.213	↗
	Özel	26.264	29.685	31.567	33.713	31.837	35.598	36.829	↗

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

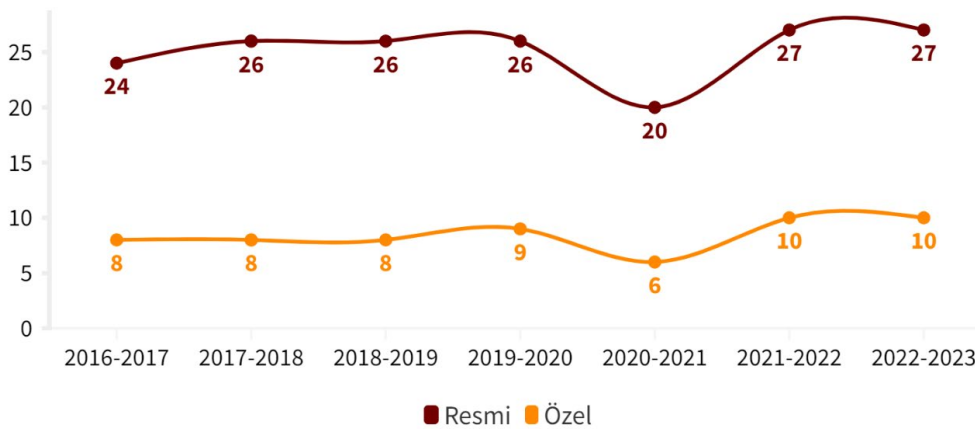
*Resmî ve özel eğitim kurumlarındaki anasınıflarında eğitim veren okul öncesi öğretmenleri de dahil edilmiştir.

**Resmî ve özel eğitim kurumlarındaki anasınıfları da okul öncesi derslik sayısına dahil edilmiştir.

Şekil 61. Okul Öncesinde Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 62. Okul Öncesinde Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2016/17-2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Okul öncesinde özel okullarda öğrenci sayısı son altı yılda %85, devlet okullarında %49 arttı. Özel okulların sunduğu imkanlar düşünüldüğünde, bu durum eğitimde eşitsizliğin artma eğiliminde olduğunu gösteriyor.

okullardaki kadar belirgin değil. 2016-2017'de 4.630 olan özel okul öncesi okul sayısı, 2022-2023'te 6.528'e yükseldi. İki yıl öncesine kadar okul öncesinde özel okul sayısı daha fazla iken, resmî okullarda son yıllarda görülen bu ivme devlette okul öncesi eğitime ayrılan kaynağın oldukça artırıldığına işaret ediyor.

Okul öncesinde özel ve resmî kurumlardaki öğrenci sayıları incelendiğinde ise resmî okullardaki öğrenci sayısı 2016-2017'den

2022-2023'e kadar %49 oranında artarken, özel okullarda bu artış %85'tir. 2022-2023'te resmî okullarda 1.681.705, özel okullarda ise 373.645 öğrenci kayıtlıdır. Resmî okullardaki öğrencilerin artış eğilimi, devletin bu alana yönelik yatırımlarının artması ve okul öncesi eğitime erişim imkanlarının genişlemesi ile ilgili olabilir. Öte yandan, bu bulgular, özel okullara olan talebin hızla arttığını ve ailelerin çocuklarını özellikle okul öncesi gibi erken bir dönemde özel eğitim kurumlarına gönderme eğiliminde olduklarını gösteriyor. Özel okulların sunduğu özel eğitim programları, küçük sınıf ortamları ve ekstra hizmetler, bu talebin artmasında etkili olabilir. Ancak, son dönemdeki enflasyonist ortam göz önünde bulundurulursa bu artış oranları oldukça dikkat çekici.

Okul öncesinde öğrenci sayısı artarken, öğretmen sayılarındaki seyir daha da önem

Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yaşa Göre Okul Öncesi Okullaşma Oranları

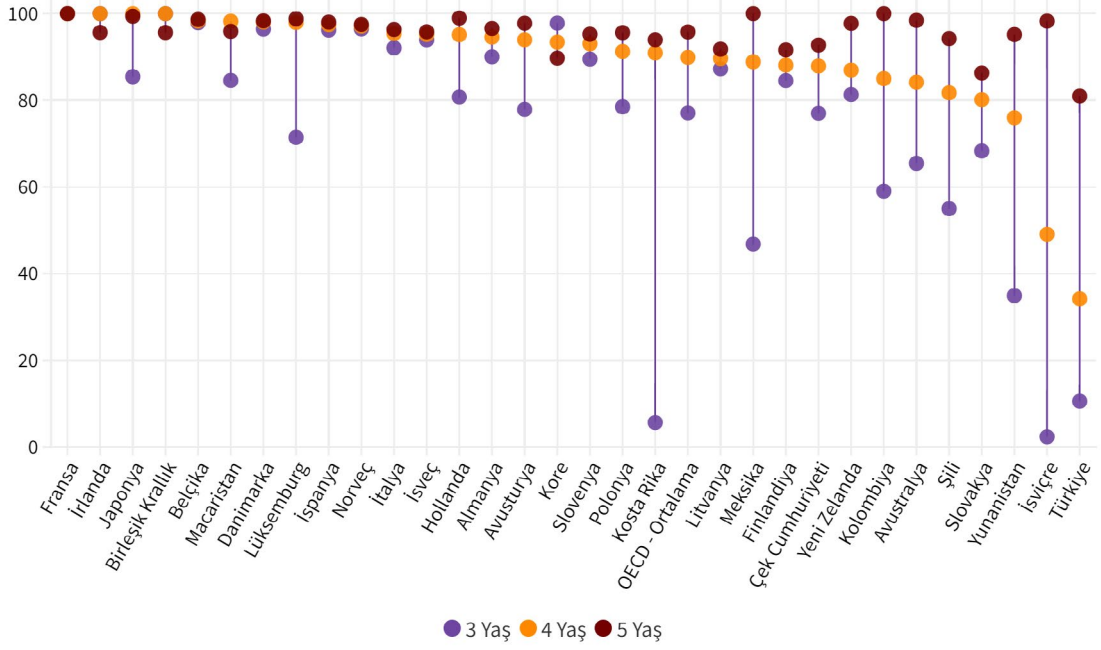
Türkiye (2020)

OECD (2020)

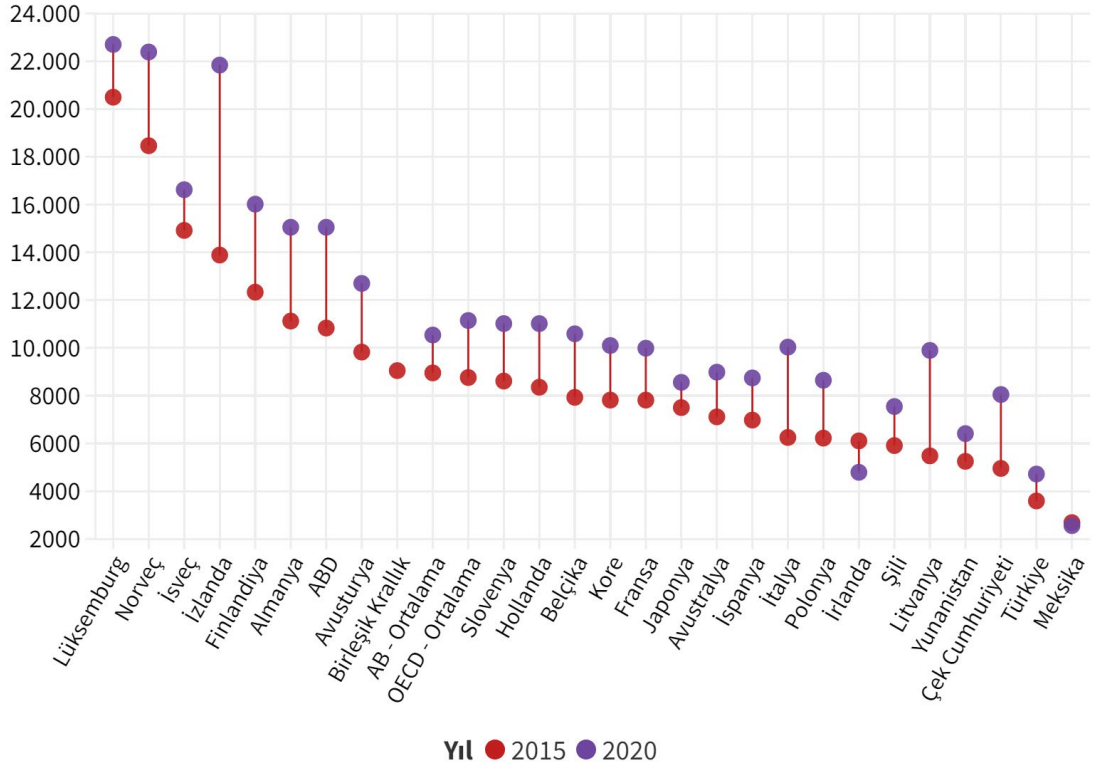

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 63. OECD Ülkelerinde 3, 4 ve 5 Yaş Okul Öncesi Eğitime Kayıt Olma Oranı (%)

Kaynak: OECD Data, Enrolment Rate in Early Childhood Education, 2023

Şekil 64. OECD Ülkelerinde Okul Öncesi Kademesinde Öğrenci Başına Yapılan Harcama (Dolar)

Kaynak: Education at a Glance: OECD Indicators, Expenditure per Child Enrolled in ECE, 2018, 2023

Türkiye’de yeni mezun okul öncesi öğretmen maaşlarının OECD ortalamasına oldukça yaklaşırken AB ortalamasının üstüne çıkması dikkat çekici bir bulgu.

kazanıyor. Son 6 yılda resmî okullardaki okul öncesi öğretmeni sayısı %55,5 oranında artarak 2022-2023’te 90.121’e ulaştı. Özel okullarda ise bu sayı %65,3 oranında bir artışla 31.665 oldu. Özel okullarda öğretmen sayısının daha hızlı bir şekilde artması, devlette okul öncesi öğretmenleri için yeterli kadro açılması ile açıklanabilir. Bu durum öğretmenler açısından olumsuz bir tablo çiziyor. Çünkü özel okullarda öğretmenlere verilen maaş resmî okullardakine göre çok daha düşük, çalışma saatleri ise çok daha yoğun. Her geçen yıl artan özel okul öncesi eğitim fiyatlarının öğretmen maaşlarına yansımaması görmezden gelinmemesi gereken bir mesele. Bütün kademelerde olduğu gibi bu kademedede de devlet ile özel okulların şartlarının yakınlaştırılması gerektiği söylenebilir.

Farklı bir gösterge olan derslik sayılarına bakıldığında okul öncesi resmî kurumlarında 2016-2017’den 2022-2023’ye derslik sayısı %31 oranında artarak 61.213’e yükseldi. Özel okullarda ise %40’lık bir artışla 36.829’e ulaştı. Derslik sayılarındaki bu artış, çocuklara daha kaliteli bir eğitim ortamı sağlamak açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak, resmî ve özel kurumlardaki artış oranlarını karşılaştırsak, özel öğretim kurumlarında bu kaleme daha fazla bütçe ayrıldığı söylenebilir. Okul öncesinde kalabalık sınıf ortamları,

öğretmenlerin çocuklarla birebir ilgilenme imkânını ve çocukların verilen eğitimi etkin bir şekilde alabilmesini

Eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcama

→ s.61

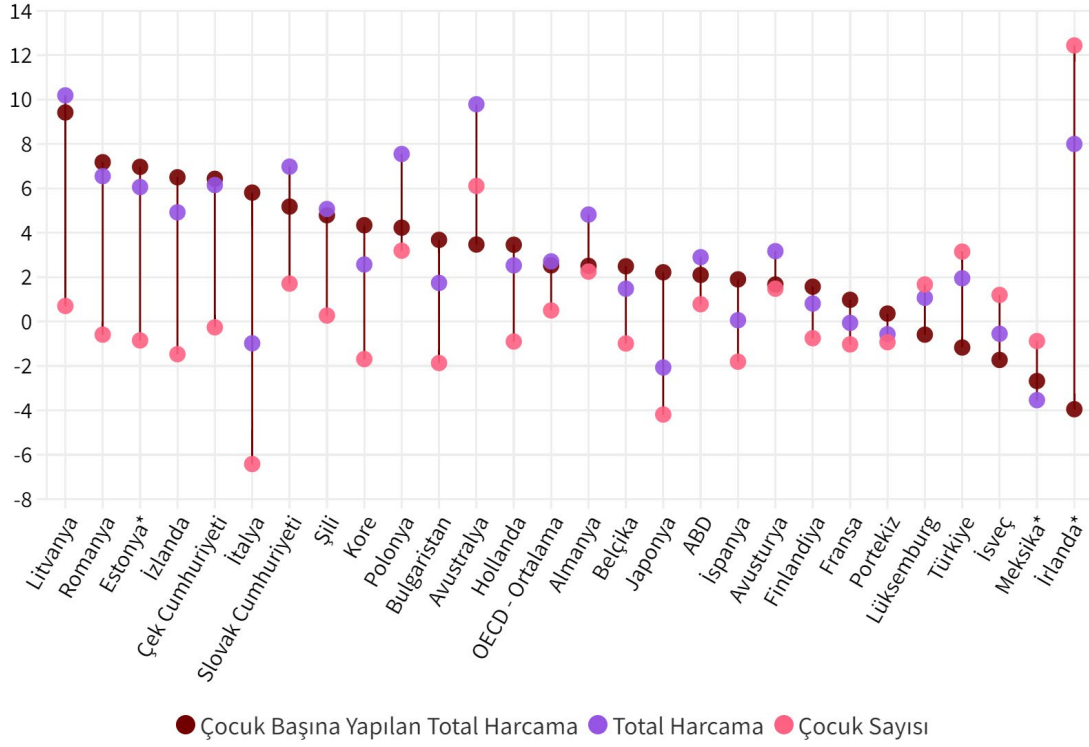
doğrudan etkiliyor. Bu durum, resmi ve özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin akademik, sosyal ve bilişsel gelişimlerinde daha büyük bir fark oluşturabilir.

Özel ve Resmî Okul Öncesi Kurumlarında Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Okul öncesi eğitimde derslik ve öğretmen artışlarının istikrarlı bir şekilde devam etmesi, öğrencilerin aldığı eğitim niteliğini artırması açısından önemli gelişmelerdir. Ancak bu göstergeler, artan öğrenci sayıları ile beraber incelemelidir. Öğrenci/öğretmen ve öğrenci/derslik oranlarının resmi ve özel okullarda, belirgin bir şekilde farklı olması dikkat çekicidir. 2022-2023’te okul öncesinde resmî okullarda öğretmen başına 19 öğrenci düşerken, özel okullarda bu sayı 12’dir. Öğrenci/derslik oranlarına bakıldığında ise resmî okullarda derslik başına ise 27 öğrenci düşerken özel okullarda 10 öğrenci düşüyor. Son 6 yıldaki seyirde ise resmî okullarda bulunan dersliklerde öğrenci sayısı 24’ten 27’ye, özel okullarda ise 8’den 10’a yükseldi. Sonuçlar, resmî okullarda kadrolu öğretmen ve derslik sayılarının artan öğrenci sayısını gözeterek artırılması gerektiğini açıkça gösteriyor (Şekil 61-62).

Türkiye ve Dünyada Yaşa göre Okul Öncesi Okullaşma Oranları

Okul öncesi eğitimin yaygınlaşması dünya ülkelerinde de gözlemlenen bir gelişmedir. OECD ülkelerinde okul öncesine kayıt oranlarının incelenmesi, Türkiye’nin bu alandaki performansını değerlendirmek açısından önemli. Türkiye’nin her yaş grubunda okul öncesi eğitime kayıt oranlarına bakıldığında, OECD ortalamasının (3 yaş=%77,05, 4 yaş=%89,89 ve 5 yaş=%95,76) altında kaldığı görülebilir. Ancak güncel veriler

Şekil 65. OECD Ülkelerinde 2015-2020 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitimde Çocuk Başına Yapılan Harcamalardaki Değişim (%)

Kaynak: Education at a Glance 2023: OECD Indicators, Average Annual Change in Total Expenditure on Pre-primary Education per Child between 2015 and 2020

*Bu ülkelerdeki veriler erken çocukluk gelişimi programlarını da kapsamaktadır.

Not: Oranlar OECD tarafından 2015 sabit fiyatları ve satın alma gücü paritesi (SGP) ile hesaplanmıştır.

2020 yılına aittir ve ME-B'in 2022-2023 verilerine göre Türkiye'de bu oranlar (3 yaş=%16,85, 4 yaş=%41,37 ve 5 yaş=%87,17) oldukça

yükseldi. Yine de bu oranların OECD ortalamasının üzerine çıkmadığı gözlemlenebilir. OECD ülkelerindeki genel trende bakıldığında ekonomik olarak daha gelişmiş Batı Avrupa ülkelerinde okul öncesine kayıt oranlarının daha yüksek olduğu görülüyor. Bu durum, bu ülkelerde kadın istihdam oranlarının da daha yüksek olması ile yakından ilişkilidir (Şekil 63).

Türkiye ve Dünyada Okul Öncesi Eğitim Harcamaları

OECD ülkelerinde okul öncesi eğitim için ayrılan kaynakları incelemek bu alandaki gelişmeleri gözlemek için önemli bir göstergedir. OECD'nin hem 2015 hem 2020 verilerine göre Türkiye'de okul öncesi kademesinde öğrenci başına yapılan harcama miktarı, OECD ülkeleri arasında sondan ikinci sırada yer alıyor. Yıllar arasındaki farka bakarsak 2015'te Türkiye'de öğrenci başına 3.591 dolar harcanırken bu miktar 2020'de 4.718 dolara yükseldi. Bu, Türkiye'nin okul öncesi eğitim alanına yönelik mali kaynakları artırdığını ve bu alana daha fazla yatırım yaptığını gösteriyor. Ancak, aynı dönemde OECD ülkelerinde okul öncesinde öğrenci başına yapılan harcama miktarı 8.759 dolardan 11.145 dolara yükseldi. Benzer şekilde, AB ülkelerinde bu miktar 5 yıl içerisinde 8.952 dolardan 10.538 dolara yükseldi. Türkiye'nin okul öncesi eğitime yönelik harcamalarının, OECD ve AB ortalamalarının oldukça gerisinde kaldığı görülüyor (Şekil 64).

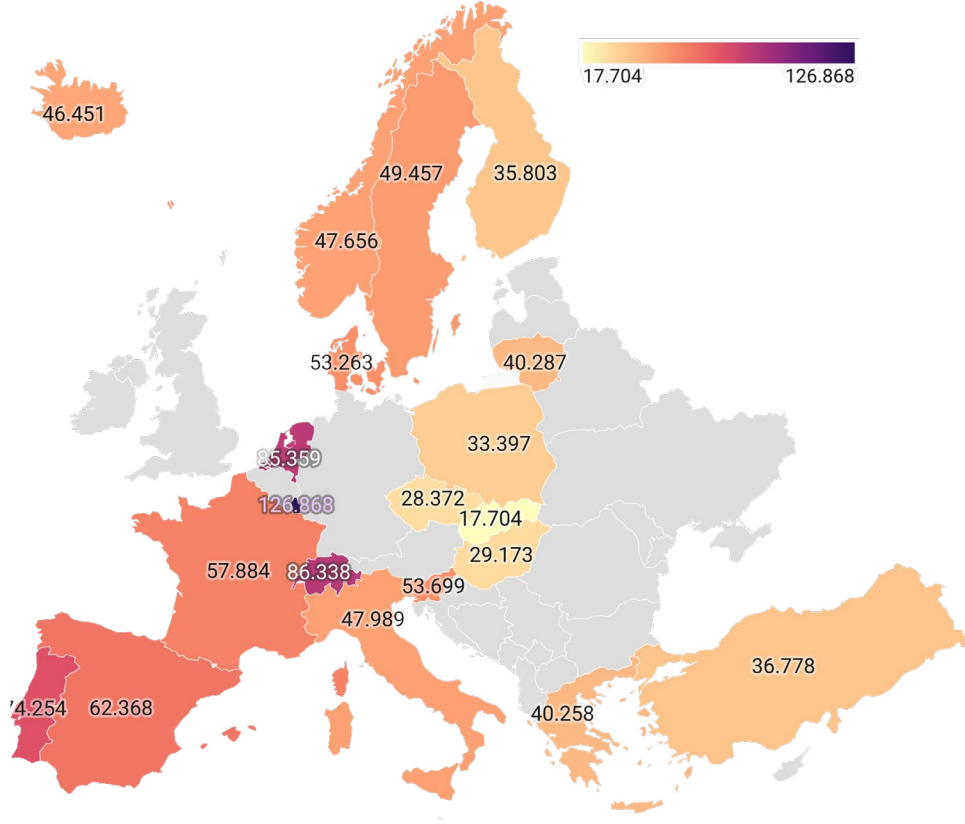
Okul öncesinde yapılan harcamalardaki değişim oranları, satın alma gücü paritesi (SGP) çerçevesinde incelemek daha isabetli yorum

yapmayı mümkün kılacaktır. 2015 ve 2020 yılları arasında OECD ülkelerinde okul öncesi eğitimde yapılan harcamanın yaklaşık %3 oranında arttığı görülüyor. Türkiye'de ise bu harcama miktarında %1,95'lik bir artış söz konusu. Ancak çocuk sayısı %3,15 oranında arttığı için çocuk başına yapılan harcamada %1,17 oranında bir düşüş var. OECD ülkeleri arasında Litvanya, Şili gibi total harcamanın arttığı ya da İtalya, Bulgaristan gibi çocuk sayısının azaldığı ülkelerde çocuk başına harcama oranlarının arttığı görülüyor. Türkiye'de ise, bir önceki grafikte gözlemlenen çocuk başına yapılan harcama miktarı artmış gibi gözükse de bulgular bu harcamanın satın alma gücü paritesi açısından değer kaybettiğine işaret ediyor. Türkiye'de okul öncesine ayrılan kaynaklar, artan çocuk sayıları ve SGP gözetilerek belirlenmelidir (Şekil 66).

Türkiye ve Dünyada Okul Öncesi Eğitimde Kıdeme Göre Öğretmen Maaşları

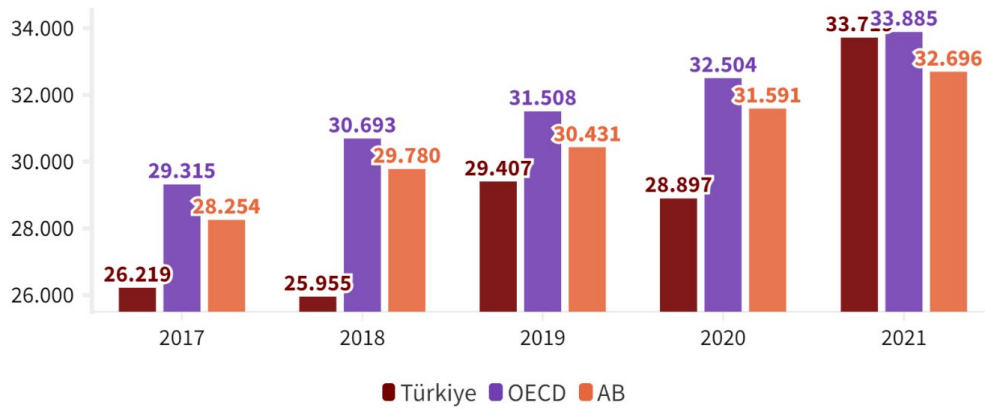
Son açıklanan 2021 verilerine bakıldığında, yeni mezun okul öncesi öğretmen maaşlarının OECD ortalamasında yıllık 33.885 dolar, AB'de ortalama 32.696 dolar olduğu görülüyor. Türkiye'de ise yeni mezun öğretmen maaşları yaklaşık %16 oranında artarak yıllık 33.719 dolara ulaştı. Türkiye'de yeni mezun okul öncesi öğretmen maaşlarının OECD ortalamasına oldukça yaklaşırken AB ortalamasının üstüne çıkması dikkat çekici bir bulgu. En kıdemli okul öncesi öğretmeni maaşlarında ise OECD ortalaması yıllık 54.833 dolar iken, Türkiye'de kıdemli öğretmenlerin en fazla yıllık 36.779 dolar aldığı görülüyor. Türkiye ortalamasını Avrupa ülkeleri ile kıyasladığımızda ise, ülkemizde kıdemli öğretmenlerin birçok Avrupa ülkesindeki kıdemli öğretmenlerden oldukça aşağıda bir maaş aldıkları görülüyor.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Harita 13. Avrupa lkelerinde Mesleki Olarak En Kıdemli Okul ncesi ğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

Şekil 66. OECD lkelerinde Yeni Mezun Okul ncesi ğretmeni Yıllık Maaşı (Dolar, 2017-2021)

Kaynak: OECD Data, Teachers' Salaries, 2023

YÜKSEKÖĞRETİM

Temel Bulgular

Akademik personel sayılarına bakıldığında 2022-2023 yıllarında araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi personel sayısı azalmasına karşın doktor öğretim üyesi, doçent ve profesör sayısı arttı.

Yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğrenci sayılarında son yıllarda artış trendi mevcutken 2021-2022 yılında azalma söz konusu. Ön lisans ve lisans programlarında 2021-2022 dönemi mezun sayısında normalin üzerinde bir azalma görüldü.

2018 yılından 2022 yılına kadar açıköğretimdeki öğrenci sayısı örgün eğitimin hep üzerindedi. 2023 yılında uzun zamandan beri ilk kez bu sayı örgün eğitimdeki öğrenci sayısının 2 milyon fazla olması yönünde değişti.

Türkiye'de yüksek lisans mezunu kadınların oranı %5,2, erkeklerin oranı %4,4'dir. OECD ülkeleri ortalamasının kadınlarda %16, erkeklerde %10 civarında olması, Türkiye'nin bu düzlemde düşük bir seviyede olduğunu gösteriyor. Ayrıca OECD ülkelerinde ve Türkiye'de kadınların oranının daha yüksek olması, doktora mezunu kadınların erkeklerden daha fazla olduğunu ortaya koyuyor.

Akademik kademeler açısından bakıldığında erkek ve kadın akademisyenlerin sayıları doçentlik kademesine kadar yakın seyrederken profesörlük kademesinde erkeklerin sayısı 22 bin ile kadınların iki katına çıkıyor. Günümüzdeki durum kadınların akademiye erkeklerden daha geç girmesi ile Türkiye'nin sosyolojik yapısı ve geçmişi ile açıklanabilir. Öte yandan verilerden hareketle üst akademik kademelerde kadınların sayılarının daha fazla artacağını öngörebiliriz.

Öneriler

Dört yıllık lisans programları, mezuniyet sonrası doğrudan istihdam alanı olarak görülmenin önüne geçecek ve üniversite öğrenimi entelektüel birikime katkı sağlayacak tarzda yeniden tasarlanmalı. Mezunların iş dünyasına entegrasyonunu kolaylaştırmak için staj ve iş bulma imkanları konusunda üniversitelerde daha etkin bir destek sağlanmalı. Aynı zamanda meslek liseleri ile iki yıllık üniversite programlarının istihdam sağlayıcı ve iş dünyası ihtiyaçları uyumlu biçimde planlanması yönünde çalışmalara ihtiyaç vardır.

Türkiye’de lisansüstü eğitime devam eden mezun oranını uluslararası düzeye yükseltmek ve kamuda çalışan personellerini yüksek lisans ve doktora teşvik etmek için personelin branşlarına göre protokoller imzalanmalı, eğitim izni yasal bir hak olarak tanınmalı ve devlet üniversitelerinde kontenjan artırılmalıdır. Lisansüstü programların çeşitlendirilmesi, güncellenmesi ve kalitesinin denetlenmesi, ülkenin öncelikli alanlarına ve endüstriyel ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilir.

YÜKSEKÖĞRETİM

Yükseköğretim, eğitim sistemi içerisinde tüm kademeleri başarıyla tamamlayan bireylerin eğitim sonrası yaşamlarını şekillendirmek ve meslek kazanımı sağlamak için öğrenim gördüğü nihai bir seviyedir. Bu aşama, bireylere belirli bir uzmanlık alanında derinleşme ve spesifik bilgi kazanma fırsatı sunar. Bu kapsamda yükseköğretime geçiş verileri, yıllara ve kademelere göre öğrenci sayıları, akademik personel ve yükseköğretimde öğrenci/doktoralı öğretim elemanı sayısına yer verildi. Ayrıca öğretim elemanı ve doktoralı öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, mezun öğrenci sayısı, cinsiyete göre OECD ve Türkiye’de yüksek lisans ile doktora mezun oranları ele alındı.

Yükseköğretime Geçiş Sınavı Verileri

Yükseköğretime geçiş sınavına ait tabloya bakıldığında son sınıf düzeyinde yükseköğretime geçiş başvurusunda bulunan öğrenci sayısının bir önceki yıla göre %4,27 azaldığını görüyoruz. 2023 yılında yükseköğretime başvuran öğrenci sayısındaki bu azalışın nedeninin şüphesiz 11 ili etkileyen 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi olduğunu söylemek mümkün. Bunun yanı sıra son sınıf düzeyinde lisans ve ön lisans düzeyinde yerleşen öğrenci oranında küçük

Depremin yükseköğretim kademesine yansıyan olumsuz etkileri

→ s. 14

artış söz konusu. Bu artışın sebeplerinden birisi Yükseköğretim

Kurulu’nun (YÖK), depremden etkilenen illerde ikamet eden adaylara deprem bölgesindeki illerde bulunan üniversitelere yerleşirken genel kontenjanda herhangi bir eksiltmeye gitmeden %25 ek depremzede kontenjanın ayrılması kararı ile ilgilidir (YÖK, 2023a). Lisans/ön lisansa yerleşen öğrenci oranlarına bakıldığında ise bir önceki seneye göre azalma olduğu görülüyor. Genel başvuru yapan öğrenci sayısında ise %8,8’lik artış söz konusu. Bu artışın nedenleri arasında bir önceki yıldan mezun olup tercih yapmayan öğrencilere ek olarak, YÖK Başkanı Özvar’ın da belirttiği üzere devlet yükseköğretim kurumlarında 34 yaş üstü kadınlara 21 bin ek kontenjan, şehit ve gazi yakınlarına ise vakıf yükseköğretim kurumlarında 3 bin 774 kontenjan ayrılması kararının etkili olduğunu söylemek mümkün (YÖK, 2023b).

Yükseköğretimde Kademe ve Öğrenim Türlerine Göre Öğrenci Sayıları

Yükseköğretimde öğrenci sayılarının yer aldığı tabloda toplam öğrenci sayısı son 6 yılda istikrarlı bir şekilde arttığı görülüyor. Ancak 2022-2023 eğitim-öğretim yılında örgün eğitimdeki öğrenci sayısında %16’lık bir azalma söz konusu. Bu azalmada mezuna kalan öğrenci sayısı, üniversite sınavının zorluk düzeyi, ekonomik zorluklar, depremin Türkiye’deki yıkıcı etkisi ve kayıpların etkili olduğu düşünülebilir. Kademelere göre öğrenci sayılarına bakıldığında ön lisans, lisans, ikinci

Tablo 7. Yükseköğretime Geçiş Sınavı Verileri

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Eğilim
Son Sınıf Düzeyinde Başvuran Sayısı			960.410	954.353	983.701	894.187	955.310	920.711	881.398	
Son Sınıf Düzeyinde Yerleşen Oranı	Lisans (%)	24,28	21,66	18,87	17,78	18,54	14,47	17,56	18,98	
	Önlisans (%)	21,46	11,20	11,74	10,69	11,72	10,00	12,60	13,34	
	AÖF (%)	3,47	2,05	1,83	1,64	1,69	1,81	1,61	1,55	
Toplam Başvuran Sayısı		2.256.377	2.265.843	2.381.412	2.528.031	2.436.958	2.607.715	3.243.334	3.527.443	
Toplam Yerleşen Oranı	Lisans (%)	18,77	18,67	16,58	16,20	17,72	14,21	14,00	13,64	
	Önlisans (%)	16,34	12,06	13,27	13,60	14,35	12,20	12,23	11,82	
	AÖF (%)	7,52	5,70	6,14	5,96	5,76	4,86	4,77	4,7	

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Tablo 8. Yıllara ve Kademelere Göre Öğrenci Sayıları (2016/17- 2022/23)

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
Önlisans	2.555.926	2.768.757	2.829.430	3.002.964	3.114.623	3.250.101	2.647.054	
Lisans	4.071.579	4.241.841	4.420.299	4.538.926	4.676.657	4.579.047	3.754.095	
Yüksek Lisans	480.215	454.673	394.174	297.001	343.564	358.371	434.485	
Doktora	91.267	95.100	96.199	101.242	106.148	109.540	114.508	
Toplam Öğrenci Sayısı	7.198.987	7.560.371	7.740.102	7.940.133	8.240.992	8.297.059	6.950.142	

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Not: Önlisans ve lisans kademesinde açıköğretim dahil edilerek hesaplanmıştır.

Tablo 9. Öğrenim Türüne Göre Öğrenci Sayıları

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
Birinci Öğretim	2.980.480	3.098.497	3.089.285	3.113.648	3.241.071	3.290.309	3.571.604	
İkinci Öğretim	819.803	789.185	687.829	626.684	560.223	471.328	452.902	
Açıköğretim	3.306.797	3.586.216	3.880.931	2.096.720	4.359.034	4.454.128	2.835.686	
Uzaktan Öğretim	91.880	86.473	82.457	71.736	65.455	81.194	89.950	
Uluslararası Öğrenci	108.076	125.038	154.505	185.047	224.028	260.151	301.549	

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

öğretim, açıköğretimde bir önceki yıla göre düşüş görülüyor. Açıköğretimde öğrenim gören öğrenci sayısında yaklaşık 2 milyonluk düşüşün nedeni açıköğretimde kayıtlı öğrencilerin kayıtlarının silinmesi olabilir. Salgın döneminde düşüş yaşanan yüksek lisans ve doktora kademesinde okuyan öğrencilerinin sayısı ise son iki yılda artış gösteriyor. Bu anlamda tablolarda doktora öğrenci sayısı ve uluslararası öğrenci sayısındaki artışlar göze çarpıyor. Türkiye, dünya genelinde uluslararasılaşma ve öğrenci hareketliliğinin artması nedeniyle uluslararası öğrencilere yönelik çekiciliğini artırmak ve 300 binden fazla yabancı öğrenciye sahip Türk yükseköğretim sistemini uluslararası cazibe merkezi haline getirmek amacıyla 2001 yılından beri "Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi'ni" yürütüyor (YÖK, 2023c). YÖK, nitelikli uluslararası akademisyen ve öğrencilerin Türkiye'de eğitim almalarını teşvik etmek amacıyla müfredatları ve kampüs ortamlarını uyumlu hale getiriyor (YÖK, 2023d). Bu uygulamaların yanı sıra artan döviz kurunun yurt dışından gelen öğrencilerin alım gücüne olumlu yansımaları Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısının artmasında etkili. Doktora düzeyindeki artışta YÖK'ün gerçekleştirdiği çeşitli programların ve projelerin etkili olduğunu söylemek mümkün. YÖK'ün yürüttüğü program ve projelerin "Uluslararası Araştırmacı Destek Programları, Temel Bilimlerde

Araştırma görevlisi sayısı, 2023'te gözle görülür bir azalma yaşadı. 2022'de araştırma görevlisi maaşının yoksulluk sınırının altında kalması bunun bir açıklaması olabilir.

Genç Beyinler Projesi, Temel Bilimlerde Doktora Sonrası Araştırma Projesi, Akademik Birikim Projesi ve Uluslararası Bilim İnsanları İçin YÖK Destek Programı" gibi örnekleri bulunuyor (YÖK, 2023e) (Tablo 9).

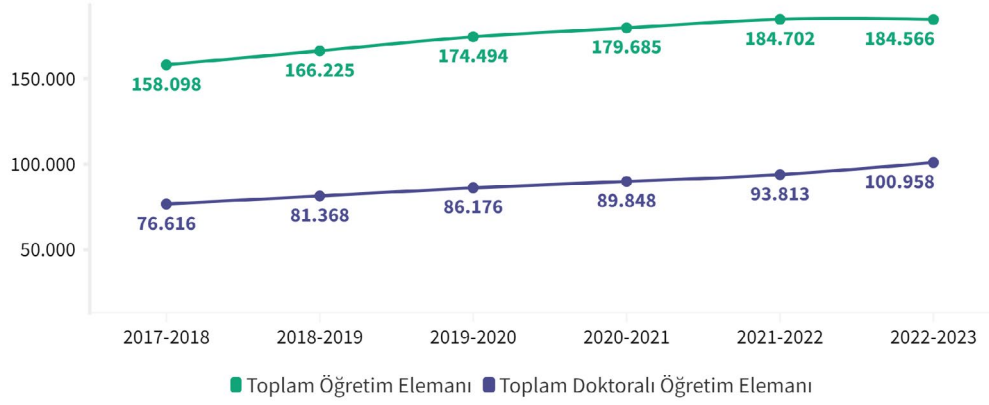
Akademik Personel Sayıları

Akademik personel sayısının son 6 yılda %16 artış göstererek 184.566'ya yükseldiği görülüyor. 2022-2023 yıllarında araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi personel sayısı azalmasına karşın doktor öğretim üyesi, doçent ve profesör sayıları artmakta. Araştırma görevlisi sayısındaki bu bariz azalışın bir açıklaması, açılan kadro sayılarındaki azalma ve YÖK'ün 50/d maddesi ile getirdiği yeni düzenlemelerle ilişkili olabilir (YÖK, 2023f). Başka bir açıklama ise araştırma görevlisi maaşının yoksulluk sınırının altında kalması olabilir. 2022'de yoksulluk sınırı 26.483 TL (4 kişilik aile toplamı) iken araştırma görevlilerinin maaşı 15.065 TL idi (Veri Kaynağı [Araştırma Görevlisi Maaşları ve Enflasyon Karşılaştırması], 2023; TÜRK-İŞ, 2022). Bu durum, lisansüstü öğrencilerinin akademiye devam etme motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemesi oldukça muhtemel.

Akademik Personel Başına Düşen Öğrenci Sayısı

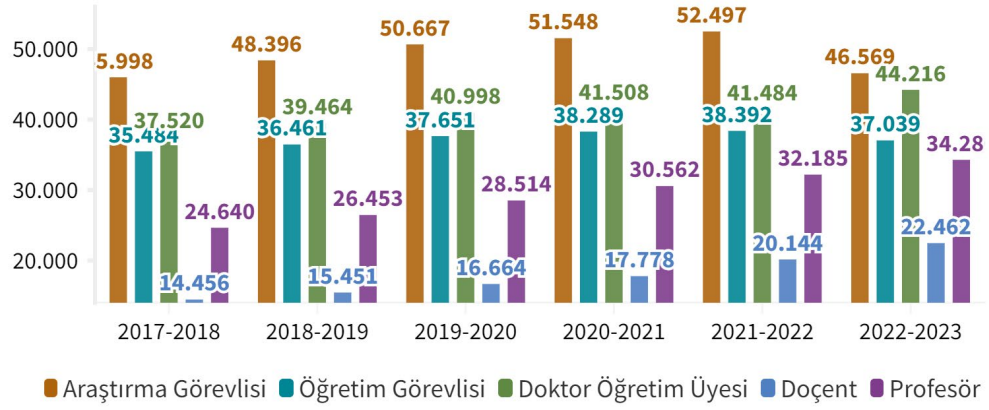
Yükseköğretimde öğrenci/doktoralı öğretim elemanı grafiğine bakıldığında 2021-2022 yılları arasında öğretim elemanı başına 45, doktoralı öğretim üyesi başına 88 öğrenci düşüyor. Açıköğretim öğrencileri dahil edilerek hesaplama yapıldığında bu sayı öğretim elemanı başına 69'a doktoralı öğretim üyesi başına 136'ya çıkıyor. 2022-2023 yılları arasında ise öğretim elemanı başına 37,65 doktoralı öğretim üyesi başına 68,84 öğrenci

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 67. Yıllara Göre Toplam Akademik Personel Sayısı (2017/18-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 68. Yıllara ve Ünvanlarına Göre Akademik Personel Sayıları ve Yükseköğretimde Öğrenci/Doktoralı Öğretim Elemanı Sayısı (2017/18-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

düşüyor. Benzer şekilde yine açıköğretimdeki öğrencileri dahil ederek hesaplandığında bu sayı öğretim elemanı başına 53'e, doktor öğretim üyesi başına 97'ye çıkıyor. Bir önceki sene ile kıyaslandığında açıköğretim öğrencileri dahil edilerek veya edilmeyerek her iki şartta da öğretim elemanı/doktor öğretim üyeleri başına düşen öğrenci sayılarında düşüş görülüyor. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki bu iyileşme yükseköğretimde eğitimin niteliğinin artırılması, öğrenci ile daha yakından ilişki kurulması açısından önemli bir gelişme olduğunu söylemek mümkün.

Kademelere Göre Mezun Öğrenci Sayıları

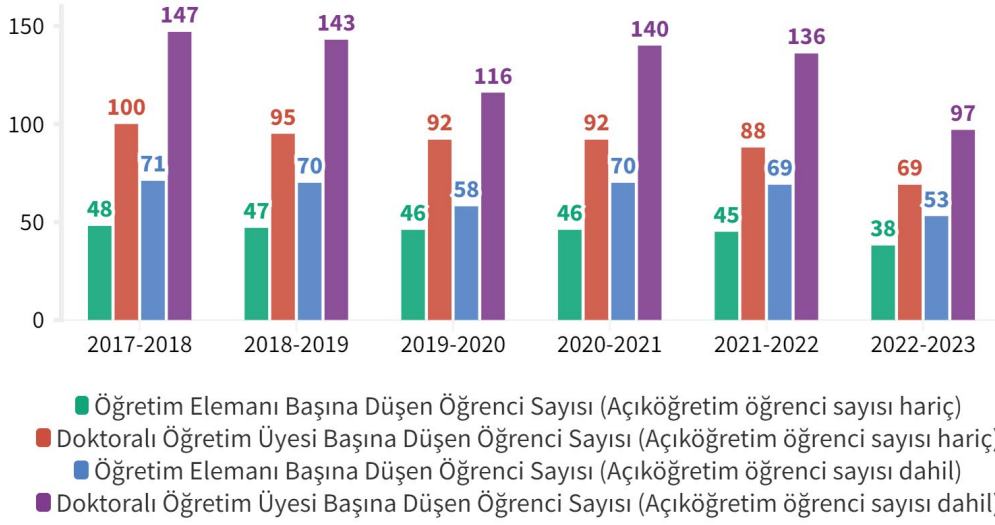
Yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğrenci sayılarında son yıllarda süregelen bir artış gözlenirken güncel verilere göre 2021-2022 yılında azalış söz konusu. Ön lisans ve lisans programlarında 2021-2022 dönemi mezun sayısında normalin üzerinde bir azalış olduğu görülüyor. Bu azalışın nedeni 2020-2021 yıllarında salgın sebebiyle üniversitelerin uzaktan ve çevrimiçi eğitime geçmesi olabilir. Bununla beraber çevrimiçi yapılan sınavların yüz yüze yapılanlara göre kontrolden daha uzak olması ve ölçme değerlendirme süreçlerinin salgının etkisiyle daha zor hale gelmesi, öğrencilerin dersleri daha kolay tamamlamalarını sağladı. Kimi kurumların notlandırmada "geçti/kaldı" sistemini kullanması öğrencilerin dersleri geçmesini kolaylaştırdı. Ancak 2021-2022 yılında yüz yüze eğitime geçilmesi, öğrencilerin örgün eğitime uyum sağlaması, ödev/projeden ziyade yazılı sınavın notlandırmada esas alınması mezun sayısının azalmasında oldukça etkili. Mezun öğrenciler içerisinde 2022 yılına gelindiğinde yüksek lisansta %15, doktora

da ise %21'lik bir artış gözlemlendi. 2020 yılı salgın döneminde düşüş görülen lisansüstü mezunlarının sayısı 2022 yılına geldiğinde tekrar yükselmeye başladı. Türkiye'de genel çerçevede bu şekildeyken görülen bu yükselişi OECD ülkeleri ile karşılaştırmalı ele alalım.

Türkiye ve Dünyada Kademelere Göre Lisansüstü Mezun Oranları

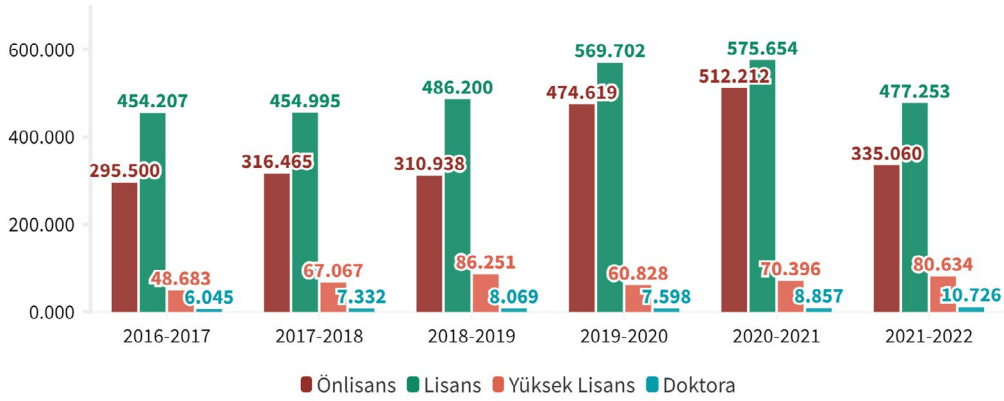
Türkiye ile OECD ülkelerinde yüksek lisans mezun oranlarına baktığımızda Türkiye'de 2017 yılında kadın ve erkek mezun oranlarında bir önceki yıla göre büyük bir düşüş görülüyor. 2016 yılında gerçekleşen 15 Temmuz Darbe girişimi sonrasında kamudan ihraç edilen, soruşturma kapsamında gözaltına alınan, diploması geçersiz kılınan kişilerin durumu bu düşüşte etkili olmuş olabilir. İhraç sonrası kamuda personel açığının olması, kişilerin devlet kadrolarına yönelmesine sebep olduğundan yüksek lisans mezun sayısının azalmasında etkili olmuş olabilir. Mezun sayısının bir önceki seneye göre 2019 yılında kayda değer artış göstererek kadınlarda %6,7 erkeklerde %5,6'ya yükseldiği görülüyor. Bu artışın nedenlerine odaklandığımızda özel üniversitelerde açılan yüksek lisans programlarının ders saatlerinin çalışan ya da evli olan kadınlar için uygun olması ve iki yılda bir yapılan genel Kamu Personeli Seçme Sınavının (KPSS) ilgili yılda yapılmaması etkili olabilir.

2020 yılına gelindiğinde COVID-19 salgını etkisiyle üniversiteler çevrimiçi eğitim sistemine geçti, yurtlar kapatıldı ve Akademik Personel Seçme Sınavı (ALES), Yabancı Dil Sınavı (YDS) gibi sınavlar ertelendi. Bu faktörlerin 2020 yılında yüksek lisans mezun oranlarının kadınlarda %5,2'ye, erkeklerde ise %4,4'e düşmesinde etkisi olduğu düşünülebilir.

Şekil 69. Yıllara Göre Öğretim Elemanı ve Doktoralı Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2017/18-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 70. Yıllara ve Kademelere Göre Mezun Öğrenci Sayıları (2016/17-2021/22)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

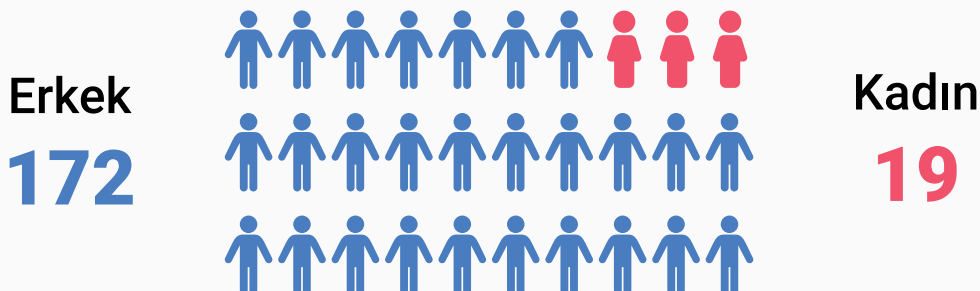
Türkiye'deki genel çerçeve bu şekildeyken OECD ülkelerinde yüksek lisans mezun oranlarına baktığımızda 2018 ve 2019 yıllarında çok az düşüşler görülse de mezun oranlarının son 5 yılda kadınlarda %16 erkeklerde %10 civarında olması OECD ortalaması ile Türkiye ortalaması arasında büyük farklar olduğunu gösteriyor. Türkiye ve OECD ülkelerinde doktoralı mezun sayısının yer aldığı grafiğe bakıldığında ise Türkiye'de bir artış söz konusu. OECD ülkelerinde doktora ve eş değerliğinde mezun olan erkek öğrenci sayısının oranı %0,68 iken Türkiye'de bu oran %0,27'dir. Yine OECD ülkelerinde doktora ve dengi düzeyinde mezun olan kadın öğrenci sayısının oranı %0,68 iken Türkiye'de bu oran %0,30'dur. Buradan hareketle Türkiye'de lisansüstü akademik mezun sayısında kadınların oranı erkeklerin oranından fazla olsa da OECD ülkelerinin seviyesine ulaşmada teşvik edilmeye yönelik politikalara ihtiyaç vardır.

Türkiye'de Cinsiyete Göre Akademik Personel Dağılımı

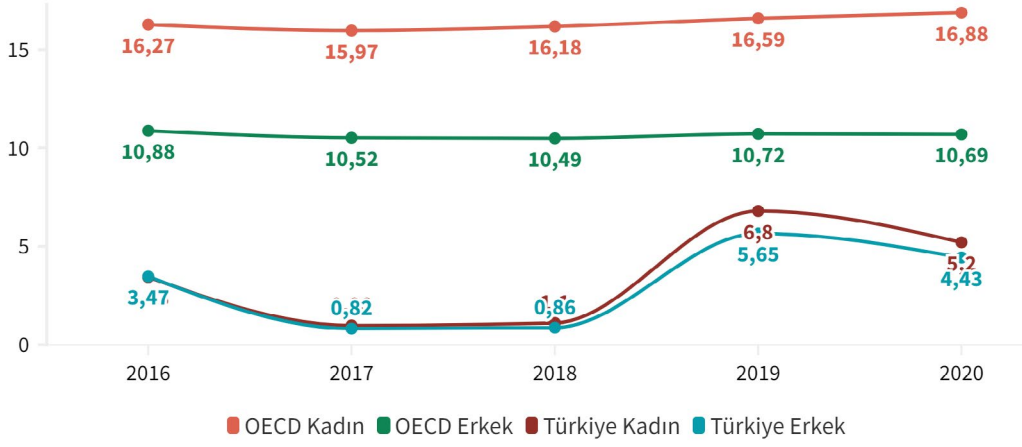
Akademide görev yapan öğretim elemanlarının cinsiyete göre sayılarına baktığımızda da çarpıcı bir sonuç ortaya çıkıyor. Akademide en yüksek mertebe olan profesör sayılarında erkeklerin sayısı kadınların sayısının yaklaşık

iki katı. Bir alt mertebe olan doçentlikte ise kadın doçent sayısı 9 bin iken erkek doçent sayısı 13 bin olarak kaydediliyor. Doçent kademesinde kadın ve erkek akademisyenler arasındaki makasın açıldığını görüyoruz. Profesörler arasında erkek profesör sayısı (22.664), kadın profesör sayısının (11.616) yaklaşık 2 katına tekabül ediyor. Bu durum aslında kadınların erkeklere kıyasla akademiye daha geç yaşta girmesinin sosyolojik bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla ileriki dönemlerde akademiye daha geç girmiş akademisyenlerin yükselmeleriyle bu sayıların birbirine yaklaşacağı söylenebilir. Günümüzde kadınların akademideki yönetici pozisyonlarına dair farklı bir gösterge olan TÜİK (2022b) Toplumsal Cinsiyet İstatistiklerindeki rektör sayılarına da değinmekte fayda var. 2021-2022 yılında devlet üniversitelerinde görev yapan erkek rektör sayısı 113 (%92,6) iken kadın rektör sayısı sadece 9'dur (%7,4). Vakıf üniversitelerinde de benzer bir tablo mevcut olup erkek rektörlerin sayısı 59 (%85,5) iken yalnızca 10 kadın rektör bulunuyor (%14,5). Kadınların akademik üst pozisyonlara geçişte daha geç kalmaları ve yöneticilik pozisyonunda çok az görev almaları, kariyer gelişimi odaklı akademik çalışmaların incelemesi gereken bir mesele olarak karşımıza çıkıyor.

Türkiye'de Rektör Sayıları (2021-2022)

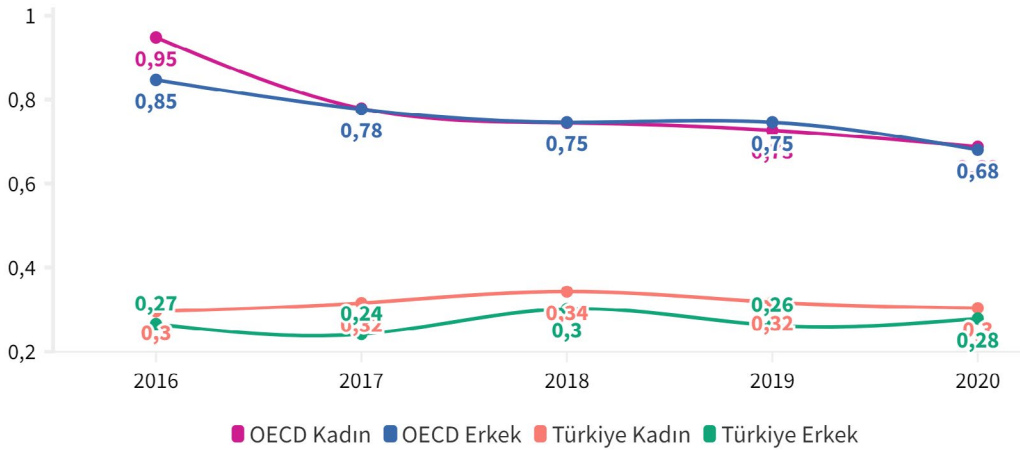

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 71. Cinsiyete Göre OECD ve Türkiye'de Yüksek Lisans Mezun Oranları (% , 2016-2020)

Kaynak: OECD Data, Tertiary Graduation Rate, 2023

Şekil 72. Cinsiyete Göre OECD ve Türkiye'de Doktora Mezun Oranları (% , 2016-2020)

Kaynak: OECD Data, Tertiary Graduation Rate, 2023

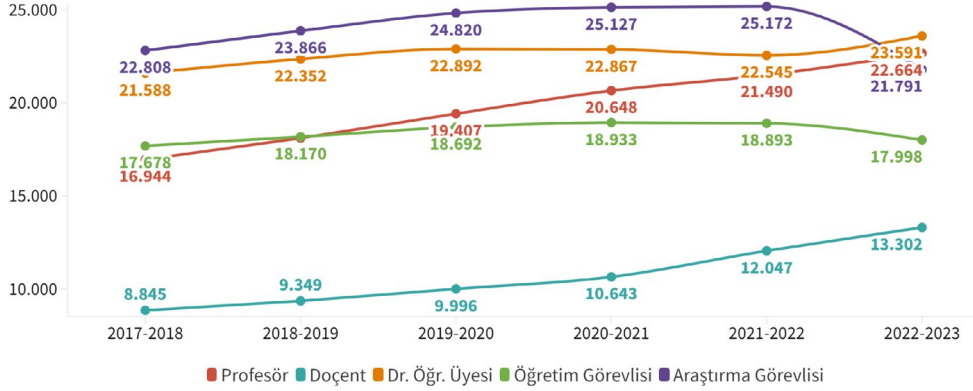
Akademide istihdam edilen kadın oranının, doktoradan mezun olan kadın oranından neden daha düşük olduğu araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkıyor.

Doktora mezunlarının ve doktor öğretim üyesi olarak kadroda çalışanların cinsiyet dağılımlarına bakmak, kadınların ve erkeklerin akademideki konumuna dair bize daha gerçekçi bir tablo sunacaktır. En güncel 2021-2022 verilerinde doktora mezunlarının yaklaşık %53'ü erkek iken %47'si ise kadındır. Doktor öğretim üyeleri arasında da aynı yıl için erkeklerin %54, kadınların %46 oranlarına sahip olduğu görülüyor. Son 6 yılın sonuçlarına göre ise doktora mezun oranlarında kadın ve erkeklerin neredeyse yarı yarıya dağıldığı ama erkeklerin daha çoğunlukta olduğu dikkat çekiyor. Doktor öğretim üyeleri arasında da kadın ve erkekler aynı şekilde yakın bir orana sahip olsa da burada cinsiyetler arasındaki makasın daha geniş olduğu göze çarpıyor. Bir yandan da doktor öğretim üyeleri arasında kadınların yüzdesinin 2016-2017'den bu yana istikrarlı bir şekilde arttığı gözlemleniyor. Bu durum, kadınların akademik olarak daha çok yükselmesi ya da erkeklerin profesörlüğe daha çok geçiş yapması

ile açıklanabilir. Bu bulgulardan hareketle akademide istihdam edilen kadın oranının, doktoradan mezun olan kadın oranından neden daha düşük olduğu araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkıyor.

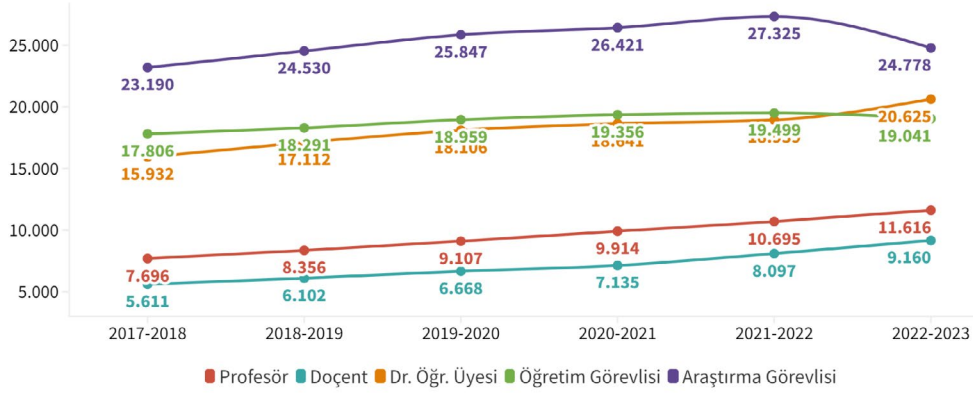
Sonuç olarak, Türkiye'de yükseköğretimde bir dizi değişiklik ve faktörün etkisi altında çeşitli eğilimler gözlemleniyor. Özellikle depresyon, salgın ve YÖK'ün politika ve kararları gibi faktörler, başvuru, yerleşme, mezuniyet ve doktora programları gibi birçok alanı etkiliyor. Yükseköğretimdeki bu dinamik durumlar, öğrencilerin tercihlerini, mezuniyet oranlarını, lisansüstü eğitim taleplerini ve akademik personel profillerini etkiliyor. Yine de Türkiye'nin uluslararasılaşma çabaları ve özellikle doktora programlarına yönelik teşvikleri, yükseköğretimdeki bazı olumsuz eğilimleri dengeleme potansiyeline sahip olduğu görülüyor. Ancak, lisansüstü eğitime katılım için daha fazla teşvike ihtiyaç olduğunu ve OECD ülkeleri ile kıyaslandığında bu alanda daha fazla gelişme sağlanması gerektiğini hatırlatmak önem arz ediyor. Gelecekte, eğitim politikalarının bu dinamik koşullara uygun şekilde ayarlanması, yükseköğretimdeki başarı ve nitelik düzeyini artırmaya yönelik önemli bir adım olacaktır.

Eğitim İzleme Raporu 2023

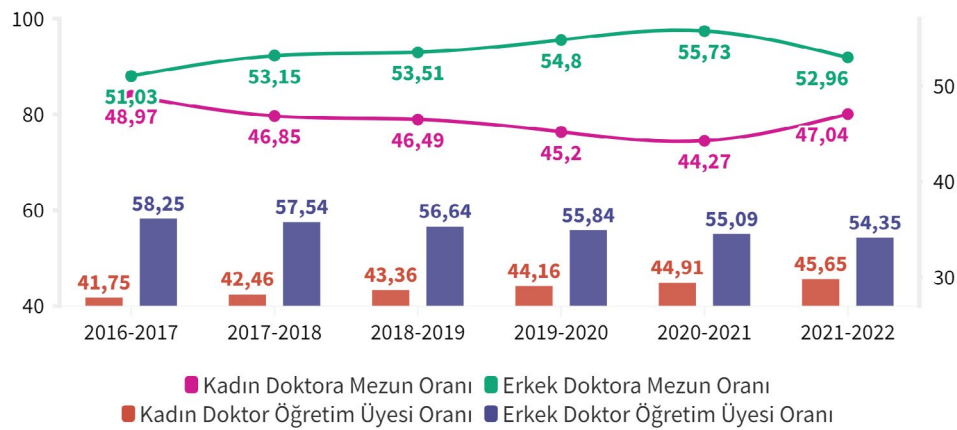
Şekil 73. Kıdemlerine Göre Erkek Öğretim Elemanları Sayısı (2017/18-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 74. Kademelerine Göre Kadın Öğretim Elemanları Sayısı (2017/18-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Şekil 75. Cinsiyete göre Toplam Doktora Mezun ve Doktor Öğretim Üyesi Oranları (2016/16-2022/23)

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim İstatistikleri, 2023

Not: Oranlar, kadın ve erkek doktora mezun ve doktor öğretim üyeleri sayılarının toplam doktora mezunları ve toplam doktor öğretim üyeleri sayılarına bölünmesi ile hesaplanmıştır.

EĞİTİMİN ÇIKTILARI

Temel Bulgular

Türkiye’de her 2 kişiden 1’i üniversite mezunu değilken OECD ülkelerinde bu ortalama her 5 kişiden 1’i şeklindedir. Bu tablo ülkemizdeki eğitim düzeyinin OECD ortalamasının oldukça altında olduğunu gösteriyor.

PISA 2022 sonuçlarına göre Türkiye 2018’de bulunduğu 33. sıradan 2022’de 32. sıraya yükselerek olumlu bir gelişme gösterdi. 2022 sonuçlarına puan bazlı bakıldığında okuma becerisi alanında PISA 2018’e göre 10 puanlık azalma, matematik alanında neredeyse aynı puanların alındığı, fen alanında ise 8 puanlık yükselme görülüyor. Bu durum sıralama bazında iyileşme olduğu ancak okuma ve matematik alanında desteğe ihtiyaç olduğunu, fen alanında da iyileşmeler olduğunu gösteriyor.

Öneriler

Uluslararası standardı yakalamak adına üniversiteler ile sanayi arasında işbirliği ve ortaklık imkanları çeşitlendirilerek çoğaltılmalı. Bu sayede, üniversiteler endüstriyel ihtiyaç ve beklentileri daha iyi ve kolay karşılayarak mezunların istihdam edilebilirliğini artırabilir.

PISA sonuçlarına göre, Türkiye’de özellikle okuduğunu anlamaya yönelik çalışmaların artırılması gerekiyor. Okuma becerilerinin düşmesini önlemek için okuma kültürünü teşvik etmek, bunu okul ve ev ortamında desteklemek için rehberlik sağlamak önemlidir. Aynı şekilde matematik alanında da çalışmalara da ihtiyaç vardır.

EĞİTİMİN ÇIKTILARI

Eğitim çıktıları, bir öğrencinin eğitim sürecinin sonunda kazandığı bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade eder. Aynı zamanda öğrenim sürecini tamamlayan öğrencilerin yeteneklerini belirleyici bir rol oynar. Eğitimdeki çıktıları değerlendirmek için eğitim düzeylerine ve OECD ülkelerine göre karşılaştırmalar yapmak Türkiye'nin konumunu belirlemek açısından faydalıdır. Bu kapsamda PISA sonuçları, iş dünyasının mezunlara yönelik yeterlilik memnuniyetleri, eğitim fakültesi mezunlarının iş bulma süreleri ve istihdam oranları ele alındı.

Türkiye Eğitim Düzeyi

Bitirilen eğitim düzeyine göre 25 yaş ve üstü nüfusun okuryazarlık durumunun yer aldığı grafiğe bakıldığında okuryazar olmayan nüfus oranı son 6 yılda istikrarlı bir şekilde azalıyor. Okuryazar olmayan, bir öğretim kurumundan mezun olmayan ve ilköğretim mezunu olanların sayısında düşüş sürerken lise ve üstü eğitim düzeylerinden mezun olanların oranı ise yükseliyor. Lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyindeki artış oranları da doktora programlarından mezun olanların artış oranına nispetle daha yüksek seviyede. Buradan hareketle ortaöğretimin

En üst düzey eğitim düzeyi lise ve altında olanların oranı OECD ülkelerinde %19,52 iken bu oran Türkiye'de %53,33.

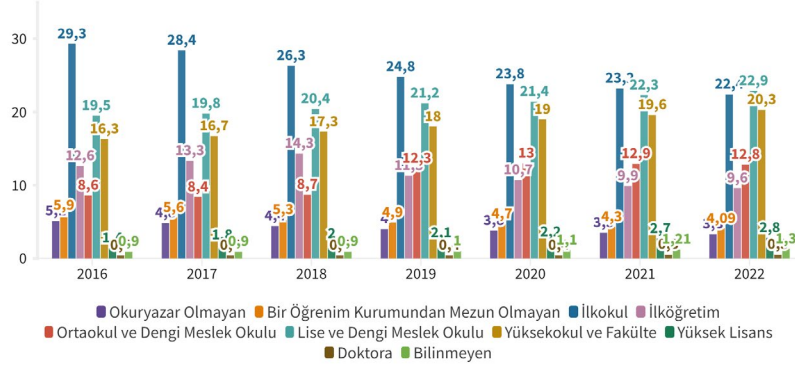
zorunlu eğitim kapsamına alınmasının ve yükseköğretimin yaygınlaştırılmasının oranların yıllar itibarıyla artış göstermesinde etkili olduğu söylenebilir.

Türkiye ve Dünyada Eğitim Düzeyi

Türkiye'deki eğitim düzeyini OECD ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak ele almak, Türkiye'nin uluslararası düzeyde nerede bulunduğunu anlamamızda oldukça önemli bir role sahip. Türkiye'de ve OECD ülkelerinde üniversite mezunu olmayan nüfusun oranı, 2016'dan 2022 yılına kadar azalma eğiliminde. Bu bize, Türkiye ve dünya ülkelerinde yetişkin nüfusun eğitim düzeyinin her geçen yıl yükseldiğini gösteriyor. Ancak karşılaştırmalı bir şekilde analiz edildiğinde, Türkiye'de en üst eğitim düzeyi ortaöğretim (lise) ve altında olanların oranının 2022'de %53,33'te kalmışken, OECD ülkelerinde bu oranın %19,52'ye düştüğü görülüyor. OECD ülkelerinin ortalamasında 5 kişiden 1'i lise mezunu olarak çalışma hayatına atılırken Türkiye'de 2 kişiden 1'inin lise mezunu olarak kalması, ülkemizde eğitim düzeyinin OECD ortalamasının oldukça altında olduğunu ortaya koyuyor.

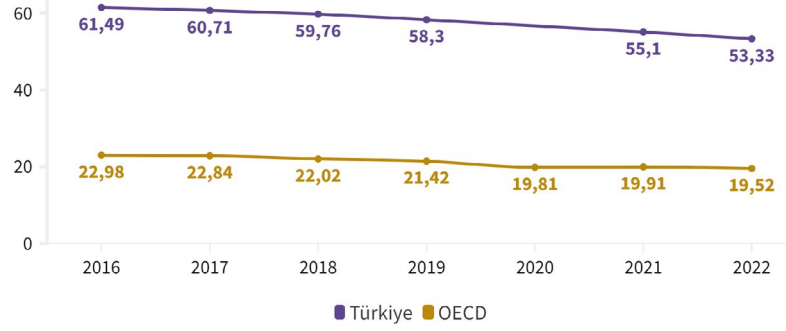
Türkiye'de ve OECD ülkelerinde 25-34 yaş aralığında genç nüfusta üniversite mezunu olanların oranı ise her geçen yıl artmakta. Türkiye'de üniversite mezunu olanların oranı son altı yılda yaklaşık %10 oranında artarak OECD ortalamasına oldukça yaklaşırsa bile hala onun altında kalıyor. Güncel verilere göre 2022'de üniversite mezunlarının toplum

Eğitim İzleme Raporu 2023

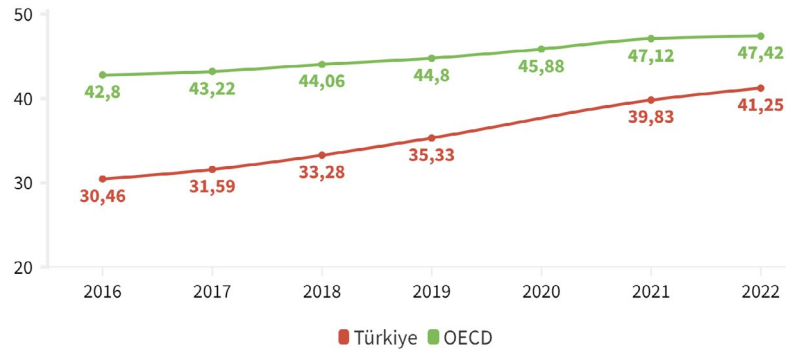
Şekil 76. Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre 25+ Yaş Nüfusun Dağılımı (% , 2016-2022)

Kaynak: TÜİK, Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Nüfus Dağılımı, 2023

Şekil 77. Türkiye ve OECD Ülkelerinde Mezun Olunan En Son Eğitim Kademesi Ortaöğretim ve Altında Olanların Oranı (25-64 Yaş) (% , 2016-2022)

Kaynak: OECD Data, Adult Education Level, 2022

Şekil 78. Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Mezunlarının Oranı (25-34 Yaş) (% , 2016-2022)

Kaynak: OECD Data, Population with Tertiary Education, 2022

içerisindeki oranı Türkiye’de %41,25, OECD ortalamasında %47,42’dir. Türkiye’de 81 ilde yükseköğretimin yaygınlaşmasına yönelik yapılan hamlelerin olumlu sonuçlarının bu artışta etkili olduğunu söylemek mümkün. Ancak bir yandan da OECD ortalamasının hala yakalanamamış olmasında ekonomik fırsat eşitsizlikleri, gençlerin eğitim maliyetlerine erişim zorlukları, kırsal bölgelerdeki eğitim altyapısının yetersizliği gibi faktörler rol oynayabilir. Ayrıca, işgücü piyasasında üniversite mezunlarının istihdam edilme oranları ve mezunlar arasındaki işsizlik oranları da dikkate alınmalıdır.

PISA Sonuçları

Eğitim çıktılarını incelerken uluslararası değerlendirme kriterleri de yakından irdelenmelidir. Bu bağlamda uluslararası düzeyde güvenilir ve geçerli değerlendirme aracı olan PISA sonuçlarını hem Türkiye hem de diğer gelişmiş ülkeler ile karşılaştırmalı bir biçimde ele almak gerekiyor. Puanları incelemeye önce Türkiye’nin PISA sıralamasına dair şu bilgiler verilebilir. Türkiye, okuma becerileri alanında PISA 2018’de 79 ülke arasında 40. sırada bulunurken, PISA 2022’de 81 ülke arasında 36. sıraya yükseldi. Aynı şekilde, 2018’de 37 OECD ülkesi arasında 31. sırada olan Türkiye, 2022’de 30. sırada yer aldı. Matematik alanında ise Türkiye, 2018’de 79 ülke arasında 42. sırada iken, PISA 2022’de 81 ülke arasında 39. sırada yer aldı. Benzer şekilde, 2018’de 37 OECD ülkesi arasında 33. sırada olan Türkiye, 2022’de 32. sıraya yükseldi. Fen alanında Türkiye, PISA 2018’de 79 ülke arasında 39. sırada iken, PISA 2022’de 81 ülke arasında 34. sıraya yükseldi. Aynı şekilde, 2018’de 37 OECD ülkesi arasında 30. sırada olan Türkiye, 2022’de 29. sırada yer aldı. Sonuç olarak sıralama olarak bakıldığında

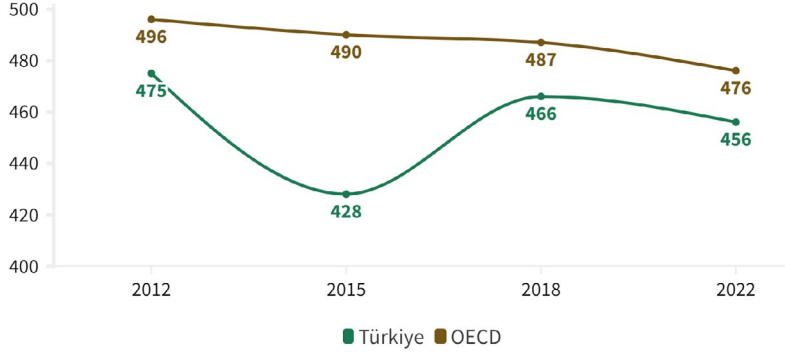
Türkiye’nin okuma, matematik ve fen alanlarında sıralamalarını yükselttiğini görüyoruz.

Ancak OECD ortalamaları ve Türkiye’nin puanlarını inceleyecek olduğumuzda okuma alanında OECD ortalamasının düştüğü görülüyor. Türkiye’nin 2015 yılında okuduğunu anlama puanı 428 iken 2018 yılında 38 puan artırarak 466’ya yükseliyor. Ancak 2022 yılında 456 puan ile anlama performansında azalma görülüyor. 2018 yılında okuduğunu anlamada görülen bu artışta 2012’de uygulamaya konulan 4+4+4 eğitim sistemi etkili olabilir. Bu sistemde ilkokula başlama yaşı 60 aya çekildi. Bu yılda okula başlayan öğrenciler PISA 2018 testine girmedi. Dolayısıyla ortalamaların yüksek çıkmasında okuduğunu anlama üzerinde öğrencilerin yaşının önemli olduğu söylemek mümkün.

PISA 2022 matematik alanında Türkiye ve OECD ortalamalarını gösteren grafiğe bakıldığında Türkiye’nin yine OECD ülkelerinin ortalamasının gerisinde olduğu görülüyor. 2015 yılında 487 puan olan OECD ülkeleri matematik skorunu 2 puan artırarak 489’a ulaşıyor. 2022 yılında ise OECD ülkelerinin ortalaması bir önceki yıla göre 17 puan azalış göstererek 472’e düşüyor. Türkiye’nin ise 2015 yılında 420 olan puan ortalaması 2018 yılında 454 puana yükseliyor. 2022 yılında ise sadece 1 puan düşüş ile 453 puan alıyor. Bu durum matematik alanındaki düşüşün hem OECD ülkelerinde hem de ülkemizde olduğunu gösteriyor. OECD ülke ortalamasında düşüş var iken Türkiye’nin neredeyse aynı puanı alması, matematik alanındaki çalışmaların çeşitlendirilerek aynı şekilde devam etmesi gerektiğini gösteriyor.

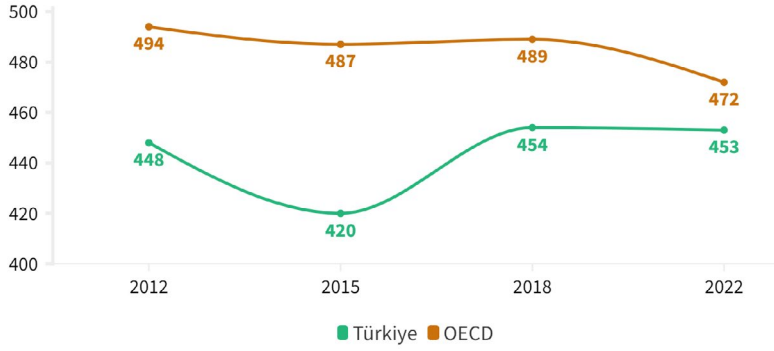
PISA 2022 fen alanındaki sonuçlara bakıldığında Türkiye’nin puanlarında ciddi bir artış olduğu söylenebilir. Öyle ki son dört yılın en

Eğitim İzleme Raporu 2023

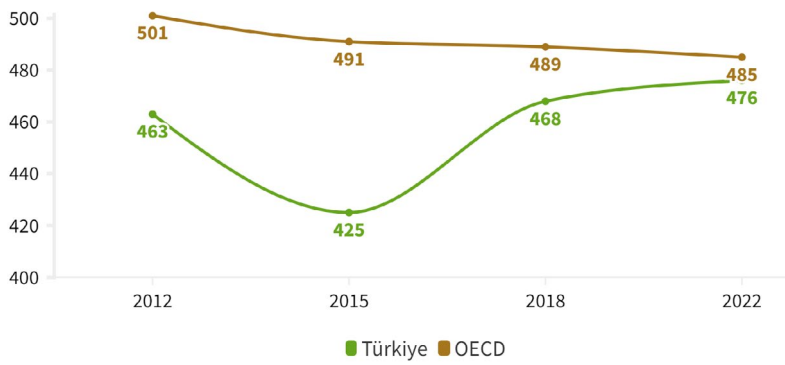
Şekil 79. Okuma Alanında Türkiye ve OECD Ortalamalarını Gösteren PISA Sonuçları (2012-2022)

Kaynak: OECD, PISA Sonuçları, 2022

Şekil 80. Matematik Alanında Türkiye ve OECD Ortalamalarını Gösteren PISA Sonuçları (2012-2022)

Kaynak: OECD, PISA Sonuçları, 2022

Şekil 81. Fen Alanında Türkiye ve OECD Ortalamalarını Gösteren PISA Sonuçları (2012-2022)

Kaynak: OECD, PISA Sonuçları, 2022

yüksek skoru olarak ifade edilebilir. 2015 yılında 425 puan olan Türkiye, 2018 yılında 468 puana yükseliyor. 2022'ye gelindiğinde 8 puanlık bir artışla 476 puana ulaşıyor. Buna karşın OECD ortalamasının fen alanında düştüğü görülüyor 2018 yılında 489 olan OECD ortalamasının 2022 yılında 485'e düştü. Türkiye'nin puanlarındaki artışa rağmen yine de OECD ortalamasının altında olduğu da göz önünde bulundurulmalı.

Türkiye'nin PISA 2022 sonuçları, üç grafikte de görüldüğü üzere okuduğunu anlama, matematik ve fen alanlarında OECD ülkelerinin ortalamasının altında kalmaktadır. 2022 yılında okuduğunu anlama ve matematik performansındaki düşüşün nedenlerine odaklandığımızda COVID-19 salgını sonrası eğitimin çevrimiçi ortamda yapılmaya başlaması ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Geleneksel öğrenme metodu olan kağıt kalemle teknoloji tabanlı öğrenme sistemine geçilmesi, değerlendirmeye katılan öğrencilerin okul türlerinin farklı olması, maddi imkânların çeşitlilik göstermesi, bölgelerdeki teknolojik altyapının farklılık göstermesi bu düşüşte etkili olabilir.

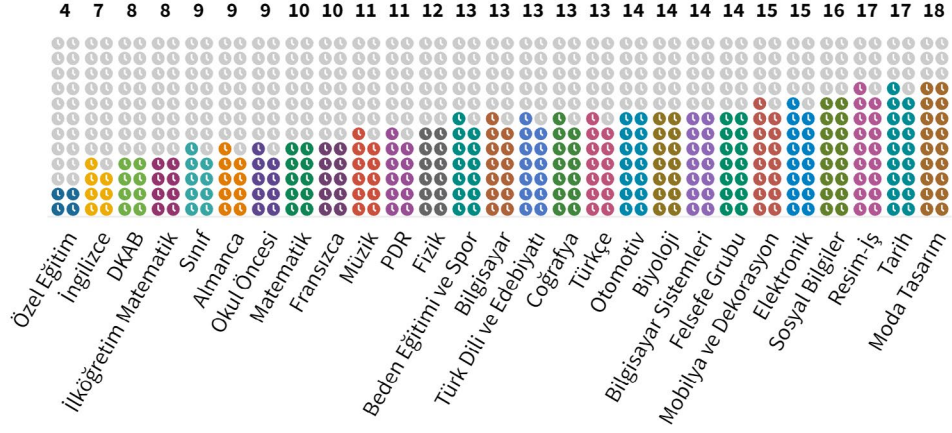
Eğitim Fakültesi Mezunlarının İstihdamı

Eğitim çıktılarını değerlendirmek için üniversite mezunlarının iş bulma sürelerini de dikkate almak gerekiyor. TÜİK'in yükseköğretim istihdam göstergeleri raporunda yer alan eğitim fakültesi mezunlarının ilk iş bulma süresine ilişkin verileri içeren grafik incelendiğinde, en kısa sürede iş bulanların

özel eğitim öğretmenliği (4 ay), İngilizce öğretmenliği (7,3 ay) ile din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliğinden (8,1) mezunların olduğu görülmekte. Özellikle bu alanlarda mezunların iş bulma sürelerinin diğerlerine göre daha kısa olduğu göze çarpıyor. Diğer yandan, moda tasarım (18 ay), tarih (17,6 ay) ve resim öğretmenliği (17,3 ay) bölümü mezunlarının ilk iş bulma sürelerinin daha uzun olduğu görülüyor.

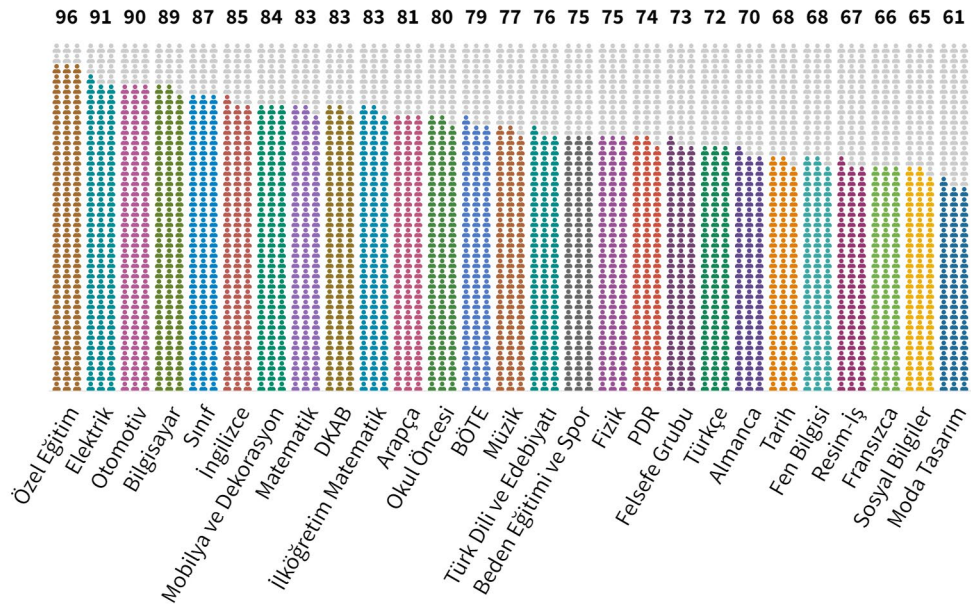
Benzer bir eğilim eğitim fakültesi mezunlarının kayıtlı istihdam oranlarının yer aldığı grafikte de görülüyor. Moda tasarım öğretmenliği (%61,5), sosyal bilgiler öğretmenliği (%65,9) ve Fransızca öğretmenliği (%66,6) gibi alanlardan mezunların istihdam oranları diğerlerine göre daha düşük iken özel eğitim öğretmenliği (%96), elektronik öğretmenliği (%91,3) ve otomotiv öğretmenliği (%90,1) mezunlarının istihdam oranları daha yüksek. Bu durum, özel eğitim gereksinimi olan çocuklara hizmet veren kurumların sayısının artmasının ve mesleki teknik eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik atılan adımların istihdam oranlarına olumlu katkı sağladığını gösteriyor. Bu veriler, eğitim fakültesi mezunlarının iş bulma süreleri ve istihdam oranları arasında belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koyuyor. Bu bağlamda öğrencilere çeşitli eğitim alanlarında iş bulma ve kariyer geliştirme konularında destek sağlamak, eğitim sistemini daha etkin hale getirebilir ve mezunların istihdam potansiyelini artırabilir.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 82. Eğitim Fakültesi Mezunlarının Bölümlerine Göre İlk İş Bulma Süresi (Ay, 2022)

Kaynak: TÜİK, Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri, 2022

Şekil 83. Eğitim Fakültesi Mezunlarının Kayıtlı İstihdam Oranları (% 2022)

Kaynak: TÜİK, Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri, 2022

EĞİTİMDE EŞİTSİZLİK

Temel Bulgular

Okul öncesi, ilkokul ve ortaokulda en yüksek okullaşma oranı Batı Marmara Bölgesinde iken, okul öncesi ve ilkokulda en düşük okullaşma oranı Orta Doğu Anadolu Bölgesindedir.

Özel öğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı son altı yıldır istikrarlı bir şekilde artıyor. 2016-2017'de öğrencilerin %7,63'ünün özel öğretim kurumlarında eğitim alırken 2022-2023 döneminde bu oranın %9,51'e yükseldiği tespit edildi.

Okul öncesi, ilkokul ve ortaokul kademelerinde özel okula gitme oranı Türkiye'nin batı taraflarındaki şehirlerde doğuya göre çok daha yüksek. Özel okulların öğrencilere ekstra imkanları göz önünde bulundurursak, bu durum Türkiye'de nitelikli eğitime erişim açısından bölgesel eşitsizlikleri daha da artırmakta.

Ülkemizde en yüksek gelir grubundaki okul öncesi çocuklarının büyük çoğunluğu evlerinde eğitimlerini destekleyecek materyallere sahipken (Çocuk kitapları=%68; Oyun eşyaları=%85), en düşük gelir grubundaki çocuklarda bu imkana sahip olanların (Çocuk kitapları= %6; Oyun eşyaları=%64) oranının oldukça düştüğü görülüyor.

Öneriler

Ülkemizdeki Doğu ve Batı bölgeleri arasındaki eğitim eşitsizliği azaltmak için doğu taraftaki şehirlerde her kademedeki okullaşma oranlarını artırmaya yönelik çalışmaların artırılması gerekiyor. Bunun için her bölgenin kendi dinamiği iyi anlaşılmalı ve öğrencilerin okula gitmesini engelleyen faktörler bağlamlara göre belirlenmelidir.

Kamu eğitim kurumlarının özel öğretim kurumlarının gerisinde kalmaması için eğitim niteliği, yabancı dil eğitimi, teknolojik gelişmişlik ve altyapı gibi çeşitli konularda iyileştirmeler yapılmalı.

Okul öncesi dönemde çocukların okul dışında, ev ortamında da eğitimlerinin desteklenmesi için gerekli materyallerin sağlanmasına ihtiyaç var. Gelir grupları arasındaki bu ek destek farkını kapatmak için düşük gelir grubundaki çocuklara gerekli düzeyde eğitici materyal sağlanması için bütçe ayrılabilir. Aynı zamanda, ailelerin okul öncesi dönemdeki çocukları nasıl destekleyebileceğine dair bilinçlendirme çalışması yapılmalıdır.

EĞİTİMDE EŞİTSİZLİK

Ekonomik eşitsizlik, cinsiyet ayrımcılığı, etnik köken, dil bariyeri ve coğrafi konum gibi unsurlar, öğrencilerin eşit düzeyde eğitim fırsatlarına ulaşmasında engelleyici rol oynuyor. Ailelerin sahip olduğu sosyal, ekonomik ve kültürel sermaye çocukların eğitimleri için ayırabilecekleri ve aktarabilecekleri sermayeyi de belirliyor (Sunar, 2019). Ailelerin çocukların eğitimleri için aktardıkları sosyal ve ekonomik sermayeleri belirleyici faktör ise gelir düzeyleridir. Gelir düzeyindeki eşitsizliklerin ölçülmesinde temel gösterge olan Gini katsayısı, TÜİK'in Gelir Dağılımı İstatistiklerinde Türkiye'de 0,415 olarak hesaplandı (TÜİK, 2023). OECD'nin 2020 verilerinde ise Türkiye'nin Gini katsayısı 0.403 olarak belirtiliyor. En düşük Gini katsayısının 0,217 olduğu OECD ülkeleri arasında Türkiye, bu oranla en yüksek gelir eşitsizliğine sahip dördüncü ülke oluyor (OECD, 2023b). Gelir eşitsizliğinin ülkemizde bu denli yüksek olmasının eğitime doğrudan yansıyan sonuçları da bulunuyor. Bu kapsamda eğitimdeki eşitsizlikleri irdelemek adına bölgeler arası okullaşma oranları, özel ve kamu okul ve öğrenci sayıları, cinsiyet oranları ve özel eğitim öğrenci sayıları, ekonomik gelire göre okula aidiyet ve kaygı düzeyleri incelendi.

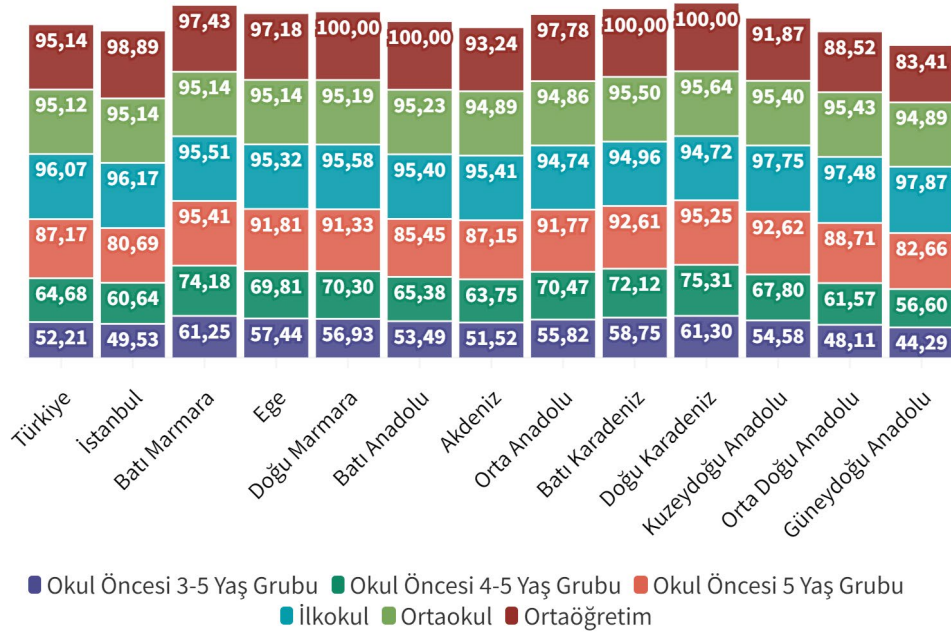
Bölgelere Göre Okullaşma Oranları

Eğitimde eşitsizlik söz konusu olduğunda ön plana çıkan göstergelerden birisi bölgeler arası okullaşma oranlarıdır. Bölgelere göre net okullaşma grafiğinde okul öncesi kademeleri

arasında en yüksek okullaşma oranının %94,45 oranıyla 5 yaş grubunda olduğu görülüyor. Bölgeler özelinde bakıldığında ise okul öncesi ve ilkökul düzeyinde en yüksek orana sahip bölge Batı Marmara iken, ilkökulda en düşük orana sahip bölge Orta Doğu Anadolu'dur. Ortaokul kademesinde Batı Marmara Bölgesi %92,74 oranıyla en yüksek okullaşma oranına sahip bölge iken en düşük okullaşma oranına sahip bölge %89,12 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi oldu. Ortaöğretim kademesine gelindiğinde %97,72 ile Doğu Karadeniz Bölgesinin en yüksek okullaşma oranına sahip olduğu görüldü. Yine aynı kademede en düşük okullaşma oranları %82,74 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gözlemlendi.

Bölgelerin ortalaması ile Türkiye ortalaması kıyaslandığında okul öncesi 3-5 ve 4-5 yaş gruplarında İstanbul, Akdeniz, Orta Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ortalamasının altındadır. Okul öncesi 5 yaş grubunda ortalamasının altında kalanlar ise İstanbul, Batı Anadolu, Orta Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'dur. İlkokul düzeyinde Akdeniz, Orta Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ortalamasının altındadır. Ortaokul düzeyinde Kuzeydoğu Anadolu (%89,60), Orta Doğu Anadolu (%89,27) ve bilhassa %89,12 oranıyla Güneydoğu Anadolu'nun, Türkiye ortalamasına yaklaşmadığı görülüyor. Benzer bir şekilde ortaöğretim kademesinde Kuzeydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin ortalamasının altında kaldığı görülüyor.

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 84. Bölgelere Göre Net Okullaşma Oranları (2022-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Tablo 10. Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2016/17- 2022-23)

	Okul Türü	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	Eğilim
		Okul Sayısı	Resmi	53.098	53.870	54.036	54.715	53.620	
	Özel	10.053	11.694	12.809	13.870	13.501	14.179	14.281	—
Öğrenci Sayısı	Resmi	14.731.376	14.946.713	15.088.592	15.189.878	15.194.574	15.839.140	15.887.296	—
	Özel	1.217.755	1.351.712	1.440.577	1.468.198	1.310.605	1.578.233	1.670.729	—
Öğretmen Sayısı	Resmi	868.269	880.673	907.567	942.936	950.090	975.698	974.488	—
	Özel	120.962	149.457	169.740	174.750	162.215	163.975	179.895	—

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı

Eğitim kurumlarının türlerine göre okul, öğretmen ve öğrenci sayıları da eğitimde eşitsizliği anlamak için önemli ipuçları veriyor. Tablo, COVID-19 etkisinden dolayı 2020-2021 eğitim öğretim dönemi hariç tutularak incelendiğinde, örgün eğitim veren kamu ve özel okul sayısında sürekli bir artış gözlemleniyor. 2022-2023 döneminde bir önceki yıla göre %6,5'lik bir artışla toplam okul sayısının 75.015'e ulaştığı görülüyor. Okul sayısındaki bu iyileşmelerin gerekli öğretmen atamaları yapılarak ve dezavantajlı bölgelerde öğrenci katılımı teşvik edilerek desteklenmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için oldukça elzem.

2020-2021 yılları arasında özel kurumlarda öğretmen sayısında azalma görülse de genel çerçevede kamu ve özel kurumlarda yıllara göre öğretmen sayısının arttığını görüyoruz. Benzer bir şekilde 2020-2021 eğitim öğretim döneminde özel kurumların sayısında azalma görülse de öğrenci sayısında yıllara göre artış söz konusu. Öğrenci sayısının 2022-2023 öğrenim döneminde bir önceki yıla göre %0,8'lik bir artışla 17.558.025'e ulaştığı görülüyor (Tablo 10).

Son yıllarda yapılan eğitim politikaları, özellikle bir önceki Bakan Mahmut Özer ve Bakan Yusuf Tekin dönemlerinde gerçekleştirilen projeler, Türkiye genelinde eğitimde yapısal gelişmeleri beraberinde getirdi. Bu kapsamda, 10 organize sanayi bölgesine yapılan 10

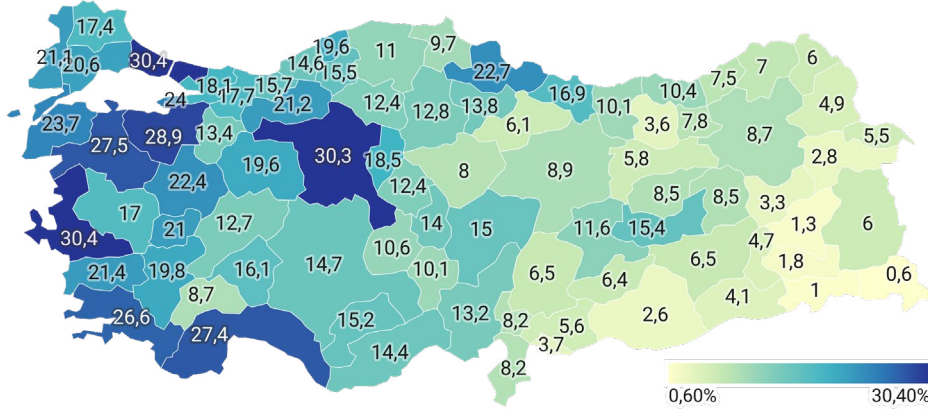
Ülkemizin doğu bölgelerinde özel öğretim kurumları daha kısıtlıdır. Bu durum, eğitimde eşitsizlikleri daha da derinleştirebilmektedir.

anaokulu, 10 uluslararası mesleki ve teknik anadolu lisesinin açılması, "81 il 81 Anaokulu Projesi" ile 81 ilde okul inşasına başlanması gibi adımların (MEB, 2023d, MEB, 2023e) sonuçları, eğitim kurumlarının türlerine göre, okulların, öğretmenlerin ve öğrencilere ilişkin sayıları etkilediği görülüyor. Öğretmen sayısında artış sağlanarak sınıflardaki öğrenci/öğretmen oranını iyileştirmeye, öğrencilere daha fazla bireysel ilgi sağlamaya ve öğrenciler arasında fırsat eşitliği açısından daha dengeli bir ortam oluşturmaya katkı sağlıyor.

Eğitim Kademelerine Göre Özel Okula Giden Öğrenci Oranı

Özel öğretim kurumlarına giden öğrencilerin ülke içerisindeki dağılımına baktığımızda ise, 2022-2023 yılında ortaöğretim hariç her eğitim kademesinde (okul öncesi, ilköğretim, ortaokul), ülkemizde batı bölgesinde bariz bir yoğunlaşma gözlemlenmektedir. Batı illerinde büyük şehirlerin daha yaygın olmasının yanı sıra bu illerdeki ailelerin ekonomik durumu, eğitim altyapısı ve çeşitli sosyo-kültürel etkenler; özel öğretim kurumlarına olan erişim ve tercih ile yakından ilişkilidir. Aynı zamanda, büyük şehirlerdeki iş imkanları ve yaşam standartları da özel eğitim kurumlarını tercih etme eğilimini artırabilmektedir. Ancak, bu durumun dezavantajları da göz ardı edilmemelidir. Özellikle ülkenin doğu bölgelerindeki özel öğretim kurumlarının kısıtlı olması, eşitsizlikleri derinleştirebilmektedir. Bu nedenle, eğitim politikalarının ve kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıtılması ve çeşitli bölgelerdeki öğrencilere eşit fırsatlar sunulması önemlidir.

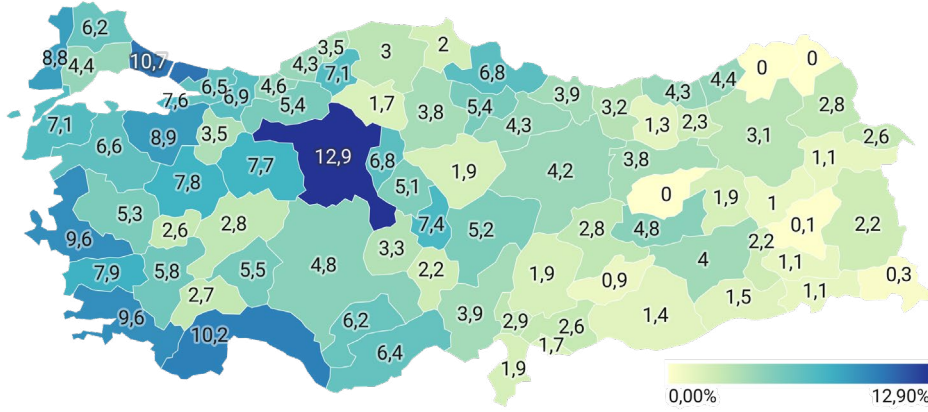
Kademeler bazında incelediğimizde, okul öncesinde İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde özel okula gitme oranının %30 civarında olduğu görülüyor. Bu oranlar, ülke

Harita 14. Okul Öncesi Eğitimde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (%; 2022-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

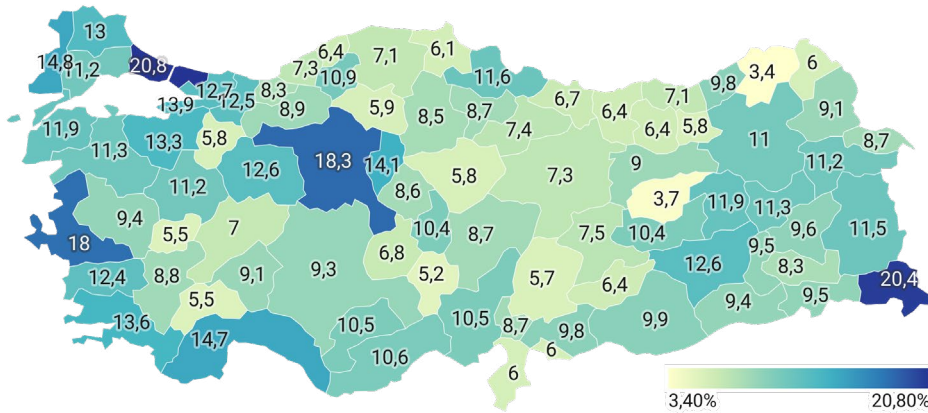
Not: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerine göre hesaplanmıştır.

Harita 15. İlkokul Kademesinde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (%; 2022-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerine göre hesaplanmıştır.

Harita 16. Ortaokul Kademesinde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (%; 2022-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerine göre hesaplanmıştır.

geneline kıyasla oldukça yüksek seviyededir. Okul öncesinde özel öğretim kurumlarına olan talepte ülkenin doğusu ile batısı arasındaki bariz fark dikkat çekiyor. Bu durumu, batı taraflarındaki şehirlerde kişi başına GS-YH'nin doğudaki şehirlere göre daha yüksek olması ile açıklamak yerinde olacaktır (TÜİK, 2022c) (Harita 14).

İlkokul kademesinde ise özel öğretim kurumlarına giden öğrencilerin yine ülkenin daha batı taraflarında ve özellikle Ankara (%12,9), İstanbul (%10,7) ve Antalya (%10,2) gibi büyük şehirlerde yoğunlaştığı görülüyor. Hatta bazı şehirlerde (Artvin, Ardahan ve Tunceli) özel okula giden öğrenci oranının %0 olması dikkat çekicidir. Okul öncesi ile kıyaslandığında, ilkokulda özel okulları tercih etme oranının düştüğü görülüyor. Bu durum, okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması ve çocuğunu okul öncesi eğitime göndermek isteyen ailelerin daha yüksek sosyo-ekonomik statü ve eğitim seviyesine sahip olması ile açıklanabilir (Harita 15).

Ortaokul kademesinde özel okula gitme oranının yine batı taraflarında daha yüksek olmasıyla beraber bu fark, okul öncesi ve ilkokul kademelerindeki kadar bariz değildir. Ortaokul seviyesinde özel okula devam eden öğrencilerin en yüksek olduğu iller arasında İstanbul (%20,8), Hakkari (%20,4) ve Ankara (%18,3) öne çıkıyor. Hakkari'nin bu listede ilk sırada yer alması, daha derinlemesine bir analizi gerektirebilir. Bu durumun arkasında eğitim sistemine ilişkin özel koşullar, sosyo-kültürel dinamikler etkili olmuş olabilir. Bu nedenle, bu tür eğilimlerin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi önemlidir. Bu, eğitim politikalarının daha etkili ve adil bir şekilde şekillendirilmesine katkı sağlayabilir (Harita 16).

Ortaöğretimde özel öğretim kurumlarına gitme oranının Türkiye genelinde oldukça

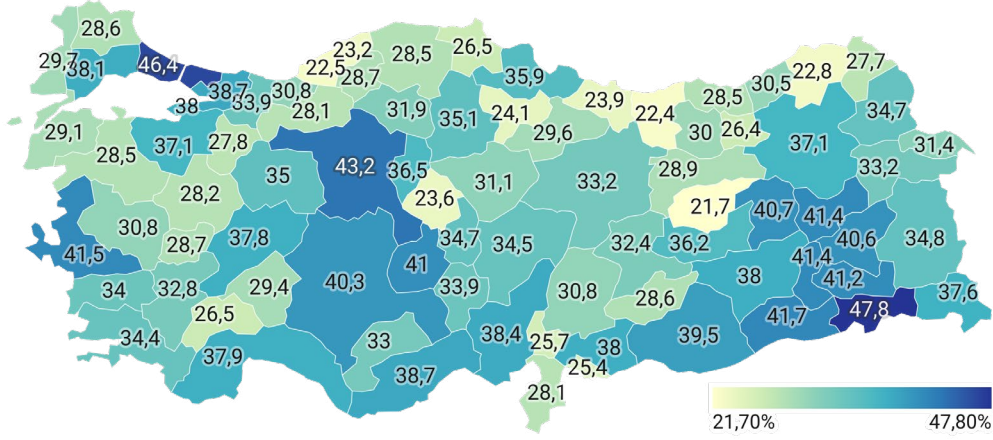
yükseldiği görülüyor. Bu kademedeki özel okula giden öğrencilerin en yaygın olduğu şehirler ise Şırnak (%47,8), İstanbul (%46,4) ve Ankara'dır (%43,2). Şırnak dahil bazı Güneydoğu Anadolu şehirlerindeki resmi liselerde öğretmen, okul ve derslik sayısının yeterli düzeyde olmaması, ailelerin özel öğretim kurumlarına olan talebini artırmış olabilir (Koytak, 2024) (Harita 17).

İlkokuldan ortaöğretime doğru kademe yükseldikçe, ülke genelinde özel okulu tercih etme eğiliminin arttığı görülüyor. Bu eğilim arkasındaki nedenlerde ilk olarak, ekonomik faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuklar büyüdükçe, ailelerin ekonomik durumları daha istikrarlı olabilir ve bu da özel öğretim kurumlarının maliyetini karşılamalarını daha kolay hale getirebilir. Ayrıca, sınav odaklı eğitim sisteminin doğrudan etkisi özellikle ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde özel okullara olan yoğun talebi açıklayıcı bir etken. Ailelerin kısıtlı maddi imkanlarını çocuklarının iyi bir lise veya üniversite kazanmaları için bu kademelerde kullanmaları olağan bir durum olarak karşımıza çıkıyor.

Eğitim Seviyesine Göre Cinsiyet Oranı

Eğitimde eşitsizliği meydana getiren bir başka toplumsal olgu ise cinsiyet farklılığıdır. Örgün eğitim istatistiklerinde cinsiyet oranlarının yer aldığı grafik incelendiğinde bu artışı gözlemlemek mümkün. Cinsiyet oranında kız çocuklarının erkek çocuklarına göre ilkokul düzeyinde okullaşma oranında 2020-2021 yılına kadar bir azalma görülse de son yıllarda artış gözleniyor. Ortaokul kademesinde ise bütün yıllarda kız okullaşma oranının erkek okullaşma oranını geçtiği görülüyor. Ortaöğretim kademesinde de dalgalı bir seyir olsa da bütün yıllarda %93'ün altına düşmediği söylenebilir. Yükseköğretim kademesinde ise okullaşma oranlarında kademeli bir artış olduğu görülüyor.

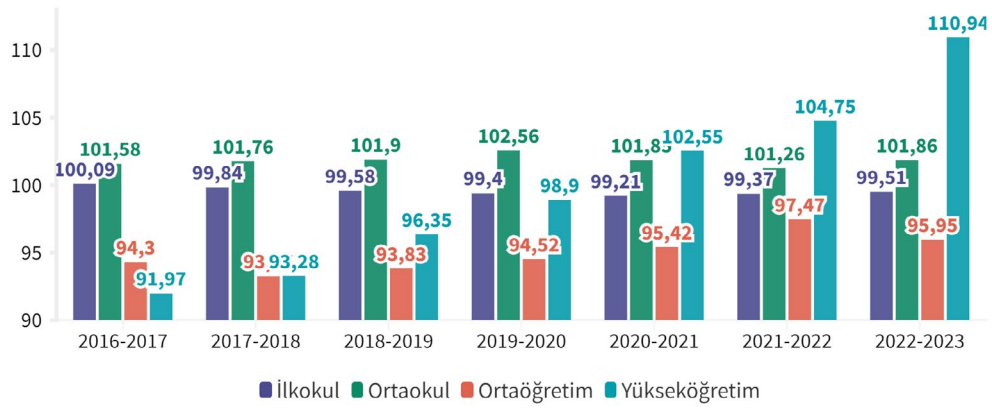
Eğitim İzleme Raporu 2023

Harita 17. Ortaöğretim Kademesinde Özel Öğretim Kurumlarına Giden Öğrenci Oranı (% , 2022-2023)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Not: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerine göre hesaplanmıştır.

Şekil 85. Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Cinsiyet Oranı (2016/17- 2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2022-23

Not: Cinsiyet Oranı; belirli bir öğretim yılında ilgili öğretim türünün kız çocuk brüt okullaşma oranının, aynı öğretim yılında ilgili öğretim türünün erkek çocuk brüt okullaşma oranına olan göreceli büyüklüğünü göstermektedir. İki farklı göstergenin (brüt okullaşma oranlarının) birbirine oranlanmasıyla yapılan hesaplamadır.

Ayrıca 2022-2023 eğitim öğretim döneminde kız okullaşma oranının erkek okullaşma oranının çok üzerinde bir artış göstererek %110,94 seviyesine ulaştığı görülüyor. Türkiye’de bütün eğitim kademelerinde kız çocuklarının okullaşma oranının yıllar içinde artmasında son yirmi yılda gerçekleştirilen hamleler ve yapılan yatırımların olumlu etkilerinin olduğunu söylemek mümkün. Gerçekleştirilen hamlelere örnek olarak, kız çocuklarına yönelik sosyal destek kapsamında yapılan şartlı yardımlar, eğitimde demokratikleşme atılımları, başörtüsü yasağı ve katsayı gibi antidemokratik uygulamaların kaldırılması verilebilir (MEB, 2022e). Bu sonuçlar kadınların üniversite mezuniyeti sonrasında çalışma hayatına katılımlarına ilişkin önemli ipuçları veriyor.

Özel Eğitimde Cinsiyete Göre Öğrenci Dağılımı

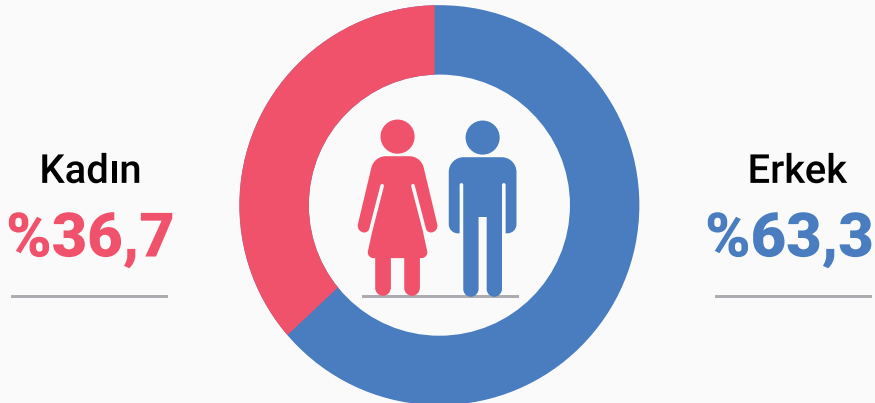
Eğitimde eşitsizlikleri meydana getiren bir başka önemli gösterge özel gereksinimi olan bireylere yönelik eğitim hizmetlerinin durumudur. Özel gereksinimi olan çocukların istatistiklerine bakıldığında 2016-2017 yılından 2022-2023 yılına değin özel eğitim hizmeti alan öğrenci sayısının düzenli olarak arttığı görülüyor. 2019-2020 ve 2020-2021 eğitim

öğretim yıllarında artışın nispeten daha düşük düzeyde olması salgın dönemine denk gelmesiyle açıklanabilir. Buradan hareketle yıllar geçtikçe özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitim öğretim hayatına kazandırıldığını söylemek mümkün. Ancak cinsiyet açısından baktığımızda özel eğitimde erkek öğrencilerin (321.312) kız öğrencilerden (186.492) sayıca daha yüksek miktarda eğitime dahil olduğunu görüyoruz. 2022-2023 yılında toplam özel eğitim kurumundaki öğrenci sayısını (507.804) cinsiyete göre oranladığımızda kız öğrenciler %36,7 oranına sahipken erkek öğrencilerde bu oran %63,3’tür. Bu durum eğitimde eşitsizlikleri aşmak ve fırsat eşitliği sağlamak amacıyla özellikle kız öğrencilerin özel eğitime kazandırılması için ayrıca çaba sarf edilmesi gerektiğini gösteriyor.

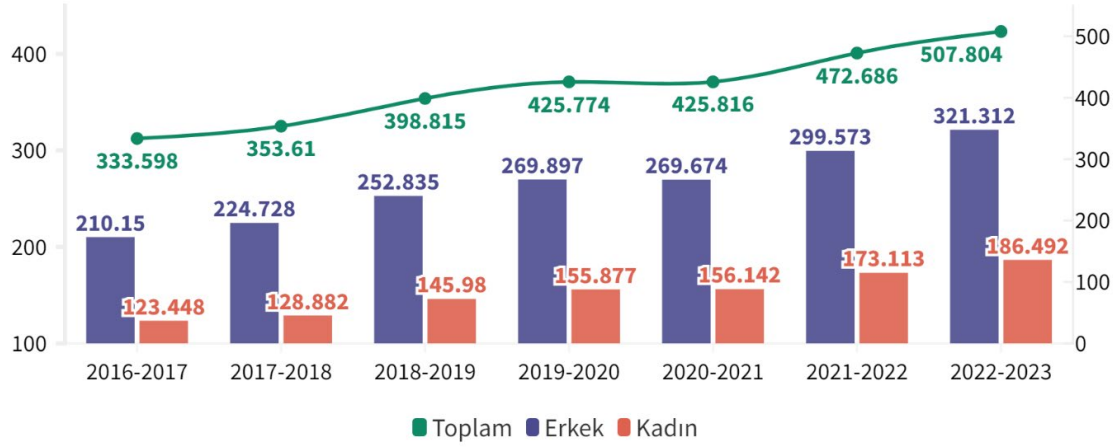
Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerde Okula Aidiyet ve Sınav Kaygısı Düzeyleri

Türkiye Çocuk Araştırması (2022a) çocukların eğitim süreçlerini etkileyen psikososyal durumlarının gelir düzeyinden etkilenebildiğini ortaya koyuyor. Dolayısıyla, gelir eşitsizliklerinin öğrencilerin okula aidiyet hissetmeleri

Özel Eğitimde Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

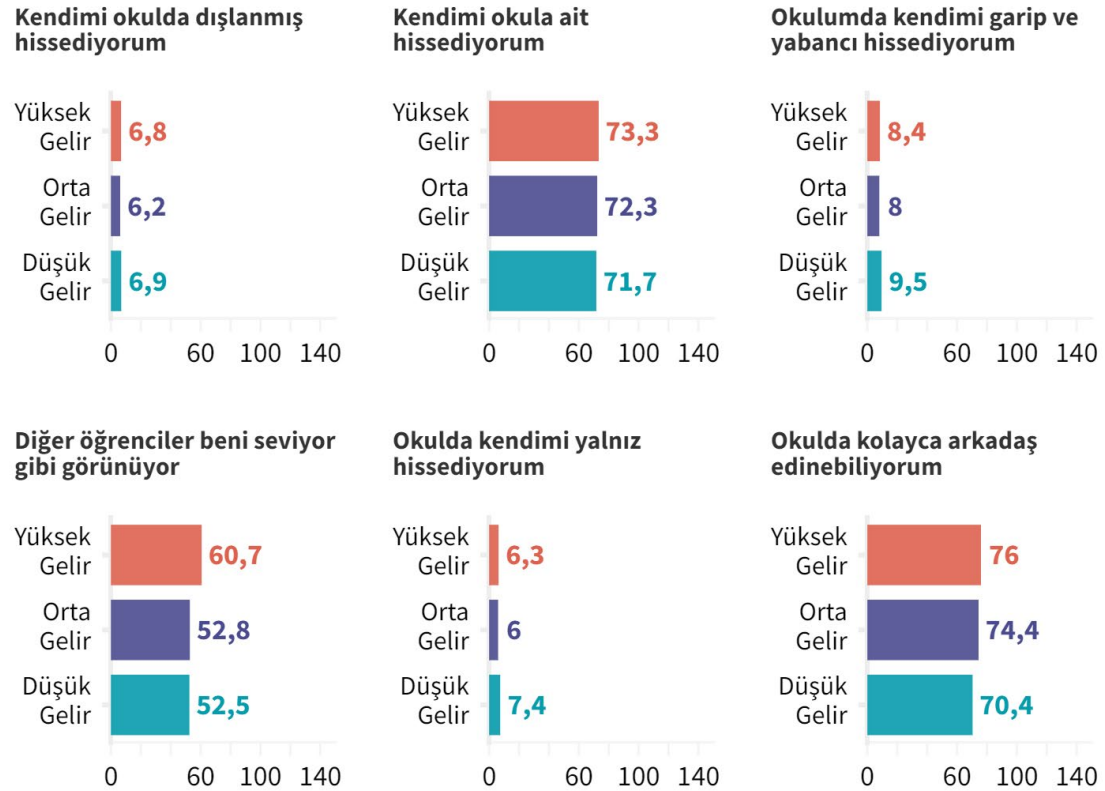

Eğitim İzleme Raporu 2023

Şekil 86. Özel Eğitim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları (2016/17- 2022/23)

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2023

Şekil 87. Gelir Grubuna Göre Çocukların Okula Aidiyet Hisleri (%), 13-17 Yaş

Kaynak: TÜİK, Türkiye Çocuk Araştırması, 2022

Evde en az üç eğitici kitaba sahip olan çocukların oranı yüksek gelir grubunda %68 iken, düşük gelir grubunda bu oran %6.

veya sınavlara hazırlık düzeylerini de etkilediği söylenebilir. Okula aidiyet hislerini ifade eden grafiğe bakıldığında okuldan dışlanmışlık hissinin %6,9 ile düşük gelir grubunda en yüksek orana ulaştığı görülüyor. Ayrıca okulda kendini yabancı hissetme (%9,5) ve yalnız hissetme (%7,4) durumunun da yine düşük gelir grubundaki öğrencilerde daha yüksek seyrettiği görülüyor. Diğer öğrenciler tarafından sevilme hissi (%6,8), kolay arkadaş edinebilme hissi (%76) ve okula aidiyet hissinin (%60,7) ise yüksek gelir grubundaki öğrencilerde en yüksek orana ulaştığı görülüyor. Bu veriler, eğitime yönelik sosyal ve ekonomik sermaye dağılımındaki farklılıkların, çocukların okula aidiyet duygularını etkileyen önemli bir etken olduğunu ortaya koyuyor (Şekil 87).

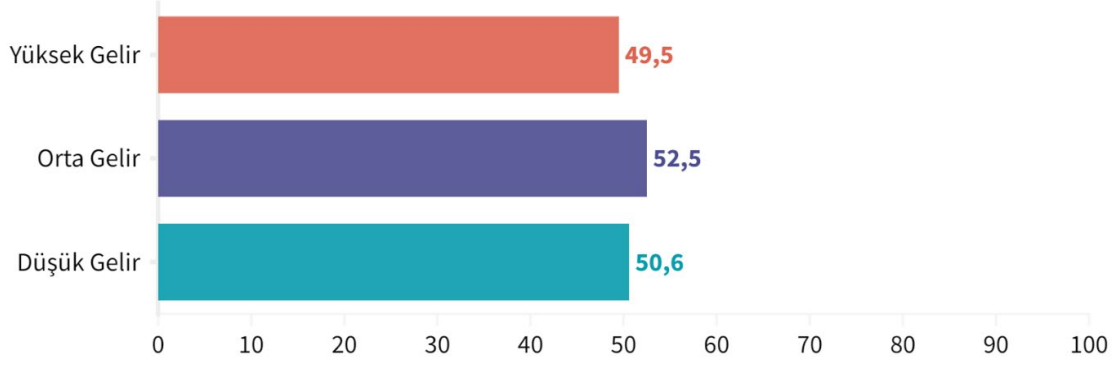
Sınav kaygısıyla sosyal ve ekonomik sermaye dağılımı arasındaki ilişkiyi gösteren grafiğe bakıldığında, orta gelir grubundaki (%52,5) öğrencilerin sınav öncesi kaygı düzeyinin en yüksek olduğu görülüyor. Orta gelir grubunu, düşük gelir grubundaki (%50,6) öğrencilerin takip ettiği gözleniyor. Buna karşın yüksek gelir grubundaki öğrencilerin (%49,5) en düşük kaygı düzeyine sahip olduğu görülüyor. Orta

gelir grubundaki öğrencilerin sınavlara yönelik rekabetçi eğitim sistemine tabi tutulmaları ve aile baskısı, sınav kaygısının artmasında etkili olabilir. Özel okul seçeneğinin devreye girmeyle birlikte yüksek gelir grubundaki öğrenciler daha fazla ekonomik güvenlik ve sosyal destek ağına sahip olabiliyor. Bu da sınav kaygılarını azaltıcı bir etki oluşturabilir. Bu durum, eğitimdeki sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin sınav kaygısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu gösteriyor.

Gelir Düzeyine Göre Evde Eğitici Materyalleri Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Oranı

Okul dışında çocukların eğitiminin desteklenmesi bir diğer önemli konu başlığı ancak, maalesef ki bu imkana her çocuk sahip olmayabiliyor. Ülkemizde en yüksek gelir grubundaki okul öncesi çocuklarının büyük çoğunluğu evlerinde eğitimlerini destekleyecek materyallere sahipken (Çocuk kitapları=%68; Oyun eşyaları=%85), en düşük gelir grubundaki çocuklarda bu imkana sahip olanların oranının oldukça düştüğü görülüyor (Çocuk kitapları=%6; Oyun eşyaları=%64). Çocuk kitapları ve oyun eşyaları; çocukların bilişsel ve dil gelişimi, değer edinimleri veya yaratıcılıkları gibi birçok alanda çocukların gelişimlerine ve eğitim süreçlerine katkı sağlaması bakımından önemli ek desteklerdir (Dickinson vd., 2012; Yazgın, 2021). Bu ek kaynaklara sahip olmanın da gelir düzeyinden etkilendiği açıkça gözlemlenebilir.

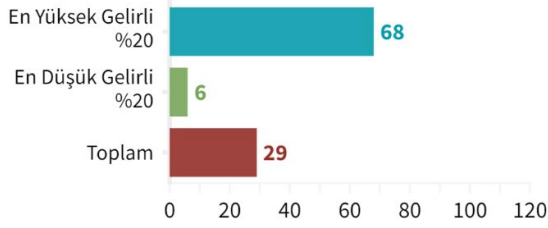
Bir sınava iyi hazırlanmış olsalar bile kendilerini çok endişeli hissettiğini belirten öğrenciler

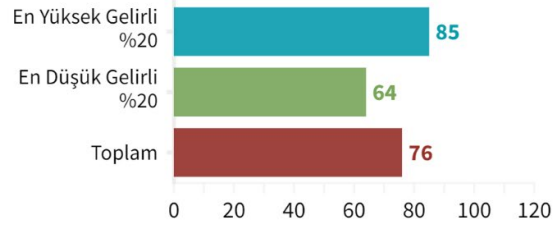
Şekil 88. Gelir Grubuna göre Çocukların Sınav Öncesi Kaygı Hisleri (% , 13-17 Yaş)

Kaynak: TÜİK, Türkiye Çocuk Araştırması, 2022

Çocuk Kitapları*

Oyun Eşyaları**

Şekil 89. Gelir Grubuna göre Evde Eğitici Materyalleri Olan Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Oranı (%)

Kaynak: UNICEF Data, Home Environment - Early Stimulation and Responsive Care, 2023

*Evdeki eğitici materyaller (çocuk kitapları): Evde üç veya daha fazla çocuk kitabı olan 0-59 aylık çocukların yüzdesi.

** Evdeki eğitici materyaller (oyun eşyaları): Evde aşağıdaki oyun malzemelerinden iki veya daha fazlasına sahip olan 0-59 aylık çocukların yüzdesi: ev eşyaları veya dışarıda bulunan nesnelere (çubuklar, taşlar, hayvanlar, kabuklar, yapraklar vb.), ev yapımı oyuncaklar veya mağazadan alınan oyuncaklar.

EĞİTİM SENDİKALARI

Temel Bulgular

Türkiye'de sendikaların üye sayıları ve sendikalaşma oranlarında her geçen yıl farklılık görülse de eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri kolundaki sendika üye sayısında son altı yıldır istikrarlı bir şekilde artış görülüyor.

Öneriler

Türkiye'de eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri kolundaki sendikalaşma faaliyetlerinin uluslararası standartlara ulaşabilmesi için çalışmalar artırılmalıdır. Türkiye'de eğitim çalışanlarının sendikal haklarının güçlendirilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Sendika kurma, katılma ve sendikal faaliyetlerde bulunma hakları daha çok korunmalı ve desteklenmelidir.

EĞİTİM SENDİKALARI

Kamu veya özel sektör çalışanları ve işverenlerinin mesleki menfaatlerini korumak, ortak sorunlara çözüm üretmek ve bireylerin örgütlenmiş topluluk olarak daha etkin hareket etmelerini sağlamak amacıyla sivil toplum kuruluşları sendikalaşma ve örgütlenme faaliyetleri yürütür. Uluslararası bağlamda ilk örneklerinin İngiltere’de sanayileşmenin ve işçi sınıfının doğuşuyla birlikte ortaya çıktığı düşünülen sendikalar, günümüz dünyasında eğitim iş kolundaki en yüksek düzeyde sendikalaşma oranı ile giderek yaygınlaşmaktadır (Erdoğan & Karaman, 2016).

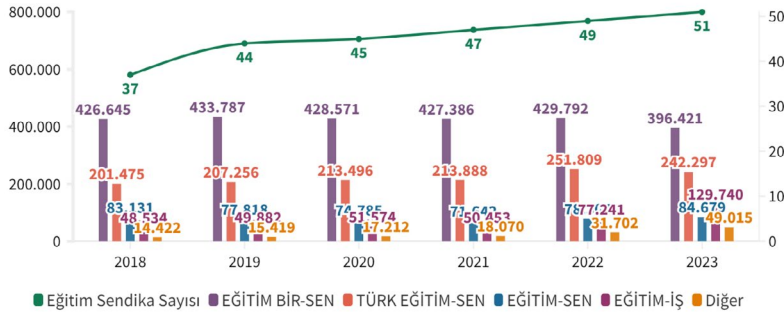
Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolundaki Sendikalaşma

Türkiye’de 2 milyon 858 bin 424 kamu görevlisinden 2 milyon 130 bin 644 memurun bir sendikaya üyeliği bulunurken tüm hizmet kolları arasında Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri kolu ise 902.152 sendikalı memur sayısı ile örgütlülüğün en fazla olduğu hizmet kolu olmuştur. Diğer bir taraftan hizmet kollarına göre sendikalaşma oranları incelendiğinde Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri kolu %70,93 ile en düşük sendikalaşma oranına sahip hizmet kolları arasında yer alır (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2023). Türkiye’de önemli iş kollarından birisi olan Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri hizmet kolunda görev yapan eğitimci ve yöneticilerin sendikalara katılma nedenleri arasında maddi ve sosyal beklentilerin, mesleki ve kişisel gelişim ve duygusal ihtiyaçların ön plana çıktığı söylenebilir (Akar & Ersü, 2020). Dolayısıyla

bu hizmet koluna dahil olan sendikaların, üye sayıları ve sendikalaşma oranlarının iş hayatının doğru okunması açısından güncel veriler ışığında analiz edilmesi oldukça elzem.

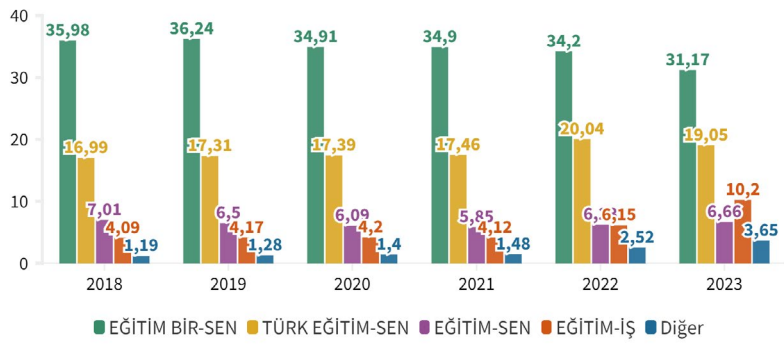
Her yıl temmuz ve ocak aylarında yayımlanan veriler değerlendirildiğinde eğitim, öğretim ve bilim hizmet kolunda faaliyet yürüten sendika sayısının 2018 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde arttığı görülüyor. 2018 yılında 37 olan sendika sayısı her yıl artarak 2023 yılında 51 oldu. Üye sayısı ve sendikalaşma oranlarına bakıldığında ise en fazla üye sayısına ve sendikalaşma oranına sahip sendikaların Eğitim-Bir-Sen ve Türk Eğitim-Sen olduğu görülüyor. 2023 yılında Eğitim-Bir-Sen toplamda 396.421 adet üye ve %34,2’lik sendikalaşma oranına sahipken bu sayının bir önceki yıla kıyasla bir miktar azaldığı gözlemlendi. 242.297 üye sayısı ve %19 sendikalaşma oranıyla ikinci sırada yer alan Türk Eğitim-Sen’in de üye sayısında 2023 yılında bir önceki seneye göre bir azalma olduğu görülüyor. Eğitim-İş Sendikasının 2022 yılında 77.241 olan üye sayısı ve %6’lık sendikalaşma oranı 2023 yılında kayda değer bir artış gösterdi. Böylece üye sayısı 129.740’a ulaştı ve sendikalaşma oranı %10 oldu. Nitekim 2018 yılından itibaren 2023’e kıyasla üye sayısı ve sendikalaşma oranı değerleri en yüksek artış gösteren sendika olan Eğitim-İş’in bu oran ile üçüncü sırada yer aldığı görülüyor. Üye sayısında artışın yaşandığı bir diğer sendika ise 2022 yılında 78.304 olan üye sayısı 2023’te 84.679’a ulaşmış olan Eğitim-Sen’dir. Bu sendikanın sendikalaşma oranı ise 2022’de %6 iken 2023’te %6,7 oldu.

Eğitim İzleme Raporu 2023

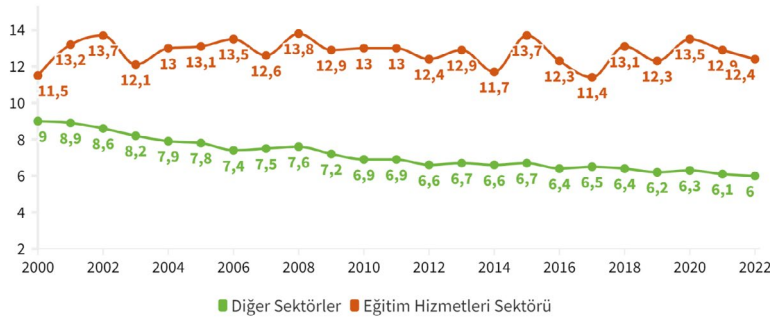
Şekil 90. Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolundaki Sendika Sayısı ve Üye Sayısı (2018-2023)

Kaynak: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Erişim Tarihi: 4 Ağustos 2023)

Şekil 91. Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolundaki Sendikalaşma Oranları (%), 2018-2023)

Kaynak: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Erişim Tarihi: 4 Ağustos 2023)

Şekil 92. ABD'de Bütün Sektörlerde ve Eğitim Hizmetleri Sektöründe Sendikalaşma Oranı (%), 2000-2022)

Kaynak: Statista Research Department, Rate of Union Membership in The Educational Services Industry in The United States, 2023

2018 yılından bugüne değin geçen beş yıl içerisinde istatistikler analiz edildiğinde çoğunluk üye sayısına ulaşan ilk dört sendika dışında kalan diğer 47 sendikada sendikalaşma oranının %0 ve %1 aralığında dağılım gösterdiği görülüyor. Dolayısıyla sendikalaşma oranı en yüksek olan ilk dört sendika dışındaki sendikaların üye sayılarında ciddi bir artış olmamakla birlikte sendikalaşma oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Eğitim Hizmetlerinde

Sendikalaşma

ABD'de 2022 yılında Eğitim Hizmetleri sektöründe sendika üyelik oranının %12,4 olduğu ve bu oranın Türkiye'deki durumun aksine diğer hizmet sektörü kollarından daha yüksek düzeyde seyrettiği söylenebilir. Ancak ABD'de son 3 yılda diğer hizmet sektörlerinde olduğu gibi Eğitim Hizmetleri kolunda da sendikalaşma oranlarında düşüş gözlemleniyor. Ancak göze çarpan bir bulgu ise son 20 yılda Eğitim Hizmetleri sektöründe sendikalaşma oranının diğer sektörlerin ortalamasının altına hiç düşmemesi. Bu durum, eğitim çalışanlarının kolektif bir şekilde haklarını koruma ve iş

koşullarını iyileştirme çabalarını sürdürdüklerine işaret ediyor. Ancak, bu durum aynı zamanda ABD'de eğitim sektöründe sendikalaşma oranlarının daha yüksek seyretmesinin bu alandaki belirli sorunları ve talepleri yansıttığını gösteriyor (Statista, 2024) (Şekil 92).

Bu bağlamda Türkiye'de sendikaların üye sayıları ve sendikalaşma oranlarında her geçen yıl farklılık görülse de Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri sektöründe sendikalaşma faaliyetlerinin arttığı fakat genel düzeyde hala uluslararası standartların gerisinde olduğu söylenebilir. Özellikle sendikalar arasında üye geçişlerinin olması, yeni sendikaların kurulması veya var olanların faaliyetlerine son vermesi, çalışanların sendikalaşma konusundaki taleplerindeki değişimlerin yaşanması sendikal hareketliliği dinamik tutan faktörlerdir. Sonuç olarak 2023 yılı verileri baz alındığında Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri kolundaki sendikalaşma oranında düşüş yaşandığı ama buna rağmen sendika üyesi kamu görevli sayısının diğer hizmet kollarına kıyasla daha fazla olduğu söylenebilir. Bu durumun temel nedeni bu hizmet sektöründe çalışan kamu görevlisi sayısının fazla olmasıdır.

Sonuç

Eğitim İzleme Raporu 2023 her sene olduğu gibi bu sene de okul öncesi kademesinden yükseköğretime, eğitim ortamlarından eğitimde eşitsizliğe toplam 11 farklı başlıkta eğitimin nabzını tutuyor. Güncel gelişmelerin hızlı yaşandığı ve her türlü olaydan etkilenen eğitim sisteminin verilere dayalı nesnel bir şekilde okunması ve buna yönelik politika önerilerinin sunulması son derece elzem bir konu. EPAM'ın üstlendiği bu misyon ile eğitimin temel alanları veriler ışığında analiz edildi.

İlk olarak çocuklar ve gençler başlığında işgücünde bulunan 15-17 yaş aralığındaki 5 çocuktan 1'i işgücünde yer aldığı görüldü. Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranlarında OECD ülkeleri ile Türkiye arasında %8'lik bir fark var. Türkiye'deki bu açığın kapatılması için öğrencilerin eğitim hayatlarına devam etmesini sağlayan, uygun şartların oluşturulması gerekli. Aynı zamanda okul çağında olan çocukların mutluluk düzeylerini araştıran Türkiye Çocuk Araştırması'nın sonuçları çocukların mutluluk düzeyinin gelir durumuna paralel olarak düştüğünü, çocukların önemli bir oranının okullarda zorbalığa maruz kaldığını gösteriyor. Bu bulgulardan hareketle, Türkiye'de eğitim-öğretim çağında olan çocukların öncelikli olarak okula kazandırılması, psikolojik sağlamlıklarının geliştirilmesi, okul ortamının daha güvenli ve sağlıklı bir hale getirilmesi gerektiği söylenebilir.

Son yıllarda ön plana çıkan diğer önemli gelişmenin okul öncesi kademesinde okullaşma oranında gözlenen hızlı artış olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Doğu'da son 10 yılı kapsayan süreçte okullaşma oranlarına bakıldığında bilhassa okul öncesi kademesinde %30'luk bir artış söz konusu. Bu minvalde niceliksel iyileşmeler devam ederken aynı zamanda eğitimin kapsamı ve niteliğine dair iyileştirmelere de odaklanılmalıdır. Türkiye'nin okullaşma oranları OECD ve AB ülkelerinin ortalamasının altında kalıyor. Yıllar itibarıyla Türkiye kendi içinde gelişim gösteriyor olsa da gelişmiş ülkeler ile kıyasladığımızda alınacak daha çok yol olduğu görülüyor.

Ülke ekonomisinde gözlenen dalgalı durum eğitim sistemini de doğrudan etkiliyor. Eğitimde öğrenci başına düşen harcamalar yıllar itibarıyla artış gösteriyor olsa da kur farklılıkları ve enflasyonist ortam nedeniyle aynı iyileştirmeler dolar bazında yakalanamıyor. Bu durum aynı şekilde eğitim masraflarından öğrenci burslarına, öğretmen maaşlarından, velilerin ekonomik şartlarına adeta bir domino etkisi yaratıyor.

Yükseköğretim ile ilgili gelişmeleri topladığımızda ise okullaşma oranlarının 7 yıldır istikrarlı bir şekilde arttığını görüyoruz. Son 7 yılda en yüksek seviyesine ulaşan yükseköğretim okullaşma oranı MEB verilerine göre %46'ya yükseldi. Bu veri, her ilde bir üniversite uygulamasının pozitif bir yansıması olduğunu açıkça gösteriyor. Ancak bu oranı aslında OECD ve AB ülkelerinin yükseköğretimde yakaladığı okullaşma oranlarıyla kıyasladığımızda arada neredeyse iki kat fark olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla alandaki gelişmelerin hızlı ve çeşitlendirilerek devam etmesi, iyi bir işgücü planlamasının yapılması ve mezun olan öğrencilerin istihdam açığını kapatacak donanımda mezun olması gerekli. Bunlara ek olarak eğitim sisteminin iş dünyasının taleplerine uygun öğrenci yetiştirmesi yönünde çalışmalar yapılmalı, bu bağlamda mesleki eğitim merkezlerinin daha aktif hale getirilmesinin önü açılmalıdır. Aynı husus akademik personelin eğitim ve atama süreçlerinde de dikkate alınmalıdır.

Eğitim sisteminde vizyoner bir bakışla uzun vadeli eğitim politikaları ve amaçları belirlenmeli, süreçte radikal değişimlerden ziyade izleme değerlendirmeye dayalı iyileştirici adımlar öne çıkarılmalıdır. Çağın ve toplumun taleplerine duyarlı, yerel ve evrensel bir araya getirebilen ve sürdürülebilir bir eğitim modelini başarılı bir şekilde uygulamak eğitimden beklenen verimin alınabilmesi için oldukça önemli.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2013). Kız çocuklarının okullulaşma engelleri ve çözüm önerileri Şanlıurfa örneği. *EKEV Akademik Dergisi*, 17, 56.
- Akar, H. & Ersü, A. (2020). Eğitimcilerin sendikal örgütlenme nedenlerinin incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 50-67. <https://doi.org/10.19160/ijer.730221>
- Akın, U. (2009). Türkiye'de eğitim bütçesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 39(184), 8-25. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/184/184.pdf> adresinden erişildi.
- Aksoy, E. (2020). Türkiye'deki Suriyeli göçmen çocukların okullaşma durumları. *Akademik Hassasiyetler*, 7(14), 37-51.
- Aktaş, A. M. (2022). *Öğretmenlerin taşımaları eğitim uygulaması hakkındaki görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Altaş, N. & Kaya, U. (2023). *Türkiye'de din eğitimi genel görünüm ve eğilimler (2012-2022)*, (Araştırma Raporu: 2023/12). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. https://ilke.org.tr/images/yayin/din_egitimi_rapor.pdf adresinden erişildi.
- Arslan, G., & Tanhan, A. (2019). Ergenlerde okul aidiyeti, okul işlevleri ve psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 33(2), 318-332.
- Atmaca, T. (2022). *Salgın sonrası eğitim: fırsatlar, riskler ve eşitsizlikler*. E. Koytak (Ed.) içinde, *Toplumun Görünümü 2022: Salgın Sonrası Toplum* (s. 68-74). İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Barrett, P. M., & Pahl, K. M. (2006). School-based intervention: Examining a universal approach to anxiety management. *Journal of Psychologists and Counselors in Schools*, 16(1), 55-75.
- Bal, U., Çakmak, S., & Uğuz, Ş. (2013). Anksiyete bozukluklarında cinsiyete göre semptom farklılıkları. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 441-459.
- Ceylan, E., Özdoğan Özbal, E., Sever, M. & Boyacı, A. (2020). *Türkiye'deki öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri, öğretim koşulları: TALIS 2018 öğretmen ve okul yöneticileri yanıtları analizi*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çapın, M. (2022). *Türkiye'de çocuk işçiliği: Mevcut durum ve öneriler*, (Politika Notu: 2022/46). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.

- Dalgaard, N. T., Bondebjerg, A., Klokke, R., Viinholt, B. C., & Dietrichson, J. (2022). Adult/child ratio and group size in early childhood education or care to promote the development of children aged 0–5 years: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 18(2), e1239.
- Demirtaş, H., & Culha, A. (2017). Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin devamsızlık sorunu. E. Babaoğlu, E. Kırıl, A. Çilek, F. G. Yılmaz (Ed.) içinde, *Eğitime Farklı Bakış* (s.17-30). Ankara: Eyuder Yayınları.
- Dickinson, D. K., Griffith, J. A., Golinkoff, R. M., & Hirsh-Pasek, K. (2012). How reading books fosters language development around the world. *Child Development Research*, 2012.
- Erdoğan, Ç. & Güneş Karaman, H. (2016). Türkiye'deki eğitim sendikalarına yönelik bir inceleme: Amaçlar, beklentiler ve sorunlar. *Sakarya University Journal of Education*, 6(2), 123-140. <https://doi.org/10.19126/suje.62122>
- Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2020). *Gaziantep il Millî eğitim müdürlüğü Anaokulum Bahçemde projesi*. 19 Şubat 2024 tarihinde https://gaziantep.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_10/09103846_ANAOKULUM_BAHCEMDE_PROJESY.pdf adresinden erişildi.
- Güroğlu, B., Van Lieshout, C. F., Haselager, G. J., & Scholte, R. H. (2007). Similarity and complementarity of behavioral profiles of friendship types and types of friends: Friendships and psychosocial adjustment. *Journal of Research on Adolescence*, 17(2), 357-386.
- Kolcu, G. (2015, 7 Nisan). YBO'lar yavaş yavaş kapanıyor. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/ybo-lar-yavas-yavas-kapaniyor-28665638> adresinden erişildi.
- Koytak, E. (Ed.). (2024). *Toplumun görünümü 2023: Kent ve konut*, (Alan İzleme Raporları: 2024/16). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. https://ilke.org.tr/images/yayin/toplumun_gorunumu_2023_1.pdf adresinden erişildi.
- Lee, S. W., & Lee, E. A. (2020). Teacher qualification matters: The association between cumulative teacher qualification and students' educational attainment. *International Journal of Educational Development*, 77, 102218.
- MEB Personel Genel Müdürlüğü, (t.y.). Atama. Aralık 2022, http://atama.meb.gov.tr/sonuclar/arsiv/sayisal_veriler.asp?k_yil=2022&k_tur=-1&Sonuc=Goster adresinden erişildi.
- MEB Personel Genel Müdürlüğü, (t.y.). Atama. Aralık 2023, http://atama.meb.gov.tr/sonuclar/arsiv/sayisal_veriler.asp?k_yil=2023&k_tur=-1&Sonuc=Goster adresinden erişildi.
- MEB. (2022a). Özel eğitim anaokulu olmayan il kalmadı. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/ozel-egitim-anaokulu-olmayan-il-kalmadi/haber/25321/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2022b). Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İstatistikleri. 26 Aralık 2023 tarihinde https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf adresinden erişildi.
- MEB. (2022c). Bakan Özer, TBMM plan ve bütçe komisyonunda 2023 yılı eğitim bütçesine ilişkin sunum yaptı. <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozer-tbmm-plan-ve-butce-komisyonunda-2023-yili-egitim-butcesine-iliskin-sunum-yapti/haber/28055/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2022d). *2023 yılı bütçe raporu*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_08/24152252_2023_Butce_Raporu.pdf adresinden erişildi.

- MEB. (2022e). Kız çocuklarının okullaşma oranları rekor seviyeye ulaştı. 22 Ekim 2022 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/kiz-cocuklarinin-okullasma-oranlari-rekor-seviyeye-ulasti/haber/27958/tr-> adresinden erişildi.
- MEB. (2023a). Bakan Özer Türkiye'nin okul öncesi eğitimde ulaştığı hedefleri paylaştı. 19 Ocak 2024 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozer-turkiyenin-okul-oncesi-egitimde-ustastigi-hedefleri-paylasti/haber/29876/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2023b). 2023 ortaöğretime geçiş tercih ve yerleştirme kılavuzu yayımlandı. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/2023-ortaogretime-gecis-tercih-ve-yerlestirme-kilavuzu-yayimlandi/haber/30277/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2023c). MEB'in dijital eğitim ve inovasyon ekosistemi. <https://www.meb.gov.tr/mebin-dijital-egitim-ve-inovasyon-ekosistemi-faaliyetini-yapacak-etkim-acildi/haber/29887/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2023d). Bakan Özer: 2023 sonuna kadar tüm OSB'lerde anaokulu açacağız. 23 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozer-2023-sonuna-kadar-tum-osblerde-anaokulu-acacagiz/haber/30001/tr> adresinden erişildi.
- MEB. (2023e). Kırıkkale'de Hacı Hacer Mıstaçoğlu Kızılay anaokulu eğitime açıldı. 12 Ekim 2023 tarihinde <https://ogren.meb.gov.tr/kirikkaledede-haci-hacer-mistacoglu-kizilay-anaokulu-egitime-acildi/haber/31198/tr> adresinden erişildi.
- Mesleki Eğitim Haritası. (2024). <https://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Mesleki Eğitim Merkezleri. (t.y.). Mesleğim Hayatım. 6 Mart 2024 tarihinde <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/egitim/mesleki-egitim> adresinden erişildi.
- Müdürrisoğlu, S., Semerci, P. U., Çakar, B. Y., Karatay, A., & Akkan, B. E. (2013). Çocuk refahı belgesi. T.C. Kalkınma Bakanlığı. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://www.unicef.org/turkiye/media/4131/file> adresinden erişildi.
- OECD. (2023a). Gross domestic product (GDP) (indicator). 26 Aralık 2023 tarihinde <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> adresinden erişildi.
- OECD. (2023b). Income inequality, Gini Coefficient 2020 (indicator). 12 Ocak 2024 tarihinde <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> adresinden erişildi.
- Özalp, U. (2022). *Açıköğretim lisesine göç*, (Politika Notu: 2022/47). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. https://ilke.org.tr/images/yayin/epam_pn_47_dijital.pdf adresinden erişildi.
- Özdemir, M. O., Ozcan, K. M., & Üçdoğruk, Ş. (2023). Youth not in employment, education, or training (NEET) in Turkey: A regional analysis. *Ege Academic Review*, 23(3), 409-426.
- Özkan, D. (2009). *Yönetici öğretmen veli ve öğrenci görüşlerine göre bilim ve sanat merkezlerinin örgütsel etkililiği*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özkan, U. B. (2019). Matematik ve fen başarısının belirleyicisi olarak öğretmenlerin eğitim düzeyi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 29-43.
- Raghupathi, V., & Raghupathi, W. (2020). The influence of education on health: An empirical assessment of OECD countries for the period 1995–2015. *Archives of Public Health*, 78(1), 1-18.

- Rektör Polat'tan, Güney Afrika'nın önde gelen üniversitelerine ziyaret. (2019). <https://kulliye.karabuk.edu.tr/rector-polattan-guney-afrikanin-onde-gelen-universitelerine-ziyaret/> adresinden erişildi.
- Statista. (2024). Rate of union membership in the educational services industry in the United States from 2000 to 2022. <https://www.statista.com/statistics/1376396/union-membership-rate-education-industry-us/> adresinden erişildi.
- Şahin, L., Kocakaya, M. E. & Akgül, O. (Ed.). (2021). *Türkiye'de eğitim, istihdam ve yetiştirmede olmayan gençler*. doi: 10.26650/B/SS46.2021.014
- Şensoy, S., & Sağısöz, A. (2015). Öğrenci başarısının sınıfların fiziksel koşulları ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 87-104.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *Kahramanmaraş ve Hatay depremleri raporu*. 05 Ocak 2023 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> adresinden erişildi.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2023). *Çalışma Hayatı İstatistikleri Aylık E-Bülteni*. <https://www.csgeb.gov.tr/media/93272/calisma-hayati-istatistikleri-aylik-e-bulten-aralik.pdf> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2013). *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*, Ocak 2013. 09.02.2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Isgucu-Istatistikleri-Ocak-2013-13483#:~:text=T%C3%BCrkiye%20genelinde%20i%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BCne%20kat%C4%B1lma%20oran%C4%B1,%2-9%2C3%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2021). *İstatistiklerle Gençlik İstatistikleri 2021*. 09 Şubat 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2021-45634> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2022a). *Türkiye Çocuk Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2022b). *Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri*. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri.pdf adresinden erişildi.
- TÜİK. (2022c). *İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2022*. 09 Şubat 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2022-45867&dil=1> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2023). *Gelir Dağılımı İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2023-53711> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2023). *İşgücü İstatistikleri, 2023*, 9 Şubat 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mayis-2023-49387#:~:text=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BCne%20kat%C4%B1lma%20oran%C4%B1%20erkeklerde%20%71,kad%C4%B1nlarda%20%36%2C1%20oldu> adresinden erişildi.
- TÜRK-İŞ. (2022). *Açlık ve Yoksulluk Sınırı* [Haber bülteni]. <https://www.turkis.org.tr/storage/2022/12/Aclik-Yoksulluk-%E2%80%93-Aralik-2022.pdf> adresinden erişildi.
- UNICEF. (2023). *Milyonlarca öğrenciye işletmelerde güvenli öğrenme fırsatları sağlayacak Mesleki Beceri Seferberliği kampanyası bugün başlıyor* [Basın bülteni]. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/milyonlarca-%C3%B6%C4%9Frenciye-i%C5%9Fletmelerde-g%C3%BCvenli-%C3%B6%C4%9Frenme-f%C4%B1rsatlar%C4%B1-sa%C4%9Flayacak-mesleki> adresinden erişildi.

- Veri Kaynağı. (2023). Araştırma görevlisi maaşları ve enflasyon karşılaştırması. <https://www.verikaynagi.com/grafik/arastirma-gorevlisi-maaslari-ve-enflasyon-karsilastirmasi/> adresinden erişildi.
- Yazgın, E. (2021). Toys and creativity. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(3), 215-222.
- YÖK Üyesi Prof. Dr. Açıkgoz: Depremde 1605 öğrencimiz hayatını kaybetti. (2023). *Milliyet*.<https://www.Milliyet.com.tr/gundem/yok-uyesi-prof-dr-acikgoz-depremde-1605-ogrencimiz-hayati-ni-kaybetti-6927378> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023a). Depremzede öğrencilere deprem bölgesindeki devlet üniversitelerinde yüzde 25 ek kontenjan. 10 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/depremezede-ogrencilere-illerindeki-devlet-universitelerinde-yuzde-25-ek-kontenjan.aspx> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023b). Yükseköğretim Kurulundan 34 yaş üstü kadınlara devlet üniversitelerinde özel kontenjan. 8 Mart 2023 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/34-yas-ustu-kadın-lara-devlet-universitelerinde-ozel-kontenjan.aspx> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023c). YÖK Başkanı Özvar 256. üniversitelerarası kurul toplantısında konuştu. 21 Mart 2023 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yok-baskani-ozvar-256-uak-toplantisi-nda-konustu.aspx> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023d). Uluslararası öğrencilerin ikamet ve vize işlemleri kolaylaştırılıyor. 15 Kasım 2023 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/uluslararasi-ogrencileri-ikamet-ve-vize-islemleri-kolaylasacak.aspx> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023e). YÖK'ten uluslararasılaşma için yeni destekler: Uluslararası Araştırmacı Projeleri. 23 Mart 2023 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/uluslararasi-arastirmaci-projeleri.aspx> adresinden erişildi.
- YÖK. (2023f). 50/d'li araştırma görevlilerinin kadroya alınmasını da içeren kanun teklifi, TBMM Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda kabul edildi. 25 Ocak 2023 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun-teklifi.aspx> adresinden erişildi.
- YÖKAK. (2022). *Gösterge değerleri raporu*. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://yokak.gov.tr/raporlar/IndicatorValuesReport> adresinden erişildi.

Yazarlar

Meryem Beyza Aydın

Boğaziçi Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünden mezun oldu. İbn Haldun Üniversitesinde aynı alanda yüksek lisansını tamamladı. Tez çalışmasında romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve öz-yeterliliğin algılanan ilişki kalitesi üzerindeki yordayıcı rolünü inceledi. Yüksek lisans eğitimi esnasında öğretim asistanlığı yaptıktan sonra Türkiye Çocuk Araştırması, Sosyal Veri gibi projelerde asistan olarak görev almıştır. Halihazırda, İLKE Vakfı Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinde (EPAM) araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Zeynep Yalçıntaş

Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji bölümünden 2020 yılında mezun oldu. Sonrasında Özyeğin Üniversitesinden burslu Uygulamalı Gelişim Psikolojisi yüksek lisans programından 2023 yılında mezun oldu. Tez çalışmasında, farklı aile dinamikleri ve çocukların duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi inceledi. Lisans ve yüksek lisans eğitimleri sırasında yarı zamanlı öğretim ve araştırma asistanlığı yaptı. Halihazırda, İLKE Vakfı bünyesinde EPAM Araştırma Asistanı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Zehra Yıldırım

2020 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji bölümünü tamamlayan Yıldırım, 2022 yılında aynı üniversitenin Psikoloji bölümünden de mezun olmuştur. 2023 yılı itibarıyla İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programında eğitimine devam etmektedir.

Merve Şimşek

İbn Haldun Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü lisans öğrencisidir. Erasmus K-152 Gençlik Değişimi programı kapsamında sosyal uyum ve göç temalı GER-Migration projesine katıldı. TÜBİTAK "2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı"nda "Üniversite Öğrencilerinin ChatGPT Kullanımlarına Yönelik Görüşlerindeki Değişim" adlı araştırma projesinde yer aldı. Halihazırda İLKE Vakfı Eğitim Politikaları Araştırma Merkezinde (EPAM) stajyer olarak görev almaktadır.

Katkıda Bulunanlar

Ayhan Öz

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimi aldı. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde din sosyolojisi alanında yüksek lisansını, din eğitimi alanında ise doktorasını tamamladı. On yıl kadar Millî Eğitim Bakanlığında öğretmen ve idareci olarak görev yaptı. Akademide sırasıyla Bolu Abant İzzet Baysal, İstanbul 29 Mayıs ve Marmara üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Bir yıl süreyle Kanada McGill Üniversitesinde misafir araştırmacı olarak bulundu. İlgi alanları, öğretmen yetiştirme, ahlak ve şahsiyet eğitimi, erken çocuklukta din ve değer eğitimidir. "Din Eğitimi ve Birey Oluşun İmkkanı" ve "Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi" isimli iki kitap yayımladı. Halihazırda Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. 2024 yılı itibarıyla İLKE Vakfında EPAM Direktörü olarak göreve başlamıştır.

Elyesa Koytak

Galatasaray Lisesi ve Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesinde Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans tezini yazdı. Haziran 2022'de İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında "Mesleğin Dönüşümü: Hekimler ve Avukatlar" adlı doktora tezini savundu. Doktora tezi kitap olarak yayımlandı ve 2023 yılında TÜBA Bilimsel Telif Eser Ödülü'nü aldı. Sosyolojik çalışmalarının odağında meslekler, sosyal tabakalaşma ve hareketlilik, tıp, hukuk ve edebiyat sosyolojisi yer alıyor. Uluslararası Sosyoloji Derneği üyesidir. 2023 yılında İLKE Vakfı TODAM (Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi) direktörlüğü yapmıştır. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Erol Erdoğan

1994'te Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 1996'da Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Siyasi partilerde il başkanlığı ve genel başkan yardımcılıklarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yaptı. Nida, Mavikuş, Şehrengiz, Bengisu. Net, Yeni Dünya, SPD Sosyal Politikalar, İSMEK El Sanatları, Minika Go, Minika Çocuk dergilerinin kurucu ekiplerinde yer aldı. İnsan Mevsimi, Oruç Mevsimi, Günbegün, Oyun Sözü, Saklambosi, N'apsak Bu Gençleri, Oyun Kimin, Haydi Oyuna adlarında kitapları bulunmaktadır. "Oyun Kimin" kitabı, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2023 yılı Fikir Ödülüne layık görüldü. 1999-2002 yılları arasında Zeytinburnu Belediyesi Başkan Danışmanlığı, 2003-2005 yılları arasında İSMEK Genel Koordinatörlüğü, 2013-2023 yılları arasında ARGETUS Araştırma Danışmanlığı yaptı. Halen İlim Yayma Cemiyeti, İstanbul Düşünce Vakfı, İslam Ülkeleri Akademisyen ve Yazarlar Birliği, İbnülemin Vakfı, İlke Vakfı, Biyografi Enstitüsü'nün farklı kurullarında bulunmaktadır. Ağustos 2023'ten beri MEB Bakan Danışmanı olarak görev yapıyor.

Kurtuluş Öztürk

Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünde, yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Cumhuriyet Tarihi alanında tamamladı. Sabahattin Zaim Üniversitesinde hazırladığı "II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimcilerinin Modern Birey Tasavvuru ve Dönemin Eğitim Politikalarına Yansımaları" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Temel ilgi alanlarını geç Osmanlı dönemi eğitim politikaları, eğitimde modernleşme, modern eğitim ve yeni birey düşüncesi gibi konular oluşturmaktadır. Kurtuluş Öztürk halen eğitim alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşunda yönetici olarak görev yapmaktadır. Öztürk'ün "Anti-emperyalist Bir Osmanlı Aydını Halil Hâlid Bey (1869-1931)" adlı yayımlanmış bir kitabı bulunmaktadır.

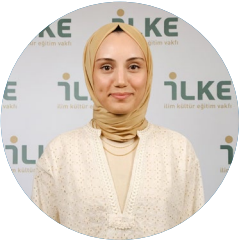
Nihat Erdoğan

1992 yılında Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisansını İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Davranış Bilimleri Anabilim Dalında 1995 yılında tamamladı. 1998 yılında Sakarya Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalında doktora derecesi aldı. 1999 yılında İşletme Yönetimi alanında Doçent, Nisan 2005 yılında ise Yönetim ve Organizasyon alanında Profesör oldu. Halen Yıldız Teknik Üniversitesi İşletme Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışmalarında kurumsal kapasitenin yapısal ve yönetsel bakımdan geliştirilmesi, değişim yönetimi, yönetim psikolojisi, kariyer kimliğinin oluşumu ve değişimi konularına odaklanmaktadır. Son yıllarda STK'ların yönetimi ve yükseköğretimin yönetimi ilgilendiği alanlar arasındadır.

Ömer Torlak

Prof. Dr. Ömer Torlak 1961 İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinden 1982 yılında mezun oldu. 1984 yılında yüksek lisans ve 1991 yılında doktora derecelerini pazarlama alanında İstanbul Üniversitesi'nden aldı. 1996 yılına kadar özel sektörde çalıştı. 1996 yılından itibaren Kırıkkale, Eskişehir Osmangazi ve Çankırı Karatekin Üniversitelerinde görev yaptı. KTO Karatay Üniversitesi'nde rektörlük ve Rekabet Kurumunda başkanlık görevlerinde bulundu. TÜBİTAK Bilim Kurulu üyeliği de yapan Torlak, pazarlama ahlakı, pazarlama tarihi, tüketim kültürü, tüketici davranışları ve pazarlama araştırmaları alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir. Halen İstanbul Ticaret Üniversitesinde çalışmaktadır.

Mehtap Nur Öksüz

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinden 2020 yılında mezun oldu. Aynı üniversitede Ekonomi ve Yönetim programında yüksek lisans eğitimine devam eden Öksüz, tezinde banka çalışanlarının etik konularını incelemektedir. 2021 yılında İLKE Vakfı tarafından yürütülen iş ahlakı projelerinde araştırmacılık ve İGİAD'ın hakemli dergisi Turkish Journal of Business Ethics'te yayın sekreterliği yaptı. Haziran 2022'den itibaren İLKE Vakfı Araştırma Yayın Koordinatörü olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Alan İzleme Raporları

İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı olarak kurulduğumuz günden bu yana toplumu tanımayı, anlamayı, toplumun ihtiyaçlarından haberdar olarak iş üretmeyi ve problemlere yönelik çözüm odaklı çalışmalar yapmayı kendimize şiar edindik.

Biz de bugün ve gelecek için stratejik öneme sahip iktisat, eğitim, hukuk ve toplum alanlarında araştırmalar yapıyor, bilgi ve birikim oluşturup yol gösterici olmaya çalışıyoruz.

Bu alanlarda sistematik bilgi ve veriye dayalı raporlamalar yaparak hem geçmişin muhasebesini yapmayı hem de gelecek için tasavvur ve yöntem oluşturmayı amaçlıyoruz.

Alan İzleme Raporları, İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı tarafından iktisat, eğitim, hukuk ve sivil toplum alanlarında belirli bir dönem boyunca öne çıkan olayları zengin görsel içeriklerle kronolojik şekilde aktaran, uzman görüşleri ve farklı bakış açılarını içinde barındıran raporlardır.

Yıllık olarak yayınlanan İLKE Vakfı Alan İzleme Raporları İktisat, Eğitim, Hukuk ve Sivil Toplum alanlarında güncel verileri ve çalışmalarını analiz edip derleyerek kullanılabilir bilgiye dönüştürmeyi önceliyoruz.

Toplumun genelini ilgilendiren bu dört alan gelecekte de belirleyici öneme sahip olacaktır. Bu alanlarda yıllar içinde oldukça geniş veriler oluşmuştur. Bu veriler çeşitli açılardan akademik olarak ele alınıp incelenmekte

ve uygulayıcılar tarafından sürekli izlenmektedir. Çıkarılacak yasalarda, yapılacak planlamalarda, düzenlenecek yeni sistemlerde bu verilerin yararlanılabilir bilgiye dönüştürülmesi oldukça önemlidir. Bundan hareketle düşünce kuruluşları, bilgi üreten kuruluşlar ve sivil alan bu verilerin kullanım ihtiyacını karşılama konusunda bağımsız bir şekilde görev almalıdır. İLKE Vakfı tam bu noktada sivil toplumda veriye dayalı gerçekçi bilgi üretmeyi ve karar alıcılara yol göstermeyi dikkate alıyor.

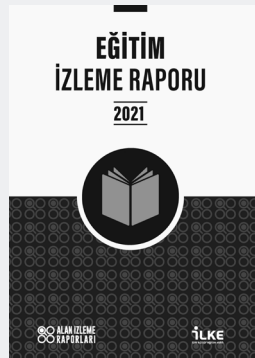
Ayrıca İLKE Vakfının yoğunlaştığı bu alanlarla ilgili son yıllarda ciddi çalışmalar olmasına rağmen ortaya çıkan veriyi, bilgiye ve vizyona

dönüştürecek bir sınıflandırma ve yorumlama sorunu devam etmektedir.

Bu bağlamda Alan İzleme Raporları kapsamında yıllık olarak iktisat, eğitim, hukuk ve sivil toplum alanlarında yaşanan önemli gelişmeleri, veriler ve vakalar ekseninde derleyerek sorunları ve gidişatı ortaya koyuyor ve çözümler üretiyoruz.

Bu alanlarda aynı zamanda kendimize mahsus göstergeler ve takip sistemi oluşturuyoruz. Diğer bir deyişle Alan İzleme Raporları çerçevesinde bu stratejik dört alanda geçmişe yönelik bir muhasebe yapıp geleceğe yönelik strateji üretmeyi amaçlıyoruz.

Eğitim İzleme Raporları

EĞİTİM İZLEME RAPORU

2023

Eğitim, toplumların dđnüşümünde ve bireylerin günlük yaşamlarında etkin ve kapsayıcı rolünün yanı sıra fikri zemini, yapılanması, politikaları, içeriği ve yönetimi ile bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi gereken bir alandır. Bu nedenle, eğitim politikalarının, güncel veriler ışığında toplumsal olaylar ve bağlarla ilişkilendirilerek değerlendirilmesi son derece elzemdir.

Her sene yayımladığımız Eğitim İzleme Raporu ile eğitimdeki yeni gelişmeleri ve faaliyetleri ulusal ölçekte ikincil kaynakları kullanarak 7-8 yılın verileri ışığında izleyerek, yeni politikalar ve yapıcı öneriler sunarak eğitim sistemine tutarlı bir istikamet çizmeyi amaçlıyoruz. Bu rapor, ulusal verilere ek olarak uluslararası verileri de dahil ederek Türk eğitim sisteminin yerel ve uluslararası konumunu detaylı bir şekilde analiz ediyor. Türkiye'nin eğitim performansında etkin sayılan unsurları, fırsat eşitliği, okul öncesi eğitim, yükseköğretim ve eğitim bütçesi gibi çeşitli başlıklarda değerlendirerek geniş bir perspektif sağlıyor. Eğitim İzleme Raporu 2023, analizlerle desteklenen bulguları ve önerileriyle, araştırmacılar, akademisyenler, politika yapıcılar, sivil toplum kuruluşları ve sektör temsilcileri için anlamlı bir kaynak olmayı amaçlıyor.

